

श्रीगणेशायनमः ॥ अविममस्तु ॥ मार्तण्डोऽवतुवाचनः पादैर्जाह्वितमोहरः ॥ वृत्तबद्धतनुः सेव्यो भीष्टदो विश्वलोचनः ॥ १ ॥ अर्थद्वयवाची तत्रप्रथ
 मसूर्यपक्षे मार्तण्डः श्रीसूर्यः नोऽस्माकं वाचं अवतुरक्षतु किलक्षणो मार्तण्डः वृत्तबद्धतनुः वृत्ते मंडले वद्धा तनुर्यस्य सतथा तथा च स्मृतौ सशंखचक्रं
 विमंडले स्थितं कुशेशयकातमन्तमच्युतमित्यादिः श्रुतिरापि यएष एतास्मिन्मंडले पुरुषः सोमि रित्यादिः पुनः किलक्षणः पादैः किरणैः जाह्वितमो
 हरः जाड्यपातक शीतं वा तमोधकारस्तद्धरतीति तथा पुनः किं० सेव्यः सेवितुं योग्यः सेव्यः अभीष्टफलदातृत्वात् पुनः अभीष्टदः सेवितः
 सन्नभीष्टार्थदायीत्यर्थः पुनः कथं भूतः विश्वलोचनः विश्वलोच्यते अनेनेति विश्वलोचनः लोकचक्षुर्ग्रहेश्वर इत्यादित्यत्त्वात् उक्तत्वात् प्रकाशक
 त्वात् अथग्रथपक्षे मार्तण्डः मुहूर्तमार्तण्डः नः वाचम् अवतु किलक्षणः वृत्तबद्धतनुः वृत्तानि प्रहर्षिणीशार्दूलविक्रीडितानि तैर्निवद्धा तनुर्यस्य सतथा
 पुनः० पादैर्जाड्यतमोहरः पादैर्वृत्तचरणैर्जाड्यमूर्खत्वतदेवतमः तद्धरतीति तथा पुनः० सेव्यः निरंतरं पठनीय इत्यर्थः पुनः० अभीष्टदः यथोक्त
 मुहूर्तव्युत्पत्तिकरणादभीष्टार्थसिद्धिकारीत्यर्थः पुनः० विश्वलोचनः समयप्रकाशकत्वात् ॥ १ ॥ कुर्वे मुहूर्तमार्तण्डटीकामार्तण्डवच्छभाम् ॥ इयमाकल्प
 मतेन दीव्याद्विप्रास्यवेशमसु ॥ २ ॥ इहशास्त्रे तावत्संबंधाभिधेयप्रयोजनान्युच्यंते आत्रह्मादिविनिःसृतामिद वेदांगमितिसंबंधः उक्तंच नारदमुनि
 नारवसहितायाम् वेदस्य निर्मलचक्षुर्ज्योतिःशास्त्रमनुत्तमम् अस्यशास्त्रस्य संबंधो वेदांगमिति यावत्तदिति अत्राप्युक्तम् पूर्ववाक्यार्थमादात्मसंगो
 यंचित्तोलघुरिति - त्याज्यनक्षत्राद्यर्तुलभगोचरगर्भाधानाविसस्कार विवाहाग्रन्याधानवास्तुयात्रामिश्रानध्यायपछीप्रहगोचरसंक्रातिकथनमग्नि

धेयम् तपाश्चनारदः अभिषेधं च जगत शुभाशुभनिरूपणमिति अस्य प्रयोजनमुहूर्तैर्नानाकार्यसाधन अस्य सम्भ्यगृहानामोक्षावाभिरितीतवाकि
 नेभिरुक्तेरित्यथोच्यते नृणांसंधं चामधेयप्रयोजनकथनात् शास्त्रे प्रवृत्तिर्जायते उक्तच सिद्धिः श्रोतुप्रवृत्तीनां सर्वधकथनापतः तस्मात्सर्वेषु शास्त्रे
 पुसर्वथ पूर्वमुच्यते किमेवाभाभिधेयस्यादितिष्टत्युक्तेनचित् यद्विनप्रोच्यते तस्मैफलशून्यं तु तत्रैव सर्वस्यैवाहिशास्त्रकर्मणोवापिकस्यचि
 तु यावत्प्रयोजनोक्ततावत्केननगृह्यतइति इहशास्त्रकस्याधिकारइतिप्रोच्यते द्विजस्यैव वेदो गणमात् यतः पदं गोवेदो द्विजैरेवाभ्ययनीयो
 ज्ञातम्यम् तथाचोक्तमास्करीपनिष्ठातमिरोमणौ तस्मात्त्रिजैरभ्ययनीयमेतत् पुण्यगृहस्य परमपविषम् योष्योतिपंनेचिनर ससम्भ्यकृधमार्थे
 मोक्षाच्छ्रमतेपशन्नेति शिष्टास्तावच्छास्त्रारमे सर्वारंभाहिवोपेयवृमेनामिखाद्यताइतिशास्त्रेणसर्धारमेष्वतरायप्राप्तोसत्यांभेणपापमपनुदतीति
 श्रुतिसिद्धप्रयोजनमास्याप स्वस्तिनवद्वेदवृद्धश्रवाइति लिगाच्च भयस्यनिष्प्रत्यूहपरिसमाप्तयेमगलमाचरति तस्मान्माध्यदिनीयो ब्राह्मणो
 नारायणोनारायणाश्चापामतिज्योतिः शास्त्रसहितास्त्वर्धचिकीर्षुखोपप्रत्यूहोपशातये अभिमतदेवतानमस्कारत्क्षणमगलपूर्वकप्रयकरणप्रति
 ज्ञाप्रदृष्यथाह सिद्धोरोष्ठसितमिति सिद्धोरोष्ठसित शोभापमान इमेद्वर्धकगजानन अंधां सरस्वतीम् श्रीविष्णुप्रसिद्धम् वियतिचरान् ब्रह्मन्
 गुरुन् निजगुरुन् शाखोपदेदृन् प्रणम्य नमस्त्वया ब्रह्मनारायणोमुहूर्तमार्तचनमप्रयतनोमि धिस्तारयामि किमर्थम् 'सिद्धैकार्यसाधनाय
 पुन किमर्थम् विगुणमुधेपडितदृपांस हर्षकारणविशेषपद्दारेण्यह किञ्चक्षणमुहूर्तमार्तचम् लघुम् अतिशयेनारूपम् अल्पेयवन्धुर्पांमाशकाकावि

शेषणद्वारापरिहरति पुनः किलक्षणम् अर्थबहुलम् अल्पग्रंथेवव्हर्थेदुर्वोधशंकापरिहरति पुनः किं० सुगमम् प्रकटार्थमिति ॥ १ ॥ अथनाना
 मुहूर्तान्विवक्षुस्तावच्छुभेकर्मणित्याज्य त्रिभिः शार्दूलविक्रीडितैराह यामार्द्धमिति यामार्द्धादिकंशुभेऽभकर्मणिसत्यजेदित्यतिमश्लोकेनान्वयः
 यामार्द्धकुलिकौवक्ष्यमाणलक्षणौ दिनद्विनाम यत्रतिथिः सूर्योदयात् षष्ठिवटिकाभवति सैवान्यस्मिन्दिनेदृश्यतेसादिनर्द्धिः अवमः प्रसिद्धः

सिद्धरोहसितमिभेद्रवक्रमंबांश्रीविष्णंविधातिचरान्गुरुन्प्रणम्य ॥ बव्हर्थेविवधमुदेलयुंमुहूर्तमार्तंढंसुगममहं
 तनोमिसिद्धये ॥ १ ॥ यामार्द्धकुलिकंदिनर्द्धिमवमंपूर्वदलंपारिधिविष्टैघृतिपातसंक्रमणगंडांतमेकार्गलम् ॥
 कृष्णानंगचतुर्दिनंरविशशिक्रांत्योःसमत्वंखलांहोरांरात्रिदिनार्द्धकेक्षयादिनंपित्रोर्जनन्यार्तवम् ॥ २ ॥

पारिघप्राग्दलपरिघयोगस्यपूर्वार्द्धम् विष्टिर्भद्रावक्ष्यमाणा वैधृतिर्योगः पातोव्यतीपातः सक्रमणसूर्यादीनाराशिसक्रमणं सर्वेषाग्रहाणासंक्र
 मणेत्याज्यघटिकाअग्रेवक्ष्यमाणाः गडांतत्रिविधवक्ष्यमाणम् एकार्गलोवक्ष्यमाणः कृष्णानंगचतुर्दिनकृष्णत्रयोदश्यादिप्रतिपदंतम् चद्रस्यक्षी
 णत्वात् कैश्चिद्दृश्यादिसार्द्धदिनपंचकंत्यज्यते कृष्णेचाल्यात्रिककैश्चित् तेषुमध्यमोऽधपक्षोऽत्रागीकृतः कृष्णनंगचतुर्दिनमिति रविशशि
 क्रांत्योः समत्वसूर्यचंद्रमसोः क्रांतिसाम्यंगणितगम्यम् तथापितस्यावलोकनंकस्मिन्दिनेकर्तव्यमित्यग्रेवक्ष्यति खलांहोरां पापग्रहहोरां

रात्रिदिनाह्निकेदिनाह्निराश्याह्निके च उक्तप्रयातेरेमूर्ताः कालोनिवसतिमहानिशायांचदिनवलेपस्मात् वशापूर्वदशपरस्तस्माद्दृग्ज्यात्रिचपलानीति क्षय
 दिनान्नो मन्त्राघपिताचपितरीतयोः पित्रो क्षयदिनंश्राद्धदिनमित्यर्थः जनन्यात्तंधमात्रु रजस्वलात्मम् ॥ २ ॥ मासापमिति मासायंजनि
 समथम् जनिरूपचिस्त्वत्प्रसंभवोपस्य पूर्वविधमासापमासप्रभृति जन्ममासजन्मतिपिजन्मनक्षत्रावि ग्रहणमं ग्रहणनक्षत्रम् चढायुधं वषय
 माणं दु क्षणोदुमुहूर्ता वषयमाण तम् ज्येष्ठ पूर्वभवस्यप्रथमजातापत्स्यज्येष्ठमासम् पापयुगितैज्यक्षाणि पापाः पापग्रहाः वषयमाषास्ते

मासायंजनिसप्तग्रहणप्रचढायुधदु क्षणज्येष्ठपूर्वभवस्यपापयुगितैज्यक्षाणिचिद्धचभम् ॥

कनास्याधिकमासकौयुतिपुविख्यागुवगढातिदुज्यकार्यकिरसतुर्पूर्वघटिकाभानांविपास्यावटी ॥ ३ ॥

पामन्पतेमेनयुक्तम् इतंगतपुष्पपुर स्थितम् एतानिभूताग्निनक्षत्राणिचिद्धमंघविद्धनक्षत्रं वक्ष्यमाणलक्षणम् कनाख्याधिकमासकौक्षय
 मासाधिमासौवषयमाणलक्षणौ युतिपुविख्यागुवगंढातिपुश्य २कार्थापकरस्तुर्पूर्वघटिका विविष्कमः व्याव्याघातः इतुल्ल वषज्यागंढः
 प्रसिद्धः अतिअतिगढः पुयुयोगेदुकमेणभ्यकार्याक्षरसतुत्तरस्याकाः पूर्वघटिकाः प्रथमघटिकाः तथयाविविष्कमेतिस्रः व्याघातेकाः नवगुलेअर्पाः पच
 वष्येअंका नवगंढेत्साः पट् अतिगढेः क्वचवः पठिति मानांविपास्यावटीः मानांमन्धिम्पावीनानक्षत्राणांविषारण्यावटीर्बक्ष्यमाणलक्षणाः ॥ ३ ॥

लप्तेति लत्तापंचकपापवर्गएतत्सर्ववक्ष्यमाणं अशुभंचंद्रवक्ष्यमाणगोचरप्रकरणेवेद्यं दशारिष्टकंजातकशास्त्रगम्यम् जन्मशैज्यसितास्तं जन्मशै
 राशिस्वामी ईज्योगुरुःसितःशुकःएषाअस्तगमन रविलुभाकिरणत्वं अंगशशिनोः क्रूरोद्भवाकर्तरीम् अगलममशशिचंद्रःतयोः क्रूरोद्भवांक्रुग्रहज
 नितांकर्तरीवक्ष्यमाणलक्षणाम् रिष्टगोचरसभव गोचरेदुष्टग्रहाधिक्य गोचरवक्ष्यमाणम् ग्रहज्जनिप्रातोद्भवसूतकम् ग्रहोग्रहणम् जानि जन्मप्रातो
 मरणम् एभ्यउद्धृतसूतकम् ग्रहणसूतकं जन्मसूतकं मृतसूतकमिति तेषुग्रहणसूतकं वक्ष्यमाणम् दुश्चिन्हानिकार्यारंभसमयेक्षुतदुर्वचनश्रवणादीनि

लत्तापंचकपापवर्गमशुभंचंद्रदशारिष्टकंजन्मशैज्यसितास्तमंगशशिनोःक्रूरोद्भवांकर्तरीम् ॥

रिष्टगोचरसंभवग्रहजनिप्रातोद्भवसूतकंदुश्चिन्हानिमनोविभंगमपिचव्याधिशुभसंत्यजेत् ॥ ४ ॥

मनोविभंगंअंतःकरणस्य अप्रवर्तनम्व्याधिज्वरःतमपिरोगः पाप्माज्वरोव्याधिविकारोदुःखमामयइतिवागभट्टः ज्वरितस्यमंगलंनकुर्यादित्यर्थः
 तथाचोक्तज्योतिःप्रकाशो जन्माधिपविलभेशचंद्रभार्गवमंत्रिणां विरश्मित्वंजन्ममासोजन्मभंजन्मवासरः दुर्निमित्तमनोभंगःक्षयमासाधिमासकौ
 मृतजातकयो श्वैवसूतकग्रहणस्यच ज्वरोत्पत्तिरजोमातुःपित्रोःक्षयदिनतथा गंडांतत्रितयंकालः सधिर्भस्यतिथेस्तनोः क्रातिपातोव्यतीपातोवैष्ट
 ति परिधार्धक मानोःसंक्रांतिभोगश्चकुलिकश्चाद्धयामकःक्रूरैर्मुक्तंयुतभोग्यसराहुशिशिवधूमित धिष्ण्यग्रहणगपापैर्विद्धसौम्यैश्वपादतः विष्टिःःक्रू

मूषेतिचेति अन्यानपिदोषानग्रेप्रसंगतोवक्ष्यामि अथास्मिन्ग्रंथेमासादीनांसंज्ञालोकसिद्धाज्ञेयाइति तथापुनरुक्तिनिर्दूषणंवृत्ताद्धेनाह मासत्वोर्य
 नेति मासाश्चित्रादयः ऋतवोवसतादयः अयनेदक्षिणोत्तरे वाराःसूर्यादयः योगाः विष्कंभादयः तिथयः प्रतिपदादयः भान्याश्विन्यादीनि इत्या
 दीनाकरणराशिभावादीनासिद्धाभिधाः शास्त्रातरसिद्धाः संज्ञा ज्ञातव्याः तथाइहास्मिन्ग्रंथेकुहचित् कुत्रचित् पुनरुक्तिर्वर्ततेसातस्यदूरातरितस्य
 स्मृतिप्राप्तये स्मरणायेतिनदोषः इतिस्वोक्तमुहूर्तमार्तडटीकायामार्तडवह्छभायात्याज्यप्रकरणम् ॥ १ ॥ अथसाधारणनक्षत्रप्रकरणंविबधुरादौन

इतिश्रीभद्रनंताख्यचातुर्मास्ययाजिपुत्रनारायणविरचितेमुहूर्तमार्तडेत्याज्यप्रकरणम् ॥ १ ॥
 भेशादस्त्रयमाग्निंकेंदुगिरिशाःप्रोक्ताअदित्यंगिराःसर्पाःकव्यभुजोभगोर्यमरवित्वष्टासमीरःक्रमात् ॥

क्षत्रदेवताः एतेनैकेनाह अस्मिन्प्रकरणेसर्वाणिशार्दूलविक्रीडितानि भेशाइति अश्विन्याः सकाशात्क्रमेणभेशाबुधैः प्रोक्ताइत्यन्वयः भानानक्ष
 त्राणामीशाः स्वामिनः दस्त्रौ अश्विन्याः यमोभरण्याः अग्नि कृत्तिकायाः कोप्रह्वारोहिण्याः इंदुर्मृगस्यगिरिशोमहादेवः आर्द्रायाः अदितिः
 पुनर्वसोः अंगिराः गुरुः बुष्यस्यपन्नगाः सर्पाः आश्लेषायाः कव्यभुजः पितरः मघायाः भगःपूर्वाफाल्गुन्याः अर्यमाउत्तराफाल्गुन्याः रविर्ह
 स्तस्य त्वष्टाचित्रायाः समीरणोवायुःस्वात्याः इद्रामिदेवताद्वयं विशाखायाः मित्रोअनुराधायाः इद्रोज्येष्ठायाः निऋतिः राक्षसोमूलस्यनिरंज

लंपुवापात्रागाः त्रिभ्युत्तरापात्रागाः विधिषसाभिजित वैकुण्ठोविष्णुः श्रवणस्यवसवोवनिष्ठाया पाशिवरुणः शततारकायाः श्रजेकचरणः पृषा
 भाद्रपदाया अहियुभ्यउत्तरामाद्रपदाया पूषारेवत्या देवताप्रयोजननसप्तज्ञानार्थशांतिकादौयजनार्थच ॥ १ ॥ अयनसषाणास्विस्रचरादि
 सप्तमाह मासरोहिणी किलसप्तमम् मासंमुत्तरयुक् तिस्रणामुचराणासमाहाररुत्तरम् वेत्तयुक्कुत्तान् पुषस्विस्रमिति इममिधानंमुनीभिः स्मृत

इत्रानित्वयमिन्नइद्रनिःकृतिनीरंचविश्वेविधिवैकुण्ठेवसुपाइयजैकचरणहिवृंध्यपूपाभिधा ॥ १ ॥
 त्राह्यत्र्युत्तरपुक्रुमुवस्यिरमयोपूर्वामघायाम्यसक्रुरोत्रश्रवणत्रयादितियुतास्वातीचरास्याचला ॥
 इत्रार्काभिजिदीज्यसलद्युतयासिप्रचमेत्रातिमंतुत्वाट्टमृदुमैत्रमभिभविशेमिश्रचसाधारणे ॥ २ ॥

मित्यन्वयः अपोपूर्वामघायाम्यमंपूर्वामघामघाशरणीतिपंचकम् क्रुरोमंश्रुत्तमशोक्तम् श्रवणश्रयादितियुतास्वाती श्रवणश्रनिष्ठाशततारकम्
 अदिति पुनवसुः पृषिः सहितास्वाती चरास्याचलाचोक्ता श्रवणश्रयाविपचकंशरास्यंचलश्रोक्तमित्यर्थः इत्रार्काभिजिदीज्यमं वसुवो अ
 भिनी अक्रौहस्तः अभिजिदस्यमाणलराणः इत्येगुरुस्वस्ममंपुष्पइतिचतुष्टयं लद्युतयासिप्रं प्राक्तं मेषातिमेदुत्वाष्ट्रम् मेषमनुराषा अठिमेरे
 वती इदुश्रगाः त्वाष्ट्रं चिप्रा एताश्चतुष्टयं मृदुतथा मेषप्रोक्तं अभिमविरो अभिमरुचिका श्रियाश्रियात्वा एते द्वेभिश्चे साधारणप्रोक्ते ॥ २ ॥

मूलप्रसिद्ध अहिराश्लेषा इंद्रोज्येष्ठा शिवः आर्द्रा एतच्चतुष्टयं दारुणं अद्रः इदंतीक्ष्णं प्रोक्तं इह एतुष्टुवादि संज्ञेषु नक्षत्रेषु संज्ञातुल्यं कार्यं सुधियः
 पंडिताः आचरति किमर्थं ससिद्धये एतदुक्तमवति स्थिरनक्षत्रेषु स्थिरं स्तंभप्रतिष्ठादिकम् चरे चरमित्यादिकूर्वतीति स्पष्टम् अत्र समानार्थसंज्ञाद्
 यकरणं कवित्वबंधनार्थं अत्र प्रसंगेन सूर्यादीनामपि स्थिरादिसंज्ञासौम्यपापत्वं च दत्ताङ्कनाह सूर्याद्याइत्यादिसूर्यः स्थिरः चंद्रश्च चलः भौमः उग्रः

मूलाहोर्द्राशिवंचदारुणमदस्तीक्ष्णं मुनींद्रैः स्मृतं संज्ञातुल्यमिहाचरति सुधियः कार्यं हि संसिद्धये ॥ सूर्याद्याः स्थिर
 चंचलो ग्रामिलिताः क्षिप्रो मृदुदोरुणः क्षीणैर्द्रकयमारराहुशिखिनः पापाबुधस्तैर्युतः ॥ ३ ॥ अन्हः स्युः शिवसार्पमि
 त्रपितरो वस्वंबुविश्वेभिजिक्केंद्राग्निशाचरा अपि जलाधीशो र्यमारुयो भगः ॥

बुधः मिलितो मिश्रः गुरुः क्षिप्रः शुक्रो मृदुः शनिर्दारुणः अथ पापसौम्यान् ग्रहानाह क्षीणंति क्षीणैर्द्रुः कृष्णाष्टम्यूर्ध्वप्रतिपत्पर्यंतक्षीणः अर्कः सूर्यः
 यमः शनिः आरोमौमः राहुः प्रसिद्धः शिखीकेतुः एते क्षीणैर्द्रादयः पापः क्रूराः तैः पापैर्युतो बुधः पापः स्यात् उक्तचजातकोत्तमे क्षीणैर्द्राकार्किभौ
 माः स्युः पापाः सौम्योपितद्युतः राहुकेतूपापतरोपापः पापयुतस्तथेति अर्थादन्ये सौम्याः एषाप्रयोजनम् क्रूरसौम्यकर्मसाधने ॥ ३ ॥ अथ प्रसंगेन
 नक्षत्रसमाननाथान् दिनरात्रिमुहूर्तान् नक्षत्रोक्तकार्यसाधकान् दत्तनैकेनाह एते न्हो दिवसस्य तिथि १ ५ लवाः पंचदशशाः मुहूर्ताः शिवादयः

तत्रादौ मासफलमाह आद्यतौ प्रथमतो पौषशुक्रोर्जसधुशुचिनभस्याः संतो नस्युरित्यन्वयः अर्था द्विभक्तिपरिणामः पौषः प्रसिद्धः शुक्रो ज्येष्ठः ऊर्जः कार्तिकः मधुश्चैत्रः शुचि राषाढः नभस्यो भाद्रपदः एते षणमासाः नशुभा इत्यर्थः अर्थादन्येशुभाः तदुक्तज्योतिर्निबन्धे प्रथमतो मधौ नारीविधवा भवति ध्रुवम् वैशाखे धनपुत्राढ्या ज्येष्ठे रोगान्विता भवेत् आषाढे च मृतापत्या श्रावणे च धनान्विता भाद्रपदे दुर्भगा च आश्विने च तपस्विनी ऊर्जे लपायुष्मती नारी मार्गशीर्षे बहुप्रजा पुण्ये तु पुंश्वली नारी माघे पुत्रसुखान्विता फाल्गुने श्रीमती साध्वी क्रमान्मासफलं स्मृतमिति योगफलमाह कुयुगिति कुयो

आद्यतौ पौषशुक्रोर्जसधुशुचिनभस्याः कुयुक्पापवारारिक्तमाकर्षषष्टयाः परगृहकुपदे रात्रिसंध्यापराण्हाः ॥

गोविष्कभादिकः योगेषु नवयोगाः दुष्टाः सति विष्कंभातिगंडव्याघातवज्ज्वल्यतीपातपरिघवैधृतयः एते योगानशुभा इत्यर्थः अर्थादन्येशुभाः तदुक्तं आद्यतौ दुर्भगानारी विष्कभे चेद्रजस्वला वध्या चैवातिगडे च गूले गूलवती भवेत् गडे च पुंश्वली नारी व्याघाते चात्मघातिनी वज्ज्वचस्वैरिणी प्रोक्ता पाते च पतिघातिनी परिधे मृतवंध्या च वैधृतौ पतिमारिणी शेषाः शुभावहा योगायथानामफलप्रदा इति वारफलमाह पापवारा इति क्षीणे हर्कयमाराः पापाः ते वारानशुभाः अर्थादन्येशुभाः उक्तचकारिकायाम् आदित्ये विधवानारी सौमे चैव मृतप्रजा अंगारे स्वसृहं च बुधे कन्या प्रसुर्भवेत् पुत्रिणी गुरुरे च कन्या पुत्रवती भृगौ शनौ तु पुंश्वली नारी प्रथमतो विदुर्वुधा इति तथा च नारदः रोगी पतिव्रता दुःखी पुत्रिणी भोगमागिनी पतिप्रिया क्लेशभा

तत्रादौ मासफलमाह आद्यतौ प्रथमतौ पौषशुक्रोर्जसधुशुचिनभस्याः संतो नस्युरित्यन्वयः अर्थाद्दिभक्तिपरिणामः पौषः प्रसिद्धः शुक्रो ज्येष्ठः ऊर्जः कार्तिकः मधुश्चैत्रः शुचिराषाढः नभस्योभाद्रपदः एतेषणमासाः नशुभा इत्यर्थः अर्थादन्येशुभाः तदुक्तज्योतिर्निबधे प्रथमतो मधौ नारीविधवा भवति घ्रुवम् वैशाखे धनपुत्राढ्या ज्येष्ठे रोगान्विता भवेत् आषाढे च मृतापत्या श्रावणे च धनान्विता भाद्रपदे दुर्भगा च आश्विने च तपस्विनी ऊर्जे लपायुष्मती नारी मार्गशीर्षे बहु प्रजा पुष्ये तु पुंश्वली नारी माघे पुत्रसुखान्विता काल्गुने श्रीमती साध्वी क्रमात्मासफलस्मृतमिति योगफलमाह कुयुगिति कुयो

आद्यतौ पौषशुक्रोर्जसधुशुचिनभस्याः कुयुक्पापवारारिक्तामार्काष्टषष्ठ्याः परगृहकुपदे रात्रिसंध्यापराण्हाः ॥

गोविष्कमादिकः योगेषु नवयोगाः दुष्टाः संति विष्कंभातिगंडव्याघातवज्रव्यतीपातपरिघवैधृतयः एते योगानशुभा इत्यर्थः अर्थादन्येशुभाः तदुक्तं आद्यतौ दुर्भगानारी विष्कभेचे द्रजस्वला बंध्याचैवातिगडे च गूले गूलवती भवेत् गडे च पुंश्वली नारी व्याघाते चात्मघातिनी वज्रे च स्वैरिणी प्रोक्ता पाते च पतिघातिनी परिघे मृतवध्या च वैधृतौ पतिमारिणी शेषाः शुभावहा योगायथानामफलप्रदा इति वारफलमाह पापवारा इति क्षीणैर्द्वर्कयमाराः पापाः ते वारानशुभाः अर्थादन्येशुभाः उक्तकारिकायाम् आदित्ये विधवानारीसौमेचैव मृतप्रजा अंगारे स्वसृहं त्रीचबुधे कन्याप्रसुर्भवेत् पुत्रिणी गुरुवारे च कन्यापुत्रवती भृगौ शनौ तु पुंश्वली नारी प्रथमतो विदुर्बुधा इति तथा च नारदः रोगी पतिव्रता दुःखी पुत्रिणी भोगभागिनी पतिप्रिया क्लेशभा

गीसुपंवारविपुच्छमादिति कारिकावचनेसोमधारफलमृतप्रजोति नारदनचनेपतिव्रतेति पृषद्वयोविरोधेमृतप्रजोतिकृष्णपक्षेसोमधारविपयम् पति
 व्रतेति शुद्धपक्षीयसोमविपयमितिभ्यवस्थापनीयम् अतोमार्तिवचनपापधारारइत्येतदतिप्रशस्वम् तिथिफलमाह रिक्तामार्काष्टपष्ठयइति रिक्ता
 चतुर्पानवमीचतुदश्यः अमा अमावास्याअर्कोद्वादशी द्वादश्याअर्कोद्वादशी अर्कसंस्थापिद्वादशवाचकासंस्पयापिद्वादशीमवसि
 त्तिथिदेवतापिरत्नमालापाम् त्रियिपाम्भुर्मुखाविषाद्विष्णवइत्यादयः अष्ट अष्टमी षष्ठी प्रसिद्धा पुक्ताः सप्तत्रिधयः नशुभाः अर्पादन्याः शुभा

मिश्रोश्रामूलतीक्ष्णविवरमनरुणाल्पाधिकास्त्रगराद्येत्यात पापस्यलभंनसदरुणजरभीलचित्रावरच ॥११॥

उक्तंच आर्फीसुभगानारीप्रतिपत्सुरजस्वला द्वितीयायोभाग्यवतीतृतीयायांजुतास्विता चतुर्धर्माक्षिवानारीपचम्यांघनवायिनी पृथयांचके
 शमाकुनारीसप्तम्याघनवर्धिनी अष्टम्यारारक्षसिनारीनवम्यापापवर्धिनी दशम्याप्रतीतिरुभारीएकावश्यासुतान्विता द्वादश्यांतुमगानारीभयोद
 श्यांहिरण्यदा चतुदश्यापुंश्वलीस्यात्पोर्णमास्यानुपुषिणी पदिमद्रानजायेतवशेस्याचौरिकाधुवमिति स्यानफलमाहपरगृहकुपवदाते परगृह
 मर्दंगृहावन्त कुपवकुत्सितस्यानंपुंठेठभेनिधेअर्पावन्पच्युमम् उक्तंच देवस्थानेपितृस्थानेनिपस्थानेन्यवेश्मनि पुष्पवत्याः फलनस्याम्ना
 गेचाञ्चाल्वेश्मनीति देवस्थानदेवालयम् पितृस्थानस्मशानम् निधस्थानकुत्सितस्थानम् अम्यवेश्ममर्दंगृहावन्पच्युमम् अन्यस्तुगमम् नन्व

त्रश्लोके बहूक्तं अत्र कथं परगृहकुपदइत्येवोक्तं सत्यं यत्स्थानद्वयमुक्तं तस्मिन्नेव सर्वश्लोकोक्तमधिष्ठति तद्यथा देवस्थानान्यवेशमर्चाडालवेशमे
 तिपदत्रयम् परगृहइत्येतस्मिन्पदेधिष्ठति अन्यच्छ्लोकोक्तनकुपदेवर्ततेननुमार्गः कथं कुपदोस्ति सतुकुत्सितो न भवति अस्ति मार्गोऽपि दुष्टत्वं सर्वज
 नसंचाराद्धर्मशास्त्रप्रसिद्धं तर्हि पूर्वश्लोकोक्तं बहुभाषण व्यर्थं स्यात् मैवंतं तुक्तं बहुभाषणं अधिकदोषविवक्षयोक्तमिति न दोषः वेलाफलमहि
 रात्रिसध्यापराणहइति रात्रिः प्रसिद्धा संध्येदे अपराणहत्वेधाविभक्तस्याहत्तृतीयोभागः एते च त्वारः कालानशुभाः अर्थादन्यौ पूर्वाह्नमध्याह्नौ
 शुभौ उक्तं च पुत्रिणिसुभगापुण्यापूर्वाह्णह्येयारजस्वला मध्याह्ने तु शुभप्राप्तिः स्वैरिणीचापराणहके संध्ययोरुभयोर्वेश्यानिशायां विधवातयेति न
 क्षत्रफलमाह मिश्रोग्रामूलतीक्ष्णमिति मिश्रेकृत्तिका विशाखे उग्राणि पूर्वात्रयभरणीमघाः अमूलतीक्ष्णानिमूलरहिततीक्ष्णानि आश्लेषाज्येष्ठाद्रा
 इत्येतन्नक्षत्रदशकनशुभम् अर्थादन्यानि शुभानि तदुक्तनारदीयसहितायाम् श्रीयुतासुभगापुत्रवतीसौख्यान्वितास्थिरा कुलाधिकामानवती
 चाश्विन्याप्रथमार्तवा १ दुःशीलास्वैरिणीस्वस्थगर्भपातनतत्परा परप्रेष्याकाकर्वध्याभरण्यां प्रथमार्तवा २ अनर्थापुंश्वलीवंध्यागर्भपातनसत्प
 रा प्रेष्यामृतप्रजावापिवन्दिभेप्र ३ सुशीलासुप्रजामान्यापतिभक्तादृढव्रता गृहार्चनरतानित्यधातृभेप्र ४ गुणान्विताधर्मरतानारीसर्वसहासती
 पतिप्रियासुताब्धाचंद्रभेप्र ५ कुलठादुर्भगाकष्टामृतपुत्रास्वलाजडा दुष्टाव्रतपरिश्रष्टारौद्रभेप्र ६ पतिभक्तापुत्रवती वरसतानमोदिनी कुलाचा
 रानुरक्ताब्धादितिभेप्र ७ पतिप्रियापुत्रवती नानामोगवती शुभा स्वकर्मनिरतादृक्षातिष्यभेप्र ८ परमर्तुरताप्रेष्याकोपिनीनिर्धृणालसा मृषावा

गीशत्रु पुषामोचगेत्र १ निर्दोष्यारोगसंपुक्तासयदागपलेडुषा पितृवैश्वरतादीनारु पुत्राच्छेद्यामागिनी म
त्स्निररक्ष्यात्तु दाभागर्क्षत्र १ १ प्रजावतीषमरतानैरौमिश्रपूजिता सतीमावृग्दशसकाअर्पमर्सेरजस्यला १ २ निर्दोष्यारुविमवापुषाढ्या
योगयोगिनी प्रशानादानकुडालाहस्तसोप्रयमातवा १ ३ चित्रकर्मामोगिनीचकुशालाकपाविक्रमे विकीर्णकामाच्छरणाम्बाल्यासूभेप्र० १ ४ बहुवि
नानभीरुगुण्डाशिल्पकमणि पुत्रपानवर्तिसाष्वीवायुमेप्रपमातवा १ ५ नीचकमत्वातुष्टापाजासक्तापरत्रिषा विपुत्रामलिनाकुब्धादिवेवेप्र १ ६
राशियशार्गिनास्वगुणे सन्पथिस्रिता सुपुषासुभगाक्तामिश्रमेस्यमातवा १ ७ बुधरित्रवाच्छेदिसिन्यनयोपुंखलीव्यसु ३ ८ सतानवतीज्ये
सानसत्रेप्रप १ ८ सतानापगुणेनाल्पेयुताग्यद्वदामोचनी स्वकर्मनिरतानिस्वमूलक्षेप्र० १ ९ मच्छसपापावृत्तुपुत्राप्राणिहिसनतरपरा अज
स्रस्यसनामज्ञानोपमद्र० २ कार्पाकार्येपुकुशालासदाचमानुवर्तिनी गुणात्रयाभाग्यवतीविश्वभेप्र० २ १ पुत्रयोषान्वित्वामोगचनवान्यवती
मनी कालानुमादिनीमान्याविष्णुमेद्र २ २ धनधान्यदतीभोगपुत्रयोषाप्रसमन्विता स्वकर्मनिरतासाप्त्वीवस्तुभेप्रपमा २ ३ यद्वपुषाघनवती
नारमनिल्यासनी कुलानुमोदिसीमान्यात्रारुणेद्र० २ ४ वंशकीवधुविदेष्यानिस्स्यदुष्टातासला शिष्पकार्येपुकुशालाऽजाप्रिमेप्रपमा २ ५ आ
गापुषरत्नलिन्यासुप्रसचापतित्रिषा यंपुपूग्यापमथल्यादिद्रुपेप्रप० २ ६ स्ववताथमवतीपुमसौक्ष्म्यांसंमुष्ठा विस्वातागुणसंपचापीप्य
भद्रयमानत्रा २ ७ अथ सगिण्डमाह विरासमिति विपिमादीनांविबरसंक्षिः नगुमन् उफच दुमगाछावसंक्षिष्विति ररुफछमाह अनुकणाकपा

प्रोतिरग्यायोगीप्रसूर्मवेत् गुलायावद्रुप्राक्यादुष्टकरतालानि चापेपुत्रचनात्मास्यान्मकेरुदुःखिनीमवेत् सद्धप्रजावतीकुंभेमीनेचाण्यप्रजा
मवेत् नारवोपि कुलीरपसापात्यनूपुफन्यातुलापना राशयःशुभवाज्ञयानारीणाप्रथमार्तवइति अत्रापिककलमस्यद्वयचंद्रस्यसोम्यत्वपाप
त्वयशाद्व्यवरधाज्ञेया अधमसाफलमाह अरुणजरबीलधिप्रारमिति नसत्स्यात् अरुणमारकं जरज्जीर्ण नीलम्रसिद्धम् धिप्रनानावर्णैरजि

प्रायश्रंद्रत्यजात्याष्टमरिपुतनुगभाषाकौमुदुनायोःकूर्रेद्दासौखलाशमृतिगतस्वचरंमत्स्युतत्पौतनुस्यौ ॥

सौम्या केंद्रत्रिकोणेप्वरिभवसहजेष्वन्यखेदा प्रशस्तःसर्वत्रैतत्प्रयोज्यंप्रकरणपाठितास्ताद्विशेषावि

दित्वा ॥ २ ॥ इतिसाधारणलभवलप्रकरणम् ॥ ३ ॥

तम् पथयिषमन्नसत्स्यात् नशुर्मस्यादित्यर्यः अर्पात् रवंशुध्रपीतंवल्लशुमम् उक्तंच शुभगाश्वेतवन्नाश्वरो गिणीरक्तवाससा नीलांबरधानारी
निषयाप्रथमाववा मोगिनीपीतवन्नाश्वद्वयत्पापतिमता शुभगाज्जीर्णषक्त्वाचशुभगाचाख्यलिणी अपानुक्तमपिस्याज्य प्रकरणोक्तमन्यदुष्टंवि
चारणीयम् अपारिगशुक्तनिवन्दुकालेरजोवर्शनेसति असततिलयूतेर्बेव्याईग्ययायजनंस्यात् केनदेव्यागामभीमभेणसस्यानुपावानापसव
तिलघृतानामपेचरदापंहोम पथाशक्तिस्वर्णगोमृतिल्वानचकार्यम् ॥ १ ॥ इतिस्वोक्त प्रथमार्तवप्रकरणम् ॥ ३ ॥

अथसाधारणलक्षणं स्रग्धरावृत्तेनाह प्रायइति इहवक्ष्यमाणेगर्भाधानादिकृत्येप्रायोवाहुत्येनचंद्रंअंत्याष्टमरिपुतनुगम् त्यजजहीति अंत्यंद्वा दशं अष्टमप्रसिद्धरिपु.षष्ठतनुर्लम्न एतान्प्रतिगतचंद्रत्यजेति तथाभांशकौत्यज किलक्षणौभांशकौ मूढनाथौमूढःनाथोयथोस्तौ तथाअस्तगत स्थलम्नवांशावित्यर्थः पुनःकिलक्षणौ क्रूरद्वारौक्रूरग्रहचंद्राणामन्यतमेन युक्तौ तथाखलांशत्यजयत्रकुत्रापिलम्नेपापग्रहनवांशत्यज तथासु तिगतखचरत्यज लम्नादष्टमग्रहत्यजेदित्यर्थः तथामृत्युतर्पोतनुस्थौत्यज मृत्युर्जन्मराशिजन्मलम्नाभ्यामष्टमंत्याज्यम् तत्पस्तत्पतिस्त्याज्यः

स्वस्त्रीप्राङ्ङिट्चतुष्कासमदिनविवरश्राद्धतत्प्राग्दिनानित्यत्कामूलंमघांत्येवसुकलिजनिभाहानिपर्वाणिचर्तौ ॥

याहीज्याकैदुलग्नैर्विषमभलवगैरुद्धलैर्भौसुतार्थिन्यस्तैरैरैहवायुगहनिमुदितःकन्यकेच्छेसुचंद्रे ॥ १ ॥

एतौतनुस्थौत्यजेदित्यर्थः लग्नगोचरमाह सौम्याइति सौम्यः सौम्यग्रहाःकेंद्राणिलग्नचतुर्थसप्तमदशमानित्रिकोणेनवपचमे एतेषुकेंद्रत्रिकोणे षु सौम्यग्रहाः प्रशस्ताः अरिभवसहजेषु अन्यखेटाः अरिःषष्ठंभवः एकादशं सहजंतृतीयम् एषुस्थानेषु अन्येखेटाः सौम्येभ्योऽन्येपापग्रहा प्रशस्ताःस्युः सर्वत्रैतत्प्रयोज्य एतत् श्लोकोक्तसर्वत्रगर्भाधानादिकृत्येप्रयोज्यम् साधारणत्वात् किं कृत्वा प्रकरणपठितांस्तद्विशेषान्विदित्वापृ थकृत्येप्रकरणपठितविशेषान्ज्ञात्वा ॥ २ ॥ इतिसाधारणलम्नवलप्रकरणम् ॥ ३ ॥ अथगर्भाधानं स्रग्धरावृत्तेनाह भोसुतार्थिन् ऋतौमुदितःसन्स्व

स्त्रीप्रतिपत्तिदि गच्छइत्कल्पयः सुवर्णअर्यपतेऽसौसुतार्थितस्पसवोचनमोऽसुवार्थिन
 तोपस्यसमुचितः पूर्वविषयसन्स्वर्णाप्रतिगच्छेत्स्पर्शः पतोऽप्रक्षीगर्मपारणकरोति अमक्षीरपिहयितामय्या सयाचमनु क्रतुः स्वामाविकः स्त्रीणां
 राभय-योऽनगरमृताइति किं कृत्वाप्राङ्निद्रुचतुष्कासमविनविवरअस्रवत्प्राग्निदिनासिम्बुका प्राधानिशाचतुष्कप्राङ्निद्रुचतुष्कपूर्वरात्रिचतुष्टयभस
 मविनविषमोदेनविधराणि दिनागापितिपिमादीनासंबयाः आस्रस्वपिभेते आस्रदिनंतत्प्राग्निदिनंतस्य आस्रस्वपूर्वदिने पुनानित्यरकेत्स्पर्शः एषमूलत्प
 स्का तथा मूलम्बोद्येत्यस्का मूलमधेप्रसिद्धे अल्पेरेवती पृताऽनित्यस्केत्स्पर्शः तथाप्यसुकलिजनिमाहानित्यस्का वसुरष्टमी कलिश्चतुर्दशी जनिम
 जन्मनासथ अहोदिवापृथानित्यस्केत्स्पर्शः तयापर्वणिचस्पस्कापर्वणिवर्षापीर्णिमाभ्यधीपातवैश्रुतिसत्रतीमहापातावीनित्यस्कास्त्रिपंप्रतिग
 छेत्स्पर्शः तथाचनारका त्सोपदानतोऽस्पृश्यानायोविनश्चतुष्टयम् ततश्चुदागक्रियास्वता सर्वयर्णेष्वयविधिरितिवसिद्धाऽपश्रवैकैपूतिपातयोश्चावि
 ष्यगुमेपुषकन्यकार्पाहित्वाभगढीस्त्रिपिलप्रमामान् उपोत्तिशर्कभवीपुग्मनिशिश्वर्कगच्छेरपुभायसद्विषो दिनेपुग्मेपुचययसमाणयोगेऽसुतार्थास्वमतीमपेयात् दिने
 स्वजेवितिकैः संग्यार्कैः कुलभः विषममलभगोः ईंर्योगुठः भकाः प्रसिद्धाः इदुमंत्रालं प्रसिद्धम् एतेविषममलभगोः मयामूलात्पपशातमृतदर्शाऽष्टमी
 विषमनवाशास्त्रितोऽस्पर्शः नकेवलं विषममलभगोऽपिपुठवले उवउत्सृष्टवदेवपतानितथातेः अथकन्याकाभिनोविबोपमाह भोकन्यकेषुजे

इहैव अनतरोक्तलक्षणकाले अयुगहनिविषमेदिनेमुदितः सन्ध्वीप्रतियाहि कैः एतैर्व्यस्तैः एतैः ईज्याकैन्दुलम्बैः व्यस्तैरिति समभलवगैः समराशिस
 माशस्यैः तथाचवृहज्जातके ओजक्षेपुरुषाशक्रेषुबालिभिलम्बार्कगुर्विदुभिः पुंजनमप्रवदेत्समांशगतैर्युग्मेषुतैर्योषितइति कस्मिन्सति सुचद्रेशोभने
 चद्रेसति गोचरेणचद्रबलेसतीत्यर्थः सुचद्रेइति अनन्यगतिकविनासर्वत्रयोज्यम् पूर्वबल्लम्बलम् ॥ १ ॥ अथपुसवनसीमतोन्नयनेस्त्रग्धरयाह
 पुमेति पुमेपुन्नक्षत्राणिचैतानि पुण्योहस्तः पुनर्वसुः अभिजित्प्रोष्ठपाचैवअनुराधाश्वियुक्तयेति प्रोष्ठपात्पूर्वाभाद्रपदा एषामन्यतमेपुन

पुंभेऽर्केज्यारवारेविमिथुनविषमांगांशयोःपुंसवंस्यात्सीमंताख्यंचसत्सुव्ययसुतगृहयोःपर्वरिक्तोनतिथ्याम् ॥
 मासेद्वित्रिप्रसंख्येप्रथमकमपरंतुर्यषष्ठाष्टमेषुप्रोक्तंपुंगर्भलम्बग्रहबलमनयोर्येज्यमाद्यश्र्यपक्षः ॥ २ ॥

क्षत्रे अर्केज्यारवारे रविगुरुभौमवारे विमिथुनविषमागाशयोः अगच अशश्च अंगांशौविगतमिथुनयाभ्यातौविमिथुनौतौचतौ अंगांशौचतथात्
 योः मिथुनरहितेविषमलश्रेविषमनवाशेइत्यर्थःपुंसवंपुसवनंसीमताख्यंचसीमतोन्नयनामिति सत्स्यात् नामैकदेशग्रहणेनामग्रहण कयोः सतोः
 सुव्ययसुतग्रहयोः सतोः पापग्रहरहितयोः व्ययसुतभवनयोः सतोरित्यर्थः पर्वरिक्तोनतिथ्याम् पूर्णिमामारिक्तातिथिरहिततिथ्यां मासेद्वित्रिप्रस
 ख्ये प्रथमकपाठोक्त्याप्रथमकपुंसवनंगर्भाधानात्द्वित्रिप्रसख्येमासिद्वितीये तृतीयेवामासिसत्स्यात् अपरंसीमंतोन्नयनम् तुर्यषष्ठाष्टमेषु गर्भा

चतुर्थपद्याष्टमेपुमासेपुसस्पात् पत्सुगर्भापलमबलमुक्तम् इज्याकेदुलभैरित्याधिकतदनयोः पुसवनसीमंतोचयनपोषोऽप्यम् आपः पसाः शुक्लप
 सभयोऽन्यः नल्लव्याः अभगर्भापचाशनातेपुगुस्तुकमौव्यादिकनचित्यामिस्वभ्रमेवषपति लभषलपूर्ववत् जातुकर्ण्य द्वितीयेषावतीयेषामासि
 पुसवनमपेत् व्यक्तेगर्भेमबत्कार्यसीमतेनसहापवा नृसिंहः रिक्वाचपर्वनधर्मस्त्रिस्कापुसवनेशुमा एतदासे सीमंतोचयनबुधैस्तुहिनगौपुन्नामधि
 ष्येस्तिपतेकुर्यात्पुसवनच सूर्यविवसेमौमस्यजीषस्पथेस्यादि बृहस्पतिः कुक्षीरमिपुनकम्पादित्याशेषाःशुमावद्वाइति नारदः चतुर्थेमासिपष्टेवाप्य
 द्यमेवातवीचरे बल्लोपपथेवपत्सोम्ब्रताराबलाभ्यते अरिज्जापर्वदिवसेकुञ्जजीषार्कवासरे तीक्ष्णमिश्रोयवर्ज्येपुपुलभेपुनषोडाके शुद्धेऽष्टमेजन्मल
 प्रात्तयोर्लभेननेषते शुभमद्वयुतेरष्टपापसेटापुतेसते पंचेष्टिकेचतुर्मिर्वाइष्टेर्कहीज्यपूर्वकेः स्त्रीणातुप्रथमेगर्भेसीमंतोचयनशुभम् शुभमयहेपुषीधर्म
 केत्रेव्यरिमवभिपु वापेपुसत्सुषद्रैत्यनिपनापरिवजिते कूत्प्रहाणामेकेल्पलमावव्यात्मजाष्टगः सीमन्तिनीयातगर्भवल्लीहृतिनसशपदति ॥ २ ॥
 अयजावकर्मविधिस्त्रगधरात्तेनाह सूतीप्रसूतीजाताप्याजातंजातकर्मविवध्यात् कुर्यात् अयकवाचित् सूतकमप्येप्रसूतोजासापासस्यास्मार्तकर्म
 परिव्यागोराहोरन्यभानूत्कइति शास्त्रेणजातकर्मणारोभिप्राभेवषपषादमाह जनिमरणाशौचकेपि अपमर्यः कदाचिज्जातकनूतसूतकयोः प्रसूति
 र्भषतितवा जातकमधिपयेसूतकान्तसदोपोनास्तोतिभावः मूर्त्कान्तरेसत्त्वपिचातेपुत्रेपितासधैल्लस्नानंकुर्यात् इतिस्वस्वगृह्योक्तकर्मकुर्यादिस्वर्षाय
 वःपूर्वाशौचैनेषास्पशुद्धिः पितुरितिकर्तुरुपलक्षणे धाववतपूर्वाशौचातिबापुतस्यातिवादिप्रादिभिर्नक्षत्रैः कुर्यात्वाक्षिप्राणि मन्धिनीहस्ताभिभिःपु

व्याःब्राह्मरोहिणी उत्तरास्तिस्रः चराणिश्रवणत्रयंपुनर्वसुस्वात्यः मृदूनिअनुराधारेवतीमृगशित्राः एभिरित्यर्थः लग्नबलंपूर्ववत् उक्तंच तस्मिन्
 जन्ममुहूर्तेपिसूतकातेथवाशिशीः जातकर्मचकर्तव्यंपितृपूजनपूर्वकम् क्षिप्रैश्रैर्ध्रुवैर्मिश्रैर्द्वादशेप्रथमेन्हिवा केंद्रेशुरौभृगौकार्यजातकर्मसनातनमि
 तिप्रजापतिः सूतकेतुसमुत्पन्नेपुत्रजन्मयदाभवेत् कर्तुस्तात्कालिकीशुद्धिःपूर्वाशौचेनयुद्धतीति संवर्तः जातेपुत्रेपितुःस्नानंसचैलंतुविधीयते त
 च्चशीतोदकेनकार्यम् तत्रजाबालिः कुर्यान्नैमित्तिकंस्नानंशीताद्भिःकाम्यमेवचेति एतच्चरात्रावपिकार्यम् तत्रवसिष्ठः पुत्रजन्मनियज्ञेचतथासं
 क्रमणरेवेः राहोश्चदर्शनेस्नानंप्रशस्तनान्यथानिशी तच्चउत्तराभिमुखंकार्यम् तदुक्तंतेनैव श्रुत्वाजातंपितापुत्रसचैलंस्नानमाचरेत् उत्तराभिमुखो
 भूत्वानद्यावादेवखातकइति रात्रौउदकादिगमनाशक्तौविशेषमाह साख्यायनः दिवायदाहृतंतोयंकृत्वास्वर्णयुतंतुतत् रात्रिस्नानेतुसंप्राप्तेस्ना
 यादलनसन्नत्थाविति अथनामकर्मह अथोनामवर्णाविदध्युः सूतेः सूर्याष्टविंशाल्कृतिमितदिवसइति अथोऽनंतरं वर्णाः ब्राह्मणादयः क्रमेणसूतेः
 प्रसूतेः सकाशात् सूर्या १ २ ष्टि १ ६ विंशा २० कृति २२ मितदिवसे द्वादशषोडशविंशद्दशविंशमितदिवसेनामविदध्युः कुर्युरित्यर्थः अयमर्थः ब्राह्म
 णोद्वादशदिवसे क्षत्रियः शोडशे वैश्योर्विंशतिमिते शूद्रोद्दशविंशतिदिवसे नामकुर्यादित्यर्थः तत्रोक्तम् बृहस्पतिना द्वादशेदिवसेवापिजन्मतो
 दिवसेशुभे षोडशेविंशतौचैवद्दशविंशवर्णतःक्रमादिति अत्रान्येपि विकल्पाःसति तत्रव्यासः नामधेयंदशम्यातुकेचिद्विच्छंतिस्ुरयः द्वादशेन्त्या
 इरन्येतुमासपूर्णतथापरे अष्टादशेहनितथावदंत्यन्येमनीषिणइति प्राप्तकालेपिविशेषमाह गर्गःव्यतीपातेचसंक्रांतौग्रहणवैधृतावपि श्राद्धविनाशु

मनेवप्राप्तकालेपिमानवः अमासकाविषिष्टयावौप्राप्तकालेपिनाघरोदिति यथाकालनिरोधस्तप्रदोपोनास्ति यस्यांश्रियायासर्वोक्ताःकालेमासवि
नेरपि तस्मानवोपेसुबल्वक्कवाजीवशुभ्योरिति अथकालातिक्रमेनक्षत्राण्यह आतमेजतकमोक्तनक्षत्रेभ्ये शिघ्रेरित्यादिभिर्वा
कार्यं सशुकनारदेन देवाकालोपिवासाधैःकालातिक्रमणयदि अनस्तगेभृगावीज्येतत्कार्यधोत्तरायणे धरस्थिरमृदुक्षिप्रनक्षत्रेऽशुभवासरे चद्रता
राशलोपेतेदिवसेचशिशोःपितंति अयाप्रत्याग्यविज्ञेयमाह धरांगमिति धरांगलप्ररिक्ताष्टम्भारमयान् रिक्ताचतुर्थानिषमीचतुदश्या' अष्ट
मीप्रसिद्धा आरौभीमकारः मद् दानैश्चर तान्म्ययगतस्वधरं स्वधरव्यपमावगतं सौम्यमसौग्यवा रात्रिः प्रसिद्धा अपराण्होदिनतृतीयोद्य
पवाम्प्रोह्मत्यात्का लग्नवलपूर्ववत् तपाचमृहस्पतिः पूर्वाण्हःश्रेष्ठहस्युक्तोमप्यान्धोमप्यमस्मृत अपराण्हचराश्रिचवर्जयेभामकमणीति नृ
सिद्ध सायान्हेदुधयोगेचशानिभूमिजवारयोः रिक्तापर्वाष्टमीविष्टिः किंस्तुम्रचविशेषतः एतैर्दोपयुक्तेकालेराभाविपिनकारयेदिति बृहस्पति शुभ
धोरेचपद्भुगेशुमानानामसपदे राक्षसश्चस्त्रिःश्रेष्ठाहि स्वभावाः शुभैर्युताः नृसिद्ध लग्नाह्वायष्टमेसर्वेनशुमानामकर्मणीति केपानामकार्ये
मिति सप्तहेउक्तम् वेवालयगजानांवृक्षाणांवापिकूपपो सर्वोपकारजानांचिन्हानापोपितानृणाम् काव्यापीनाकवीनांचपश्वादीनांविशे
यत राजप्रासादसंज्ञानामकर्मविशिष्यवर्षति ॥ ३ ॥ अथपाल्कफोहणमूष्युपवेदानदुग्धपानंनिष्कम्पणंचित्तिचतुष्टयंयुक्तेकेनाह प्रसूतेःसका
शाब्ददालरेषिषसेपालकेतद्वापवा अर्भवालककम्पसेत् निवप्यात् उक्तकालातिष्कमेष्टुवच्चतुष्टयुधैर्वानसभैनिवप्यात् सप्तश्लपूर्ववत् सर्पभाष्यं

भयावत् पंचपंचचतुर्दिशम् मध्येचसप्तदेयानिबालकस्याहितायैवै पूर्वभागेतुरोगत्वंदक्षिणेमरणंध्रुवम् पश्चिमोविकृतोवालोउत्तरेव्याधिसंभवः
 शेषेतुमध्यनक्षत्रेबालकस्याहितायैवै तथाचोक्तबृहस्पतिनास्वसंहितायाम् खट्वारोहस्तकर्तव्योदशमेद्वादशोपिवा षोडशेदिवसेवापिद्वाविंशोदि
 वसेपिवा तथोक्तमविष्योत्तरे अभीष्टदिवसेपुण्येचद्रताराबलान्विते मृदुध्रुवक्षिप्रभेतुमातावाकुलयोषितः शेषशायिनमार्चित्यप्राक्क्षीर्षाविन्य
 सेच्छिशुमिति भूम्युपवेशनमाह सौम्येति सौम्योमृगः अश्विनीप्रसिद्धा ईज्यः पुष्यः ध्रुवाणिपूर्वोक्तानि अ्युत्तरारोहिण्यः इंद्रोज्येष्ठा एभिर्नक्ष

जन्माहाद्वादशेन्हिध्रुवमृदुलघुभौर्वान्यसेत्पालकेऽर्भेसौम्याइवीज्यध्रुवेंद्रैर्भुविशुभदिवसेपंचमेमासिदध्यात् ॥

शुभदिवसे रिक्तादिवजिते जन्मतः पंचमेमासि भुविभूम्यां अर्भेनिदध्यात् उपवेशयेदित्यर्थः तथाचोक्तब्रह्मपुराणे पंचमेचतथामासिभूमौतमप
 वेशयेत् तत्रसर्वेग्रहाःशस्ताभौमोप्यत्रविशेषतः तिथिविवर्जयेद्रिक्ताशस्तान्याःशृणुभानिमे उत्तरात्रितयसौम्यपुष्यर्क्षशुक्रदैवतम् प्राजापत्यंचह
 स्तश्चशस्तमाश्विनमित्रभम् वराहंपूजयेद्देवंशुथिवीचतथाद्विजान् भूभागमुपलिज्याथतत्रकृत्वातुमडलम् वाद्यपुण्याहशब्देनभूमौतमुपवेशयेदि
 ति उपवेशनमंत्रस्तत्रैवोक्तः रक्षेनवसुधेदेविसदासर्वगतशिशुम् आयुःप्रमाणसकलंनिक्षिपस्वहरिप्रियइति दुग्धपानमाह एकत्रिंशद्दिनइति एकत्रिं
 शामितेदिवसेअर्भेबालकेकबुनाशंस्वेनपथः दुग्धयोज्यपापयेदित्यर्थः अत्रनृसिंहः एकत्रिंशद्दिनेचैवपयःशस्वेनयोजयेदिति अथमातुः स्वल्पपय

रत्यपक्षान्तरमाह पाअशननिगादितभैरिति अन्नप्राशननक्षत्रैर्योग्यम् भैरित्युपलक्षणम् अन्नप्राशनोक्त अग्न्यपिपिचार्यम् किलक्षणे अर्मेष्वा
 त्वाशास्य विगत अगु राहुपस्याः साम्यगु साधासौ आशास्यतस्याआस्यंमुर्षपस्यसतया तस्मिन् राहुवजितदिदूसुखइत्यर्षे वत् व्यग्वा
 शास्यइति उपलक्षणं तेनरुद्रयोगिन्यादिकमपिबर्ष तथाचोक्तग्योतिर्निबन्धे योगिनिराहुल्ल्द्रापिमुस्यचेवविषजर्जपत्त राहुलक्षणं गुरुमान्बोर्वसे
 त्प्राप्त्यामिदौगुकचदाक्षिणे कालराहुकुञ्जेप्रत्यक्उचरेबुधमदयोः लक्षणांतरं इंद्रेवापौयमेरौत्रेतोयाप्रिदाशिराससे यामाधमुदयाद्राहुर्ममत्येवं

एकनिशादिनेवाशननिगादितभै कबुनापोज्यमर्भेव्यग्वाशास्येपयोयास्यगमवदुदितोनिष्क्रमोमासितुर्थे ॥ ४ ॥

विगाद्युक्तइति उदपात्सूयोदपात् अल्लक्षणं हरितोमवन्हिरासतसयमवरुणानिलहरालयेष्वेषम् उदपादिभ्रमतिसदाषटिकास्त्रोमहालयेत्यादि
 हरिरिति अप निष्क्रमणमाह अपास्यगमवदुवितोनिष्क्रमोमासितुर्थे पुन्येचतुर्थेमासि मस्यामंकस्यनिष्क्रमेनिष्क्रमणंगमवत् गमनवविति
 पावत् उचित उक्त पूर्वैरत्रयात्राप्रकरणोक्तं सर्वयोग्यमित्यर्थः निष्क्रमणमृहस्यविनोक्तम् अपनिष्क्रमणनाम गृहत् प्रथमनिर्गम अल्ल्द्राया
 क्रिमापोस्पादायु श्रीनारायणशिशोरितिपमः उपनिष्क्रमणकुर्मात्तुर्थेमासिसावनइति कारिकायां चतुर्थेमासिपुण्यक्षेत्रेऽनुकेनिष्क्रमणंभवेत् अत
 त्वल्लक्षणस्वामि कृतस्वत्यपनाशिगुमिति आदापगेहाधिर्गम्यपुच्छेयुद्धेषुदेषुतालपम् अन्नपर्वदेवतासन्प्यगाशिपोवाच्येषुप कृत्वाप्रवक्षिणंगेहमा

नयतिततःस्वकम्, मातृस्वसृष्टृहंगत्वामातुलादेर्गृहंनयेत् तदाशीर्वचनाद्यैश्चदीर्घायुरभिनंदितः जयंतस्यमतेनायंलिखितःशिशुनिष्क्रमः स्वगृ
ह्यानुसार योजयेत् ॥ ४ ॥ अथकर्णवेधंमदाक्रातमाहमैत्रैरिति मैत्रैः अनुराधारेवतीमृगचिन्त्राभिः क्षिप्रैः दस्त्राकाराभिजिदीज्यभैः स्थिरभचरभैः
स्थिराणिउत्तरात्रयरोहिण्यः चराणि श्रवणत्रयपुनर्वसुस्वात्याः तैः कथंभूतैःस्थिरभचरभैर्व्यानिलांभःपकक्षैः विगतानिअनिलाभःपकक्षाणिपये
भ्यस्तानितयातैः अनिलंस्वाती अंभःपः शततारका कर्क्षरोदिणी तद्रहितैरित्यर्थः चैकाफापौषु चैत्रकार्तिकफाल्गुनपौषेष्वित्यर्थः पुस्त्रीकर्णौ

मैत्रैःक्षिप्रैःस्थिरभचरभैर्व्यानिलांभःपकक्षैश्चैकाफापौष्विनशानिकुजक्षांशवारानपास्य ॥ पुरुपस्त्रियाः कर्णौ पटु

नाकुशलंन साविधियथास्थात्तथा दक्षवामादिवेध्वौ पुरुषस्यदक्षिणकर्णादिः स्त्रियः वामकर्णादिरित्यर्थः कर्णवेधनेसूचीमाह बृहस्पतिः सौव
र्णाराजपुत्रस्तराजतीविप्रवैश्ययोः शूद्रस्यत्वायसीसूचीमध्येमाष्टांगुलात्मिका कर्णवेधविधिस्तुगृह्यपरिशिष्टेउक्तः अथकर्णवेधोवर्षेतृतीयपचमे
वा पुष्येदुहरिचित्ररेवतीषुपूर्वाणहे प्राङ्मुखउपविश्य दक्षिणकर्णमभियंत्रयेत् भद्रंकर्णेभिरिति सव्यंवदयंतीवेदिति कुमारायमधुरदत्वायाभि
बंधात्ततोब्राह्मणभोजनमिति किंछत्वाइनशानिकुजक्षांशवारानपास्य रविशानिकुजानांऋक्षाणिलग्रानि अंशानवाशाः वाराः प्रासिद्धस्तांस्त्य
त्केत्यर्थः पुनः किंछत्वा रिक्तापर्वेश्वरवसुतितिथिनपास्य रिक्ताश्वतुर्थीनवमीचतुर्दशयः पर्वेपौर्णिमामावास्ये संक्रातिश्च ईश्वरतिथिरेकादशी व

सुरष्टमी एतानपास्य पुनः किञ्चित्त्वाराभिसंध्येअपास्य स्याष्टम् पुनः किञ्चित्था समाब्दमपास्य समवर्षत्यस्काविपमेवर्षेकर्तव्यमित्यर्थं लक्ष्य
 लं प्राग्वत् अपन्त्सिद्धः वेष्मोकर्णावदतस्यविपमेब्देपिषाशिरोः शुक्लपक्षेद्युभेवारेषीषपुष्पोर्जफाल्गुने एकादशपटमीपर्वरिक्ताषड्यर्षाऽशुभाव
 द्याः शिष्टाश्रुतिपमःसर्वाः।ठण्णेषाव्यधिकविना कर्णहृवादितिसिप्रमृदुनेख्यापयोगेऽशुभैः गुरोळप्रेषकेष्व्याद्गुरुतरासुश्रुतिव्यवेदिति अगस्त्य
 दयोश्चसंष्यपोळेभेनकुर्यात्कणवेषनम् रामावपितयालभनसप्तपिपिसंघितु कर्णवेषनकुर्वीतकुर्यात्पेच्छेवनमवेदिति बृहस्पति मदाकाराशा

रिक्तापर्वेश्चरवसुतिथीनूरात्रिसध्येसमाब्दपुंस्त्रीकर्णेसविधिपटुनादक्षवामादिवेध्यौ ॥५॥

मासेपष्टेष्टमेनुनिगदितमशनंपचमेससमेवाभीरोरुद्धमतिनदाहरिवसुरजनीरिक्तकास्वर्क्षेभेके ॥

वारास्युर्बर्ज्या कर्णस्यवेषने गुरुष्कुंकेन्दुनेदृनादृश्याथाराशकोदयादिति सयहे शातकुंममशीसूधीवेषनेपुशुमप्रदा राजतीवापसीवापिपया
 विमवतशुभा सुभूमौप्रागणेरन्पेशुषोवेशेऽवारथौ तस्यितेवेषयेत्काणीस्त्रीपुसोर्वाभवक्षिणो शुक्लसूपसमायुक्ताम्रसूप्यापवेचयेत् वेषान्तृतीय
 नक्षत्रसालयेषुष्णवारिजेति देवल कर्णरभ्रेस्वेच्छापानविशेदप्रजम्भनः तंष्टष्ट्यधिक्ययातिपुण्यौषाम्बपुरावनर्षति ॥ ५ ॥ अथामप्रादानवृत्ते
 केनाह जम्भत पष्ठमासेअष्टमेवामासंनु नरस्य अशनं अषप्राशननिगदितत्रोक्तं भीरोः कन्यायाः पंचमेससमेवामासे अदानं प्रोक्तम् अष नं

दाहखिवसुरजनीरिक्तकाः उद्धंतिमुनयः नंदाः प्रतिपत्षष्ठयेकादश्यः हरिर्द्वादशी वसुरष्टमी रजनीरात्रिः रिक्ताश्वतुर्योनवमीचतुर्दश्यः ताः स्व
 क्षजन्मनक्षत्रं च एके अचार्या अत्र उद्भ्रंति तथाचोक्त जन्मक्षेत्र्यविधादिति जन्मक्षेत्र्युपविवाहानप्राशानादिषु ब्रह्मिभिर्गृह्यते तदग्रेवक्ष्यते पु
 नः कस्मिन् सदृक्काशाहि दृक्कोदृक्काणः अंशोनवांशः अहोदिनं एषासमाहारः सदृक्काशाहः सतोगृहस्यष्टकशाहः सदृक्काशाहसिमन्कथंभू
 तेसदृक्काशाहि अचाद्रेनविद्यतेचाद्रदृक्काशोयस्मिन्तदचाद्रं तस्मिन् चंद्रस्यदृक्काशाहानिनिधानिक्षिणश्चेत् पूर्णेतुनदोषः अन्येशुभग्रहाणा

सदृक्काशांह्यचांद्रेशुवमृदुचरभक्षिप्रभेजालिमीनोनांगैकद्रत्रिकोणांत्यमृतिषुविमलास्विदुरिष्टोस्विलोंगे ॥ ६ ॥

शुभानीत्यर्थः पुनः कश्चिन् ध्रुवमृदुचरभक्षिप्रभे ध्रुवादीनिप्रसिद्धानि पूर्वमेवोक्तानि तत्रेत्यर्थः पु० अजालिमीनोनांगे अजोमेषः अलिष्टश्रिकः
 मीनः प्रसिद्धः एग्योन्यलग्रे मेषवृश्चिकमीनलग्नान्यनप्राशने नशुभानित्यर्थः कासु सतीषु केंद्रत्रिकोणांत्यमृतिषु विमलासुसतीषु केंद्राणिप्रथम
 चतुर्थे सप्तमदशमानि त्रिकोणे नवपचमे अत्यद्वादशं मृतिरष्टमं परवह्निगं द्वंद्वतत्पुरुषयोः एतासुविमलासु पापग्रहरहितासु सतीषु पापग्रहोत्र
 अनिष्टकारित्यर्थः इदुश्चंद्रः अखिलः पूर्णः अंगोलग्रेइष्टः अनप्राशनेपूर्णचंद्रोलेगुभडत्यर्थः अन्यच्छप्रवलंपूर्ववत् अत्रनारदः षष्ठेमास्यष्टमेवापि
 पुंसाखीणातुपंचमे सप्तमेमासिवाकार्यनवानप्राशनशिशोः रिक्तादिनक्षयंनंदाद्वादशीमष्टमीसमाम् त्यक्तान्यतिथयः श्रेष्ठाःप्राशनेगुभवासराइति

ज्योतिर्विषयने जन्मसंश्रितापविपात्कर्मक्षयात्सोऽप्यकृत आर्षान्तोचवालीनोप्राधानेरोगनाशनम् हृदनादः जीघसौम्यसितानातहृक्काणविव
 साहायकाः बालासप्रधानेकालान्तराथार्किकजात्रामिति अर्षवे गोश्वौकुम्भस्तुलाकम्पासिक्काकिन्मृगोयमः पुताभराशयः दास्तानभेपक्षपहृभि
 काक्षलिनारदः धास्वाम्बुदुक्षिप्रनक्षत्रे पुननेचनइति खौठमेकुंठीत्पाह ॥ १ ॥ अपपेपुतस्कोरेपुगुरुकुक्स्ताविदोपामाव येपुवोप बालस्वष्टद
 स्वप्रमाणं धास्वेकस्वमीठपेकिनकापमिति यगुष्टयं हंचेकेनाह गर्मापपाधानतेपुगर्मापानाधि अपप्राधानतेपु कर्मसु गुरुसितयोर्षाक्यवाभ्येच

गर्माप्यनादानतिपुनगुरुसितयोर्षाल्यवाब्धेधमौढ्यजत्याल्कालस्यरोधाद्वरिगुरुमयनयाम्यमूनराधिसासौ ॥

परमीढ्यगुरुकुम्भस्वनजहात् नस्यजेव कस्माद्दितोः कालस्यरोषात् यतः शालेगर्मापानानि अपप्राधानातानाकमर्णाकालनिरोपः कृतोस्सित
 रमादेतोः तथाचर्माहृष्य निव्ययानेष्टेजार्षेप्राधानातेपुसंप्तनु धभूप्रवेदामागस्ये मीढ्यगुरुकुम्भोयोरिति हरिगुरु सिद्धस्सितम् बृहस्पतिम् याम्य
 मयनवसिणोपनम् जनाधिसासोत्तयमासाधिसासोत्तयजेत् कालस्यरोषाधिस्येतस्वदुष्प्यावगतस्यं तयया प्रसूतिसमयएवजालकमविहित
 न् तत्रकालनिरोषात् किमप्यस्तादिकनश्चित्य अपप्राधानेनु मासेपष्टेऽष्टमेवेतिशककल्पेनमासद्वयविहितम् तत्रयास्मिन्मासे मोदयगविकनस्या
 तत्रकर्मस्य कालस्यसावकाशत्वात् तयोरेपिमासयोपधि सिद्धगुरुर्षोधिनिराशाः स्यात् सोप्यपनुचितनीपाप्यर्कगर्मापपादानतिपुभिष्यारणीय

अनन्यगतिकं कुर्यान्नित्यं नैमत्तिकं तथेति स्मरणत्वं संस्कारक्रमस्तु कात्यायनगृह्यकारिकायामुक्तः गर्भाधानं पुंसवमं समितो भ्रयनंततः जातकर्मा
 भिधेयच निष्क्रमप्रशाने क्रमात् चूडोपनयनं वेदव्रतानां च चतुष्टयम् गोदानं मेखलामोको विवाहः षोडशक्रिया इति अनेन क्रमेण गर्भाद्यन्नाशानां ते
 षुमौढ्यादिकं बुद्ध्यवलोकेयैदित्यर्थः तथा च वृहस्पतिः मासप्रयुक्तकार्येषु मुहूर्तवंगुरुशुक्रयोः नदोषकृत्तदामासलक्षणो बलवानिति यमोपि गर्भे
 वार्धुषिके मृत्युश्राद्धकर्मणिमासिके सपिंडीकरणे नित्येनाधिमासं विवर्जयेत् भृगुः सीमंतजातकादीनि प्राशनातानि च क्रमात् कर्तव्यानि न दोषो

एतच्चौलादिषु इज्ञेदथ गुरुसितयोर्बाल्यवाद्धर्षेण गार्होपाशो शमौढ्ये व्रतमपि निगमारंभमार्यो न कुर्यात् ॥ ७ ॥

स्तिपंचाननगते गुराविति कात्यायनस्मृतौ गर्भाधानादिका अन्नप्राशनात्तमलिच्छुचे आकर्णवेधाः कर्तव्या नान्या इत्याह भास्कर इति अस्तादिक
 चूडादिषु वर्जनीयमित्याह तएच्चौलादिषु इज्ञेदिति एतद्गुरुसितास्तदिकचूडादिषु कर्मसु उद्धेत्यजेत् अथवालत्ववृद्धत्वप्रमाणमाह अथ गुरुसित
 योरिति गुरुसितयोर्गुरुशुक्रयोर्बाल्यवाद्धर्षेण गार्होपाशो शमौढ्ये इति सप्तमौढ्ये अस्ते व्रतं मौजीवंधनं निगमारंभ
 पक्षोत्रांगीकृतः अथ शाखेशस्य अस्ते वर्ज्यमाह अथोशाखेशमौढ्ये इति शाखेशो वेदपतिर्वक्ष्यमाणः तस्य मौढ्ये अस्ते व्रतं मौजीवंधनं निगमारंभ
 मपि आर्यः श्रेष्ठो न कुर्यात् तस्यास्ते व्रतादिकृते सति बटोर्मूर्खत्वस्यात् ननु वेदारभे मूर्खत्वघटते वेदपतित्वात् व्रते मूर्खत्वं किमुक्तं उच्यते व्रतबंधस्तु

ग्धोतिविवरणे जन्मसौ श्रीशयविपारकर्मक्षेत्रात्सौस्पृष्टत् आर्षानर्क्षेचवाल्मीकीनांश्राशनेरोगनाशानम् वृद्धनारदः श्रीवसौग्यसितानांशुक्काण्णदिव
 साशकाः शालाचप्राशनेशालानधद्राकर्णकशासुजाभिसि अर्णवे गोश्रौकुंभसुलाकम्पासिद्धःककिम्भगोयमः प्रताम्बरादाय शालानमेपस्यस्युषि
 काश्रतिनादः चरास्पगन्धुदुक्षिप्रनसत्रे पुननेचनइति खोलमेकुंघीत्पाह ॥ ९ ॥ अययेपुसंस्कोरुगुख्युकलादिदोषामाव येपुवोपः बालत्ववृद्ध
 त्वप्रमाणं शालेशस्यमोढपेकिनकायमिति चतुष्टयं हर्चकेनाह गर्माप्यशाशनातेपुगमाशानादि अभप्राशानविपु कर्मसु गुरुसितयोर्वक्ष्यवाध्वेष

गर्भाध्वनदानतिपुनगुरुसितयोर्वाल्यवाध्वेषमौढ्यजत्पात्कालस्यरोधाद्धरिगुरुमयनयाम्यमूननाधिमासौ ॥

पामौढ्यगुरुशुक्लमूढत्वनजह्यात् नत्यजेत् कस्मान्दितो कालस्यरोषात् पक्वः शालेगर्माधनानि अप्रप्रादानातानांकर्मणांकाळनिरोधः कृतोस्ति
 स्मान्दितोः तथाचमार्दस्य नित्यपानेगृहेजीर्णेश्राशानतिपुसमनु षडूत्रवेदामागव्ये मोढ्यगुख्युक्योसिति हरिगुरु सिद्धस्थितम् बृहस्पतिम् याम्य
 मपनवसिणायनम् उनाधिमासोक्षयमासाधिमासीनत्यजेत् कालस्यरोषावित्येतत्पदंदुष्यावर्गतम्यं तपया प्रसूतिसमपय्यजानकमबिहित
 म् तत्रकालनिरोधात् किमप्यस्त्वाधिकार्धित्यं अप्रप्राशनं तु मासेषुऽष्टमेवेतिापकल्पेनमासहयेविहितम् तत्रयस्मिन्मासे मीढ्याधिकनस्या
 तत्रकर्तव्यं कालस्यसावकाशत्वात् तयोरेधिमस्तयोर्षदि सिद्धस्सुर्षविनिरोधः। स्यात् सोप्यमनुचितनीयःपुत्रगर्माप्यशाशानतिपुषिचरणाय

नसहक्रियमाणेनदोषइत्याह साकंयत्रोपनीत्याक्रियतइहतदायनिरोधोनाहिस्यादिति यत्रउपनीत्यासाकंउपनयनेनसहक्रियते तदाइहा
स्मिन्चौले अयमुक्तोनिरोधश्चैत्रमासमातृगर्भलक्षणोनह्येकस्यात् तदुक्तंतेतैव सहोपनीत्याकुर्याच्चैत्तदादोषोनाविद्यतइति अंवार्तवेनिषेधमा
ह जह्यादवार्तवेऽदोव्रतमुपयमनंचाविशुद्धेःशुभार्थाइति अंवार्तवेमातृरजसि अदः अनतरोक्तचौलमित्यर्थः व्रतंमौजी उपयमनविवाहःआ
विशुद्धेःशुद्धिपर्यंतं शुभार्थीनर. एतत्रयंजह्यातनकुर्यादित्यर्थः उदाह्रतचूडासुमातायदिरजस्वला तदानमगलकार्यशुद्धौ

साकंयत्रोपनीत्याक्रियतइहतदायनिरोधोनाहिस्याज्जह्यादंवार्तवेदोव्रतमुपयमनंचाविशुद्धेःशुभार्था ॥ ८ ॥
कार्यवर्णैरिनाराकिंशानिषुनिखिलैर्ज्ञत्रयेशुक्लसोभेद्व्यंत्यद्व्यादित्यशाक्रेन्दुभिरिनहरितस्त्रिभैश्र्यौकर्म ॥

कार्यशुभेच्छुभिः अन्यमुहूर्तालाभेकारिकानिबधेशांतिकमुक्तम् अलाभेसुमुर्त्तस्वरजोदोषेतुसंस्थिते श्रियंसंपूज्यतत्कुर्याद्वृत्रहत्याभयंकरो
हैर्माषमितापद्माश्रिसूक्तावाधिनार्चयेत् प्रत्यूचपायसहुत्वाभिषिच्यशुभमाचरेत् सूतिकोदकययोःशुद्धौगादद्याद्द्वैकपूर्वकम् प्राप्तेकर्मणिशु
द्धि. स्यादितरस्मिन्नशुद्ध्यतीति उदकीरजस्वला ॥ ८ ॥ अथवर्णविशेषेणवारविशेषंतथानक्षत्राणिलग्नत्रलंचवृत्तेकेनाह कार्यमिति वर्णे
षाह्यणादिभि. यथाक्रमेण इनाराकिंशानिषुचौलकर्मकार्यमित्यन्वयः इनःसूर्यः आरौभौमः आर्किःशानिः शानिःप्रसिद्धः तेऽद्वित्यर्थः एतदु

वेवाप्यपनार्थकीपते तरमानत्रापिमूर्त्तस्वघटते तयापपद्मिबत्स्यः उपनीयगुरुःशिष्यमहाव्याढतिपूर्वकम् वेदमध्यापयेदेनशोचाघाराश्राद्धि
 तयेत् प्रतिवेवमस्रर्षर्षद्वावशाभ्यानिपचवा ग्रहणतिकमित्सेकेकेदाताश्वेवपोढशोति यज्ञानातपसाचिवशुमानचिवकर्मणाम् वेदपूषद्विजातीनां
 निःश्रेयसकरापरः तपाकात्याप्यनगृह्यसूत्रे वेदसमाप्यसायाःप्रस्रर्षर्षवाद्याश्वत्वारिशकं द्वादशकेज्येकेगुरुणानुशातइत्यादि ॥ ७ ॥ अपचौलं
 सतिणर्षबृतेकेनाइ शौलमितिकार्ष वर्णैरिते अधिमन्त्रोकेनान्वयः घृढाकरणं मापादिपषसुमासेषु अमघुषुचेप्ररहितेषुगदितमुक्तम् तयाचो

शौलमाधादिपचस्वमधुपुगदितद्वित्रिपचोन्मितेऽब्देस्वाचाराद्वासगर्भंयदिभवतिजनन्यत्रनोकार्यमेतत् ॥

कंनारेन मापादिपषकेचौलंहित्वासीणविधुम्भुमिति द्विपिपचोन्मितेभ्ये द्वितीयेतृतीयेपचमेवपेस्वाचाराद्वा स्वकुलाचारतोवा उक्तचकात्पा
 पनगृप्ते सावत्सरिकस्यघृढाकरणवृतीयेवाप्रतिहृतेपोढशायपस्यकेशातीयपामंगलवासर्येयामिति सावत्सरिकस्यअतिक्रान्ताब्दस्येतिहृरिहर
 मिधेर्ग्यास्यानक्तम् तयापसठुकादिष्य आपेऽभ्येकुर्धतेकेचित्पचमेभ्येद्वितीयके उपनीस्यासहैवेतिविकल्प कुलधर्मतइति सगर्भोयदिमयतिज
 नन्यमनोकार्यमेतत् अपठकवर्षेषुद्विपिपषान्वकेपुज्वननीकुमारस्यमातायविसगर्भंभवतिस्पाचदा एतशौलनोकार्यम् पंचम व्यापृर्धगर्भि
 ण्यासत्यामपिकार्षमित्यर्षसिद्धम् ॥ अत्रनारवः सूनोर्मात्रिगिभिण्योपूढाकर्मनकारयेत् पचाब्दात्प्रागथोर्ध्वतुमभिण्यामधिकारयेत् उपमपने

तसहक्रियमाणेनदोषइत्याह साकंयत्रोपनीत्याक्रियतइहतदायनिरोधो नहिस्व्यादिति यत्रउपनीत्यासाकंउपनयनेनसहक्रियते तदाइहा
 स्मिन्चौले अयमुक्तोनिरोधश्चैत्रमासमातृगर्भलक्षणोनह्येवस्यात् तदुक्ततेनैव सहोपनीत्याकुर्याच्चित्तदादोषेनाविद्यतइति अंबार्तेवेनिषेधमा
 ह'जह्यादत्रार्तेवेऽदोव्रतमुपयमनचाविशुद्धेःशुभार्थाइति अत्रार्तेवेमातृरजसि अदः अनतरोक्तचौलमित्यर्थः व्रतंमौजी उपयमनविवाहःआ
 विशुद्धेःशुद्धिपर्यंत शुभार्थीनरःएतत्रयंजह्यातनकुर्यादित्यर्थः तथाचमनुस्मृतौ उदाहव्रतचूडासुमातायदिरजस्वला तदानमगलकार्यंशुच्यौ

साकंयत्रोपनीत्याक्रियतइहतदायनिरोधो नहिस्व्याज्जह्यादंबार्तेवेदोव्रतमुपयमनंचाविशुद्धेःशुभार्थी ॥ ८ ॥

कार्यवर्णैरिनाराकिंशानिषुनिखिलैर्ज्ञत्रयेशुक्लसोभेद्व्यत्यद्व्यादित्यशाक्रंदुभिरिनहरितस्त्रिभैश्रौकर्म ॥

कार्यशुभेच्छुभिः अन्यमुहूर्तालाभिकारिकानिबधेशांतिकमुक्तम् अलाभेसुमुत्तस्थरजोदोषेतुसंस्थिते श्रियंसंपूज्यतत्कुर्याद्वृत्रहत्याभयंकरी
 हैर्माषमितापन्नाश्रुसूक्तायाधिनार्चयेत् प्रत्यूचपायसहुत्वाभिषिच्यशुभमाचरेत् सूतिकोदकययोःशुद्धौगादद्याद्धमपूर्वकम् प्राप्तेकर्मणिशु
 द्धिःस्यादितरस्मिन्नशुद्ध्यतीति उदकीरजस्वला ॥ ८ ॥ अथवर्णविशेषेणवारविशेषतथानक्षत्राणिलग्नत्रलंचवृत्तैकेनाह कार्यमिति वर्णे
 व्राह्मणादिभिःयथाक्रमेण इनाराकिंशानिषुचौलकर्मकार्यमित्यन्वयः इनःसूर्यः आरोभौमः आर्किःशानिः शानिःप्रसिद्धः तेऽवित्यर्थः एतहु

कंमगति विप्रेणाविवारे क्षत्रियेणमोमवारे वैश्येनशनिवारे शूरेणापिशनिवारे चोळकतव्यमित्यर्थं शुद्रस्यद्वादशसंस्काराडक्ताः वेदो
 व्यतोपनयनमज्ञानामीमहाव्यतम् विनाद्वादशशूद्राणांसंस्कारानाममप्रतद्वसि निस्विलैश्चतुर्भिर्वर्णैरविशेषेण क्षत्रियेषुपश्ये शु
 षपसगतसोमबारेकार्यम् कृष्णपससोमवारोतिनिदितः क्षीणस्वात् अपर्वरिक्तातिपिपुशुकेज्यक्रौडुवात्तद्वसि महस्पति सोम
 वाःसितेपक्षेकृष्णपसेतिगर्हितः दुषवारःशुभःप्रोक्तापापग्रहयुतेषुषे पापग्रहाणावारावौविप्राणांशुभदोरविः क्षत्रियाणांक्षमासूनुर्विद्यूद्राणांशु

धूनेकार्कार्किशुकागतकविनिस्विलामृत्युगामृत्युदास्युर्व्यञ्जा संतोत्यइष्टास्त्यजगुहशक्षिनोरत्रिसध्येचरिक्ता ९

नि-शुभवति कै इयत्पद्भ्यादित्यशांक्रुभिः अत्वादुर्वतिद्वयस्यरेवत्यारिष्यो इषावित्थं पुनर्भवसुपुष्यौ शांक्रउयेष्टा इदुर्मुंगःसैःपुन कै-वृत्नद्वरित
 श्चित्रिभैः इनोहस्तः वरिःभ्रमण-ताभ्यांभिषिभैः इस्ताशिभिः भ्रमणाशिमिरित्यर्थः-वयाचनारयःवसावितीज्यचंत्रपूपमानिशुमान्यपत घौलक
 र्मणिद्वस्तर्षाणिपीणिचविष्णुभादिति पूनेकार्कार्किशुकाः अत्रषोडेमृत्युवाःसुःपूनेसप्तमेअर्कार्कार्किशुकाः अर्कःसूर्यःआगोमोम अर्कस्या
 पत्यमार्कधानि शुक्रःअसिद्धः एतेष्वनारोमृत्युदाइति चतुर्णासिमानफलमुक्तं वसिष्ठेनाभविशोपफलमुक्तम् आमिभेमास्करेसोरिमृत्युःस्याद्दुमि
 जेतया शुंक्सेत्परेनाशःस्यान्मदमास्वज्ञानेचरदति अत्रचतुर्णामपिसाम्भ्येनमृत्युफलमुक्तम् तदारिन्ध्याग्मरणंवरमितिन्ध्यापेननदोय

गतकविनिखिलामृत्युगामृत्युदाःस्युः गतःकविःशुक्रःप्रेम्यस्तेगतकवयःतेचतेनिखिलाश्वशुक्ररहिताःसर्वेमृत्युगाःअष्टमगामृत्युदाःस्युः अत्रबृ
 हस्पतिः अष्टमस्थानगाःसर्वेनेष्टाःशुक्रविवर्जिताः शुक्रस्तुनिधनेक्षैरेसर्वसंपत्प्रदःशिशोरिति व्यञ्जाःसंतोत्यइष्टाः विगतःअब्जः चद्रोयेभ्यस्ते
 व्यञ्जाः एवविधाः संतोसद्ग्राहाः चंद्ररहिताःसद्ग्राहा अत्येद्वादशे इष्टाःशोभनाःस्युः तथाचनारदः चौलान्नप्राशनेशस्ताःसौम्यारंघ्रव्ययोपगा
 इति अन्यच्च नैधनेभेशीतांशौषष्ठाष्टात्यविवर्जितइति तस्यैववचनं अन्यच्छ्रमबलपूर्ववत् त्यजगुहशशिनौरात्रिसंध्येचरिक्ताः गुहःषष्ठी शशी

भुक्ताभ्यक्तोपवासीश्वरजनयुवतिःप्राग्वयस्काश्चयोगीयात्रायुद्धोन्मुखायैकृतदिनविधयोस्त्यंबककार्येनमुं
 ष्याः॥सीमंतोर्ध्वेनपत्युर्नखकचलवनंदूरदेशप्रयाणंवृक्षच्छेदःसमुद्राद्भ्रुतिमृतहरणेस्यादृतेवश्यकार्यात् १०

पौर्णिमा स्पष्टमन्यत् क्रूरवारंनिशारिक्ताषष्ठीसंध्यांचजन्ममम् सद्भिर्विवर्जयेदेतन्नारदस्यवचोयथेति ॥ ९ ॥ अथप्रसंगात् क्षौरनिर्णयसार्द्ध
 वत्तेनाह भुक्तइति भुक्तःकृतभोजनः अम्यक्तःकृताभ्यंगः उपवासीप्रसिद्धः ईश्वरजनोराजसेवकः समर्थोवा युवतिःस्त्रीसौभाग्यवती प्राग्वय
 स्काः प्रथमवयस्काः पंचाशद्वर्षपर्यंतंपूर्ववयः योगीराजयोगीगीतावौप्रसिद्धः यात्रायुद्धोन्मुखाः यात्राप्रयाणंयुद्धंप्रसिद्धतौप्रतियेउन्मुखाःप्रचलि
 ताः यात्रोन्मुखायुद्धोन्मुवाश्चेत्यर्थः कृतःदिनविधिःआन्हिकंपेस्तेकृतदिनविषयः अस्त्यबकोजीवत्पितृक. तेनमुंष्याः मुंडनार्हनिभवति अव

श्यकायाप्ते इत्युत्तरार्द्धोक्तमपानुसंधेयम् यथावश्यमुद्वनकारणमवति सप्रावश्यमुष्माः अयत्सौरनियेयप्रसगाहुविणीपतेनिपिद्धं सापवादमाह
 सीमतोष्वभिति सीमतोष्वसीमतोषयनादूर्ध्वं पत्युःश्रवतीमंतसंस्कारायाःपत्युःभर्तुरवश्यकार्पाप्तेनखकचलवनादिकनस्यात् नखकचलव
 नाखकदाच्छवनं अम्पत्सुगमं अवश्यकार्पाप्तेनस्यावित्यनेनआवश्यकेनवोपइत्यर्यात्तिसद्धम् यथापितृमरणेसौराविवेदाविश्ववेदेयातरगमनइ
 त्यादिविचारणयाआवश्यकेनवोपइत्यर्याः कृताम्न्याधानस्यमुद्वनपक्षागीकारेमुद्वनमावश्यकं मासिमात्स्युपासनीकस्यपक्षेपक्षेऽऽप्तद्वोधिण्यदिति

सौरचौलोकभादौगदितमयरत्रिक्षेत्रगगाध्वराग्न्याधानेपित्रोर्विनाशोद्विजनूपकथनेसर्वदाक्षौरमिष्टं ॥ १ ॥ अथोक्ते

म्योयेपाक्षैरार्पितसप्रादिकमाह क्षौरमिति चौलोकमावोक्षैरगवितप्रोक्त चौलार्थमुक्तमौलोक्तःसचासौमाविश्वतस्मिन्नसप्तप्रतिष्यादिकाले
 क्षौरंगदितं प्रोक्तं अयत्सौरनिमिचाम्प्याह रविक्षेत्रगगाध्वराम्प्याधानेपिषोर्विनाशइत्यादि रविक्षेत्रंमास्करक्षेत्रं गगाप्रसिद्धा अ
 म्प्याधानमभिद्वेषं तस्मिन्पिषोर्विनाशोमरणंतस्मिन् द्विजनूपकथनेप्राप्त्याज्ञायांराजाज्ञायोषसत्यासर्वदाक्षौरमिष्टंस्यात् क्षैरेनसप्ताविनिय
 मोनास्तीत्यर्याः तदुक्तश्चक्षते मुक्ताम्पकनिरासनेरित्यादि खमालायाम् आक्षयानसतोद्विजन्मनामित्यादि बृहस्पतिः राजकार्येनियुक्ता
 ननिराणोभूपसेविना स्मश्रुलोमनखवेनास्त्विकाखिशोषनम् ज्योतिर्निबंधे राजयोगिपुरध्रीचमतापित्रोश्चजीविनोः मुद्वनसर्वतीर्थेपुनकुर्वा

दुर्विणीपतिः स्मृत्यतरे सिंधुखानंदुमच्छेदवपनंप्रतवाहनं विदेशगमनचैव न कुर्याद्दुर्विणीपतिः क्षौरनैमित्तिककुर्यान्निषेधे सत्यपि ध्रुवपित्रोः प्रतविधानचनदोषस्तत्र विद्यते गगायां भास्करक्षेत्रे मातापित्रोर्मतेहनि आधाने सोमपाने च षट्सुक्षौरां विधीयते अंतर्वत्न्यां तु जायायां तीर्थे क्षौरं नकारयेत् प्रेतवाहादिकै नैव सीमतां न्यनादनु पचाशद्वायनात्पूर्वक्षौरनैमित्तिकं विना न कुर्यात्तत ऊर्ध्वतुस्वेच्छेयावपनंचरेदिति अथाक्षरारमथताद्धनाह मित्रत्र्यर्केति मित्रादिभिर्नक्षत्रैः जन्मतः पंचमेवर्षे व्रतात् व्रतबधात् प्राक्प्रथमं विद्यारंभोक्तकाले वक्ष्यमाणलक्षणे अक्षरविधिः शुभः स्यादिति

मित्रत्र्यर्कादिर्तां द्रांति महारितुरगैः पंचमेऽद्वे व्रतात् प्राक् विद्यारंभोक्तकालेऽक्षरविधिरघटे सौम्यसंज्ञेऽयनेऽर्के ॥ ११ ॥

त्यध्याहारः कस्मिन्सति सौम्यसंज्ञे अयने अर्के सति कथं भूते सौम्यसंज्ञे अयने अघटे न विद्यते घटो यस्मिन् तथा तस्मिन् कुभरहित उत्तरायणे इत्यर्थः ब्रह्मतुल्ये अयनलक्षणं कार्किसृगादिषट्केते चायने दक्षिणसौम्यायने स्तडिति मित्रमनुराधा त्र्यर्कहस्तत्रय आदितिः पुनर्वसुः इन्द्रो ज्येष्ठा अतिमरेवती हरिः श्रवणः तुरगोऽश्विनी शेषप्रथममेव व्याख्यातम् व्रतात् प्रागित्यनेन व्रतबधादुपरि निषेधोर्थे सिद्धः पंचमेवर्षे पठनरुच्या व्रतबधोभेवद्वयति तथा चोक्तं नृहस्पतिना द्वितीयजन्मतः पूर्वमारभेताक्षरानसुधीरिति नृसिंहः अक्षरस्वीकृतिः प्रोक्ता प्राप्ते पंचमहायने उत्तरायणे सूर्ये कुममासविवर्जयेदिति ॥ ११ ॥

॥ ६३ ॥

॥ ६३ ॥

॥ ६३ ॥

द्यकायास्ते इत्युत्तरार्द्धोक्तमत्रानुसंधेयम् पत्रावश्यमुच्यते तत्रावश्यमुच्यते अयसौरनिपेयप्रसंगाद्दुर्वणीपतेर्निपिद्धं सापवादमाह
 सीमतोभ्वमिति सीमतोर्ध्वसीमंतोभयनावूर्ध्वं पत्युःकृत्वसीमतसंस्कारापा पत्युःमर्तुरवश्यकार्याप्तेनस्वकचलवनादिकनस्यात् नस्वकचलव
 ननस्वकेशच्छदनं अन्यत्सुगम अवश्यकार्यारत्नस्यादित्यनेनआवश्यकेनदोषइत्यर्थास्तिद्वम् यथापितृमरणेसौरादिदेशविद्वेदेशात्तरगमनइ
 त्यादिविचाराणयात्रावश्यकेनदोषइत्यर्थः कृत्वाम्याधानस्यमुच्यतेनपक्षांगीकारेमुच्यतेनमावश्यक मासिमास्युपासनीकस्यपक्षेपक्षेऽग्रहोभिणइति

सौरखोलोक्तमादौगदितमथरविक्षेत्रगगाध्वराग्न्याधानेपित्रोर्विनाशोद्विजनूपकथनेसर्वदासौरमिष्टं ॥ १ ॥ अयोक्ते

ध्योन्येपाक्षैरार्धनक्षत्राविकमाह सौरमिति खोलोक्तमादौसौरगदितत्रोक्त खोलार्थमुक्तखोलोक्त सषासोमाविश्वतस्मिपक्षप्रतिध्याविकाले
 सौरगदितत्रोक्तं अपसौरानिमित्त्वाम्याह रविक्षेत्रगगाध्वराग्न्याधानेपित्रोर्विनाशइत्यादि रविक्षेत्रमास्करक्षेत्रं गंगाप्रसिद्धा अ
 ग्न्याधानमग्निदोषतस्मिन्पित्रोर्विनाशोमरणतस्मिन् द्विजनूपकथनेमास्रणाज्ञायाराजाज्ञायार्चसत्यंस्वर्वासौरमिष्टस्यात् क्षीरेनसत्राविनिय
 मेनास्तीत्यर्थं तदुक्तवचशते युक्ताभ्यकनिरासनैरित्यादि रत्नमालापाम् आज्ञापानरूपतेर्द्विजन्मनामित्यादि बृहस्पतिः राजकार्येनिपुक्ता
 ननिराणीभूपसेयिता इमश्रुलोमनस्त्रुदेनास्तिकालविशोचनम् ज्योतिर्विषये राजयोगिपुरंध्रीचमास्रापिषोभ्वजीविनोः मुच्यतेसर्वतीर्थेषुनकुर्या

दुर्विणीपतिःस्मृत्यतरे सिधुखानंदुमच्छेदवपनप्रेतवाहन विदेशगमनचैवनकुर्याद्दुर्विणीपतिः क्षौरनैमित्तिककुर्यान्निषेधेसत्यपिध्रुवंपित्रोःप्रेतविधानचनदोषस्तत्रविद्यते गगायांभास्करक्षेत्रेमातापित्रोर्मतेहनि आधानेसोमपानेचषट्सुक्षौरांविधीयते अंतर्वत्न्यांतुजायायातीर्थेक्षौरंनकारयेत् प्रेतवाहादिकैनवसीमंतांनयनादनु पचाशद्वायनात्पूर्वक्षौरनैमित्तिकंविना नकुर्यात्ततर्कध्वस्तुस्वेच्छेयावपनंचरेदिति अथाक्षरारभवताद्धनाह मित्रत्र्यर्केति मित्रादिभिर्नक्षत्रैःजन्मतःपचमेवर्षे व्रतात्व्रतबंधात् प्राक्प्रथम विद्यारभोक्तकालेवक्ष्यमाणलक्षणेअक्षरविधिःशुभः स्यादिति

मित्रत्र्यर्कादिर्ताद्रांतिमहरितुरगैःपंचमेऽद्धेव्रतात्प्राक्विद्यारंभोक्तकालेऽक्षरविधिरघटेसौम्यसंज्ञेऽयनेऽर्के ॥ ११ ॥

त्यध्याहारः कस्मिन्सति सौम्यसंज्ञेअयनेअर्केसति कथंभूतेसौम्यसंज्ञेअयने अघटे नविद्यतेवटोयस्मिन्तथातस्मिन् कुभरहितउत्तरायणेइत्यर्थः ब्रह्मतुल्ये अयनलक्षण कर्किसृगादिषट्केतेचायनेदाक्षिणसौम्यायनेस्तइति मित्रमनुराधा व्यर्कहस्तत्रय आदितिःपुनर्वसुः इन्द्रोज्येष्ठा अतिमंवेती हरिःश्रवणः तुरगोऽश्विनी शेषप्रथममेवव्याख्यातम् व्रतात्प्रागित्यनेनव्रतबधदुपरिनिषेधोर्थसिद्धःपचमेवर्षेपठनरुच्या व्रतबधोभेवक्ष्यति तथाचोक्तवृहस्पतिना द्वितीयजन्मतःपूर्वमारभेताक्षरानसुधीरिति नृसिंहः अक्षरस्वीकृतिःप्रोक्ताप्राप्तेपंचमहायने उतरायणगेसूर्येकुभमासंविष्वर्जयेदिति ॥ ११ ॥

॥ ६१ ॥

॥ ६१ ॥

॥ ६१ ॥

अप्यप्रसक्तप्रविराममुत्पगौणचक्रवर्तकालवृत्तेनाह विप्रावेरिति गर्भतः गर्भाधानाञ्जन्मतोवा अष्टशिक्षाविमिते अभ्येविप्रावेर्ब्रह्मत्वात् विप्र
 स्वाष्टमे सप्रियस्यशिवमिते एकादशोर्षेस्त्वात् वैश्यस्वरविमिते द्वादशोर्षेस्त्वात् क्षत्रस्वरवर्षे जीवेगुरीअनिष्टे अशुभे सत्यपि भ्रतं कार्यम् क अ
 निमिपरविमशौ अनिमिपेरविः अनिमिपरविः अनिमिपरविजाविशिष्टो मधुः अनिमिपरविमधुः तस्मिन् मीनस्येवोसवि क्षेत्रव्रतं कर्तव्यमित्यर्थः
 अम्बरपवाढ्यां वषं बलात् तदुक्तं प्रदे शुद्धिर्न विपते यस्य वर्षे प्राप्ते ऽष्टमे यदि क्षेत्रे मीनगते भानो तस्योपनपनं ह्युभम् अन्ममादष्टगे सिद्धिनीचे वाश

विप्रादेर्गर्भतो ऽब्दे ऽष्टशिवरविमिते जन्मतो वा व्रतस्यादत्रानिष्टे पिजवि ऽनिमिपरविमधौ कार्यमब्दस्य दाढ्यात् ॥
 स्वाब्दादूर्ध्वक्रमादाद्दिगुणितशरदो नियमब्दक्रमेण पंचाष्टकाब्दतो वा प्रपठ्नरुचितः शस्तमेपांतदाहु ॥ १२ ॥

पुत्रेगुरो भौजीविषयः शुभः प्रोक्तमेक्षे मीनगतेरवौ अशुभे ऽब्दे प्रशः सर्वे शुभगोघरागा अपि शांतिमावाच्युमनेषयाऽव्यक्तानुसुषयिति क्षयगीण
 कालफलमाह स्वाब्दादूर्ध्वक्रमादिति स्वाभ्यात्स्ववर्षावूर्ध्वक्रमात् आदिगुणितशरवः दिगुणितत्वात् सैशान्बहिर्गुणितशरद्वर्षतो मयोर्विकृत्ये
 ति सयात्स्याः अद्द्व्यक्रमेण निषं सष्टया प्राप्नस्येष्टमवर्षमुस्य तद्दिगुणितं शोच्यशा अष्टवर्षोत्सोदशवर्षे पर्यंतं प्राप्नस्य एकावशवपाद्गुर्विंश
 वर्षपर्यंतं सप्रियस्य द्वादशवर्षावृत्तिवशाति यर्षपर्यंतं वैश्यस्य अब्दक्रमेणोत्तरोत्तरं निषं अर्षादत्त ऊर्ध्वं अनिचकारिणो भवति तदुक्तं संप्रदे नृपा

१६ कृति २२ जिना २४ ब्दातं नातिकालस्ततः परम् पातित्यं स्यादग्रजादेर्वात्यस्तोमोविशीधनमिति तथाचकात्यायनगृह्ये आषोडशाद्वा
 ह्यणस्याननीतः काल आद्वाविंशत्क्षत्रियस्य चतुर्विंशद्वैश्यस्यात ऊर्ध्वपतितसावित्रीका भवति नैनानुपनयेयुर्नाध्यापयेयुर्नयाजयेयुर्नचै
 भिव्यवहरेयुः कालातिक्रमेनियतवत् त्रिपुरुषपतितसावित्रीकाणामपत्यसस्कारोनाध्यापनंतेषासंस्कारेऽसुव्रात्यस्तोमिनेष्ट्वाकाममधीयीरन्व्य
 वहार्या भवंतीतिवचनादिति अथस्वाब्दात्प्रागपि अध्ययनौत्सुक्यादुपनयनकालमाह पंचाष्टांकाब्दतोवेति पंचमाष्टमनवमवर्षेभ्यः सका

राशेः षट्त्रयाद्यस्वस्थोगुरुरिहशुभदाः पूजयास्यात्तथापि प्रांत्योऽबुस्थोऽष्टमो नोयदिनिजगृहगस्तुंगोत्रापिशस्तः ॥

शादेर्षात्रसप्तविंशतिक्रमेणप्रपठनरुचितः वेदादिपठनरुख्यातद्वृत्तं शस्तमाहुर्मुनयः उक्तंचसंग्रहे ब्रह्मवर्चसमूर्जश्चविद्यायुः श्रीर्षशः सुखम् विप्रादे
 रूपनीतस्यपंचाष्टाकाब्दतः फलम् ॥ १२ ॥ अथात्रगुरुबलाबलं वृत्तेकेनाह राशेरिति राशेः जन्मराशेः सकाशात् षट्त्रयाद्यस्वस्थोगुरुः इहास्मि
 न्त्रतबंधे पूजयाशुभदः स्यात् षट्षष्ठं त्रितृतीयं आद्यं जन्मराशिः स्वदशमं एषुतिष्ठतीति तथा तथापि पूजयापि प्रांत्योद्वादशः अनुचतुर्थः अष्टमः
 नशुभदः स्यात् पूजयापि अशुभदः स्यादित्यर्थः सद्यदिनिजगृहगः स्वगृहगः धनुर्मानगइत्यर्थः तुंगो गोवायदि भवति तदा इह दुष्टस्थानेषु वर्तमा
 नः शस्तः स्यात् अस्य तुंगं कर्कटः तदुक्तं बृहज्जातके अजरषभमृगागनाकुलरामपवणिजौ च विवाकरादि तुंगाः वृश १० शिखि ३ म

नुयुक् १८ तिर्षी १९ द्वियादौ २ अिनवक २० विशातिभि २१ ष्वेस्त्वनिष्वाङ्गिति अर्पायुक्तस्यानेम्योम्यस्थानगाऽशुमद स्यात् एवकन्य
 संतःस्यात् कन्यर्षित कन्याराशोःसकाशात् एतमुक्तवत् शुमाशुमस्यात् अतितरगुणिनोवरस्यलक्ष्येअतिकालेवाअनिष्टोपिगुरुर्दो
 वशचतुर्थोष्टमःद्विरर्ष्यं षट्स्यापसस्यस्यशास्त्रेपापूजोक्तात्प्रमाणतोद्विरर्ष्यः तेनद्विगुणार्चनेनशोभन स्यात् पूर्वसामान्येनोस्काअष्टमस्य
 विशेषमाह अष्टमभवनगत पिरर्ष्यः तेनशोभन स्यात् अत्रनृहस्यतिः सप्तथापकुलीरस्योजीवोष्पशुभगोचर अविशोभनतादपाद्विवाहो

एवंरुन्यज्ञान स्याद्गतितरगुणिनोलब्धयेत्रतिकालेऽतिष्टोपीहद्विरर्ष्योष्टमभवनगत शोभन स्याच्चिरर्ष्यं ॥१३॥

द्विष्टयागार्कसस्योव्ययजलनिघनत्रयज्ञगैश्वेन्नविद्यःशस्तोनिष्टोपि त्रामशुमदइखचरैर्वैधितोनोष्टमस्य ॥

पनयादियु व्रतेजन्माभिलारिस्योजीवोपीष्टोर्षनात्सकृत् शुभोतिकालेतुर्थाष्टव्ययस्योद्विगुणार्चनात् उदाहृतले कन्यसाष्टिसुतपुनापनवमे
 श्रेष्ठोपुरुषान्यपापूज्योष्टोस्तसुखेतिकालइहदुप्रार्श्वीद्विरर्ष्यंशुम रिःफावभिननाभगोर्षदिप्रहेःश्रेष्ठोपिभिन्दोष्टमन्वामादिद्वइष्टदोननिघनेवेच
 अितर्ष्यंशुमइति ॥ ११ ॥ अयपुरोवर्गनिघेचमाह द्वीश्विति द्वीष्वायागाकतस्योगुरुस्तदाशुमःस्यात् तदाकदायविव्ययजलनिघनभ्यप्रगोः
 लचरेनोद्विदस्यात् दिद्वीयं इपुपचमम् आपृकावश अगा सतमं अंक नवमं पृतरत्सप्तोगुरुः व्ययद्वादश जलचतुर्थं निघनअष्टमं

तृतीयं अभद्रशमं एतत्सस्थैः स्वचरैः यदिनोविद्धोमवति तदाशुभः स्यात् । २।५।१११।७।१।११२।४।८।३।१० । विधितश्चेदशुभइत्यर्थः अनिष्टे
 पिव्ययजलनिधनञ्चम्रगोपिवामविद्धः सन् द्विष्वायागाकसंस्थैः स्वचरैर्वेधितः सन्नित्यर्थः इह अस्मिन्व्रतवधे विवाशुभः नोष्टमस्थः अष्टमस्थो
 वेधितो नशुभदः स्यादित्यर्थः सौतिकालादौ त्रिगुणार्चने नैवशुभः स्यात् तथा च बृहस्पतिः ॥ रजस्वलायदाकन्यागुरुगुद्धिनर्चिंतयेत् ॥ अष्टमेपि प्र
 कर्तव्यो विवाहस्त्रिगुणार्चनात् ॥ अथोपनयने मासादिकमाह शुक्लइति शुक्ले शुक्लपक्षे माघादिपचमासेषु ज्येष्ठत्येषु इनशुभदिवसे इनः सूर्यः शुभाः व

शुक्ले माघादिपंचास्विनशुभदिवसे प्राग्दलेन्होव्रतंसत्यत्कानध्याय रिक्तातिथिमुनिमदनां श्रद्धभागंप्रदोषम् ॥ १४ ॥
 शस्तोद्गीशाग्निशाक्रांतकपितृरहितैः सर्वभैर्मौजिबन्धोवेदेशे ज्वेबलाढ्ये गुरुसितकुजवित्संज्ञकावेदपाः स्युः ॥

धंभ्रानेदुगुरुबुधशुक्राः एषां दिवसे तस्मिन् अन्हः प्राग्दले दिवसस्य पूर्वाद्धे व्रतमुपनयनंसत्शुभं स्यात् किं कृत्वा अनध्याय रिक्तातिथिमुनिमदनान्
 चद्रभागप्रदोषत्यत्का अनध्यायः वक्ष्यमाणाः रिक्तातिथयश्चतुर्थी नवमिचिर्तुर्दश्य मुनिः सप्तमी मदनस्त्रयोदशी एतान् चंद्रभागः कर्काशः पापा
 शादिकपुरैर्विनिषेधितम् प्रदोषोऽनध्यायप्रकरणोक्तः तं त्यत्का ॥ १४ ॥ अथ व्रतबंधेन क्षत्राण्यह स्पष्टं उक्तच ॥ मघाचभगणीज्येष्ठाविशाखाचैव क
 त्तिका ॥ नक्षत्रपचकंप्राज्ञैर्नग्राह्यं व्रतबंधने ॥ वेदेशे वेदपतौ ज्ञेयुधे बलाढ्ये सति स्थानादिना बलसमृद्धे सति ते के वेदेशा इत्यपेक्षायामाह गुरुसितकुज

वित्सनाकाः क्रमात्वेवपाचेदाधिपतयः स्युः गुरुः फल्ग्वेवस्यशुकोऽप्युर्वेवस्यकुजः सामवेवस्यधित्वुषोऽप्यर्वणवेवस्यपतिरित्यर्षयः लग्नगोचरवल
 माह स्वर्तोषाशेषुसौम्याइति सौम्या स्वोचस्वमागधिवर्तमानाः श्रुतिपतिरपिवेषपतिरपि स्वोच्चस्वमाशिवर्तमानश्चेपविक्रकोणिस्यताः स्यु
 स्त्वादावर्णोऽस्यचारीवेदार्थवेचास्यात् नकेवल्येवार्थवेचास्यात् अपितु पशुगृहपनयाम्स्यात् अपर्कैद्रकोणेशानौमदेसतिअत्पसेवीअत्यजसे
 मकः स्यात् तस्मात्कैद्रकोणेशनिर्ममित्यः उक्तं च तं गृहे ॥ कैद्रस्थितिरिनाभैर्नृपसेवीषिट्टिक्रियोश्चरचिम्ब ॥ वेदाम्यः सीयञ्चवाफ्नुकर्वादीनसेव

स्वर्धोर्धाशेषुसौम्या श्रुतिपतिरपिचेत्कैद्रकोणस्थिताः स्युर्वर्णविदार्यवेत्तापशुगृहनवानन्नमर्देत्यसेवी
 ॥१५॥ चंद्रकूराविलभेशासिसिततनुपा पृष्ठगेहेसितोत्येसर्वरभ्रेवदुन्नाः कचतनुगद्वन श्रेष्ठउच्चैर्दुरेके ॥

कोमबतीति ॥१५॥ अयल्लग्नमगानाह चंद्रइति चंद्रः कूराः कूरयदाः विलभेतनौ काशिसिततनुपाः पृष्ठगेहे शशीचंद्रः सितः शुक्रः तनुपोल्लग्नपः पृष्ठगेहे
 सितः शुक्रः अत्येदावशास्थाने शेषसुगमम् सर्वे रघे अष्टमस्थानेपुकेप्रत्येकं षट्प्राः षट्प्राः कामवति किञ्च कचिद् अन्यल्लग्नमावितनुगः लग्नगः इत
 रधिः श्रेष्ठ उक्तचमौजीपट्टे ॥ शुभदोचल्लग्नान्मानुल्लग्नगोबशामस्तया ॥ सर्वशास्त्राधिपोपस्मात्सर्वेषां प्रतर्जने ॥ सर्वशास्त्राधिपोमानु केचिद्दुषुर्भ
 वपया ॥ तस्मात्प्रत्येतरामाविल्लग्नस्थोर्कः प्रशास्थे ॥ ठर्बेदुरेकइति एकइतिवर्षति तदाव्यं ॥ चंद्रोवयेमिशास्तः

स्यात्क्षयरोगीसितेतरे ॥ सितेपक्षेभवेद्यज्वास्वभेतुगोविशेषतइति अस्वार्थःसितेतरेऋष्णपक्षे चंद्रोदयेचंद्रयुक्तलग्नैसति व्रतीअभिज्ञस्तःस्यात् क्ष
 यरोगीचस्यात् अभिज्ञस्तोनाममिथ्याभिज्ञस्तःमिथ्याभिज्ञसी अनेनेदंपातकंकृतमितियह्योका मिथ्यवदंतिसोऽभिज्ञस्तःक्षयरोगीस्यादिति
 ऋष्णपक्षेऽलग्नस्थचंद्रफलमुक्त सितपक्षेभवेद्यज्वेतिवाक्यंरूपष्टम् अयश्छोकःपुनःसंस्कारविषयइवभाति यतःऋष्णपक्षेव्रतबंधंचंद्रस्थफलमुक्तम्
 तस्यदिवाअसभवात् पुनःसंस्कारार्हस्यतुक्तर्मलोपभयाद्रात्रापिसंस्कारोविहितो नान्यस्य प्रथमव्रतबंधंस्तुमवैर्ग्रथकारैर्दिवैवपूर्वाणहेविहि

विद्यामौज्युक्तकालेस्थिरचरहरिजन्म्युतरब्राह्महीनेमौज्याऊर्ध्वगणेशंगिरमपिविधिवत्पूजयित्वारभेत ॥ १६ ॥

तोनरात्रौ अतःकारणादिदंवचनंपुनःसंस्कारविषयंप्रतिभाति पुनःसंस्कारनिमित्तानिरासभारोहणादीनिधर्मशास्त्रसिद्धानि तादृशंवाक्यंरस्त
 मालायी ॥ त्रिषट्स्वगोर्कखिधनास्तकर्मगंश्वंद्रखिषष्ठाःशनिराहुमौमाः ॥ सर्वेचलाभेद्वित्रिकोणकेद्रगाःशुभाशुभाःस्युव्रतबंधकालइति अत्रतृतीय
 स्थषष्ठस्यसूर्यस्वरात्रिगतलग्नैसंभवःनारदेनतु लग्नस्थचंद्रोर्निदितएव तद्वाक्यमेव ॥ स्वोच्चसंस्थोपिशीताशुव्रतिनोयविलग्नगः ॥ तंकरोतिशिंशुनिः
 स्वसततंक्षयरोगिणमिति कन्यालग्नबलपूर्ववत् अथविद्यारंभत्तार्द्धनाह विद्यामौज्युक्तकालइति मौज्याऊर्ध्वमौज्युक्तकालेविद्याप्रारभ्यते
 मौज्यर्थमुक्तःमौज्युक्तः सचासौकालश्चतस्मिन्विद्यावेदंआरभेत् मौज्याऊर्ध्वमित्यनेनमौज्याःप्रागनधिकारःसूचितः किंकृत्वा गणेशंगिरम

पितरस्वतीमथिविषिविष्णुलमार्गेणपूजयित्वा कथंमृतेमौज्जुफकाले स्थिरचरहरिजम्बुत्तराम्। महीने स्थिरस्वत्हरिजं स्थिरलम्। चरलम्।
 वितुणामुचराणां समाहारम्बुचराणां संयोगिणी एभिर्द्वानिरहिते मौज्यधमेवानिगृहीतानि विघारभे अग्रासाणीत्यय आर्ष्यसिपरेइयंगलमे
 मुखिपात्तिभरेभमइति श्रवणात् ॥१६॥ अयंकेशांतमौजीविमोक्षंचरचर्द्धेनाह केशांतमिति तदुक्तमनुना ॥ केशांत दोढशोर्वेयाप्रणस्यविधीयते

केशांतचौलवत्स्याभूपमितशरदीत्याहुशरार्थांन्रतोकेकोलमौजीविमोक्षगुरुवलमनयोर्नावलो
 क्यंसुधीभि ॥ शूद्राणामौज्यभावात्तदुदिततियिभेऽनस्तमौमेजशुक्रेव्योरेवारेलवेमास्त्युपय
 मविहितेच्छूरिकाबंधमाहु ॥ १७ ॥ इतिमुहूर्तमार्तडेउपनयनसस्कारप्रकरणम् ॥ ॥

राज्यन्यवंबोर्द्वाविशपैस्वस्वह्यधिकतवश्रविकेशांतकर्म नृपमितशरवि पोरपबंधंचौलवत्स्यादित्यार्यामाहुः सर्वधौलोक्तमप्रमाप्रमित्यर्धःव्रतो
 ककालेमौजीविमोक्षमाहु एपष्टम् अनपोःकेशांतमौजीविमोक्षयोःगुब्बलनुषीभिर्नावलोक्पम् अयशूद्राणामौज्यभावाच्छूरिकाबंधच्छाद्धेनाह
 शूद्राणामौज्यभावात्तदुदिततियिभेमौज्जुक्तनाभे अनस्तमौमेजशुक्रेऽधितैःमीमगुब्बुकोः प्यारेवारे आरोमोमः तद्वहितवरे लवेनवाधो एप्र
 कुषापिलमेपीमनमशबजितवर्ष्यः उपयसविहितेमासि विवाहोऽपपमीसमाबिल्यमरः आरोमोमइत्यमर दुरिकाबंधकटि

प्रदेशेच्छूरिकाबंधनमाहुः तथाचसग्रहे ॥ शूद्राणाराजपुत्राणामौज्यभावेऽखबंधनं ॥ मौजीबधोक्तित्यादौकार्यमौमदिनंविना ॥ नारदः ॥ छूरिकाबंधन
 धनवक्ष्येनृपाणांप्राक्करग्रहात् ॥ विवाहोक्तेषुमासेषुशुक्लपक्षेप्यनस्तगे ॥ जीवशुक्रेचभूपुत्रेचद्रतारावलान्विते ॥ मौजीवधर्क्षतिथिपुकुजवर्जितवासरे
 तेषानर्वाशकेकर्तुरष्टमोदयवर्जिते ॥ शुद्धेष्टमेविधौलभषडष्टांत्यविवर्जिते ॥ धनत्रिकोणकेंद्रस्थैःशुभैखयायारिगैःपैरः ॥ छूरिकावधनकार्यमर्चयि
 त्वासुरान्पितृन् ॥ अर्चयेच्छूरिकांसम्यक्देवतानाचसानिधो ॥ ततःसुलग्नेवर्षीयात्कव्यांलक्षणसयुतां ॥ तस्यास्तुलक्षणवक्ष्येयदुक्तत्रल्लणापुरा ॥

अथ विवाहप्र० ॥ ॥ शुद्धांगोत्रकुलादिभिर्गुणयुतांकांतावरश्रेद्धेद्वर्णोवश्यमयोनिखेचरगणाःकूटंचनाडीक्रमात् ॥

समितंच्छूरिकायामंविस्तारेणैवताडयेत् ॥ भाजितंगजसंख्यैश्चअंगुलान्परिकल्पयेत् ॥ शेषंचैवफलंवक्ष्येध्वजायेधनवान्भवेत् धूमायेमरणसिंहे
 जग्रंश्रायेतिरोगिता ॥ धनलाभोदृषेत्यंतदुःखीभवतिगर्दभे ॥ गजायेत्यतसप्रीतिध्वर्षिक्षेवित्तविनाशनमिति सर्वत्रत्याज्यप्रकरणोक्तविलोक्यं अ
 स्मिन्प्रकरणेकर्णवेधदत्तंविनासर्वाणिस्रग्धरादृत्तानि इतिस्वोक्तमुहूर्तमार्तडटीकायामार्तडवल्हभायागर्भाधानादिसस्कारप्रकरणं ॥ १७ ॥ अथ
 विवाहप्रकरणविवक्षुस्तावत्घटितगुणविचारंद्वादशभिर्दत्तैराह अतःपरंअत्रग्रंथेसर्वाणिशार्दूलविक्रीडितानि वरःगोत्रकुलादिभिःशुद्धांकाताकम
 नीयाकन्याउद्दहेत् चकाराहरोपिपुवंविधोभाव्यः गोत्रशुद्धिर्ग्रंथातराज्ज्ञातव्या कुलमपिपचसप्तनिर्णयमपि पुतद्दुयग्रंथातराज्ज्ञात्वाअन्यदृत्रा

बल्लोकपेत् अयययोषावलिष्टवटिकाकममाह वर्णयति वर्ण १ पश्य २ मं ३ पोति ४ गोचर ५ गणः ६ फुटं ७ आत्मी ८ कृमापयोचरं ९ पालिन १० सुः अहीदूर्
 च्च अष्टादशापिकगुणैकवर्षपोचरं स्वाधुमम् तथादौवर्णलक्षममाह सपावमीनावसकाशाव विप्रमुखा प्राप्ताणापयोवर्णाः पुनर्गणनयाहोयाः
 तपया मीनोभासजः मेघ क्षमिपः वपोवैस्याः मियुनः ३ वृः पुनः कर्कोभासजाः सिहः क्षपियद्वयादि इशास्मिन् राक्षिमेलेवर्णे चमोवरः शुभः स्यात्
 नान्यपेत्पर्यासिब्द ॥ १ ॥ अयच्छतौर्बेनवदपमाह नुनराशोः मनुष्यराशोः जलजाजलचरामस्याः सस्यैवविहरकाः सर्षेवस्या विगतः हरिः सिहोपेभ्य

वर्णोथावलिनोययोत्तरमहीदूर्ध्वगणीक्यंशुभं वर्णारिविप्रमुखास्रयादिहवरोवर्णोत्तम स्याच्छुभः ॥ १ ॥

नुर्भदस्याजलजावशाविहरयोवइयाविकौप्यहिरेरस्यालिर्नशुभोनुरजहरयोनेष्टा स्युरन्यज्जनात् ॥

स्तेविहरयः सिहरदिता सर्षेवस्यादस्यर्मधरेः सिहस्यपिकौप्यार्षस्याः कौप्यैरिभिकः विगतः कौप्योयेभ्यस्तेविकौप्या ॥ सिहस्यवृश्चिकरहि
 ता सर्वैराशपोषस्या अयानंतराकस्यहरेः अलिर्भुभिकोनशुभ वैरीत्यर्थः नुभनुष्यराशोः अज्जहरयानेष्टाः स्युः अज्जाः जलजाः हरिः सिहः पूतेने
 ष्टाः मेलननकर्त्तव्यमित्यर्पः अन्यत्तुअस्यमहादिक जनावलेयम् तपया नुपुरुषस्यगौरवषयामयति अत्रपररूपं भिषज्जट
 इपते सस्मादनयोर्मेळनंशुभं स्यात् इदमवच्छेष्टज्जावीपपचूरयोर्नशुभम् च्छेष्टजानोगीर्भवय इत्येवच्छेष्टोक्तप्रकारतोविचारणीयमित्यर्थः राक्षि

स्वरूपमृहज्जातकवशादवगंतव्यं मृहज्जातके ॥ मत्स्यौघटीन्द्रमिथुनंसगदंसबीणंचापीनरोश्वजघनोमकरोमृगास्यः ॥ तौलीससस्यदहमालुवगा
चकन्याशेषाःस्वनामसदृशाःखचराश्वसर्वे ॥ अथमयोनीद्वावपिवृत्तैकेनाह भेगण्येइति मियःपरस्परवधूवरयोर्भेनक्षत्रे वधूनक्षत्राहरनक्षत्रंगण्यं
वरनक्षत्रात्कन्यानक्ष गण्यंउभेअपिनवभिर्भाजितेकार्ये शेषश्व्यगशराः त्रिसप्तपंचभवंतितदानसत्स्यात् अथयोनिमाह अश्विभादिति अश्वि
भात्सकाशात्मानानक्षत्राणाअश्वोअश्विन्याः इभोभरण्याः अविर्मेषःकृत्तिकायः अहिःसर्पोरोहिण्याः भोगीस

भेगण्यंऽकल्हतेमिथरुह्यगशराःशेषंनसञ्चाश्विभादश्वेभाव्यहिभोगिनःश्ववृषभुञ्जेषाखुमुग्ध्यंदुराः ॥ २ ॥

गौःकालीपशुमुञ्जाहिशथपशुद्विद्वौमृगौश्वकपिद्वौबभ्रुकपिसिंहवाजिसिंहगोनागाःक्रमाद्योनयः ॥

पौमृगस्य श्वश्वानःआर्द्रायाः वृकंडुंरुंभुनक्तीतिवृकभुक्मार्जारःपुनर्वसोःमेषःप्रसिद्धःपुष्यस्य आखुभुक्मार्जरोआश्लेषायाःद्वयंदुरौदौउंदुरौ
मघापूर्वाफाल्गुन्योः ॥ २ ॥ गौरुत्तराफाल्गुन्याः कालीमहिषीहस्तस्य पशुमुक्क्याघ्नः चित्रायाःमहिषीस्वात्याःपशुद्विद्व्याघ्नःविशाखायाःद्वौमृगौ
अनुराधाज्येष्ठयोःश्वामूलस्यकपिर्वानरःपूर्वाषाढायाःद्वौबभ्रूउत्तराषाढाभिजितौ बभ्रूनुकुलौ कपिर्वानरःश्रवणस्य सिंहोधानिष्ठायाःवाजीअश्वः
शततारकायाःहरिःसिंहः पूर्वाभाद्रपदायाःगौः उत्तराभाद्रपदायाःनागोहस्तीरेवत्या.इतियोनिमभिधाययोनैवैरमाह सिंहश्वइमश्वसिंहंसिंहग

गणमहिषाश्व आतुल्यनर्कमार्जारोदुठ श्रेणभ्रानमृगो कीशाविषानरमेप गोभ्याम्र वधुफणिनकुलसर्प इतिवैर भीस्वरपो वधवरयोःप्रेत्येदोयो
 प्रेष्य सेवक ईग स्वामीएतयोभ्रापजेत्वर्जयेत् ॥ ३ ॥ अयम्रहवेरावैरविषदुस्तावद्राशिनाधानाह कियान्मेपाद्धानाराशीनर्दशा भेशा पूतेक्र
 भेगरयु मंसगलोमेपरय शुशुक्रःवृपमस्येत्याविस्पष्टम् रवे सूर्यस्यईज्यकुजैववोमिप्राणि इज्योगुरु कुजोभोम इतुमंद्रण्तेरवेमिप्राणिसुत्तध

सिहेभंमहिषाश्वमोतुल्यनकश्वेणचकीशाविगोव्याध्रवधुफणीतिभीरुवरयो प्रेज्येशयोश्रत्यजेत् ॥ ३ ॥ भे
 शामंशुबुचरवृशुमगुशाःशोगु क्रियात्स्युरवेमित्राणीज्यकुजैदव शनिसितौशत्रुविधोनोंरिपु ॥ मित्रेसूर्यबु
 धौकुजस्यविदरि सूर्यदुजविवाहिताह्रस्यार्कस्फुजितौहितौविधुररि सुरे सितह्रावरी ॥ ४ ॥ मित्राप्यर्ककु
 जैदवोयध्रगुजस्यारीरर्वीदूहितौमदज्ञौचशने कुजैदुरवयोनेष्टा सितह्राहितौ ॥

एतु शनिसितौशप् शनि प्रसिद्धःसितःशुक्रःपृथोशभूधेरिणो अर्यावन्मेउदासीनाः विषोनोंरिपु विषोश्वद्रस्परिपुनास्ति सूर्यबुधोमित्रे अन्येसर्व
 उदासीनाः कुजस्यमोमस्यपितृपु अरिः सूर्येदुजीयाःहिता मिप्राणि अयोसमोक्षस्यदुपस्य अफास्फुजितोरविधुक्रोहितोमित्रे विधुश्वद्रःअ
 रिचेरि अन्येममाः सुरेःगुरोःसितशोशुक्रपुषीअरिभेरिणो ॥ ४ ॥ अर्ककुजैववःरविमोमश्वद्राःमिप्राणिअन्येसमाःमृगोःजातःमृगुग तस्यभु

गुजस्यशुक्रस्यरवीदूसूर्यचंद्रौशत्रुमंदज्ञौशानिवुधौहितौमित्रे अन्येसमाः शनेःकुजैदुरवयःअरयः सितज्ञौमित्रे अन्येसमा अथगणमाह पूर्वोस्ति
 स्रः आर्दाप्रसिद्धा अंतकोभरणी क.रोहिणी उत्तरास्तिस्त्रः एतन्नक्षत्रनवकंनरीभवति नृगणमित्यर्थ अर्कोहस्तः अत्यरेवनी आदितिःपुनर्वसु. इ
 ज्यःपुष्यः अनिलःस्वाती इदुर्भृग. श्रुतिःश्रवणः आश्विनप्रसिद्धा मैत्रअनुराधा एतन्नक्षत्रनवकसुरेदेवेभवति देवगणमित्यर्थः अन्यतृत्तिका

पूर्वाद्रित्तककोत्तरंनरिसुरेकांत्यादितीज्यानिर्लेदुश्रुत्याश्विनिमित्रमन्यदसुरेदैत्यैर्नृणांस्यान्मृतिः॥५
 स्याद्देवासुरयोःकलिर्नृसुरयोर्मध्यंस्वयोःसौहृदंनैःस्वयंद्विव्ययकेषडष्टसुविषैपुत्र्यमर्थ्याकके ॥ शे
 षेर्थाविविधाविभैकचरणेभिन्नर्क्षराश्यैककंभिन्नाश्वेकभमेतयोगणखगौगाडीनृदूरंचन ॥ ६ ॥

आश्लेषा मघा चित्रा विशाखा ज्येष्ठा मूल धनिष्ठा शततारका एतन्नक्षत्रनवकं असुरेभवति रक्षोगणमित्यर्थः दैत्यैर्नृणांमृतिर्भवति ॥५॥ देवासुरयो
 र्देवदैत्ययोःकलिः स्यात् नृसुरयोर्नृदेवयोर्मध्यंस्यात् स्वयोर्मलेनेसौहृदंस्यात् अथकूटमाह द्विव्ययकेर्द्विर्द्विदेशेनःस्वयनि स्वस्यभावो नैःस्वयंनि
 धनत्वस्यात् षडष्टसु विपत्मरणस्यात् वैपुत्र्यमर्थ्याकके अर्थ्याककेपंचमेनवमेवैपुत्र्यंअनपत्यत्वस्यात् शोपेउर्वरितेतृतीयैकादशेचतुर्थदशमेउभ
 यत्तमे एकक्षैविविधार्थाःधनपुत्रपश्चादयःस्युः कथंभूतेशेषे विभैकचरणे विगतंभैकचरणंनक्षत्रैकचरणयस्मात् तथातास्मिन्नक्षत्रैकचरणेकूटे अ

िष्टफलश्रूयते ॥ एकदाशोषुभोवाह एकमाशोच्छतिप्रवृश्ति एकभक्षस्वचत्वारोभेदाः एकराशिभिर्षर्षैकक्षीभिन्नराशिः एकराशिनक्षत्रभिन्नचर
 णम् एकराशिनक्षत्रचरणचेतिचत्वारोभेदाः तत्र एकराशिनक्षत्रचरणनिर्दिष्टम् विभक्तचरणइति अथशुभकृतेयद्विषाक्षराशयेककराशयेकवे
 यद्विषाशैकमएतयोगणस्वगोनाडीनृदूरचत अत्रकिमपिनावलोक्यम् शुभमित्यर्थं नृश्वस्वमाणम् भिन्नाश्रिभेकमित्यपमेवद्वयमाग
 तंभवति एकार्षैकमिषराशिकम् अपरंप्रकाराशिनक्षत्रभिन्नचरणंतस्मात् एकराशिनक्षत्रचरणत्परकाभिपुमेदेपुगणाविकनचितयेत् तत्रगणादितो

यद्वाष्टेसमप्रचयष्टसाहितचेच्छोभनस्यात्समर्षद्विद्वोदशकेद्वितियसहितश्रेष्ठस्त्रियायुग्चरि ॥

वेसत्यपिशुभंस्वादित्यर्थः उक्तचक्षुरपतिनाएकराशौष्टयकृषिष्ण्येपृथय्याशौतयेकमोमाणनाडीनृदूरचत्रहवैरंलक्षितयेत् ॥ कालनिर्णये ॥ वंपत्यो
 रेकनक्षत्रभिन्नपायेशुभावहन् ॥ वंपत्योरेकपावेतुषयतिमरणाशुषामिति ॥ १ ॥ अथमासपाट्टुकंशिर्हादशचाह षट्काष्टेसति समम कर्ककम्पा
 दिन्नेपदिपष्टसाहितस्यात्तदाशोभनंस्यात् यार्षस्यादित्यर्थः तद्यथा एषःसमभतस्मात्सकाशात् पष्टेनतुलाधारेणसहितयद्विमवसितदामास्य
 र्पादित्यर्थः तत्स्वामिनोमिष्यमावात् समम अष्टमेतत्समनमासत् एकमेषमासास्यविलोकयेत् अपयार्षद्विर्वावशाचाह द्विर्वावशाकेसमर्षद्विती
 यसहितसप्तदामवसितवाश्रेष्ठशोभनेस्यात् विषरीढमसत् मषसिद्धेविशेषमाह मियपुष्पसिरति विषमोषिसिद्धःक्षिपाकन्वयायुक्तयुक्तः श्रेष्ठः

अथनाडीमाह मूलैति अत्रश्लोकेतृतायातौस्त्रिभिःपदैःतिस्रोनाड्यःसूचिताःमूलंप्रासिद्धम् इंद्रोज्येष्ठा अर्कभमहस्तः पाशीशततारका
 अजैकचरणपूर्वाभाद्रपदा आदित्यपुनर्वसुः अर्यमाउत्तराफाल्गुनी ईशार्द्रा अश्विभअश्विनी एभिर्नवनक्षत्रैरेकनाडीभवति या
 म्यभरणी इदुमृगः इज्जभपुष्यः मित्रअनुराधा भाग्यभंपूर्वाफाल्गुनी वसुभंधनिष्ठा स्वाष्ट्रचित्रा अंबुपूर्वापाढा अहिर्बुध्न्यउत्तराभाद्रपदा एभि
 नवनक्षत्रैरेकनाडीभवति अन्यैरुर्वारितैर्नक्षत्रैरेकनाडी एवंपतिस्रोनाड्योभवति इहविवाहविषयेयदाएकनाडीनवकेद्विभेवधूवरयोर्भेनक्षत्रेचे

मूलंद्रार्कभपाश्यजैकचरणदित्याद्यैमेशाश्विभैर्याभ्येद्वीज्यभमित्रभाग्यवसुभत्वाष्टांब्वहिवृद्ध्यभैः ७
 अन्यैर्नाड्यइहैकनाडिनवकेस्यातांद्विभेचेन्मृतिर्गौदादक्षिणतःक्चिन्नृपभुस्वेषार्थैकनाडीहिता ॥

तस्यातातदामृतिर्मरणस्यात् अथगौतम्यादिदक्षिणेदेशेक्षत्रियादीनाचअन्यवध्वाअलाभेगतिमाह गोदादक्षिणतः गोदागौतमीतस्याःद
 क्षिणतःदक्षिणेदेशेसर्ववर्णेनृपमुखेक्षत्रियादौसर्वदेशस्थेक्चित् अन्यकन्यायाःअलाभेसतिपार्थैकनाडीहिताशुभास्यान्त्रमध्यनाडी उत्तंचरण
 कोशे ॥ अग्रनाडीव्यधेभर्तामध्यनाडीव्यधेद्वय ॥ पृष्ठनाडीव्यधेकन्याश्रियतेनात्रसशयः ॥ समासनेव्यधेशीघ्रदूरव्यधेचिरेणतु ॥ व्यधांतरभमानेन
 वर्षेदुष्टप्रजायतइतिब्राह्मणविषयं ॥ जठरेनिर्धनत्वंचगर्भेमरणमेवच ॥ पृष्ठेदौभाग्यमाप्नोतितस्मात्तांपारिवर्जयेदिति ॥ ज्योतिःप्रकाशे ॥निधनंमध्य

नाख्याचर्दपत्पयनैवपाश्वयोः ॥ अयम्यवस्थातत्रैवोक्ता ॥ करप्रदेशेऽनुनास्यीनिर्निदेशेऽस्त्रियहच ॥ सत्सामियाविविषयगौलमीयाम्यतस्त्येति ॥ अय
 पूर्वोक्तानादिवावशानाशुभसमाप्तु मेभ्योति मेभ्यापहमेभ्या विष्पयंठिर्दिवशा अर्पनपचमनवम सत्वशुभंस्यात् वक्ष्याविपात्रिपद्राष्टकशुभस्यात् व
 श्रमयोनिसेषागणनाडीभिपदष्टकशुभंस्यादिव्ययः अपयदास्त्रीनुगणावरोऽष्टपगणपोरक्षोगणःस्याचदातग्मेहनसत्कृटमीभ्योःसत्सोःशुभंस्या

मैत्र्यादिव्ययमर्पेनदमपिसत्पट्टाष्टकवदयतपट्टि स्त्रीनुगणावरोस्त्रपगणा सत्कृटमैत्र्योस्तदा ॥ ८ ॥
 रस स्त्रीनुपुमान्यदावशामुसै पट्टिर्युतशोभनस्त्रीभास्त्रानिकटेनदूरमशुभंस्वेतोदुमंत्र्यो शुभम् ॥ इय
 केतात्रसुवर्णमठरिपुकेगोपुग्ममयीककेरोप्यकास्यमपैकनाडियुजिगोस्वणादिदत्वोद्वहेत् ॥ ९ ॥

च ॥ ७ ॥ ८ ॥ अपपदात स्त्रीरक्षोगणास्त्री नपुमाननुगणपुरुष स्यात् तदावशामुसैपट्टि मस्यमयोनिसेषरकृटनाडीत्थेतिःपट्टिर्युततन्मेहन
 शुभंस्यात् अपनुदूसापवावमाह स्त्रीमास्त्रीनक्षत्रात्नाडितिनूनक्षत्र यथिनिकटेसमीपेभवतितवान्चूरस्यात् कथंभूतनूर अशुभम् अशुभफलदं
 इयन्तदूरक्षेत्रादुमेभ्योःसत्सोःशुभस्यात् उदुमेत्रीनक्षत्रमेभीयोनिमैभीतियात् अथसकटेपुष्टकृटादौदानमाह इयकेऽतिद्वधकेऽदिवावरोताप्रसुवर्णो
 दिदत्साउदरेत् अष्टपुकेष्वष्टकेगोपुभमिदुनवत्साउदरेत् अर्थाकिकेपंमनवमेरोप्यकास्यचदत्वोद्वहेत् अथएकनाम्नादानमाह एकनाडी

युजिगोस्वर्णादिदत्वोद्देहत् एकनाडीयोगोस्वर्णानिवल्बानिबहुनिदत्वोद्देहत् राजमार्तडे ॥ षडष्टकेगोमिथुनप्रदथात्कास्यसरोप्यनवपचमेच ॥
 नाड्यांनुधेन्वन्मुवर्णवल्बिद्दीदेशेनाह्मणतर्पणच ॥ उद्देहत्त्वे ॥ ताम्रहेमधनव्ययेरजतयुक्त्कास्यंशराकेदृषगादद्याच्चषडष्टकेहिजभुजिस्वर्णचना
 डीयुताविति ॥ १ ॥ अथगुणविचारत्रिभिर्दृष्टैराह तत्रादौवर्णगुणविचारमाह वर्णैक्यवरोत्तमेभूरेकोगुणोद्देहयः वर्णयोरैक्ययस्मिन्घटिते
 तद्द्वैक्यवरउत्तमोयस्मिन्तद्द्वैक्यमच डभयत्रापि एकैकोगुणोद्देहयः अर्थाद्धीनवरेगुणाभावः उक्तंचज्योतिर्निबधे ॥ एकोगुण.समेवर्णेतथावर्णो

भूर्वर्णैक्यवरोत्तमेथवशभक्ष्येऽद्धद्वयंमित्रयोःखंवैराशनकेधरारिवशकेथोसद्भयोरभयः ॥

त्तमेवरे ॥ हीनवर्णोगुणःशून्यकेप्याहुःमदृशेदलमिति अथवश्यगुणविचारमाहवशभक्ष्येअर्द्धैकस्यार्द्धिगुणः वशभक्ष्ययथामनुष्याणाजलजावशा
 भक्ष्याश्च तत्रअर्द्धगुणोऽप्राह्यः एतत्तुद्दिजादौद्देहय द्विजादयस्तुकदाचिच्छूद्धेपाठीनजातीयमत्स्यभक्षकामवति नसर्वेषाम् तस्माद्द्रुधुवरजाति
 विचार्ययोजनीयम् हीनजातौशून्यंयतः खंवैराशनकेइत्यस्मिन्नेवश्लोकेउक्तत्वात् एवमेवसिंहस्यसर्वेवश्याःभक्ष्याश्चभवन्ति तत्रमनुष्याः
 वैरभक्ष्य दृश्विकस्तुवैरी अन्येवशभक्ष्यं अथमित्रयोः परस्परंसुहृदोःद्वयंगुणद्वयज्ञेयं तत्रविचारः स्वाजातौमित्रत्वंप्रकट मनुष्याणामिषदृषा
 श्वमृगैःसहमित्रत्व तत्रहीनजातीयानांपशवोवशभक्ष्यं तत्रार्द्धगुणः अन्यत्रद्वयम् अथअरिवशकेधराएकोगुणः अरिवशकयथा मनुष्या

प्वाष्टधिकं सिंहश्रिकयोर्नैत्यवैरम् वृभिकवष्टसिंहोभरणमाप्नोतीति लोके प्रसिद्धम् तस्माद्युगुणामावप्रथमवशामसणे अम्पञ्जनादित्युक्त
 म् तस्मात्सुद्विभिक्षार्थकम्प्यम् ममाश्रयस्य विचारणे सुद्विरेवं स्फुरिता अपयट्टिरुक्ततव्युधे शोभनीयम् ननु यस्य मसणे फोप्यो नवस्यो हरेरि
 त्येवोक्तमृत्वयाकथमुक्तसिंहस्य मनुष्याधैरिमस्यमिति सत्यं वष्ट्रोकोक्तलक्षणसर्वसामान्यमस्ति अतपुबोक्तप्रयकर्षा अम्पञ्जनाविति
 सिंहस्तु नरगाजावित्रतापि नारणेऽत्युत्सुकं अन्येषामारणेऽदासीनं अतप्यात्वात् उक्तं च ॥ शैवस्ये गुणानामाबोदपोः सस्ये गुणद्वय ॥ वदधैरे गुणमे

मिश्रेतच्छकलत्वयातिसुहृदोर्वेदस्त्रयोमित्रयोरिकस्याद्विपतो स्वभावगुणयोर्द्वैस्वमहद्वैरिणो ॥ १० ॥

कोवशमवयगुणार्बकमिति ॥ अथतारागुणविचारमाह सत्रयोऽमपवसत्तारयोस्ततोऽमपय भयो गुणः पतदुक्तं भवति भेगर्ण्येककठतेद्वयनेन
 प्रकारेणऽमपतोपिपदिसत्तारेभयतस्तदाप्रयोगुणद्वयस्य मिश्रेतच्छकलमिति मिश्रे एकतदुमावारा एकतः अदुमा एकविधे मिश्रसति तच्छक
 लतेषोपपाणाशकले सार्द्धेकेतुगुणद्वयस्ये अम्पयागुणामावकत्यर्थास्तिद्वय उक्तं च ॥ एकतो लम्पसेतारागुनाधैवाशुभान्पत ॥ तवासाब्दो गुणद्वैक
 स्ताराशुबो भिधस्यः ॥ दमयोर्नशुभानावारातवद्वान्पंसमाविशेत् ॥ अपयोनिगुणविचारमाह असिसुतवोर्वैवाश्वरोगुणा मिधयोः स्यः विपतोर्वै
 रिणोरिकः स्वभावगुणयोर्दो महद्वैरिणो लब्धुम्पगुणः स्यात् पूर्वपंचप्रकारेणमोनिगुणा अस्य विधेकः अष्टाविंशतिनासभाणां अम्पयादपसर्षो

श्वतुर्दशयोनयः तत्रसिंहेभमहिषाश्वमित्यादियदुक्त तन्महद्वैरं तत्रापिमहद्वैरेमहिषाश्वं वानरमेषकं एतद्वृथमुदासीनं स्वभावगुणं परस्परघातामा
 वात् अथैकयोनिषुअतिमित्रत्वज्ञेयम् एकयोनिष्वपिगजयोः श्वानयोः मार्जारयोःव्याघ्रयोः सिंहयोः एकयोनित्वेपिनमित्रत्व परस्परकलह
 कारणात् एतद्युग्मपंचकस्वभावगुणम् एतद्युग्मपचकतुलहद्वैरस्थ महिषाश्ववानरमेष एतद्वृथमित्येतद्युग्मसप्तकस्वभावगुण व्याघ्रस्तुसर्पौदुरुन
 कुलेषुउदासीनः सिंहोप्येवमेवउदासीनः तथाएतौव्याघ्रसिंहौ अन्येषावैरिणौ सर्पमार्जारयोर्वैरं श्वमेषयो.मैत्रं गोमहिष्योमैत्रं उदुरुसर्प

एकेशोभयमित्रयोःशरमिताअर्द्धसमारारतिकेचत्वारःसममित्रकेरिपुहितेभूमिद्वर्चुदासेत्रयः ॥

योर्वैरं एवंशत्रुमित्रादिकंउदासीनत्वंचविचार्यउक्तवत्गुणाज्ञातव्याः औदासिन्येस्वभावगुणवत्गुणग्रहणं उदासीनानांगुणायथापिनोक्ता
 स्तथापिस्वभावगुणेमहिषाश्वेमेषवानरेचऔदासिन्यंहश्यतेतस्मादेतद्वृथंउदासीनेगुणग्रहणंकर्तव्यमित्यर्थोज्ञायते उक्तंच ॥ महावैरेचवैर
 चस्वभावेचयथाक्रम ॥ मैत्रेचैवातिमैत्रेचखंदुद्वित्रिचतुर्गुणाइति ॥ १० ॥ अथस्वेचगुणविचारमाह एकःइशोयस्मिन्तदेकेशं उभयत्रमित्रेय
 स्मिन्तदुभयमित्रम् एकेशचउभयमित्रंचएकेशोभयमित्रे तयोःशरमिताःपचगुणाग्राह्याः उभयत्रापिपंचपचग्राह्याइत्यर्थः अर्द्धसमारारतिकेसमः
 तत्रअर्द्धएकस्यार्द्धगुणाःस्युः रिपुहितेअरिसुहृदिभूमिःएकः इयुदासेत्रयःद्वौउदासीनौ

मबिरुद्मेवोक्तमूलीणामष्टमवर्षतासिध्विति कथितकालादूर्ध्वकदाचिद्गलाभिमित्तवैसमवर्षेष्टहादशाघतुर्वशापोढयोयुग्मिबाह्वोयथातरेउक्ताः
 कालनिर्णयदीपिकाविवरणेस्वर्षवर्षार्थकालद्वयमुक्तम् जीवरिपठकायाश्लौषर्षप्रयानतरस्वर्षपरकालः ॥ अदादृकायाअपिऋतौवर्षप्रयानस
 रस्वर्षरकालः अदादृकायाद्वत्येतत्सर्ववर्षार्णसाधारणं कन्याप्रदातारःकालनिर्णयदीपिकायामुक्ताः ॥ पितापितामहोश्चातामालारंबंधुर्षदानदि ॥
 ऋतौवर्षत्रयादूर्ध्वकन्याकुपारस्वययवामिति ॥ बौधायनोष्णाह वर्षाणिप्रीण्युमुमतीकक्षेतपितृणासनं ॥ ततश्चतुर्षेवर्षेवुर्धितससखापसिमिति अथ

ज्येष्ठपूर्वजयोस्त्यजेद्विमरुषिज्ञेज्योनस्वेटान्वितयन्मासादिजनुर्भवप्रथमकेगर्गस्त्यजेन्नानुजे ॥ १३ ॥

पुसावियाहकालनाह नृणाचीणद्वतानो छत्रविसर्गोणा अयुग्मेदुषिपमेपु अश्वेदुवर्षेपु विवाहशुभःस्यात् विशेषतश्चवर्षेपुकर्तव्यइत्याह अत्ररा
 वमाषयुगपोः अश्विपमवर्षेपु राषोविशास्यः माषामसिद्धःमनयोर्गुणेषुगुले राषयुगविशास्वजेष्ठो माषयुगं माषफ्रास्नुनाशित्यर्थः मार्गेमार्गं
 शीर्षेविवाहशुभःस्यात् एतेपचमासा बहुसमतापपु ज्येष्ठज्येष्ठमासपूर्वजपोःप्रथमजातपो द्वयोस्त्यजेत् अर्षविकतरेज्येष्ठेसतिनत्पजेत् दो
 षांतरमाह हिमरुषिचंद्र नैगपेनस्वेटाग्नितत्रुपगुणगहिताम्यमश्वयुक्तं पापप्रदपुक्तं शुक्राणां अम्यतमपुर्कत्यजेत्अनिष्टफलभवणात् मासाद्य
 अनिसंभवमितित्पाण्यप्रकरणोक्तपचस्यविशेषनिर्णयमाह एन्मासावितिस्पष्टार्थम् तारव्यानजनममासेनक्षत्रेनजन्मविवक्षतेपिवा ॥ आपगर्भेस्तु

तस्यापिदुहितुर्वाकग्रहइति ॥ १३ ॥ अथविवाहनक्षत्राणिसवेधान्याह मूलांत्याकैति मूलंप्रासिद्धं अंत्यरेवति अर्कोहस्तःमघाप्रसिद्धा स्थिरा
 णिरोहिण्युत्तरात्रयंडुर्मृगः अनिलस्वाती एभिःसहितंमैत्रअनुराधा विवाहेशुभंशुभफलदम् अथएतेषूक्तेषुनिधमाह पापत्यक्तंअसत् अनिदु
 भुक् चंद्र भुक्तंनशुभम् एतदुक्तंभवति पापग्रहत्यक्तनक्षत्रचंद्रमुक्तिराहितंनशुभस्यात् खलयुक्तपापग्रहयुक्तभोग्यंविद्धंनशुभंस्यात् अथवेचमाह

मूलांत्यार्कमघास्थिरं द्विनिलयुद्धैत्रंविवाहेशुभंपापत्यक्तमनिदुभुक्खलयुतंभोग्यंचविद्धंनभम् ॥
 विश्वेद्वोर्यममित्रयोद्विकभयोःपैत्र्यर्क्षहर्षोमिथोत्यार्थम्णोःपुनरस्त्रपोर्वरुणभस्वात्योरुभाहस्तयोः

॥ १४ ॥ वेधोयंकरपीडनेनिगदितोनान्येषुतेषुस्मृतोवेधःसप्तशलाककेशिवदिशःकाशानवाद्यैर्युते ॥
 विभ्वेदोः उत्तरामृगयो यममित्रयोः भरण्यनुराधयोः द्विकभयोः कस्यभेकभेदेचतेकभेचद्विकभरोहिण्यभिमज्जितौतयोः पैत्र्यर्क्षहर्षोः मघाश्रवण
 योः मियः परस्परं अत्यार्थणमोःरेवत्युत्तराफाल्गुन्योः पुनरस्त्रपोःपुनर्वसुमलयोः वरुणभस्वात्योः शततारकास्वात्योःउभाहस्तयोःउत्तरामाद्र
 पदाहस्तयोः मिथःपरस्परंवेधःस्यात्इत्युत्तरश्लोकेनान्वयः॥ १४ ॥ अथकर्मविशेषणवेधनिर्णयमाह वेधोयमिति अयंवेधःकरपीडनेविवाहेपूर्वमु
 निभिर्निगवितः नान्येषुअन्येषुशुभकर्मसुअयवेधोनीकइत्यर्थः तेषुविवादान्यकर्मसुसप्तशलाककेस्मृतः किंभूतेसप्तशलाककेचक्रे शिवदिशःईशा

न्या-सकाशात् फाशानिषायेर्षुते क्शानुवैवतापस्येतिकाशानिषेच्छिकासाआपायेपत्तानितैर्युति ईशान्यादिप्रदक्षिणैश्चिकादिनक्षत्रमुक्तइत्य
 र्थं विषादृष्टेसर्वकर्मनुसतशालाकाषकैवेषोऽवलोकनीयवति अपपावेषमाह वेधोत्पादिमयोरिति अंत्पादिमयोः चतुर्यप्रयमयो द्विकत्रिमि
 तयो द्वितीयतृतीययोः अत्रयोश्चरणयोः मियःपरस्परंवेपःत्पात् अयास्यनिर्णयमाह सत्सर्गौधुमग्रहेःमेनक्षभेधेद्वेदसतिषरणंस्वजेत् स्वलसर्गोः

वेधोऽत्यादिमयोर्दिकत्रिमितयोरंध्योर्मिय सद्रूहेविद्वेभेषरणंत्यजेत्स्वलस्वर्गे सर्वत्विहाप्रिकचित्

॥ १५ ॥ लभेवोभवगेथवाशानिसदृष्ट्युभेवांगोहोरायाचशुभस्यवाव्यवभयनास्तीतिपूर्वेजगुः ॥

श्रीमात्र्याकृतिपट्टजिनाष्टनस्वमहंत्यत्रतोलतयास्वेदोर्कोकमितशशिशुनिमितंपूर्णोनसन्मालवे १६

पापमहेःविद्वेसविसर्धनक्षत्रत्यजेदित्यर्षः इहास्मिपापधेद्वेकचिद्वन्पमुतलाभेसतिअंघ्रिषरणंविद्वत्यजेदित्यर्ष उक्तचमाहृष्येन ॥ धि० ५ सो
 न्यमहेविद्वेपादमात्रपतित्यजेत्वा शूरेस्तुसकलत्पाज्यभिवेषधिविनिश्चयइति ॥ वैषनायाः वेधमापंतयोरंध्योरन्योन्पद्विद्वतीपयोः॥ शूरेरपित्य
 जेत्पादेकेचिदृशुर्महर्षपइति ॥ १ ॥ आअपवेधमंगमाह लभेशइति लभस्वामिनिमवगेएकावशागेसतिवेधस्यवोयोनास्तीतिपुकोर्मगः अपवाशाशानिस
 दृष्टेसविद्वितीयोमगः वाइत्यपवा शुभशुभमहेचत्रर्षजितेअंगेसतिसुवीयोमगः शुभस्यहोरायाधितिषतुर्योमगः एवामन्यसमेसतिष्यथोनास्तीतिपु

वैमनुजगुः आहुः तथा च वसिष्ठः ॥ लभ्ये शुभे सौम्ययुते क्षिते बालप्रादिनाथो भवगस्तथावा ॥ कालाख्यहोराचतथाशुभस्य भवे द्विदोषस्य तथा वि भगइ
 ति उदाहृतत्वेपि ॥ सद्युक्कृत्तनुगे शुभे व्यधमयनो वायगे लग्नपेहोरायच शुभस्य वाशशिनिसदृष्टेऽपि चार्यैरुडोः इति ॥ अथ लत्तामाह भौमादिति भौमा
 त्सकाशात् खेटो ग्रहो राहंनः क्रमात्प्याकृत्यादिभंनक्षत्रअग्रतोलत्तयाहंति भौमस्वृतीयं बुधः आकृतिर्द्वाविंशतिमितं गुरुः षष्ठं शुक्रः जिनमितचतु
 विंशं शनिरष्टमं राहुर्नखमितं विंशं लत्तयाहति अर्कः सूर्यः अर्कमितं द्वादशं शशीपूर्णचंद्रमाः मुनिमितं सप्तमं अग्रतोलत्तयाहंति तत्तुहंतं नक्षत्रं माल

षण्मासं ग्रहणोडुचंद्रतनुगं विद्धर्क्षं जन्मभलप्रकेतनुगते सूर्यान्मनूडुत्यजेत् ॥

वेमालवदेशेन सत्तनुगं संस्थात् उक्तंच ॥ लत्तामालवकेदेशे पातं कौशलकेतया ॥ एकार्गलंतुकाश्मीरेवेधं सर्वत्र वर्जयेत् ॥ १६ ॥ अथ दोषांतराण्याह
 षण्मासमिति षण्मासं षण्मासपर्यंतं ग्रहणोडुग्रहणनक्षत्रं चंद्रतनुगं चंद्रगतं लग्नगतं चत्याज्यम् चंद्रगतमिति यरिमन्दिने चंद्रमसायुक्तं भवति त
 चंद्रगतं दिननक्षत्रमिति यावत् तनुगं यथा अश्विन्याग्रहणे जाते तत्स्थं शत्रयोदशभागांतमे षलभ्ये सति अश्विनी लग्नस्थात् एवं भरणयाद्यपि ग्रह
 णोडुइत्यनेनैव अन्यान्यपि उडूनि दुष्टानित्याज्यानि विद्धर्क्षं विद्धनक्षत्रं जन्मनक्षत्रएते उभेतनुगेत्याज्ये भचलग्नचमलग्नजन्मनि मलग्नजन्मभलभ्ये
 तएव जन्मभलप्रके जन्मराशिजन्मलग्नतनुगेत्याज्ये लग्नांतगतनक्षत्रज्ञानाय स्वकल्पितसूत्रं ॥ नवमतनुवेदाप्तसैकस्यात्तारकं तनौ ॥ अर्कनक्षत्रा

त्स्पर्शनसभावे मनुदुचनुर्दानसप्तत्यजेष्ट
 मणरदइयकरकुनाख्यस्त्याज्या सपया
 रथिसकमजेरदनाख्योदाभिशाटिकाबर्भ्याः सकमप्यकालत्सूर्यवतपोबदाषटिका फसतःपोबदाष
 टिका एवदाभिशाटिकास्त्याग्याइत्यर्थं तथाच यद्रसकमजेरेनाख्यो भौमसंकमणेनषषटिका बुपसकमणेरेषटिकेत्याख्ये तुरोःसकम
 नेअक्यपौटषतुराशीतिषटिका सुकस्यपट्टषटिका वानेःसकमणेस्वतिययः१५० पषावावधिकशतषटिकाः त्याख्याइत्यर्थःअथवा

वृतव्यकदशोर्कतोयुगगजास्तर्कास्वषाणेद्वोनाडी सकमणेत्यजेदिविषवांप्रायोखेद्वृषिता ॥ १७ ॥
 पट्टषटिकेऋतुसंधितस्तिथिमयुक्सधौद्विनाख्यौग्रहातत्पादैर्विचसास्त्रिवेदशब्दिभान्प्रागर्चितान्सत्यजेत्

इत्येनसर्वपेसपारवेऋकमणनाख्योषडुभिराचारैर्दृषिताइत्यर्थं ॥ १७ ॥ अयसंधिदोषमाह पठिति ऋतुसंधितवसंतादिऋतुप्रचक्षेभट्टपाठि
 पाद्विराधिकापाठि १६घटीनापट्टषट्टिस्त्याज्येत्यर्थं ऋतुप्रवृत्तिलक्षणरत्नमाख्यायाम् ॥ मृगाविराशिइयमानुमोगात्पठतंबःसुभिक्षिक्षिरोबर्भतः
 म्रीष्मभ्यवर्षाचशरभ्यतद्द्वेनतनामाकथितोभपमृगति तिथिमयुक्सधौतिथिनक्षत्रयोगानासंबोदिनाबधेष्टयकूहेरेषटिकेत्याख्ये अयपूर्वमुक्तं
 प्रदजनिप्रान्त्योऽवसूतकमिति सप्तमद्वणसूतकलक्षणमाह महाविति म्हात्प्रद्वण्डःसन्काशात्पठितत्पावैस्तत्परणेःमद्वपाकेःत्रिवेदपठिम्यम्

३।४।६।८दिवसान्त्यजेत् एतदुक्तं भवति पादैकमात्रग्रहणे त्रीन् दिवसान्त्यजेत् अर्धग्रहणे चतुरो दिवसान्त्यजेत् त्रिपादग्रहणे षट् दिवसान्त्यजेत् सर्वग्रहणे अष्टदिवसान्त्यजेत् प्राग्ग्रहणात् प्राक्प्रथमः अर्द्धितान् त्रिवेदादिन् दिवसान्त्यजेत् एतदुक्तं भवति पादग्रहणे त्रयाणामर्द्धं तद्यथा पादग्रहणे ग्रहणात्पूर्वसार्द्धैकदिवसं १० नवतिघटिकास्त्याज्याः अर्द्धग्रहणे चतुर्णामर्द्धम् द्वौ दिवसौ पादत्रयग्रहणे षण्णामर्द्धत्रीन् दिवसान्त्यजेत् सर्वग्रहणे अष्टानामर्द्धचतुरो दिवसान् ग्रहणार्ध्वात् “ उपरागो ग्रहो राहुग्रस्ते त्विदौ च पूष्णिचेत्यमरः ” शार्ङ्गीयविवाहपटले ॥ सर्वत्रासेदिनान्यष्टौ शुभकार्येषु

उत्पाते घृहमुद्रमंचशिखिनो राकाष्टमी प्राग्दले विट्प्रांत्ये कृतरुद्रयो रबहुले कृष्णे निरेके ष्विह ॥ १८ ॥

र्जयेत् ॥ त्रिभागोने षट् दिवसानर्द्धत्रासे चतुर्दिनं ॥ चतुर्थशित्तिरात्रं तु ग्रहणे चंद्रसूर्ययोरिति अत्राप्यंतराले तु पातो ज्ञेयः तथा चाष्टिषेणः ॥ ग्रहणाच्चिद्वि नंपूर्वपरतो दिनसप्तकमिति सर्वग्रहणविषयं ज्योतिःप्रकाशोपि ॥ स्वत्रासे सर्वपादो नखंडांश्च लपे तु वासराः ॥ गजाश्वेष्वब्धिरामब्जोनेष्टाः स्युः प्राग्द ले गृहइति ॥ अथोत्पाते वर्ज्यकालमाह उत्पाते अहमिति उत्पाते भूकंपनिर्घातमहोल्कानिपातादिके अग्रहं अद्रिमिताना अन्हासमाहः अग्रह सत्प्राहमि त्यर्थः उत्पाते जाते सति सप्तहंशुभकर्मणित्यजेदित्यर्थः दोषांतरमाह उद्रमंचशिखिनः शिखिनः केतोः उद्रमं उदयं त्यजेत् यावत्केतूदय स्तावन्मगलं न कुर्यादित्यर्थः तथा चाष्टिषेणः ॥ परसत्प्राहमुत्पाते त्यक्तेतूदे यशुभमिति ॥ भद्राकालमाह राकाष्टमी प्राग्दले विट्स्यात् राकाष्टौ

मा अष्टमीत्रिसिद्ध अनपांस्तिस्यो पागदलेपूर्वाद्धे विद्विष्टि स्यात् छत्रछद्रयोः प्राग्भ्येकृत् चतुर्थ्यास्त्रपृकादशी अनयोः प्रात्येविद्विष्ट्यात् एतस्यब्राह्म
 गुह्य अवदुलेगुरुमसोस्यात् छण्णोनिरेकेष्विह उक्तेयुतिपिपुनिरेकेपुपृकरहितेपुठण्णेकृष्णपक्षविद्विष्ट्यात् भ्रापवादः शार्ङ्गीयधियाहपद
 हेद्वितोतः कार्णामोक्तः ॥ १८ ॥ अथगढातलक्षणमाह सार्पेव्रातिममेति सार्पआम्हेपा इन्द्रोजेष्टा अतिममरेषती पयामंतः तस्मात्काला
 स्वारूपरपूर्वापताः आष्विषटिकगढातिकस्यात् अण्यपम्बतस्त्रोपटिकापस्मित्वाष्पटिक चतुर्थटिकमित्यर्थः एतदुक्तंमयति उक्तनक्षत्रात्

सार्पेव्रातिमभाततोऽब्धिघटिकपूर्णाततोऽब्धिघटिककीटात्पालिचिरामत बुधटिकगढातमूर्ध्वाधरम् ॥

सार्पेगुह्यहगास्ययोगविरतीभतत्रचढापुधतुयोगिदिनभाच्चसाभिजिदयुग्भेकेस्नदेकार्गल ॥ १९ ॥

पूर्वतोपटिकाह्यपस्तोपटिकाह्य पूर्वघटिकाचतुष्टयनक्षत्रगढात अयतिपिगढातमाह पूर्णाततोऽब्धिघटिकम् पूर्णापंचमीदशमीपूणिमालासा
 अंततः अण्यदंरु द्विपटिकंगढानपूर्वापत स्यात् अथलप्रगढातमाह कीटास्यालीविरामतः कुवाटिक कीटाः कर्काटकः अंत्योमीनः आलिष्वि
 कृष्णविरामो अवसानंतस्मात्कुपटिक प्रागद्धठिकापत्वोर्द्वपटिका पूर्वमेकघटिकलप्रगढातस्यात् अथचढापुधमाह सार्पेव्रति सासाध्ययो
 गभैरैगतिः गुरुलः स्यन्तीपातः हहपण गगढः एतदाण्ययोगानाविरतिस्वानतप्रयर्जनक्षत्रतस्माच्चढापुधस्यात् चंभप्रचर्चमहत् एवविधमा

युधंस्यात् तस्मात्तन्त्रक्षत्रं वज्र्यमित्यर्थः अथैकार्गलमाह दुर्योगेदिनभादिति विष्कंभातिगंडशूलगंडव्याघातवज्रव्यतीपातपरिघवैधृतयो
नवदुर्योगाः एषामन्यतमेसतिदिनभादिननक्षत्रात्साभिजिदयुग्मेअभिजितासहअयुग्मेविषमनक्षत्रेयदार्कः सूर्योभवतितदाएकार्गलः स्यात् ए
कार्गलाशुभावरोधनीयस्मिन्नित्येकार्गलः शुभफलावरोधकइत्यर्थः ॥ १९ ॥ अथवारदोषमाह सूर्यात्सकाशात्वारैपुक्रमेणनिगमादिकं
यामदलयामार्द्धमुद्भ्यतित्यजति मुनयइतिशेषः निगममितंरवौ सप्तमितंसोमे अश्विनौद्वैतन्मितभौमे इषुमितन्बुधे नागाष्टौतन्मितगुरौ त्रिमितं

सूर्याद्यामदलं दिवैवनिगमद्व्यश्वीषुनागत्रिषट्संख्याकंकुलिकं दिवेंद्ररविदिङ्नागर्तुवेदद्विकम् ॥ व्येकंत
त्रिशिषोडशंशमपरेतिथ्यंशमुद्भ्यंतितैः कालंकंठकर्मैनिघंटममरेज्यज्ञास्फुजिद्भ्यः क्रमात् ॥ २० ॥

शुक्ले षट्मितंशनौ एतद्यामदलं दिवैरउज्झतिनरात्रौ अथकुलिकादीनाह इनादौसूर्यादौवारेदिवाइंद्रादिकंषोडशंशंदिनमानस्यशोडशाशोत्रा
ह्यः तेनगण्यास्तेषोडशाशाग्राह्याइत्यर्थः तकुलिकमुद्भ्यति अपरेतिथ्यंशंपंचदशंशंकुलिकमुद्भ्यति तन्निशितद्रात्रौचव्येकं एकरहितचद्रादिकंपो
डशांशंपंचदशंशमुद्भ्यति तद्यथा रवौदिवाइंद्रमितंचतुर्दशं तद्रात्रौत्रयोदशं सोमेदिवाद्वादशं तद्रात्रौएकादशमित्यादि अथैतरेवइंद्रादिभिर्मुहूर्तैः
अमरेज्यज्ञास्फुजिद्भ्यःसकाशात्क्रमात्कालंकंठकंएनिघंटं इनस्यापत्यंपुमानैनिःयमःतस्यघंटोयमघंटइत्यर्थः तमुद्भ्यति एतदुक्तंभवति अमरे

मृत्युदाःस्युःअनुअनुराधा विश्वेउत्तराषाढा पाशीशततारका यमलौअश्विनी इंदुर्मृगः अहिराश्लेषा अर्कमंहस्तः एतदुक्तंभवति अर्कःअनुराधा
 यासहयुक्तोमृत्युदःसोमउत्तराषाढ्या भौमःशततारकया बुधःअश्विन्या गुरुर्मृगेण शुक्रःआश्लेषया शनिहस्तेनसाहितोमृत्युदःस्यादित्यर्थः॥२१

पंचाशद्०जिन२४स्वाप्तय ३०श्वखकृता४०आखंडला१४मूर्च्छना२१स्त्रिंशद्३०द्विंशद्२०रदाः३२खराम
 ३०नख२०धृत्ये१८काश्विनौ२१विंशतिः२० ॥ शंक्रं१४द्रौ१४दश१०वासवा१४रसशाराः५६सिद्धा२४न
 खा२०शा१०दिशो१०धृत्य१८ष्टी१६जिन२४स्वाप्तयो३०श्वितइमाभ्योऽग्नेऽब्धिनाड्योविषम् ॥ २२ ॥

नक्षत्रस्यगतैष्ययोगगुणितःस्वस्वध्रुवःषष्टिहत्स्पष्टःस्यादत्तऊर्ध्वमब्धिघटिकाःस्पष्टाःस्युरेवंकृताः ॥

अथविषघटिकाआह पंचाशदिति अश्वितःसकाशात्नक्षत्रेषुइमाम्यः पंचाशज्जिनेत्यादिभ्योघटिकाभ्योअग्नेपरतोऽब्धिनाड्यश्चतुर्नाड्यो
 विषस्यात् एतदुक्तंभवति अश्विन्याःपंचाशत्घटिकाभ्योनतरचतुर्नाड्योविष एवमन्यत् अत्राकन्यासएवव्याख्यानं ॥ २२ ॥ अ
 धैषाध्रुवकानांस्पष्टीकरणमाह नक्षत्रस्येति नक्षत्रस्यगतैष्ययोगेनगुणितःस्वस्वध्रुवःषष्टिहत्स्पष्टःस्यात् अतऊर्ध्वस्पष्टध्रुवानंतरं अब्धिघ

टिकापनुनाख्योपिरस्यात् एतदुक्तप्रकारेणकृता सत्य स्पष्टा सु एतदुक्तंभवति द्रुववचनुनाख्योपिनसत्रगतेष्व्ययोगगुणिताकायाः पष्टिद
 ना कायाया स्पष्टा सु स्पष्टानंतरंचनुनाख्योविपास्याज्ञेया अपविपघटीनामपवादमाह चंद्र इति चंद्र सोम्यमगाशुभप्रहराशिग सन्विप
 भर्षइति अपया शुभमुन्त्वरष्टशुभभासोमुरुषतेनरष्टसन्विपमयइति अयवा स्वांशगःस्वनयाशिवर्तमानःसन्विपमयइति वादस्पयवा
 कोणाएलाघमुष्यगोपिचंद्रोविपमयइति कोणेषचमनवामे अस्तमंसममं सुखचतुर्थ एतत्स्यानगोपिचंद्रोविपमयहतीत्ययःअत्रा

चंद्र सोम्यभगोयवाशुभसुद्धृष्टोयवास्वाशग कोणा ५९स्ता ७७ १ ० सुखे ४ पुवाविपमयहंतीहसागें ५ गप
 ॥ २३ ॥ लभेचत्र खलारिपोशाशिसितोसर्वद्युनेस्वेद्युधोर्जात्येगु सुखगोटमा कुजशुभा शुक्रस्वतीय शुचे ॥

रिमङ्कोणादिरथानेसांगे लभेयतमानोंगपोलप्रपो विपमयहतीत्ययः पूषपधर्मंगासति ननुसममलेटोषिवाहेनिकितः कयममत्रचंद्रोगृहीतः सत्य
 मिदवारयंसवकमतापारणंतरमाभिदितरथानवजपिब्वान्प्रप्राप्त सयाचवृहरपतिः ॥ चंद्रोविपघटीवोयहंतिर्कत्रात्रिकोणग ॥ लग्नाभिनाशुभे
 रप्र ह्येवात्प्ररेणया ॥ फलप्रदीपे विपनाठयुत्पितदोपइतिसोम्यदेगशशी ॥ मिपदृष्टोयवास्वीयवगस्योलप्रपोपिच ॥ २३ ॥ अयविवाहल
 प्रश्रानिमप्रदानाद् लग्नर्षद्राजादति चंद्रमखलाश्वतेचंद्रखलाः लभेयर्तमाना शुभेशोकामयति तपारिपोपेष्टिविधुसितोचंद्रशुक्रो सथासर्वेषु

नेसर्वकूरसौम्याः धूनेसप्तमे तथाखेदशमेबुधः तथाअब्जश्वद्रोऽल्पे अगुःराहुःसुखगश्वतुर्थगः नविधंतेगावःकिरणाःयस्येत्यगुःराहुः “तमोगुरसुर
 श्चेतिवृहज्जातकेराहुनामानि” तथाअष्टमाःकुजशुभाःकुजश्वशुभाश्चेतेतथा शुक्रस्तृतीयइतिस्पष्टार्थः एतेप्रत्येकमुक्तस्थानगाःशुचेशोकायमवं
 ति अथइष्टानाह लाभइति लोभएकादेशेसर्वस्वगाः तथासौम्याःशुभग्रहाः अखिलगानिधंविनासर्वस्थानगाः तथाखलाःक्रूराख्यष्टारिगास्तृती
 याष्टषष्ठाः तत्रअष्टमेभौमोनिदितः तंविनापापाअष्टमाग्राह्याः चद्रख्यंबुधने तृतीयचतुर्थद्वितीयेचंद्रः एतेप्रत्येकंश्रियैलक्ष्म्यैभवन्ति श्रीकारकाइ

लाभेसर्वस्वगःशुभाअलिलगाख्यष्टारिगःस्युःखलाश्र्यंद्रख्यंबुधनेस्त्रियेशभद्रेगेट्स्थान्मृत्यवेष्टारिगः

॥२४॥कन्यातौक्षिकशत्रुगेहगभृगुःषष्ठोपिनोभंगकृद्रौमोमृत्युगतोपिशत्रुशशिनोर्गेहास्थितोवार्कगः॥

त्यर्थःएवंशुभाशुभग्रहानुत्कातत्रविशेषमाह अंशभद्रेगेट्अष्टारिगःसन्मृत्यवेस्यात् अंशोनवाशःमंलग्नदृक्कोदृक्काणः एषामिट्स्वामि नवाशस्वा
 मीलमस्वामी दृक्काणस्वामी एतेप्रत्येकअष्टषष्ठाःमृत्युहेतवोभवन्तीत्यर्थः॥२४॥अथकतिचिद्वेषाणामपवादमाह तत्रप्रथमभृगुषष्ठापवादमाह क
 न्यातौक्षिकेति कन्याप्रसिद्धाशुक्रस्यनीच तौक्षिकोधनुर्धरः शत्रुगेहपूर्वोक्तं भृगुभुवःशत्रुर्वीदूइति तत्ररवेर्गृहंसिंहः इंद्रोर्गृहंकर्कः एषांकन्यादीनाम
 न्यतमगेहगतोभृगुःषष्ठोपिनोभंगकृत्स्यात् लग्नभंगकरोनभवतीत्यर्थः तथाचकश्यपः ॥ नीचगेतुरीयेवाशत्रुक्षेत्रगतेपिवा॥ भृगुषष्ठोद्भवोदोषोना

टिकाभ्रतुर्नाब्धोविपस्यात् एतदुक्तप्रकारेण छत्ता सत्य स्पष्टाः स्युः एतदुक्तं भवति घ्रुववभ्रतुर्नाब्धोपिनक्षत्रगते व्ययोगगुणित्ताः कार्यो पष्टिड
ताः कार्योत्ताः स्पष्टाः स्युः स्पष्टानंतरघ्रुतुर्नाब्धोविषास्याक्षेसाः अपविषपटीनामपवादमाह चंद्रइति चंद्रः सौम्यमगः शुभग्रहराशिगः सन्विप
मयंइति अपवा शुभमुक्तवदष्टशुभभासोमुक्तवतेनरष्टः सन्विपमयंइति अथवा स्वांशग स्वनवक्षोवर्तमानः सन्विपमयंइति वाइत्ययवा
कोजास्वाभ्रसुखगोपिचंद्रोविपमयंइति कोणेपंचमनवमे अस्तभंसप्तमं सुखं चतुर्थं एतत्स्यानगोपिचंद्रोविपमयहतीत्ययः अत्रा

चंद्र सौम्यभगोयवाशुभसुद्धृष्टोयवास्वाक्षग कोणा ५९ स्ता ७३ १० सुखे ४ शुवाविपमयहतीहसागें ३ गप
॥ २३ ॥ लभे चंद्र स्वला रिपौ क्षाशिसितौ सर्वे धुनेस्वे बुधोर्बोत्येगु सुखगोष्टमा कुजशुभाः शुक्रस्वतीय शुचे ॥

स्मि कोणा विस्पानेसागे लभे वर्तमानो गपो लभपो विपमयं धृती व्यर्थः एवपचभंगाः सति ननु सप्तमः खेटो विवाहे निवितः कयमप्रथं द्रो गृहीत सत्य
मिदवाभ्यं सर्वकर्मसाधारणत्वस्मादिदितं स्थानं वर्जयिस्वान्त्रभ्राह्मः तपाचवृहस्पतिः ॥ चंद्रो विपपटीवोपं हतिकं द्रत्रिकोणग ॥ लभविनाशुभे
हंष्ट केंद्रेवाल्लभपेतया ॥ फलप्रवीपे विपनाडधुत्यितवोपहृति सौम्यक्षेगक्षशी ॥ मिश्रहृष्टोयवास्वीपक्षगस्यो लभपोपिच ॥ २३ ॥ अपविवाहल
भेष्टानिष्ठभ्रहानाह लभे चंद्र एलाइति चंद्रभ्रत्वलाभते चंद्रसलाः लभे वर्तमानाः शुभे शोकाय मवति तपारिपौपे धे विधुसितौ चंद्रशुक्रौ तयासर्वे धु

र्गैर्ज्येक्षितः सन् शुभदः स्यात् केन्द्रप्रसिद्धम् निजवर्गो निर्जाशः तत्र वर्तमानो इज्यः केन्द्रनिजवर्गे ज्यः तेन ईक्षितः अवलोकितः सग्रहः चंद्रमाः शुभदः भंगक
 रो न स्यात् उक्तं च ॥ गुरुः स्वकीयवर्गस्थो बलवान्कंठकाश्रितः ॥ पश्यन् सग्रहशीतांशुं तद्दोषविलयं न योदिति ॥ २ ५ ॥ अथ सामान्यदोषापवादमाह दोषा
 णामितिकंठककोणगः केन्द्रकोणगः इंदुजो बुधो दोषाणां शतघातयेत्तत्स्थः १, ४, ५, ९, १०, शुक्रः दोषाणां शतयुगद्विशतघातयेत्तत्स्थः १, ४, ५, ७,
 १, १० बृहस्पतिः दोषाणां लक्षं घातयेत् अपवादांतरमाह अंगंलंभं इनचद्रौ जस्विपातादिकान्घातयेत् इनचद्रयोः सूर्यचंद्रयोः ओजो बलमस्यास्ती

द्वोषाणां शतमिंदुजः शतयुगं शुक्रो गुरुर्घातयेत्लक्षं कंठककोणगो गमिनचंद्रौ जस्विपातादिकान् ॥ भंगा
 ये विबलानतेत्रसफलाः संध्यंशतुल्यो फलाः स्याद्भावांशसमो ग्रहोऽस्विलफलः संध्यंध्वंगः स्यात्परः ॥ २६ ॥

ति इनचंद्रौ जस्वि एवंविधं लभपातादिकान्घातयेत् उक्तचवसिष्ठेना ॥ एकार्गलोपग्रहपातलत्ताजामित्रकर्तर्युदयादिदोषाः ॥ नश्यंति चंद्रार्कबलोप
 पने लभेयथा कार्म्युदयैधकारइति ॥ अथ दोषापवादभंगमाह भंगाइति ये भंगादोषभगा विबलागतबलानिर्बलास्तेत्रदोषभंगविषये सफलानम
 वंति दोषभंगसमर्थान् भवंतीत्यर्थः तस्माद्दोषभगकृतां बलं विचार्य दोषभगमादिशोदिति भावः उक्तं च ॥ सामान्येनोदिता दोषाभगा स्तेषां तु तद्द्विदः ॥
 यति ते बलहीनाः स्युः प्रध्वंसाभवतायुः ॥ अथ भावशुद्धिमाह संध्यंशतुल्यो फलइति संध्यंशतुल्यः सधिभागसमानो ग्रहोऽफलः स्यात्सदसत्फल

स्तीत्यथनसंशयः ॥ अपकुञ्जाष्टमदोषापवादमाह मौमोमृत्युगतोपिषाप्रुशशिनोर्गेहस्थितोपविभवति वाइत्यथवा अर्कंगःअस्तंगतोपियदिभव
 तितदानोमगळत्वत्स्यात् अस्पशपुर्बुषः कुजस्पशिवरि रितिप्रागुक्तस्तस्पष्टकन्यामियुनंच शदिगृहककटस्तस्यनीचं पूयामन्यतमस्योस्तंगतोवा
 अष्टमगतोपिबालप्रमंगकरोनभवतीत्यर्थः ॥ अस्तगेनोच्येभैमिहशुक्षेत्रगतेपिवा ॥ कुजाष्टमोमवावोपोनकिचिवषशिव्यतदति ॥ अपद्वावशपष्ट
 चंद्रापवादमाहशुंकेति शुंकेशुळपदोअत्यारिषिषु द्वादशपष्टभ्रःसुवर्गरेगितःवर्गाश्चव्याम्वर्गस्काःशोभनानावर्गश्चा सुवर्गप्या तादृतः प्रातःसुवर्गंर

शुंकेत्यारिषिषु सुवर्गंदगितःस्वोनेोयुजीज्येतनौशुंकेवाशुभदोयकटकनिजाशेज्येक्षित सग्रह ॥ २५॥

गितःशुभवर्गशुमरुषियुक्तइत्यर्थःएवविषोविषुःशुमयःस्यात् करिमन्तसि इत्येगुरीशुंकेवालनौचमेससि कपं भूतेगुरो स्वोजोयुजिसुवराओजाः
 स्वोजःउरुच्छवलीतेनयुनकीतिस्वोजोयुक्तस्मिन्स्वोजोयुजि असिबलिष्ठेसतीत्यर्थः शुक्रस्याप्येताद्विशेषण एतवुक्तमवशि बलिष्ठेगुरोशुंकेवाल
 प्रस्थेसतिशुळपक्षेचक्रमा सुवर्गंरुषिसहितः यविभवतितदाद्वादशपष्टगोपिशुमयइतिभंगकरोनस्यात् अन्वयान सुहृत्तदपणे ॥ कवोगुरोवाचल्लिनि
 स्थितेनौशुभेनदृष्टःशुभवर्गंगाक्षणी॥विषर्पमानःशुमकृषनाकुमकरोलितिषुचपिः॥अयसग्रहचंद्रदोषापवादमाह समहःप्रहेणग्रहा
 न्यायैर्भासइवतमानःसग्रहःशुभगुरुस्वर्ण्यअन्वग्रहदुक्तइत्यर्थः यतःपृथमुक्तम् हिमरुषिंकेउपोनसेटाश्वितामिति पर्वविष सग्रहाविषाकंदनिजाव

र्जेज्येक्षितः सन् शुभदः स्यात् केंद्रं प्रसिद्धम् निजवर्गो निजशिः तत्र वर्तमानो इज्यः केंद्रनिजवर्गेज्यः तेन ईक्षितः अवलोकितः सग्रहः चंद्रमाः शुभदः भंगक
 रो न स्यात् उक्तं च ॥ गुरुः स्वकीयवर्गस्थो बलवान्कटककाश्रितः ॥ पश्यन्सग्रहशीतांशुतदोषविलयं न योदिति ॥ २ ५ ॥ अथ सामान्यदोषापवादमाह दोषा
 णामितिकंठककोणगः केंद्रकोणगः इदुजोबुधोदोषाणां शतघातयेत्तत्स्थः १, ४, ५, ९, १०, शुक्रः दोषाणां शतयुगद्विशतं घातयेत्तत्स्थः १, ४, ५, ७,
 १, १० बृहस्पतिः दोषाणां लक्षघातयेत् अपवादांतरमाह अंगलं इनचद्रौजस्विपातादिकान्घातयेत् इनचद्रयोः सूर्यचंद्रयोः ओजौ बलमस्यास्ती

दोषाणां शतमिंदुजः शतयुगं शुक्रो गुरुवर्धातयेच्छक्षकंठककोणगो गमिनचंद्रौजस्विपातादिकान् ॥ भंगा
 ये विबलानतेत्रसफलाः संध्यंशतुल्यो फलाः स्याद्भावांशसमो ग्रहोऽस्विलफलः संध्यंध्वंगः स्यात्परः ॥ २६ ॥

ति इनचंद्रौजस्वि एव विधलं पातादिकान्घातयेत् उक्तं च वसिष्ठेन ॥ एकार्गलोपग्रहपातलत्ताजामित्रकर्तर्युदयादिदोषाः ॥ नश्यंति चंद्रार्कबलोप
 पन्नेलभ्येथार्काम्युदयेधकारइति ॥ अथ दोषापवादं भंगमाह भंगा इति ये भंगादोषभगा विबलागतबलानिर्बलास्तेत्रदोषभगविषये सफलानभ
 वांति दोषभगसमर्थानभवंतीत्यर्थः तस्माद्दोषभंगकृतां बलं विचार्य दोषभगमादिशोदिति भावः उक्तं च ॥ सामान्येनोदितादोषाभगास्तेषातुतद्विद्वैः ॥
 यतिबलहीनाः स्युः प्रध्वसामवताययुः ॥ अथ भावशुद्धिमाह संध्यंशतुल्यो फलइति संध्यंशतुल्यः संधिमांगसमानो ग्रहोऽफलः स्यात्सदसत्फल

वीनभवति मासांशतुल्योऽप्रदोऽस्त्रिलफलयः स्यात् संपूर्णफलदो भवति अर्धाम्भ्येऽनुपातात्फलवेधम् विशेषफलमाह संप्युर्ध्वग स्यात्परद्विति
 संप्युर्ध्वगः सभ्यंशाधिकोऽहः परः स्यात् परमावफलद स्यादित्यर्थः ॥ २६ ॥ सर्व्वदातुस्यद्ब्रह्मापुर्कृतपकेतेसधय केतेभावाद्ब्रह्मपेक्षार्यातत्साधनं
 किञ्चित्सूत्रमेकेनहत्तेनाहमागः स्युरिति नतनाशिकास्तद्वहामागः स्युः नतसाधनंजातकपच्यतापुक्त ॥ रात्रेऽपमितयुतंदिनदलेनाम्हो गतंशेष
 कश्चिच्चम्बलुपूर्वपाधिमनतमिति ॥ एतदुक्तंभवति सूर्येष्टकालाम्याष्टकालसाधित्वानां चसात्रयित्वात्दिष्टकालमवततंपदगुणतभागा स्यु

भाग स्युर्नतनाडिकारसहतास्तद्विनयुक्तप्राक्परेसूर्यः स्वसरससुखकथितवक्त्रमंसपङ्गमद ॥ व्यस्ता
 भारिलवोयमूच्युतद्वमौभूयोगपातालयोऽक्ष्यौपदृतनुत ससधयद्वमेपङ्गान्विता स्यु परे ॥ २७ ॥

रित्यर्थः प्राक्पधिमनेनक्रमेणतद्विनयुक्तसूर्यः त्रिमगिर्नूनपुक्तपूर्वनेतसतिन्यूनपधिमनेतसतियुक्तपुक्तः तत्कालिकः सूर्यः खं स्यात् वशामभावः
 स्यादित्यर्थः तत्खं वशामभाव सरसपञ्चाशियुक्तं सत्सुखधनुर्पभाषः स्यात्कपितवक्त्रमंप्रोक्तवक्त्रमंसियम् तत्सपङ्गपङ्गाशियुक्तसत्त्वमवः सप्तमभावः
 स्यात् पूर्वभावचतुष्टयसाधयित्वाऽतर्मावसाधनमाह म्यस्तामारिल्व्यवति विगतः अस्त सप्तमभावोयस्मात्तत्त्वम्यस्तं चयतद्वचम्यस्ताम सप्त
 मभावराहितदशमभावव्यर्थं तस्यभिलवोरास्यादिकोऽप्राप्तः अपद्वक्त्युतद्विपविवः कार्यः एतौऽमीकेवलभिलववृक्त्युतभिलवोऽप्यक्षयश्च

अव्यहोदयोस्थितः शूरोऽक्रजुर्मार्गगामीस्थात् सवामहवीकर्तरीस्थात् एवकर्तरीलक्षणमुत्कालप्रगमाह गुरोरि फेप्रात्येततिसाकतरीनस्यादेवे
 त्पेकोर्मगं वाइत्यपवा शुभेगृहेषुचगुश्याणामन्यतमेतनोऽमेततिसानेतिद्वितीयोभग स्वैद्वितीयेअब्जेचंद्रेसतिसानेतिद्वितीयोभग वाइत्य
 यवा सौम्यस्वनेद्वितीयेसतिसानोर्त्तचतुर्थोभगः वाइत्यपवा केन्द्र १, ४, ७, ९ त्रिकोणेषु १, १ मृगश्रिदीज्ये शुक्रशुभगुरय सै सक्तिः कालाश्वेतिस्त
 म्मर्पेवृत्तीया साकर्तरीनस्यावेवेविषमोभगः वाइत्यपवा कर्तरिकारकौशूरोदिविचरोनीचीस्पतौपदास्यातातदासानस्यावितिपष्ठोभगः

स्वेजोसौम्यस्वगेपिवागुरुमृगुर्त्तै केन्द्रकोणेपुवाचेस्त कर्तरिकारकौदिविचरोनीचीस्थितौसानहि
 ॥ २८ ॥ लभसेततिथिग्रहेर्द्विभट्टवेदंतुंभूशपैकरागमीनहरात्ययास्त्यजरुजरत्र्यर्कर्मौजीपुष

द्विअथधारणे ॥ २८ ॥ अथपचकदोर्पसापवावमाह लभमिति लभइष्टलभं सेततियि इवाचासौतिथिभइतातियि गततियि तयासहवर्तमानं
 सततियि ग्रहेर्दंतूनवमत्तकार्यं दमहग्गेवर्तुंमुपेपके इमाअक्षौ श्यौहे वेवाभस्वारः ऋतवःपद् भूरेकः एवग्मितेक्षोपके कृत्वाक्रमेणरोगाग्नीनह
 रास्वयाःस्तुः रोगःप्रसिद्धः अग्निःप्रसिद्ध इनोराराजा “ राजाधिपःपक्षिःस्वामीनाथःपरिहट्ट प्रभुः ॥ ईश्वरोविभूरीदानोभर्त्तेव्रइनईशितेतिघनेज
 यः ” इश्वोरः अल्पयेस्मृत्यु एतेपषकाःस्त्युरित्यर्थः एतदुक्तमवति लभंशुभप्रतिपवाविगततिथियुक्तं कृत्वा नभमिदत्त्वा अष्टदोषे रोगः द्विदोषे

अग्निः चतुःशोपैराजा षट्शोषेचौरः एकशोषेमृत्युः अथैतेकुत्रवर्ज्या इत्याह रात्र्यर्कमौजीपुरुजंत्यज रात्रौ अर्केआदित्यवारे मौज्यां रुजंत्यज
 भौमादयः प्रसिद्धास्तेषु युशानिसेवेंदुषु इतंत्यज द्युर्दिवा शानिः शनिवारः सेवास्वामिसेवन इंदुः सोमवारः एषु इतराजानराजपचकंत्यज ईज्यारे
 तिषु हारत्यच चौरत्यज ईज्योगुरुवारः आरोभौमवारः इतिगतिर्यात्रितियावत् आसुचौरंत्यजेत्यर्थः विवाहसितवित्सध्यासुअपरंतुर्वरित
 मृत्युमित्यर्थः विवाहः प्रसिद्धः सितः शुक्रवारः वित्बुधवारः सध्यासंध्याकालः आसुमृत्युंत्यजेति अस्यापवादमाह कस्मिन्सति तनौलभेही

अग्निभौमगृहदुषुशानिसेवेंदुष्विनंहारमीज्यारोनिष्वपरंविवाहसितवित्संध्यासुहानेतनौ ॥२९॥

जन्मक्षोदयतोमृतीतदधिपौतद्गाश्रयेतल्लवस्तद्गंगांगमंतकृत्स्वलुनचेत्तत्स्वामिमित्रकता ॥

नेहनिवलेसाति वालिष्ठेलभेसतिष्पाकिमपिनबाधाइत्यर्थः तथाचज्योतिःप्रकाशे ॥ रोगंचौरंत्यजेद्रात्रौदिवाराजाग्निपंचकम् ॥ उभयोःसंध्ययो
 मृत्युमन्यकालेननिदितामिति ॥ तत्रापियत्रलभंचेद्वलाढ्यतच्चनिष्फलमिति बलंजातकात्ज्ञेयं लघुजातके ॥ अधिपयुतोदृष्टोवाबुधगुरुनिरी
 क्षितश्चयोराशी ॥ सभवतिबलवान्यदायुक्तोदृष्टोपिवाशोषैरित्यादि ॥ २९ ॥ अथभवानाशयोःशुद्धिसापवादमाह जन्मक्षोदय जन्मक्षोदय
 तः जन्मराशिजन्मलग्नाभ्यांसकाशात् तृतीयेअष्टमभवनेयौतदधिपौतयोर्मृत्युभवनयोःस्वामिनौयेचतद्गाः मृत्युभवनगताःस्युः तेषांअंशोन

न्या धनुःप्रसिद्धम् एवामंशोनवाशःप्रशस्तःस्यात् तत्रापिविशेषमाह विज्ञास्तमांशाविति विगतःज्ञोबुधोयेभ्यस्तोविज्ञा.तेचतेअस्ताश्रुतेषांभा
 शौराशिनवाशौमूर्तिवितनुतः अर्थादस्तमितस्यापिबुधस्यभाशौदोषकरौनभवतः तथाचद्रापुण्ययुतौः चद्रेणपापग्रहेवायुक्तौ मूर्तिवितनुतःकु
 रूतः वधूवरयोरितिशेषः हीनौजसोनिर्बलस्यभाशौदैन्यदीनतावितनुतः ॥३०॥ अथविशेषांतरमाह नोवर्गोत्तमतइति वर्गोत्तमतःवर्गोत्तमेनविना
 अंतिमलवचरमनवांशनोदद्यात् यच्छ्रमसएवनवाशोवर्गोत्तमः तथाचर्क्षेचरच्छ्रेचरंनवांशनोदद्यात् कस्मिन्सति चंद्रेतौलिमृगास्यगेतुलामकरगे

नोवर्गोत्तमतोविनांतिमलवदद्याच्चर्क्षेचरंचंद्रेतौलिमृगास्यगेनचतनुंपंचष्टखेटोनिताम् ॥ मेषादि ॥ ३१ ॥

एवजनक्रतौलिककुलीराद्यानवांशःऋमादिष्टात्पूर्वनवांशकादशहताख्यात्तालवाद्यातनुः ॥ ३१ ॥ तथातनुच्छ्रमंपंचे
 सति एतच्चरत्रययोगनोदद्यादित्यर्थः अत्रचरचतुष्टयमध्येचंद्रेतौलिमृगास्यगेइत्येवोक्त तन्मेषकर्कटयोर्विवाहनक्षत्राभावात् तथातनुच्छ्रमंपंचे मेषादि
 छ्रखेटोनितांनोदद्यात् यत्रच्छ्रेपंचइष्टग्रहाःनभवतितच्छ्रमनदेयमित्यर्थ. अथेष्टनवांशाल्छमसाधनमाह तत्रतावन्मेषादिषुआद्यांशानाह मेषादि
 ष्विति मेषादिषुअजनक्रतौलिककुलीराद्यानवाशाःक्रमेणोक्ताः तद्यथा मेषेअजाथाःमेषाद्याः वृषेनक्राद्याःमकराद्याः मिथुनेतौलिकाद्याःतुलाद्याः
 कर्कटकुलीराद्याःकर्कटाद्याः एवपुनः सिंहेमेषाद्याः कन्यायामकराद्याः तुलायांतुलाद्याः वृश्चिकेकर्काद्याः पुनर्धनुपिमेषाद्याः मकरेमकराद्याः

खलजाहोरानेष्टा शुभेमर्ध्यमास्यात् अथीच्छुभहोराशुभर्वीशुभतरापापवीरिमध्यमास्यात् अत्रोदाहरणं गुरुवारेद्दृष्टार्कः १, २५, ८ इष्टलभं ४१००
 इदअर्कोत् २, १४, ५२ इद द्विभं ४, २९, ४४ उर्ध्वाकसमानागताहोराश्वतस्रः वर्तमानापंचमीहोरा सागणनाक्रमेणद्युपतेगुरोःसकाशाद्रणनीया
 जीवासुजादिगणनयाबुधहोरावर्तना ॥ ३३ ॥ अथलभेदोःपरमजामित्रग्रहज्ञानार्थेउपायमाह तावत्तस्यफलमाह लभेदोरिति लभेदोःस्मरगे
 सप्तमगेशुभाशुभखगेसतितदाआधिमृत्युस्तः शुभेसतिआधिर्मनस्तापोस्ति अशुभेसतिमृत्युरस्ति तदाकदा यदाततःस्मरगाद्ग्रहात् अब्जांगो

लभेदोःस्मरगेशुभाशुभखगेस्तश्राधिमृत्युततोर्जांगोनाविकात्खखयमैल्लब्धयदाब्धीपवः ॥

नात्चंद्रलभोनात्चंद्रात् सप्तमस्थश्रंद्रोनः लग्नात्सप्तमस्थोलग्नोनइत्यर्थः तस्मात्कृतमौर्विकात्कृतकालिकात् खखयमैर्द्विशत्यालब्धं अब्धीप
 वःचतुःपचाशत्स्यात् तदैवआधिमृत्युस्तः अन्यथानेत्यर्थः तत्रोदाहरणम् पूर्वकल्पितमिदंलग्नं ४, १०, ७ तत्सप्तमगोयंकश्चिद्ग्रहः १०, ११, ७ अ
 यलग्नोनः २६ १ ७ अयकृतमौर्विकः १० ८ १ ७ अस्मात्खखयमैः २० ० लब्धं ५४ अथास्यभगमाह सन्निति सन्सद्ग्रहःस्विष्टोच्चनीचांक्षभेवर्तमानः
 अस्तसप्तमभवनंअखिलंपूर्णयदिपश्येत्तदातज्जामित्रंनस्यात् शोभनश्चासौइष्टश्चस्विष्टःशुभमित्रं स्विष्टश्चउच्चंचनिजश्चस्विष्टोच्चनिजाः अंश
 इचभचअंशभ स्विष्टोच्चनिजानांशभतस्मिन्स्विष्टोच्चनिजाशभे स्विष्टस्यशुभमित्रस्यअंशेनवांशेभेराशौवावर्तमानः अथवा उच्चस्यांशोभेवा

कुम्भनुलापा मीनिकरुणा नवांशात्कर्त्तृव्ययः दृष्टार्दशात्पूर्वनवांशकाः गतांशाद्दशद्विता दशगुणिता म्यसा भिमिर्दता लयापाभागापाः त
 नु सप्तम्यात् अश्रोत्राहरणं दृष्टलक्ष्मणः तप्तेपाविकाशंशाः प्रवर्तते दृष्टाद्याः कन्यायाः आघात्पष्ठपूर्वनवांशार्थच५, पतेवशाहता १० म्यासा ल
 यादिकलेलक्ष्णे १६२ दृष्टलक्ष्मणसहितरास्यादि १६,२० ॥ २३ ॥ अयोवपास्तशुद्धिमाह लग्नाशौलप्रनभाशौ स्वपद्युतौ स्वस्व
 पतिनाद्योपुतीषासती नमुत्वदौ वरस्यसुखयोस्याता षड्व्ययवा अपोम्यपविनाआग्नेदक्षितौ वासती नमुत्वदौ रया

लग्नाशौ स्वपद्युतौ नृसुखदौ वान्योन्यपाठ्येदितौ ताभ्यां ससमकौ तथैव युवते नोचेत्तयोर्मृत्युदौ ॥ द्वि
 द्वेर्कोनविलम्बके रविसितज्ञद्वार्किजीवासृजोहोरे शाच्युपते खलेन्दिखलजानेष्टाशुभे मध्यमा ॥ ३२ ॥

ता इगुदयशुद्धिसुकाअस्तशुद्धिमाह ताभ्यां लग्नाशाम्यासकाशात्ससमकौ ससमलप्रतवंशौ तथैवेति पूर्ववत्स्वपद
 युतौ युवते कन्याया मुत्वदौ स्याता वाद्व्ययवा तौ ससमलप्रसमाशकी अभ्योन्यपाठ्येदितौ युवतेः सुखदौ स्याताम् नोचेत् पूर्ववत्स्वपद
 सत्वातयोर्मृत्युदौ स्यातात्कमेण अयेष्टकालहोगासापनमाह द्विमेदसि अर्कोनविलम्बके द्विमेष्टवे सति पुपते सकाशात्तद्वेरेया भवति तेपागणनाक्र
 ममाह तेकद्वेरेया रविसितज्ञद्वार्किजीवासृज रविः प्रसिद्ध सितशुक्र शोषुचः दंशुभत्राः आकि नानिः जीवेष्टुः मष्टस्मगलः स्वर्केण्वपापवारै

खलजाहोरेनेष्टा शुभेमर्धमास्यात् अर्थीच्छुभहोराशुभर्वारेशुभतरापापवारेमध्यमास्यात् अत्रोदाहरणं गुरुवारेइष्टार्कः १, २५, ८ इष्टंलम् ४१००
 इदअर्कोन २, १४, ५२ इदद्विमं ४, २९, ४४ उर्ध्वाकसमानागताहोराश्वतस्रः वर्तमानापंचमीहोरा सागणनाक्रमेणद्युपतेगुरोःसकाशाद्रणनीया
 जीवासृजादिगणनयाबुधहोरावर्तना ॥ ३३ ॥ अथलम्बोःपरमजामित्रग्रहज्ञानार्थेउपायमाह तावत्तस्यफलमाह लम्बोहोरिति लम्बोःस्मरगे
 सप्तमगेशुभाशुभखगेसतितदाआधिमृत्युस्तः शुभेसतिआधिर्मनस्तापोस्ति अशुभेसतिमृत्युरस्ति तदाकदा यदाततःस्मरगाद्ग्रहात् अब्जांगो

लम्बोःस्मरगेशुभाशुभखगेस्तश्चाधिमृत्युततोर्जांगोनाकृतमौर्विकात्स्वखयमैल्लब्धयदाब्धीषवः ॥

नात्चंद्रलम्बोनात्चंद्रात् सप्तमस्थश्चंद्रोनः लग्नात्सप्तमस्थोलग्नोनइत्यर्थः तस्मात्कृतमौर्विकात्कृतकलिकात् स्वखयमैर्दिशत्यालब्धं अब्धीष
 वःचतुःपचाशत्स्यात् तदैवआधिमृत्युस्तः अन्यथानेत्यर्थः तत्रोदाहरणम् पूर्वकल्पितमिदलग्नं ४, १०, ७ तत्सप्तमगोयंकश्चिद्ग्रहः १०, ११, ७ अ
 यलग्नोनः २६ १ ७ अयकृतमौर्विकः १० ८ १ ७ अस्मात्स्वखयमैः २० ० लब्धं ५४ अथास्यभगमाह सन्निति सन्सद्ग्रहःस्विष्टोच्चनीचांक्षभेवर्तमानः
 अस्तंसप्तमभवनअखिलंपूर्णयदिपश्येत्तदातज्जामित्रनस्यात् शोभनश्चासौइष्टश्चस्विष्टःशुभमित्रं स्विष्टश्चउच्चंचनिजश्चस्विष्टोच्चनिजाः अंश
 इचभचअंशभ स्विष्टोच्चनिजानाअंशभंतस्मिन्स्विष्टोच्चनिजाशभे स्विष्टस्यशुभमित्रस्यअशोनवांशेभेराशौवावर्तमानः अथवा उच्चस्यांशेभेवा

कुम्भनुटाणा मीनिकरुणा नवांशाठकापूर्वनवांशका गताशादशाहलाचत्रागुम्बिता न्यसा शिभिर्वृताः लयाषामागाणा त
 नुलमंस्यात् अत्रोवाहरणं दृष्टलभमेधः सन्मेपादिकाअज्ञा प्रवर्तते इष्टाशाकन्याशाः आपात्पटुपूर्वनवांशक रच्यते इतेवशाहता ५० व्यासाः ल
 वादिफलत्रयं १६३ इष्टलभसहितरास्यादि १६,३० ॥३१॥ अयोवपास्तद्वादिमाह लमाशावेति लमाशौलमनवांशी स्वपरग्युवोस्वस्व
 पक्षिनाशम्येपुनौषासंते त्रसुनदौ वरस्यमुत्पवोस्यात इत्यपवा अम्योम्यपाक्येसिती अम्योन्यपत्तिनाआक्येकक्षितीवासंतोनृसुखदीस्या

लमाशौस्वपटुग्युतो नृसुखदौवान्योन्यपाद्वेक्षितोताप्याससमकौतथैवपुत्रतेनेचित्तपोर्भृत्युदौ ॥ द्वि
 द्वेकौनविलयकेरविसित्तद्वैर्द्वैर्किजिवासूनोहोरेशापुपते खलेन्हिस्वलजानेष्टाशुभेमध्यमा ॥ ३२ ॥

तो इत्युवगुद्विमुक्काजस्तगुद्विमाह ताम्यासमकौतथैवेति साम्यालमाशाम्यासकाशावत्सतमकौसतमलभतदशौ तथैवेतिपूर्ववत्स्वपर
 ग्युतो युवते कन्याया मुखदौस्याता वाद्रत्यपवा तौसतमलभसमांशको अम्योम्यपाक्येसितोपुवतेः सुखवोस्याताम् नोषेत् पूर्यचेचअस्या
 सूनयातयोमुत्पुदोस्यातकिमेण अयेष्टकालहोगसाधनमाह द्विमेद्वि अर्कोनविलयकेरिमेरुवेसतिपुपते सक।शावहोरेशाभवंति तेषांगणनाक
 ममाह मेकेहोरेगाः रविसितसद्वैर्किजिनासृज रविप्रसिद्ध सितःशुक्रः शोबुधः दनुर्वेध्रः आर्कि शानि जीबोपुठ अष्टद्विगल सखेर्द्विपापवारे

शदंशःप्रसिद्धः क्रमादेतेवर्गाःप्रोक्ताः शुभजःशुभग्रहजोवर्गःसन्शुभःप्रोक्तः पुरैराचार्यैः सुहृदोमित्रस्यवर्गःसन्प्रोक्तः आव्यगानकजगत्पुत्रवर्गा
 नलग्ननसत्प्रोक्तम् ॥ ३४ ॥ अथैषासाधनमाह प्रोक्तमिति यस्यग्रहस्यतृहंतत्प्राक्प्रोक्तम् भेषामंशुबुचमित्यादि अथहे रासाधनमाह ओ
 जभेविषमराशौअर्कशशिर्नोहोरेकमेणभवतः प्रथमपचदशभागेषुअर्कस्यहोरा प्रथमपचदशभागेषुशशिनश्चद्रस्यहोरास्यात् अथसमराशौ
 अब्जार्कयोहोरेकमेणभवतः प्रथमंपचदशभागेषुचंद्रस्यहोरा अपरंपचदशभागेषुअर्कस्यहोरास्यात् अथदृक्काणसाधनमाह दृक्केडिति दृ

प्रोक्तंप्राग्गृहमोजभेर्कशशिनोहोरेसमेब्जार्कयोर्दृक्केट्प्राक्सुतधर्मंपोनवलवःप्रोक्तःस्वतोर्कांशिकः ॥

कोदृक्काणःत्रिविधोदशदशभागात्मकःतस्यइदृशःप्राक्सुतधर्मंपोज्ञेयः प्राग्लग्नं सुतःपंचमं धर्मोनवमं तान्पतातीतिप्राक्सुतधर्मंपः एतदुक्तंभ
 वति प्रथमदृक्काणस्वामीलग्नपतिः द्वितीयदृक्काणस्वामीपचमपतिःतृतीयदृक्काणस्वामीनवमपतिःस्थादिति नवलवःप्रोक्तः प्रागेवडास्तोडाइत्या
 दि अथद्वादशांशसाधनम् स्वतोर्कांशिकःस्वस्मात्इतः स्वतः लग्नइत्यर्थः अर्कांशिकोद्वादशांशोज्ञेयः तद्यथा राशिभागास्त्रिंशत् ३० एतेद्वादशभि
 र्भाजिताःलब्धसार्द्धभागद्वयं २ ३ इदंद्वादशांशमान तदेवगणनीय सार्द्धभागद्वयलग्नस्यद्वादशांशः तावेदवतत्पुरस्थस्येति लग्नस्योत्पन्नभागाव
 सानपर्यतगणयेत् यस्मिन्त्राशौविश्रामःतस्वामीद्वादशांशनाथःस्यात् अथत्रिंशशासाधनशुक्नेति शुक्रःप्रसिद्धः ज्ञोबुधः ईज्योगुरुः यमःशनिः असृ

वतमान अथवा निजस्वस्वस्यभक्षोभेत्त्रावतमान अस्मत्सिलपक्षेचदातभेतिपद्मंगः वाइत्यपवा अर्केरबीअरिम्भायगेसतिपमुत्तीयेका दशगसतिप्रयोगंगः वाइत्यपवा सजलापकोणगःशुभ अञ्जचत्रमसपूर्णययास्यात्तपाइतेत् तदातन्न खंदशमं जलचतुर्ष आर्षलमं कोणेनवर्षचेण्यमन्यतमगतोन्यतमः शुभमहर्षद्वमसंनिखिलरष्ट्यायदिपश्येत्तवाजामिभ्रनस्यादित्यर्थ एतेपचमंगा सर्वेभिलिताश्वतुर्दशमं

सनस्विधोच्चनिजाशभेस्तमाखिलपश्येदरिअ्यायगेसूयेवास्व १ ० जला ४ थ १ कोणग ९, ५ शुभोवाब्जं प्रपश्ये
 न्नतत् ॥ ३३ ॥ अ्यमंकोणमवायुरैनिगुरुभूत्रा क्रमात्पूर्णयादृष्टयान्येचरणोत्तरंचसकला पश्यतिपूर्णशु
 नम्नाभंहोरत्रिल्वोनवाशकइनाशखिशदश क्रमाद्दश सन्शुभज परैस्तुसुइदोनाब्जूनवर्गातनु ॥ ३४ ॥

गा सपथते ॥ ३३ ॥ अथदृष्टित्क्षणमाह ष्षभंतृषीपदशमं कोणंनवपषप अवापुशचतुर्षोष्टम एतपुम्मभ्यक्रमेणेनेनिगुरुमुषा शनिगुरुमौ
 मा पूषयादृष्ट्यापश्यति शनिःश्रम ३, १ ० गुरुःकोण ९, ५ सुपष अवायुः ४, ८ एतेपूर्णयादृष्ट्यापश्यति तयाक्षैसपुगमभयअभ्येग्रहाश्चरणोत्तरय
 धारयात्तयापस्यंति तद्यया श्रम ३, १ ० एकपाददृष्ट्यापस्यंति कोण ९, ५ द्विपाददृष्ट्या अवायुः ४, ८ त्रिपाददृष्ट्यापश्यति सकलाग्रहा पुन
 सप्तमपूर्णपश्यति अथपद्वगसाचर्नधिवशुस्ताथनामान्याह भंहोरेति मंग्लं होराराशयर्द्ध भिलवोष्काणनवात्राकः प्रसिद्ध इनाशोद्वादशाश पि

स्वसायनाशस्वरवेः भोग्यांशाः तद्भोग्यांशाश्चनिजोदयाश्चतेषामाहतिः गुणनंतस्याःसकाशात्खरामाप्तं त्रिंशताभक्तं लब्धं सूर्यस्य भोग्यकालः स्यात्
 त् निजोदयाः स्वदेशीयराशुदयाः तेषाम्भ्रतुल्यादिभ्योवगंतव्याः कथंभूतःकालः तथैवागतोभुक्ताशाकलितेनयुक् तथैवसूर्यस्यभोग्यकालसाध
 नरीत्या अंगतःलभ्यात् भुक्ताशाकलितेनभुक्ताशौभुक्तमागैःआकलितेनकालेनयुक्तुक्तः एतदुक्तमवति इष्टलभंअथनलवयुक्तं कृत्वा तद्भुक्ताशैः
 निजोदयागुणनीयाः त्रिंशताभाज्याः लब्धं लभं भुक्तकालः तेनकालेन सरविभुक्तः कालोयुक्तः कार्यइत्यर्थः पुनः कथंभूतः विवरणैः भोदयैः युक् विवरं

तद्भोग्यांशनिजोदयाहतिखरामाप्तं तथैवांगतोभुक्ताशाकलितेनयुग्विवरणैः कालः स्फुटोभोदयैः ॥३६॥
 लभ्याकौयद्वैकं भंशविवरात्स्वीयोदयद्वा द्वियथासिः कालइनात्तनुर्यदितनुः सूर्योदयात्प्रागसौ ॥

सूर्यलभ्यातरालंतत्रगतैर्भोदयैः राशुदयेः युक्तुक्तः सपलमयः कालः स्फुटः स्पष्टः इष्टकालः स्यात् षष्टिभक्तोघटिकात्मकः स्यादित्यवगंतव्यम् ॥३६॥
 अथेष्टकालसाधनेविशेषमाह लभ्याकौयविति लभ्याकौलभसूर्योदयदिष्टकालेस्तः तदा अंशविवरात् लभ्याकौयोर्भागातरात् स्वीयोदयमात् निजराशुद
 यगुणितात् या वियत्थ्यासिः त्रिंशतालब्धिः सकालः स्यात् इष्टकालः स्यात् तत्रापि विशेषमाह इनात्तनुरिति इनात्सूर्यात्तनुलंभ्यदितनुः लघुः
 स्यात्तदासौ इष्टकालः सूर्योदयात्प्राक्पूर्वस्यात् सोपिषट्वाभक्तोघटिकात्मकः स्यादित्यवगंतव्यम् अथद्वातंकालं यत्रैर्विनासाधिंतुं नशक्यते

कुम्भगलः पूर्वाष्वानाक्रमेण शरमुनीभार्येपथः सुः शरार्थः पुनपसस इभाः अष्टौ अर्षाः पंच इपवः पंच पूर्वेभागाः शुक्रादीनां सु पुतपुग्ममेमम
 राशौक्षेप पुतपपिलमोत्पपमगावसानपर्यंतगण्येत् षषविश्रान्तिः सश्रिवादानायाः विपमेराशौलपुवगदिताप्रधामागाध्वान्यस्ताभिलोभाश्रिवा
 इतिपद्गोन्निरूपिका ॥ ३५ ॥ अयेष्टकालसाधनविवशुस्वाक्स्सूर्यसाधनमाह सखास्यंतरमिति अंत अतरालंतप्रअष्टानिविनानिसंस्कतिरेत
 राशानिसंस्कृत्यतद्दानि तैर्त्ततोमागित् पूर्वविषोधिगण सक्तिसंकाशात् इष्टविनसमूहः तस्मापवामंलब्धं समपूर्वोराशिभागकलाविकेतराधिः

शुक्रश्रेज्यपमासृजांशरमुनीभार्येपवोयुग्मभेत्रिषास्वामिपमेतएवगदिताव्यस्ताश्रपद्गका ॥ ३५ ॥
 सत्रांत्यंतरहोइताच्चिनगणादासंभपूर्वोरविर्भेषापातभयुग्युतोयनलैर्वैरात्रौसपद्भ सच ॥

स्यात् किंभूतोरधि मेपात्सकाशात्पयातमयुक् गतराशिपुक् सूर्यमुकराशियुगिष्यर्थः सतत्कालिकोरधि स्याद्विस्वर्षे अपोधाहरणम् तुला
 षभिकसकाव्यंतरविनानि २१-५४ ० तथातुलासकतः इष्टविनगण ५-६ ० अस्मारिनगणात् सत्रांत्यंतरहोभिर्लंभराष्याधि ९, १, ०, १ इदं
 सूर्यमकराशियुक् ९, १, ०, १ अपतारकालिकः सूर्यः अयनलैर्वैर्यु कार्यः अयनाशा मर्षातिरेप्रसिद्धा कृताध्व्यग्युन्नितेशाकेपट्याभाअयनादाका
 इति सः अपनक्यपुतोरधिः राशैराशीष्टकाळसाधनविषयेसपद्भकार्यः पद्मशियुक्कार्यः तत्रोगयांशानिजोषयाइतिः स्वराभाभंकाळः इत्याह ॥

स्वसायनाशस्वरवेः भोग्याशाः तद्भोग्यांशाश्च निजोदयाश्चतेषामाहतिः गुणानंतस्याः सकाशात्स्वरासामंत्रिंशताभक्तं लब्धं सूर्यस्य भोग्यकालः स्यात्
 त् निजोदया स्वदेशीयराश्युदयाः ते ब्रह्मतुल्यादिभ्यो वगंतव्याः कथं भूतः कालः तथैवागतो भुक्तांशकालितेन युक्त् तथैव सूर्यस्य भोग्यकालसाध
 नरीत्या अंगतः लभ्यात् भुक्तांशकालितेन भुक्तांशैर्भुक्तभागैः आकालितेन कालेन युक्त्युक्तः एतदुक्तं भवति इष्टलभं अथ न लवयुक्तं कृत्वा तद्भुक्तांशैः
 निजोदयागुणनीयाः त्रिंशताभाज्याः लब्धं लभं भुक्तकालः तेन कालेन सराविभुक्तः कालो युक्तः कार्य इत्यर्थः पुनः कथं भूतः विवरणैः भोदैर्यैः युक्त् विवर

तद्भोग्यांशनिजोदयाहतिस्वरासामंत्रं तथैवांगतो भुक्तांशकालितेन युग्विवरणैः कालः स्फुटो भोदैर्यैः ॥ ३६ ॥
 लभ्याकार्यद्वैकभंशविवरात्स्वीयोदयान्नाद्वियथ्याप्तिः काल इनात्तनु र्यदितनुः सूर्योदयात्प्रागसौ ॥

सूर्यलभ्यातरालं तत्र गतैर्भोदैर्यैः राश्युदयैः युक्त्युक्तः सपलमयः कालः स्फुटः स्पष्टः इष्टकालः स्यात् षष्टिभक्तो घटिकात्मकः स्यादित्यवगंतव्यम् ॥ ३६ ॥
 अथेष्टकालसाधने विशेषमाह लभ्याकार्यविति लभ्याकार्यो लभ्यसूर्योदयदिष्टकालः स्यात् तदा अंशविवरात् लभ्याकार्यो भागातरात् स्वीयोदयमात् निजराश्युद
 यगुणितात् या वियत्थ्याप्तिः त्रिंशतालब्धिः सकालः स्यात् इष्टकालः स्यात् तत्रापि विशेषमाह इनात्तनुरिति इनात्सूर्यात्तनु लं भयदितनुः लघुः
 स्यात्तदासौ इष्टकालः सूर्योदयात्प्राक्पूर्वस्यात् सोपि षट्घटिकात्मकः स्यादित्यवगंतव्यम् अथ ज्ञातं कालं यत्रैर्विनासाधिंतुं न शक्यते

अतोपशानामध्येमुख्यस्यघटीपत्रस्यस्यापनमाह कुंडेइति अमपरिपूरितेउदकपूर्णकुंडेपाषेघटिकामच्छजनक्षमे
 साध तस्मात्कुंडरूपपात्रेउदकपूरितेसुघटिकापाष्ठिपलशुब्दाभ्यसेत्तानिदक्षिपेत् कस्मिन्सति अर्द्धोदयास्तेजातेसति सूर्यस्यअर्द्धोदयेअर्द्धास्तेच
 जातेसतिकिच्छस्त्रा स्तुत्वाप्रार्थयित्वा प्रार्थनामंत्रयोतरेउक्ता ॥ यंत्राणामुस्यरूपपासिप्राप्तगानिमित्तेघटि।वृषपत्पोद्गुमकालाभिदेववेभवशोभनेइति
 ॥ प्रतिष्ठितापाषटिकायांवद्वमनफलमाह साप्रतिष्ठिताघटिअग्निप्रयवायुगानशुमदास्यात् आग्निप्रय आग्नेयादिप्रवृत्तिगणकमेणदिशाप्रय वायु

कुंडेभ परिपूरितेसुघटिकामर्द्धोदयास्तेन्यसेत्स्तुत्वाग्निप्रयवायुगानशुमदापुर्णाग्निपचस्वप
 ॥३७ ॥गोधूलपदजादिकेशुभकरपचागशुबौरैवरर्द्धास्तात्परपूर्वतोघटिकतत्रदुमधारिग ॥

वापभ्यविद्या इतिदिवक्चतुष्टयंमतिगतानशुभदा अर्थावभ्यविगतातत्रैवस्यितवाशुभवास्यात् तयाशोक्तंम्रयातरो।सस्तुसेवधटितोयेपाविशप्र
 तिगच्छति।पूर्वाशादिफलकुर्यात्।स्थितामप्येषनप्रदा ।सौभाग्यनिषनंनार्थाअपमृत्युरुजाभ्विता ॥ मर्तृप्रियाधेवश्याचमान्याधिचसुतान्विते।।ण्य
 गमनफलमुस्कापूर्णताफलमाह पूर्णाग्निपंचस्थयेति अग्निपंचसुआग्नेयाद्विपचसुविदुपूर्ण।घटीनशुभदा अर्थावभ्यविदुपूर्ण।शुमदास्यात्उक्तं
 उच्येशानपूर्वासुघटीपूर्णशुभप्रदा ॥ दिशुशेषासुकन्यामामंत्रैवैषम्यवापिनी ॥१७ ॥ अपगोपूकळप्रमाह गोपूलमिति गोपूकळमं सायंकाकळ

श्रपदजादिकेहीनजातौशुभकरप्रोक्तं नपूर्ववर्णानां क पंचागशुद्धौ विवाहोक्तपंचागे अत्रपंचागशुद्धिर्मुखा तत्रकालप्रमाणविशेषणद्वारेणाह
 कथंभूतगोधूलं स्वेःअर्द्धास्तात्सकाशात्प्राक्परतोर्द्धघटिक अर्द्धघटिकायस्मिनित्यर्द्धघटिक प्राक्पचदशपलानिपरतःपचदशपलानि एवम
 र्द्धनाडिकमित्यर्थः अत्रत्याज्यमाह इहास्मिन्गोधूलभेषाष्टगद्दुचंद्रंजह्यात्यजेत् पुनःकिंकिजह्यादित्याह सोत्रांगंउग्रग्रहसहितलघ्नंक्रुजंभौमं
 अष्टमगुरुयमाहःगुरुशनिदिनम् पातमहापातसिद्धांतगम्यम् अर्कक्रमसूर्यसंक्रांतिजह्यात् अन्येदोषानत्याज्याइत्यर्थः अत्रगुरुयमाहसत्यक्तं

सोत्रांगंक्रुजमष्टमं गुरुयमाहः पातमर्कक्रमं जह्याद्विप्रमुखेऽतिसंकटइदं सद्योवनाद्येकचित् ॥ ३८ ॥

तद्दोषोपलंभात्गुरुदिनेसूर्यास्तात्प्राक्क्यामार्द्धपरतोयमघंटः शनिदिनेअस्तमयात्प्राक्परतश्चकुलिकौ ॥ मार्तंडोयदतःस्मृतादिनपतेर्यामार्द्ध
 नाथाग्रहामार्तंडात्मजभोगउत्तरलवस्तज्ज्ञैःशुभेकर्मणि ॥ त्याज्योसौकुलिकोथसूर्यदिवसोदानैश्वशक्रार्कादिक्वस्वागाब्धियमैःस्मृतःकुरहितैरा
 त्रौतुतिथ्यंशकैरिति ॥ त्याज्योसौकुलिकइत्यनेनशनौअस्तात्प्राक्कुलिकोभवति इनादौकुलिकंदिवेत्यादिव्येकंतत्रिशीन्यायेनअस्तात्परतो
 पिकुलिकोभवति इतिहेतोर्गुरुशनिवारौनितितौ अथविप्रादीनामपिक्वचित्कार्यविशेषेणगोरजप्रवृत्तिमाह विप्रमुखेति संकटकइदं सद्योवनाद्येक
 चिदिति यौवनाद्येअतिसंकटेप्राप्तेसतिक्वचिच्छन्नशुद्धभावेद्दगोधूलविप्रमुखेविप्रभृतिवर्णत्रयेसत्शुभंस्यात् अन्यथानेत्यर्थसिद्धम् तदुक्त

अतोयत्राणामप्येमुस्यस्यघटीपत्रस्यस्थापनमाह कुण्डेइति अमःपरिपूरितेउवकपूर्णेकुण्डेपाभेघटिकामज्जनक्षमे
 सार्धं तस्मात्कुण्डरूपपाभेउवकपूरितेसुघटिकापाष्ठिपलशुद्धाम्पसेतानिक्षिपेत् करिन्सति अर्द्धेवयास्तेजातेसति सूर्यस्यअर्द्धोदयेअर्द्धास्तेच
 जातेसतिकेचलत्वा स्तुत्वाप्रार्थयित्वा प्रार्थनाग्रंथांतरेउक्ता ॥ यंत्राणानुस्यरूपासिन्मन्त्राणानिमितेषाटि॥र्षपत्योद्गुमकालामिहितयेभवदोमनेष्टति
 ॥ प्रतिष्ठितापायटिकायातत्रमनफलमाह साप्रतिष्ठिताघटिकाभिप्रयवायुगानशुमवास्यात् आमिप्रय आम्रेयादिप्रवक्षिणाक्रमेणदिशाप्रय वायु

कुण्डेभ परिपूरितेसुघटिकामर्द्धोदयास्तेन्यसेत्स्तुत्वाभिप्रयवायुगानशुमदापूर्णाभिपचस्वय
 ॥३७॥गोधूलपदजादिकेशुभकरपचागशुबौरेवरर्द्धास्तात्परपूर्वतोघटिकेतत्रदुमद्यारिगं ॥

र्थापम्भदिशा इतिदिक्चतुष्टयंप्रतिगतानशुमदा अर्थादभ्यादिगतातत्रैवास्थितवाशुमदास्यात् तथाषोक्तम्रयांतरो॥संस्तुतेवंपघटितोयेयाविशंप्र
 तिगच्छति॥पूर्वाशाविफलकुर्यात्तिस्यवामप्येपनप्रदा ॥सीमार्गनिधनंनार्याअपमृत्युक्त्वान्विता ॥ मर्तृप्रियाचेवेष्टयाचमन्त्याचित्तसुतान्विते॥पृष
 गमनफलमुक्त्वापूर्णताफलमाह पूर्णाभिपचस्वयेति अमिपचसुआम्रेयाविपचमुविशुपूर्णाघटीनशुमदा अर्थावभ्यविशुपूर्णाशुमदास्यात्उक्तंघ
 उत्तरेशानपूर्वाशुघटीपूर्णाशुमप्रवा ॥ विशुशोपाशुकन्यापामभेवैषव्यवायिनी ॥३७॥ अपगोप्रकळप्रमाह गोप्रकमिति गोप्रकळमं सायकाकळ

प्रपदजादिकेहीनजातौशुभकरंप्रोक्त नपूर्ववर्णाना क्व पंचागशुद्धौ विवाहोक्तपंचागे अत्रपंचागशुद्धिमुख्या तत्रकालप्रमाणंविशेषणद्वारेणाह
 कथभूतगोधूलं रवेःअर्द्धास्तात्सकाशात्प्राक्परतोर्द्धघटिक अर्द्धघटिकायस्मिनित्यर्द्धघटिकं प्राक्पचदशपलानिपरतःपचदशपलानि एवम
 र्द्धनाडिकमित्यर्थः अत्रत्याज्यमाह इहास्मिन्गोधूललभेषष्ठाष्टगइंदुचद्रजह्यात्त्यजेत् पुनःकिंकिजह्यादित्याह सोत्रांगंउग्रग्रहसहितलग्नंकुजभौमं
 अष्टमगुरुयमाहःगुरुशनिदिनम् पातमहापातंसिद्धांतगम्यम् अर्कक्रमंसूर्यसक्रातिजह्यात् अन्येदोषानत्याज्याइत्यर्थः अत्रगुरुयमाहसत्यक्तं

सोत्रांगंकुजमष्टमंगुरुयमाहःपातमर्कक्रमंजह्याद्विप्रमुखेऽतिसंकटइदंसद्यौवनाद्येक्वचित् ॥ ३८ ॥

शनिदिनेअस्तमयात्प्राक्परतश्चकुलिकौ ॥ मार्तडोयदतःस्मृतादिनपतेर्यामार्द्ध
 तद्दोषोपलभात्गुरुदिनेसूर्यास्तात्प्राक्पचदशक्रार्कदिक्वस्वागाब्धिथमैःस्मृतःकुरहितैरा
 नाथाग्रहामार्तडात्मजभागउत्तरलवस्तज्जैःशुभेकर्मणि ॥ त्याज्योसौकुलिकोथसूर्यदिवसोदानैश्वशक्रार्कदिक्वस्वागाब्धिथमैःस्मृतःकुरहितैरा
 त्रौतुतिथ्यशकैरिति ॥ त्याज्योसौकुलिकइत्यनेनशनौअस्तात्प्राक्कुलिकोभवति इनादौकुलिकंदिवेत्यादिव्येकतन्निशीन्यायेनअस्तात्परतो
 पिकुलिकोभवति इतिहेतोर्गुरुशनिवारौनिदितौ अथविप्रादीनामपिक्वचित्कार्यविशेषेणगोरजप्रवृत्तिमाह विप्रमुखेतिस्कटकइदं सद्यौवनाद्येक्व
 चिदिति यौवनाद्येअतिसंकटेप्राप्तेसतिक्वचिह्नप्रगुह्यमावेइदगोधूल,विप्रमुखेविप्रभृतिवर्णत्रयेसत्शुभस्यात् अन्यथानेत्यर्थसिद्धम् तदुक्तं

ग्योभिः ॥ पटीत्वप्रपदानान्तिव्यागोपुलिकंरसूतम् ॥ इन्द्रादीनांयुषा प्रातुर्नदिजानांक्यापन ॥ लप्रगुहिर्येवानस्याधोचनेसमुपस्थिते
 तदने सवयगानात्प्रगापुलिकंङ्गुममिति ॥ ३८ ॥ अयोराहवेरिकाठसममाह वेदीति प्राक्प्रवणापूर्वनिम्ना चतुर्वंकराचतुर्भिर्वंकरैःप्रमिता
 परायेवापः इत्येतिनाहरनप्रमाणनोषता यमर्यस्यमाग्नस्यप्रोक्ता सावेदीयेजोदेःश्रिपावेःक्रमेणह्रिपियुगागुले अपश्चितादीना क्षभि
 परपर्यंगुलम्भूता नैपस्यस्यगुलाना गृहस्यचतुरंगुलानाच साककार्येत्याह वरिर्वांमत्तइति गृहाह्रद्विर्वांमभागे अगुलप्रमाणमार्कडेयपुराणे

वेदीत्राफप्रवणाचतुर्वंकराहस्तोच्छ्रितारग्यस्यदोर्जादिद्वित्रियुगागुलेरद्विचितासोक्तावरिर्वांमत ॥

उक्तं ॥ परमाणुं परमूथमपसरणुमहीज ॥ बालाप्रवेवलिषाचपूकाषापपवोदरम् ॥ कन्मादष्टगुणानादुर्यवानामध्वतोगुलम् ॥ पठंगुलपर्वत
 षष्ठिरिन्दैरुपदरमृता ॥ विवितस्तीतपाहस्रोमार्कडेयमुनीरित ॥ आगमास्तरेषु ॥ कर्तुर्वीक्षिणहस्तस्यमध्यगागुलिपर्वणः ॥ मध्यमादेश्ये
 मानेनसाधागुलमित्तीरितमिति ॥ अम्यपोक्तं ॥ परिक्रिचिरपोरुपायामधिमग्यदशापापुनः ॥ एकद्वादशमार्गगुलत्वातेष्येकमगुलम् ॥ वेदलब्धा
 गुलनामजानीयानरस्यनपुन ॥ महामानागुलिरितिमाधागुलिरीशोविवा ॥ म्मासादादीनितनेयफुर्यान्मानदारेणवा ॥ वेधिकाशीनिशिधिकास्या
 दीनानिपिपुनारिभ्यादि अपवरकामहणतस्यदोमकर्तृत्वात् ननुकन्यायाअपिलाजाहृतौकर्तृत्वमरिततत्कारप्रमाणक्रिन्नेन सार्थं अठपाषकाग

स्थलेकन्याकरप्रमाणमप्यगीक्रियते ॥ तथाचोक्तदेवयजनदीपिकायाम् ॥ स्वल्पावकाशनिलयेहीनमानंसमाश्रयेदिति ॥ अथनानाविधकर्मणां
 अंगं कस्मिन्नक्षत्रेकर्तव्यमित्याह यस्यागामिति यस्यकर्मणः यत्अंगंअदइदंअंगंअगिनोमुख्यस्यगदितभेउक्तनक्षत्रेकुर्यात् इहास्मिन्नंगभूतेक
 मणिः इंदोर्बलनालोक्थनविचारणीयम् तत्रविशेषमाह विवाहतःविवाहदिनात्प्राक्च्यरिनवान्हितृतीयषष्ठनवमेन्हिइदंअंगविवाहागंगंकुर्यात्
 विवाहागानियथा ॥ दलनंकंडनंचैवव्यजनमोद्विकादिच ॥ यवारमंडपेवेदिकुकुमंवर्णकंतथेति ॥ ३९ ॥ अथक्रमप्राप्तबंधूप्रवेशमाह लम्नादिति

यस्यांगंयददोऽगिनोगदितभेकुर्यादिहंदोर्बलनालोक्थंतुविवाहतख्यरिनवांन्हिप्राङ्कुर्यादिदं ॥ ३९ ॥
 लम्नादष्टि१६दिनांततःसममुनी१७ष्वं५के९शुभुर्ध्वत्वयुग्धस्त्रेमास्यापिहायेनशरमितद्वर्षात्परंस्वेच्छया ॥

लम्नाद्विवाहतःसकाशात् अष्टिदिनांततःषोडशदिनमध्ये सममुनीष्वंकेषुधुषुघस्त्रेषु समाःसमसंख्याकाः मुनिःसप्तमः इषुःपंचमः अंकोनवमः ए
 षुषुदिवसेषु अतऊर्ध्वषोडशदिनादूर्ध्व अयुग्धस्त्रेविषमदिने मास्यपि विषमेहायेनवर्षे वधूसंप्रवेशंजगुरुचुःएतदुक्तमवति षोडशदिनमध्ये
 समादिषुदिनेषुकर्तव्यः षोडशदिनातिक्रमेमासपर्यंतविषमदिनेवधूप्रवेशःकार्यः प्रथममासातिक्रमेवर्षपर्यंतविषमेमासिकर्तव्यः तदाविषमदिन
 नियमोनास्ति एवंप्रथमेवर्षे अतिक्रान्तेपंचमवर्षपर्यंतविषमेवर्षेकर्तव्यः तदाविषममासानियमोनास्ति अथविलंबितबंधूप्रवेशनंकस्मिन्मासपक्षेक

ग्यानात् ३५ ॥ घटालिप्रयवानास्तितदागोपुलिकंस्मृतम् ॥ गूढादीनांशुषा प्राहुर्नद्विजानांस्वाचन ॥ लमशुधिर्यवानस्यापोबनेसमुपस्थिते
 तदाते सखवगानालप्रगोपुलिकंशुभमिति ॥ ३८ ॥ अयोदाहरेदिकालक्षणमाह वेदीति प्राकृप्रवभापुर्वनिम्ना चतुर्वंकराचतुर्भिवंस्करैःप्रमिता
 वरादेश्यापः इस्तोष्टितादस्त्रप्रमाणेनोभता यमन्यस्पत्राप्रणस्यप्रोक्ता सावेदीवोजदेःक्षभिपादे कमेणद्वित्रियुगागुलेः अपचितादीना क्षभि
 परसदयंगुलान्पुना येन्यस्पर्थगुलेना गूढस्यचतुरंगुलेनाप साककार्येत्याह षड्विर्वांसतइति यद्वाद्विर्वांसमभागे अगुलप्रमाणमार्कटेयपुराणे

वेदीप्राक्प्रवणाचतुर्वंकराहस्तोच्छ्रुताग्न्यस्यदोजद्वित्रियुगागुलेरदचितासोकावर्हिर्वांसत ॥

उक्तं ॥ परमाणुपरंमूषमभसारेणुमहीतः ॥ बालाप्रंचैवलिसाचपूकाचायपवोदरम् ॥ ष्मादसगुणानादुर्पयानामधुतोंगुलम् ॥ पठंगुलंपवत

षधिनरिनाईपदंरमृता ॥ द्धितस्त्वीवयाहस्त्वोमार्कटेयमुनीरितः ॥ आगमातरोषि ॥ कर्तुर्दक्षिणाहस्त्वस्यमध्यगांगुलिपर्वण ॥ मध्यमादेर्ष्य
 मानेनमात्रागुलमितीरितमिति ॥ अन्यप्रोक्तं ॥ यदिकश्चिरपौरुषायामधिमज्जपदशापापुनः ॥ एकद्वावशमागंगुलत्वातेष्वेकमगुलम् ॥ देहलक्ष्णा
 गुलंतामजानीपात्तरसतरुन ॥ महामानांगुलिरितिमात्रागुलिरिहोदित ॥ प्रास्तावादीनितेनेवकुर्यान्मानावरेणवा ॥ वैदिकादीनिधित्थिकारया
 दीनादिषुनरिन्यादि अपयस्करादणंतस्यदोमकर्तृत्वात् ननुकन्यायाअपिळाजाहृतौकट्टेज्जमस्तितरकरप्रमाणकिञ्चोक्तं सत्यं अथपाञ्चजान्

नीतस्यमर्तजननीह्न्यात्इत्यादिसुगमम् ॥ ४१ ॥ अथपुनर्भूविवाहमाह शूद्राल्येष्विति शूद्राःप्रसिद्धाः अंत्याःरजकादयः तेषुपुनर्भवापरिणयः
 प्रोक्तः कैर्विवाहोक्तभैः स्पष्टंतत्रपुनर्भवापरिणयेतिथिमासवेधगुरुशुक्रास्तादिनआलोक्यं स्पष्टम् तथाचोक्तंज्योतिनिवधे ॥ नशुक्रास्तादिकंचि
 त्यशुद्धिवेधादिकंतया ॥ पुनर्भवासंवरणेनमासतिथिशोधनमिति ॥ अथब्रह्मपट्टनक्षत्रशुद्धिमाह अर्कभातसूर्यनक्षत्रात्त्रिज्यर्क्षेषुत्रिभुनक्षत्रेपुक्रमेण

पौषेचश्वशुरंपतिंचमलिनेचैत्रेस्वपित्रालयेतिष्ठतीपितरंनिहंतिनभयंतेषामभावेभवेत् ॥ ४१ ॥ शूद्रां

त्येषुपुनर्भवापरिणयः प्रोक्तोविवाहोक्तभैर्नालोक्यंतिथिमासवेधभृगुजेज्यास्तादितत्रार्कभात ॥ त्रिज्य
 क्षेषुमृतिर्धनंमृतिमृतीपुत्रामृतिर्दुर्भगंश्रीरौन्नत्यमथोधृती१८श१२कृत४तत्त्वं२५ क्षैत्ययःसाभिजित्

॥४२॥भुक्ताथैवसुतामुपोषितनरोदद्याच्चसावित्रिकामारब्धोत्सवकेयदाजनिमृतीस्यातांस्वगोत्रेकचित्॥
 मृतिर्मरणंप्रथमेत्रिके द्वितीयेत्रिकेधनंतृतीयेमृतिः चतुर्थेमृतिःपंचमेपुत्राः षष्ठेत्रिकेमृतिः सप्तमेदुर्भगंअष्टमेलक्ष्मीः नवमेत्रिकेऔन्नत्यप्रोक्त अथर
 द्रपट्टशुद्धिमाह अर्कमादित्यनुवर्तते धृतीशकृततत्त्वर्क्षे धृतिरष्टादशं ईशएकादश कृतश्चतुर्थमृतत्वंपचविंश एतन्मितेनक्षत्रेअर्कभात एतन्मितेइत्य
 र्थः तत्रचतुष्टयेसाभिजित्गणितेअत्याथोमृत्युःस्यात् अर्थादन्येषुशुभप्रोक्तमिति ॥ ४२ ॥ अथनानाविधशास्त्रार्थानाह भुक्तायेत्यादिना

तस्यमित्याह वैफामार्गसिते वैधेशास्यः फाफाणुनः मार्गोमार्गद्वीर्यैः पृथक्सितः शुक्लपक्षतस्मिन्नेके श्रुतिपुगोद्वाहसचिप्राचिनीज्यर्षे श्रुतिपुग
 श्रवणधनिष्ठे उद्वाहर्षाणिबिबाहृतसाम्पिपूर्वोक्तानि चित्राश्विनीप्रसिद्धे ईज्यर्षपुष्यते अनधमविरैखीणंग्रहे नर्वतिसदिरेकन्यान्वोढानप्रवे
 शयेदितिनिषेधावनवमदिखत्युक्तम् उक्तच ॥ बभूव्रवेदानकार्षिपचमेसप्तमेदिने ॥ श्रममेघशुभेषोरेसुलभेशशिनोवल्लङ्घति नारद ॥ आरम्भोद्वाहवि
 वसात्पष्टेवाप्यष्टमेदिने ॥ बभूव्रवेद्याःसप्त्यैदशमेपसमेदिनवति ॥ सयदे विवाहमारम्भप्रभृत्प्रेषोपुग्मेतथापोढवावासरवात्सा तवृष्यमव्येदुजिप

वैफामार्गसितेजगु श्रुतिपुगोद्वाहर्षाचिनीज्यर्षेथ्यानवमदिरेनिषिवधूसवैशमंगेस्यरे ॥ ४० ॥
 उद्वाहत्प्रयमेधुर्षीयदिवसमर्तुगृहेकन्यकाहन्यात्तज्जनर्नाक्षेयनिजतनुज्येष्टपतिज्येष्टकम् ॥

चर्मात्तावत् परस्वाश्रियमोनश्चास्ति ॥ हृदनारव ॥ समेवपेसमेमासिपविनासीगृह्विदोत् ॥ आयुष्यहरतेभर्तु सानारीमरणंभजेत् ॥ मास्करम्भ
 बहारे ॥ राशौविवाहमेशस्तःस मुहूर्तेस्त्यरोदये ॥ बभूव्रवेदानेवाभप्रतिशुद्धात्रयमिदुः ॥ श्रमैर्वैवाधिके शुद्धैर्दपत्योभ्यशुभप्रवम् ॥ बभूव्रवेदानका
 र्षिपचमेककृतपादि ॥ मार्गफाणुनवैशासेशुक्लपक्षेशुभेदिने ॥ मूलपुष्यचतुस्वातीस्थिराश्रिष्टुतिबासरे ॥ पितृभेषकलेनस्तिप्रथिष्ठापुषिणीमवेपिति
 ॥ ४० ॥ बभूव्रवैप्रपमापाठाशौमशौदिपुद्देयासनिषेधमण्ड उद्वाहादिति उद्वाहादिनाहण्डपरिप्रयमेधुर्षीयकाटेकन्यापश्चिभर्तुगृहेकलेकपातकजन

नीतस्य भर्तृजननीह्न्यात् इत्यादिसुगमम् ॥ ४१ ॥ अथपुनर्भूविवाहमाह शूद्रात्येष्विति शूद्राः प्रासिद्धाः अत्याः रजकादयः तेषु पुनर्भवापरिणयः प्रोक्तः कैर्विवाहोक्तैः स्पष्टं तत्र पुनर्भवापरिणयेति थिमासवेधगुरुशुक्रास्तादिना आलोक्यं स्पष्टम् तथा चोक्तं ज्योतिर्निवधे ॥ नशुक्रास्तादिकंचित्यशुद्धिवेधादिकंतथा ॥ पुनर्भवासवरणेन मासतिथिशोधनमिति ॥ अथ ब्रह्मपट्टनक्षत्रशुद्धिमाह अर्कभात्सूर्यनक्षत्रात्त्रिच्यक्षेषु त्रिषु नक्षत्रेषु क्रमेण

पौषे च श्वशुरं पतिं च मालिने चैत्रे स्वपित्रालयेति षंती पितरं निहंति न भयंतेषामभावे भवेत् ॥ ४१ ॥ शूद्रां त्येषु पुनर्भवापरिणयः प्रोक्तो विवाहोक्तैर्नालोक्यं तिथिमासवेधभृगुजे ज्यास्तादितत्रार्कभात् ॥ त्रिच्यक्षेषु मृतिर्धनं मृतिमृती पुत्रामृतिर्दुर्भगं श्रीरौन्नत्यमथो धृती १ ८श १ २ कृत ४ तत्त्वं २५ क्षैत्ययः साभिजित् ॥ ४२ ॥ भुक्ताथैव सुतामुपोषितनरो दद्याच्च सावित्रिकामारब्धोत्सवकेयदाजनिमृती स्यातां स्वगोत्रे क्वचित् ॥

मृतिर्मरणप्रथमे त्रिके द्वितीये त्रिके धनं तृतीये मृतिः चतुर्थे मृतिः पंचमे पुत्राः षष्ठे त्रिके मृतिः सप्तमे दुर्भगं अष्टमे लक्ष्मीः नवमे त्रिके औन्नत्यप्रोक्तं अथ रुद्रपशुद्धिमाह अर्कमादित्यनुवर्तते धृती शकृततत्त्वर्क्षे धृतिरष्टादशं ईशएकादशं कृतश्वतुर्थं मृतत्वपचविंशं एतन्मि तेन क्षत्रे अर्कभात् एतन्मि ते इत्यर्थः तत्र चतुष्टये साभिजित् गणिते अत्यायो मृत्युः स्यात् अर्थादन्येषु शुभप्रोक्तमिति ॥ ४२ ॥ अथ नानाविधशास्त्रार्थानाह भुक्तायेत्यादिना

नीतस्य भर्तृजननीं हन्यात् इत्यादि सुगमम् ॥ ४१ ॥ अथ पुनर्भूविवाहमाह शूद्रात्येष्विति शूद्राः प्रसिद्धाः अंत्याः रजकादयः तेषु पुनर्भवापरिणयः प्रोक्तः कैर्विवाहोक्तभैः स्पष्टतत्र पुनर्भवापरिणयेति थिमासवधगुरुशुक्रास्तादिना आलोक्यं स्पष्टम् तथा चोक्तं ज्योतिर्निबधे ॥ न शुक्रास्तादिकच्चि ल्यशुद्धिवेधादिकंतथा ॥ पुनर्भवासवरणेन मासतिथिशोधनमिति ॥ अथ ब्रह्मपट्टनक्षत्रशुद्धिमाह अर्कभात्सूर्यनक्षत्रात्त्रिच्यर्क्षेषु त्रिषु नक्षत्रेषु क्रमेण

पौषे च श्वशुरं पतिं च मलिने चैत्रे स्वपित्रालये तिष्ठती पितरं निहंति न भयंतेषामभावे भवेत् ॥ ४१ ॥ शूद्रां त्येषु पुनर्भवापरिणयः प्रोक्तो विवाहोक्तभैर्नालोक्यं तिथिमासवधभृगुजे ज्यास्तादितत्रार्कभात् ॥ त्रिच्यर्क्षेषु मृतिर्धनं मृतिमृती पुत्रामृतिर्दुर्भगं श्रीरौन्नत्यमथो धृती १ ८श १ २ कृत ४ तत्त्वं २ ५ क्षैत्ययः साभिजित् ॥ ४२ ॥ भुक्तायैव सुतामुपोषित नरोद्ब्याच्च सावित्रिकामारब्धोत्सवके यदा जनिमृती स्यातां स्वगोत्रे क्वचित् ॥

मृतिर्मरणं प्रथमे त्रिके द्वितीये त्रिके धनं तृतीये मृतिः चतुर्थे मृतिः पंचमे पुत्राः षष्ठे त्रिके मृतिः सप्तमे दुर्भगं अष्टमे लक्ष्मीः नवमे त्रिके औन्नत्यप्रोक्तं अथ रुद्रपट्टशुद्धिमाह अर्कमादित्यनुवर्तते धृती शकृत्तत्त्वर्क्षे धृतिरष्टादशं ईशएकादशं कृतश्चतुर्थं मृतत्वं पचविंशं एतन्मि तेन क्षत्रे अर्कभात् एतन्मि ते इत्यर्थः तत्र चतुष्टये साभिजित्गणिते अत्यायो मृत्युः स्यात् अर्थादन्येषु शुभप्रोक्तमिति ॥ ४२ ॥ अथ नानाविधशास्त्रार्थानाह भुक्तायेत्यादिना

उपोपितनर मुक्तायुक्तमोजनायेकसुतंशपात् परंउपोपितनरःमुक्तापैववटवेसाविधिकंगायपीवपात् तपुक्तव्योतिनिषधे ॥ मुक्तासमुद्रे
 त्कन्यासाविधीग्रहणतया ॥ उपोपित सुतावपावागतायवरास्यधेति ॥ आरम्भोत्सवकेयदाजनिन्वृतीस्यातास्वगोभेकधित् सांगतंविदधतवाजम
 पेरिति वाजंअभं अपरेअसगोधिजोषिवपीरम् "वाजमभंगरुद्राजोवाजंपीपुपमुच्यते" इत्यनेकार्यम्निमजयीम् शेषसुगमं ढकष ॥ विवाहो
 त्सवयज्ञादावारम्भेसूतकयदि ॥ सांगंतत्कर्मकुर्वतअपदानाधिकंपेरिति ॥ अस्मादारमेत्पूर्वतोपकोढाहनचीलमौजिकमह सुस्वर्गंदिक्त्रिभिपु

सांगतविदधीतवाजमपरेस्मादारमेत्पूर्वतोयज्ञोढाहनचीलमौजिकमह सुस्वर्गंदिक्त्रिभिपु ॥ ४३ ॥
 नोआद्दक्षयदर्शनैत्यकमधीतिशीतलाप्स्वाकृतिंसीमासिध्वतिपातमेककुलजाःसव्यातिपातकचित् ॥

अस्माभिभितदिनारपूर्वतप्रयमताः यज्ञोढाहनचीलमौजिकमित्येतत्कर्मघनुद्वयकम्मात्स्वर्गं १ विक्र १० पि ३ धिपु ३ अह सुआरमेत् यज्ञपुकविश
 तिदिनेषु उद्दाहनंविवाहःदिशुवशाविनेषु चोळभिपुदिनेषु मौजिकंत्रिपुदिनेष्वितिठक्तंषापुकविदात्यहर्पेविवाहैवशासराः॥ म्यहेचूढोपनयनेना
 वीआद्दधिपीयते ॥ आरमलक्षण आरमोवर्णयज्ञेसकरूपोव्रततपयोः ॥ नावीआद्दविवाहादौआद्देपाकपरिक्रिपाइति ॥ ४३ ॥ क्षयवर्गोनेत्यक
 आद्दं अथोक्तिपठनं शीतलाप्सुशीतलोवकेषु मादृतिस्नानं सीमासिध्वविपाठं सीमाप्रसिद्धासिपुर्मदान्नी"सिधुर्नदीसमुद्रभोरित्यभिधाना"

तयोरपिपातः उच्छृङ्खनं सव्यातिपातं अपसव्यमित्येतत् एककुलजाः सगोत्रिणः क्वचिन्नोकुर्युः किमवधि मंडपस्य उत्थापनावाधि यावन्मंडपोत्था
 पनं स्यात्तावन्नकुर्यादित्यर्थः उक्तंच ॥ दर्शश्राद्धं क्षयश्राद्धं शीताग्निः खानमेवच ॥ प्राचीनावीतिकरणनदीसीमातिपातनम् ॥ अन्यच्च नित्यश्रा
 द्धमधीतिचस्नानंचाशिरीर्जलैः ॥ सर्पिडानैव कूर्वारन्मंडपोत्थापनावाधि ॥ अथसमडपोत्थापः कदाकार्यइत्याह सशरागान्होरिति शराः पंच अ
 गः सप्त तास्मिन्मितान्होर्दिनयोः पंचमेसप्तमे विषष्टेसमेषष्ठरहितेसमेन्हिसमादिनेउत्थाप्यः उक्तंच ॥ मंडपोत्थापनं कार्यसमेतुदिवसेबुधैः ॥ षष्ठंचवि

उत्थापावाधि मंडपस्य सशरागान्होर्विषष्टेसमेन्ह्युत्थाप्यो न गृहो द्विहो सहजयोस्तुल्यक्रियाब्दांततः ॥ ४४ ॥

षमंनेष्टमुत्कापंचमसप्तमाविति ॥ अब्दातवर्षमध्ये गृहोद्वाहौ न कर्तव्यौ सहजयोः एकमातृजयोः पुरुषयोः पुरुषस्त्रियोः समानक्रियासमानं कर्म न
 कुर्यादित्यर्थः भिन्नमातृजयोर्न दोष इत्यर्थोत्सिद्धम् अर्थात् भिन्नमातृजयोस्तथासहोद्वाहादिकरणमागत तद्भिन्नकर्तृत्वो भिन्नगृहसतिवेदितव्यं क
 र्तृत्वमत्र श्राद्धाधिकारिणः पित्रोरेव तनुविवाहहोमं कर्तुर्वस्य तथाचोक्तम् ॥ एकमातृजयोरेकवत्सरे पुरुषस्त्रियोः नसमानक्रियांकुर्यान्मातृभेदेवि
 धीयतइति ॥ पुरुषौ पुरुषस्त्रियौ पृथक् द्वित्वविवक्षया बहुत्वासंभवात् बहुत्वम् यद्वा पुरुषश्च स्त्रीच तयातयोर्द्वयोः पुरुषयोस्त्रियोर्वा पुरुषस्त्रियोर्वा क
 न्यापुरुषयोर्विवाहविशेषश्चोक्तः ॥ सोदर्ययोः कन्यकयोः सुतयोरेकवत्सरे ॥ विवाहो न स्मृतस्तज्जैः कन्यकासुतयोः ॥ मृतइति अत्र संवत्सरमानं मनुज

मानेनैषाविफान्गुनत्तवेपं समानक्रियेति इपोश्चोलेह्योर्ध्वतथवौह्योर्विचाहोमासहजयोरित्यनेनैवएकमावृत्त्वसंभवति उक्तंच ॥ नैकस्मिन्ध
त्तरेकायौगृहोद्वाहोकराचन ॥४४॥यर्जातराण्यह्द उद्वाहस्रतचूढकेऋमेण अब्ददलतत्स्वं उद्वाहेविवाहेच्छतेसति अब्दवर्षपर्यंतं व्रतेव्रतयधेच्छतेस
सिदलअर्द्धांश्वं षणमात्सपर्यतमित्यर्थं चूढकेघोलकर्मच्छतेसतितत्स्वंउतस्यदलस्यापिस्वं उद्वाहेस्तर्पण्यपिउतयुतंभाद्बच
नाचरेत् किञ्चिना महालयगयापिष्पंविना महालयःमाद्रपवापरपताः गयाप्रसिद्धा पिष्पंमातापितृसपदिन तत्रपत्त्राद्दिक्रियतेतन्महालयग

उद्वाहत्रतचूढकेब्ददलतत्स्वंउतिलैस्तर्पणश्राद्धपिण्डयुतंमहालयगयापिश्रयिनानाचरेत् ॥ पूर्वं
सप्तपदीविधेरधिगतेदोधेवरेवामृतेदेयान्यत्रविवाहितापिचबलाद्याविद्ययोनिरनेचेत् ॥ ४५ ॥

यापिष्पतदिना उक्तंचायियाहव्रतचूढासुवर्षमर्द्धतदर्द्धकम् ॥ अतिलत्तपणंकुर्वांश्रूखकुर्यावपिण्डकम् ॥ महालयेगयाश्राद्धेमातापिष्पोऽस्येहनि ॥ उ
वोद्वाहोपिकुर्वावपिण्डदानययाविधीतिपूर्वमिति सप्तपदीविधे पूर्वप्रथमतोदोषेअंभूकादिकेअधिगतेज्ञातेसति वाङ्मस्यया धरेमृतेसति कन्या
अभ्यषदेया अपिच याकन्याबलाद्धिवाहितासापि अन्यषदेया तर्हिकर्षचेपदिधिद्योनिरनेस्यात्विद्यायोनिर्यस्या सातथा पुरुषमुक्तेत्यर्थ
उक्तंचयाहवस्वयेन ॥ महादोषेसुविनातेपूर्वसप्तपदीविधेः ॥ मरणादौसमुत्पन्नेदेयान्यस्मैनदोषमाह् ॥ बलावुद्वाहिताकन्यावातव्याग्यवरायचेति

अन्यच्च॥बलादुदाहिताकन्यामंत्रैर्येदिनसंस्कृता ॥ अन्यस्मावाधवेद्यायथाकन्यातथैवसेति ॥ महादोषाःकारिकानिवंधेउक्ताः ॥ अधामुकःऋया
हीनश्चापस्मारीनपुंसकः ॥ दूरस्थःपतितःकुष्ठीदीर्घरोगीवरोनसन् ॥ अन्येपिदोषाउक्ताः॥मूर्खनिर्धनदूरस्थशूरमोक्षाभिलाषिणां ॥ त्रिगुणाधिकव
र्षाणानदेयाजातुकन्यकेति ॥ पुरुषनपुसकलक्षण ॥ यस्याप्सुप्लवतेबीजं-हादिमूत्रंचफेनित॥ पुमास्याल्लक्षणैरैतैर्विपरीतैस्तुषढकः ॥ अपरीक्ष्यदाने
दोषः अपरीक्ष्यवरकन्यानिगुणार्थप्रयच्छति ॥ कुलंतस्यैवतच्छोकसंतप्तोविनिर्कृततीति ॥ ४५ ॥ अथस्त्रीरहितानाविधिमाह अस्त्रीकैःस्त्रीरहितैः

अस्त्रीकैःकुशहेमरौप्यरचितातास्त्रीचविप्रादिभिर्भार्यावानिखिलैःसुवर्णरचिताधर्मायधार्याबुधैः ॥ मं
दाराकंदिनेंबुपाग्निफणिभंभद्रातिथिश्चेदिहोद्भूतासाविषकन्यकापितनुगौसौम्यौरिपुक्षेत्रगौ ॥ ४६ ॥

विप्रादिभिःविप्रक्षत्रियविट्शूद्रैः क्रमेणकुशहेमरौप्यरचिताशौल्बीचभार्याधर्मायधार्या अयमर्थः विप्रेणकुशरचिताभार्याधर्मायधार्या क्षत्रि
येणहेमरचिता वैश्येनरौप्यरचिता शूद्रेणताम्रीताम्ररचिताभार्याधार्या कथमूतैर्विप्रादिभिः बुधैःस्वस्वधर्मनिरतैः वाइत्यथवा निखिलैःसर्वै
विप्रादिभिःसुवर्णरचिताभार्याधार्या यतस्तयाविनागृहस्थधर्मसाधननस्यात् तथाचोक्तं॥ अपत्नीकैस्तुधर्मार्थकौशहिमीचराजती॥ ताम्रीविप्रादि
भिर्भार्याधार्याहैमीतयाखिलैरिति॥अथविषकन्यालक्षणमाह मंदेति मदाराकंदिने शून्यकंभौमानामन्यतमस्यवासेरे अंबुपाग्निफणिभ शतला

काठिकाशेषापामगपतमनसत्रम् भद्रादिपिद्वितीयासममीक्षावशी अयसामागपतमाचेत्स्यात् तदायोगःस्यात् दशोभूताअधयोगोपाक
 न्याजातासाविकन्यका अपयोगातामाइरिफ्रेत्रगोसोभ्योतनुगोलाप्रगतौचेत्स्याताम् ॥ ४१ ॥ अपयोगांतरमाइ एककूटइति एकः
 कूर रिदुलोपग तनुगमेत्स्यात् दशोद्वयापिविकन्यकास्यात् तनोलमेतौरिद्वानिःस्यात् रकिःसूर्यःपुष्पाःपचमगाःस्यात् पर

एक कूरइहोत्रवाप्ययतनौसौररविःपुत्रगोधर्मस्योधरणीसुतोयमपरोयोगोपितञ्जावियम् ॥ मू
 लायत्रिपदोन्नवाश्वशुरमत्पत्रयेतत्त्रिपन्येष्टाल्येपातेपूर्वजंदिपचतुर्येद्विवरंहतिच ॥ ४७ ॥

णीसुतोभोगोपमस्योनमस्योमदास्यात् तदाअर्पमपरोयोगास्यात् तञ्जापिकन्याधियस्यात् विपयित्तिपपाविपस्वीकारात्तन्मत्पुर्मवती
 तिफलसूचितं तरमापगित्याग्येतिभाय अपमूलजाधीनाफलमाइ मूलेति मूलस्यआपधिपदोन्नवाप्रयमचरणभेजेजाताकन्याश्वशुरइतिमार
 यति अर्धव्यपे अदिराच्छेपातस्यअन्यपयेअस्यचरणभेजेजातातस्त्रिपतस्यश्वशुरस्यस्त्रियंश्चद्वेद्वितीव्ययः ज्येष्ठोत्ये ज्येष्ठायाश्चतुर्यंश्च
 रणेजातापातेपूर्वजंग्येष्ठइति दिपचतुर्ये इतोपीपतीमस्यतत्त्रिप विद्यात्वा तस्यचतुर्येस्वरणेजातादेवइति अर्धव्यपचरणजातात् ॥ ४८ ॥

एवं उक्तनक्षत्रचरणजतीनानरः युवतेः स्त्रियः श्वशुरादीन् हन्ति तथा च गर्गः ॥ मूलजाशुभ्रं हन्ति सार्पजा च तद्गर्गनां ॥ ज्येष्ठजा तु पतिज्येष्ठं देवं रतु द्विदव
ते इति ॥ तथा च कश्यपपटले ॥ मूलात्यपादजौ श्रेष्ठौ तथा श्लेषाद्यपादजौ ॥ द्विशात्यपादजौ दुष्टौ तथा ज्येष्ठात्यपादजाविति ॥ अस्यापवादः अभाव इह नो
दोष इति अभावेतेषां श्वशुरादीनां अभावे सति इह मूलादिजो द्विहने नो दोषः केचिदाचार्योः नुः नरस्य मौज्यूर्ध्वमौजिबंधनानंतरं तत्फलं न वदं
ति उक्तचनारदेन ॥ मूलव्यालमवो दोषो विवाहे य उदाहृतः ॥ समौजिबंधनादूर्ध्वपुंसनिवेतिकेचनेति ॥ पैश्याद्येपिमघाया आद्यचरणेपि मूलवत्फ

एवं नायुवतरे भाव इह नो दोषो ननु स्तत्फलं मौज्यूर्ध्वनवदंति केचिदपि पैश्याद्ये फलं मूलवत् ॥ नो
द्वाहौ सहजातयोः ख्युतुषु नो द्वाहाद्भूतं नो पुमुद्वाहात् ख्युद्बहनं न मंगलविधेर्मुंडं त्रिशुभ्येषु न ॥ ४८ ॥

लंस्यादितिकेचिद्दति तथा चोक्तनारदेन पैश्यागडोद्भवा कन्या श्वशुरादीन् च केचनेति ॥ अथ ऋतुत्रयमध्ये किं न कर्तव्यमित्याह नो द्वाहाविति
सहजातयोः एकौ द्रसमुत्पन्नयोः पुत्रयोः कन्ययोः कन्यापुत्रयोर्वा उद्वाहौ विवाहौ श्युतुषुत्रयश्च तेऽतवश्च श्युतवः तेषु न कार्यौ षण्मासान्तरं
नकार्यावित्यर्थः उक्तचनारदेना विवाहश्चैकजन्याना षण्मासान्तरं यदि ॥ असंशयं त्रिभिर्वर्षैस्तत्रैकाविधवा भवेदिति ॥ नो द्वाहाद्भूतमिति उद्वाहा
श्युतुषुत्रतं मौजीनकार्या तथा चोक्तनारदेन ॥ पुत्रोद्वाहात्परपुत्रीविवाहो न ऋतुत्रये ॥ न तयोर्ब्रतमुद्वाहान्मंगले नान्यमंगलमिति ॥ नो पुमुद्वाहात् ख्युद्बह

नमिति पुमुदाहावपुरुषविवाहात्स्त्रुगुपुरुषुइह न कन्याविवाहन्नोकार्यः ॥ तथाचकाल्यापनः ॥ पुषोदाहात्परपुषीविवाहान्स्त्रुगुपुरुषुइह ॥ भिशुन्ये गलविधेर्मुदमिति मगलविधेः विवाहाव्त्रुगुपुमुठनचौलव्रतवानकार्यम् अत्रकाल्यापनः ॥ कुलेऋतुभयावर्षाकुमढनापतुमुठनमिति ॥ भिशुन्ये पुनेति एपुम्युतुभिशुभीनकार्या प्रयाणाशुमानांसमाहारस्त्रिशुमी मगलत्रयमितियावत् नकुर्यान्मगलत्रयमितिवचनात् ॥ ४८ ॥ नोऽप्येष्टा ह्यभिवि ज्येष्ठत्त्वमगलात्विवाहावेऽरुगुतुपुलघुमगलन्नोकार्यम् यद्विद्विद्यालापामुक्ततज्येष्ठमगलं मन्यच्छुभमगलं ज्येष्ठलघुलक्षणं सारसमुष

नोज्येष्टाच्छुभकालरुद्धतऋतेकाल्यापनोमुठनचौलव्रतमेखलेत्सुभयत कार्याविवाहादियम् ॥
 भेदेऽब्दस्यचसकेटेवितनुयात्पूर्वोदितमगलवेदाहातरितेदिनव्यवहितेनयानगेनापिवा ॥ ४९ ॥

ये ॥ श्रुदाकेशावसीमत्विवाहोपनयान्वयुधाः ॥ शुभमगलमित्याहुस्त्वदन्पच्छुभमगलमिति ॥ तच्चकार्यमित्यर्थः कस्म्यष्टे कालरुद्धत ऋते कालेन रुद्गमाधानपुसभनावितस्माप्ते तेनविनेत्यर्थं तथाचकाल्यापन' मादृयशक्तियापूर्वज्येष्ठकृत्वागुमगलं ॥ ऋतुभयपुनर्पावपकुयाच्छुभमगलम् ॥ लघुवागुख्याकार्यकार्यनिमित्तिकयदीति ॥ लघुशुभमगलयोभिभक्तवृत्तेनदोषः काल्यापनोमुनिधृतिप्राह इतीतिकि व्रतंमुठनन चौलमेवमुठन मौ जीविवाहात्प्रमपत कार्येति तथाचतदाक्य ॥ मुठनचौलमित्युक्तं व्रतोदाहोऽगुमगलम् ॥ चौलमुठनमेवोक्तवर्जयेद्दृष्टात्परम् ॥ मौजीचोभयत

कार्यायतोमौजीनमुंडनमिति ॥ अथसंकटेप्रवृत्तिमाह भेदेऽब्दस्येति संकटेदेशकालभयादौअब्दस्यसंवत्सरस्यभेदेपूर्वोदितमंगलंवितनूयात्वि
 स्तारथेत्कुर्यादित्यर्थः तथाचोक्तंसंहितासारावल्या ॥ फाल्गुनेचैत्रमासेतुपुत्रोद्वाहोपनायने ॥ भेदादब्दस्यकुर्वीतनक्तुत्रयलंघनमिति ॥ अ
 थवा वेदाहातरितेचतुर्दिनातरितेकालेमंगलवितनूयात् तथाचस्मृतिसारावल्या ॥ पुत्रीपरिणयादूर्ध्वयावद्दिनचतुष्टयं ॥ पुत्र्यंतरस्यकुर्वीतनोद्वाह
 मिनिसूरयइति ॥ अथवा दिनव्यवाहिते एकदिनांतरितेकालेमंगलकुर्वीत॥एकादशप्रसूतानामेकस्मिन्वासरेनरः ॥विवाहंनैवकुर्वीतमंड

एकाहेपिजनाश्रयांतरइहेदंतरतम्याहुधैर्योज्यनोयमयोर्निषिद्धमनयोरैकत्रकार्येजगुः ॥

नोपरिमुंडनमिति ॥ अथवा एकाहेपिनद्यानगेनपर्वतेनअंतरितेदेशेमंगलंवितनूयात् ज्योतिर्विवरणे ॥ एकोदरयोर्वरयोरेकदिनोद्वाहतोभवेनाशः
 ॥ नद्यतरएकदिनेकेप्याहुःसंकटेचशुभमिति ॥ शार्ङ्गधरोपि॥नद्यंतरेपिशुभदृथकशैलस्थरोधतइति॥४९॥एकाहेपीति अथवा एकाहेपिजनाश्र
 यांतरेमंडपातरेमंगलवितनूयात्“मंडपोर्त्तीजनाश्रयइत्यमरः” उक्तंचज्योतिर्विवरणे ॥ एकोदरसभवयो
 रेकाहेभिन्नमंडपेकालइति ॥ अथेषापक्षाणानिर्णयमाह इहेदमिति इहास्मिन्विवाहादिविषये इदंभेदेऽब्दस्येत्याद्युक्तंबुधैस्तारतम्याद्यो
 ज्यम् सकटानुरूपंयोज्यमित्यर्थः अथयमलयोर्विशेषमाह मोयमयोरिति यमयोर्यमालयोःइदंनोनिषिद्धम् अनयोर्यमलयोर्मंगलंप्रकत्रएक

षत्सरे एकवारो एकमठो पेकापमिति मुनयो जगुः उक्तं च ॥ एकस्मिन् षत्सरे षट्पेताया ॥ कतव्यमगलं स्वस्रोर्भाद्रोर्यमलजातयो रिति ॥ तथा
 वीनास्त्रीणां पुरुषार्थाया मलजातानामप्येवं दुःखग्न्यापत्वात् यमलयार्थे मध्ये एकस्मिन् षट्पेताया षट्पेताया षट्पेताया षट्पेताया षट्पेताया
 कुर्यात् स्त्रीपुरुषयो सह विवाहकारणस्या षट्मानत्वात् अयमनुदाहनिषेधमाह नैकस्मै श्रुति एकस्मै षट्पेताया षट्पेताया षट्पेताया षट्पेताया
 दद्यात् सहजयो एको वरसंभवयोर्भाषा एको ऋवेकस्य केन दद्यात् तयामिया परस्परं हहनतनुयात् मया पितकटे प्रवृत्तिमाह कुर्यादिति

नैकस्मै द्रुहि तद्वपसहजयो नैको ऋवेकस्य केन दद्याद्ब्रह्महनिमिथोनतनुयात् कुर्यादसंपद्यद् ॥६०॥ नो
 ब्राह्मसतिनिश्चयपिजगदु पित्रो सपित्रो स्त्रिया सूनीर्षात्तुरनुचितस्वसुरसूक्रातौ पितृव्यस्य च

अथ नैकस्मै इत्यापुक्तमकर्तव्यमसंपदि अग्न्यवपुवराछामे सति कुर्यात् तथा च नारद ॥ प्रत्युदाहे निवकाये नैकस्मिन् षट्पेताया ॥ तत्रैकजग्न्य
 पोः पुंसोरेकजग्न्यतु कग्न्यकइत्यादि ॥ ५० ॥ अयमप्रतिफूलनिणयमाह नोदाहमिति निश्चयपितसतिबुधा उदाहनजगदुः कस्यासत्वा पिप्रोः
 असूक्तमतीसत्या मानाश्चापिताश्चितरोसयो अमूना प्राणाना उक्तातिः आत्कर्मणस्तस्यासत्यामिष्यर्थ कर्ममृतयोः पिप्रोः सपिप्रोः पितरोश्च
 पितरोश्च पितरः मातुः पितरोः पितुः पितरोः इत्यर्थः तैः सह सर्वमानोः सपितरोः सपिप्रोः पुनः कस्यासत्वा स्त्रियाः असूक्तमतीसत्वात् इवादि

तीयविवाहादज्ञेयम् एवंसूनोःपुत्रस्य भ्रातुःसहजस्य अनूढितस्वसुःअपरिणीतभगिन्याः पितृव्यस्यपितृभ्रातुः असूक्तगतौसत्या एतदुक्तंभ
 वति पित्रादीनामुक्तानामध्येअन्यतमेमृतेसतिविवाहनकुर्यादित्यर्थः तथावृद्धशौनकः ॥ वरबध्वोःपितामातापितृव्यश्चसहोदरः ॥ एतेषाप्रातिकू
 लचेन्महाविघ्नप्रदभवेत् ॥ अन्यच्च ॥ पितापितामहश्चैवमाताचैवपितामही ॥ पितृव्यःस्त्रीसुतोघाताभगिनीचाविवाहिता ॥ एभिरेवविधिभैश्चप्रति
 कूलवृधैःस्मृतम् ॥ अन्यैरपिविपन्नैश्चकेचिदुच्चूर्नतद्भवेदि ते ॥ अथान्येषामतमाह अन्यइति अन्येबुधाःस्वान्वयजात्ययेपि स्वकुलजातमर्त्य

अन्येस्वान्वयजात्ययेपिजनकांवास्त्रिसुतान्यात्ययेब्दाद्धांत्तरेविदधतेहेरंबशांत्याक्वचित् ॥ ५१ ॥

नाशेपितृद्वानविदधुः तथाचभृगुः ॥ वाग्दानानतरयत्रकुलयोःकस्यचिन्मृतिः ॥ तदोद्वाहनैवकार्यःस्वपक्षक्षयदोषतइति ॥ अथसंकटेप्रवृत्ति
 माह जनकांवास्त्रीति जनकश्चाबाचस्त्रीचसुतश्चाअन्यश्च अन्यःकुलजःप्रतिकूलाधिकरी एषामत्ययोनाशःमरणमितियावत् तस्मिन्सति अ
 ष्ढार्धाद्धांत्तरेहेरंबशात्यागणेशशात्याक्वचित्संकटेविदधतेबुधाइत्यध्याहारः एतदुक्तंभवति वरस्यवध्वावापितृनाशेअब्दांतरेवर्षांतरे मातृ
 नाशेअद्धांतरेषणमासांतरे स्त्रीनाशेअद्धांत्तरेत्रिमासांतरे एतद्वितीयादिविवाहेज्ञेयम् तथापुत्रनाशेअद्धांतरेसार्द्धमासांतरे अन्यनाशे पितृमातृ
 स्त्रीत्यादिभ्योन्यस्यकुलजस्यनाशे दलांतरेसार्द्धमासस्याद्धांतरे त्रयोविंशतिदिनांतरेविदधतेइत्यर्थः ॥ ५२ ॥

अभ्यस्येघातुविशेषमाह भ्रातुश्चात्मजविविति भ्रातुर्नाशोपुत्रवत्वपुत्रनाशोऽकवञ्जोऽप्यं सार्द्धमासातरेकर्तृभ्यमित्यर्थः सथाचरस्मृतिसारावक्ष्यो ॥ पि
 तुरब्दमिहाशोषंतदर्थमातुरेष ॥ मासत्रयं तु मार्यायास्त्वदर्थं भातृपुत्रयोः ॥ अन्येपातुसापिदानामाशौचमाससंमितम् ॥ तदाबुधागतिकृत्स्नाततो
 लभं विधीयते ॥ स्मृत्यतरेप्युक्तम् ॥ सकटेऽसमनुभ्रातेऽथऽसन्न्येनयोगिता ॥ शोतिरुक्तागणेऽस्य कृत्स्नातांशुममाचरेत् ॥ अकृत्स्नाशांतिक
 यस्तु निषेधेऽतिवारुणे ॥ प्रकरोति गुं गर्भात् विमस्तस्यपवेपवइति ॥ ऋषोतिः प्रकाशो ॥ प्रतिकृलेऽपि कर्तृभ्योऽपि बाहोमासमंतरात् ॥ शांतिविद्याप

भ्रातुश्चात्मजवन्नयेतिसमयेऽपि त्रोऽर्भृतेः सशयेनान्येषां प्रतिकूलमामयि विरकारात् गतानामपि ॥

गावस्वावादानाविषेरेत्युनः ॥ इत्येतत्प्रौढायां कर्म्यकायापि भोर्मरणेऽपि द्वेषं प्रतिकृलेऽपि प्रतिकूलमावमाह मयेदुर्मिसराजमनेऽति
 समयेऽतिकालेऽपि भोर्मातापि भो मृतेऽसशयेऽसति अन्येषामातृपितृभ्यामभ्येषामृधानां प्रतिकूलनास्ति तथाचोक्त्येति सागरे ॥ दुर्मिसराष्ट्रभगे
 ष्वपि भोर्वाप्राणसंशये ॥ प्रौढायामपि कर्म्यापानास्य कूलं प्रवीततइति ॥ विशेषांतरमाह ॥ आमयि विरकारात् गतानामपि प्रतिकूलनास्ति आम
 यीरोगीऽपि रोगीऽपि यावत् विरक्तोऽपि दूषासीनः आराहृतोऽदूरागतः वैशाखरगतइति यावत् “आराहृतस्त्रीपयोगित्यमरः” एषामपि मृतानां प्रति
 कूलनास्ति तथाचोक्तस्मृत्यतरे ॥ दीर्घीरोगाभिमृतस्य पूर्ववेशोऽस्थितस्य च ॥ उदासवर्तिनश्चैव प्रतिकूलनाविप्रवइति ॥ अपान्पानपिशाखायां

नाह ॥ आतुर्यादिति तुर्यश्वतुर्यः पुरुषः मूलपुरुषाश्चतुर्थइत्यर्थः तंमर्यादीकृत्यमृतस्यनरस्यक्रियाया अनभिभवेअभावेसतिक्वचित्कारणा
तरात्क्रियायामकृतायानादीमुखनाचरेत् एतत्स्वगोत्रविषयम् तथाचमेधातिथिः ॥ प्रेतकर्माण्यनिर्दत्यचरेन्नाभ्युदयक्रियाम् ॥ आचतुर्थततः
पुंसिपंचमेतुगुभभवेदिति ॥ नोकुर्यादिति ज्वरितस्यमंगलनोकुर्यात् तथाचगर्गः ॥ ज्वरस्योत्पादनयस्यशुभंतस्यनकारयेत् ॥ दोषनिर्गमनात्प
श्चात्स्वस्थोधर्मसमाचरेदिति ॥ अतीति अतिव्याध्युद्भवेकस्यचित्कुलजस्यशरीरेअतिदारुणज्वरोत्पत्तौनिश्चयनोकुर्यात्प्रतिकूलभीत्या “रो

आतुर्यान्मृतनृक्रियानभिभवेनादीमुखनाचरेन्नोकुर्याज्ज्वरितस्यमंगलमतिव्याध्युद्भवेनिश्चयं ॥ ५२
चेत्स्यात्सूतकमुक्तपूर्वसमयेनारब्धकार्येबुधः कूष्मांडीघृतहोमतोहिजननाशौचेक्वचित्कारयेत् ॥

गःपाप्माज्वरोव्याधिर्विकारोदुःखमामयइत्यादिवाग्मद्वेज्वरपर्यायनामानि” तथाचगर्गः ॥ केचिद्दुर्गुहस्यस्यकस्यचिद्द्वारुणोज्वरः ॥ तावन्मंगल
कार्यचनकार्यनिश्चितबुधैरिति ॥ ५२ ॥ अथमहत्संकटेसतिष्टद्विसूतकेकमर्हितामाह चेत्स्यादिति उक्तपूर्वसमये यज्ञोद्वाहनचौलमौजिकमित्य
त्रोक्तेपूर्वकाले अनारब्धकार्येसतिकर्मणिअनारब्धेसति संकटेचप्राप्तेसति कूष्मांडीघृतहोतः कूष्मांडीभिर्यद्देवादेवहेडनमित्यादिसिद्धिभिः
ग्निर्धृतहोमः कूष्मांडीघृतहोमः तेनजननाशौचेदशहोतः जन्मदशहोममध्येकर्मआचरेत् कूष्मांडीघृतहोमशास्त्रोक्तसदक्षिणं कृत्वाकर्मकर्तव्यमि

ल्यर्पः तदुक्तं स्मृत्यन्तरेण तत्कटेसमनुप्राप्तेऽसुतकेसमुपागतोऽकृष्माढीभिर्घृतं कृत्वा गादत्वा च पयस्विनीम् ॥ घृढोपनयनोद्वाहोऽप्रतिष्ठा विक्रमाचरो धितिः
 इत्यन्तरे ॥ अनारब्धविशुद्धपर्यकृष्माढिजुहुयाद्दुतम् ॥ गात्रपात्यं च गम्याशीतव शुद्धयति सूतकीति ॥ अपसिंहैर्गुरोसतिर्मगलनिषेधमाह त्रिंशत्त्रय
 इति सिंहसिंहराशीर्हज्यः सिंहैर्ज्यः तस्मिन्सतिशुभनित्यभ्यतिरिक्तनदितस्यात् इवतुपूर्वमेव प्रपाचितं तथा च कालनिर्णये ॥ शगतिफपोऽष्टिकपा
 प्राप्रतिष्ठोद्वाहपूर्वकम् ॥ न कुर्यात्सवर्मागक्यसिंहस्येव शत्रुहस्पतौ ॥ इष्टापूर्ते च चौलाविसंस्कारान्धासुकमच ॥ अन्यानि श

सिंहैर्ज्येन शुभहितं हरिलवोर्ध्वगीतमीदक्षिणे जान्द्व्युत्तरत क्वचिद्धितमजेर्केतोस्त्रभौत्यादिषु ॥ ५३ ॥

मकर्मणि न कुर्यात्सिंहैर्गुराविति ॥ अपसकटे प्रवृत्तिमाह हरिलवोर्ध्वमिति कश्चित्सकटे देशकालमयावौ सिंहैर्ज्येपि हरिलवावूर्ध्वं तिहावावूर्ध्वगौ
 तभ्याः वक्षिणतः जान्द्व्युत्तरत शुभकमदितस्यात् तथा च ज्योतिर्निर्धरे ॥ सिंहैर्गुरोसिंहनवाशकोर्ध्वगोवावरीवक्षिणकूलजातिः ॥ इहाह कालात्प
 यवोपभूतौ कार्यो विवाहश्च यव नोपधीतीति ॥ तथा च गर्गः ॥ मागीरय्युत्तरेतीरे गोदावर्याश्चक्षिणे ॥ इतोद्वाहाविकर्माणिसिंहसंस्थेन दुष्यतीति
 ॥ अर्यत्रोवावया उत्तरे मागीरय्या वक्षिणे एव हयोगोवाजान्द्व्युत्तरेपि शुभन आचरो दिति सिद्धं तथा च वसिष्ठः ॥ गोदावर्गुत्तरेतीरे
 मागीरय्याश्च वक्षिणे ॥ विवाहाविनकुर्वत सिंहस्ये च वाक्यनाधिते ॥ अपाप्यसिसकटे प्रवृत्तिमाह अजेति अस्रमीत्यादिपुल्लोमयादि

पुसत्सु अंतःगोदाजान्हव्योर्मध्ये हरिलवाद्दूर्ध्वसिंहज्येसति अर्जमेषेइनेसूर्येसतिशुभमाचरेत् अर्जइनेइत्येतद्विवाहविषयसप्तमीत्यादिष्वि
 त्यनेनपदेनलक्ष्यते तथाचशौनकः ॥ मेषस्थेदिवसकरेसिंहस्थेवज्वपाणिसचिवेच ॥ यस्याःपरिणयनमसौसार्ध्वसुखसंपदोपेतेति ॥ व्रतवं
 धस्तुमीनगेसूर्येसति चैत्रेकर्तव्यइतिग्रथकृताप्रागेवोक्तम् अनिमिषरविमधौकार्यमिति तथाचमौजीपटले ॥ जन्मभादष्टगोसिंहेनीचिवाशत्रुगुरो
 ॥ मौजीबंधःशुभःप्रोक्तश्चैत्रेमीनगतेरवौ ॥ अथवा इनेइज्येतत्पदसर्वशुभसाधारणविषय तथाचशौनकः ॥ सिंहस्थेदेवगुरौमेषस्थोयद्विभवे

देशग्रामगृहज्वरव्यवहृतिद्युतेषुदानेमनौसेवाकाकिणिवर्गसंगरपुनर्भूमेलेकेनामभम् ॥ जन्म
 क्षेपरतोवधूपुरुषयोर्जन्मक्षेमेकस्यचेत्ज्ञातंशुद्धिमितोविलोक्यचतयोर्नामर्क्षयोर्भेलकः ॥ ५४ ॥

त्सहस्राशुः ॥ मगलकार्यकुर्यादितिनारदपराशरौवदतइति ॥ अस्रभीत्यादिष्वित्यत्रादिशब्देनवृद्धिपितृमरणशंकायांकर्त्रतराभावाद्यातिसंकटे
 ज्ञेयम् ॥ ५३ ॥ अथनामराशिजन्मराश्योर्निर्णयमाह देशःप्रसिद्धः ग्रामःप्रसिद्धः गृहंप्रसिद्धः ज्वरःप्रसिद्धः इत्यादिषुनामराशिःप्राधानस्यात्
 एतदुक्तमवति देशग्रामगृहेषुप्रवेशार्थं ज्वरेचंद्राद्यवलोकनार्थं व्यवहृतिर्व्यवहारः द्युतप्रसिद्धम् दानंतुलापुरुषादि एषुचंद्रबलाद्यर्थं मनौमत्रे मे
 लनार्थं चंद्रबलाद्यर्थंच सेवाराजादिसेवा तत्रमेलार्थंकाकिण्याकाकिण्यवलोकनार्थं वर्गशुद्धयर्थं सगरेसग्रामे चंद्रबलाद्यर्थं पुनर्भूमेलेकेपुनर्भू

मेलनाय नामराशिरवलोकनीयइत्यर्थः परतःपुम्पोग्मपविबाह्याभादौ जन्मर्क्षजन्मराशिःप्रधानस्यात् तथाचज्योतिर्निर्घषे ॥ देशाभ्रामेगृह
 पुद्दसेवायाम्पवहारके ॥ नामराशोऽप्रधानत्वजन्मराशिनार्थितयेविति ॥ काकिण्यावर्गशुद्धोषवानेफ्लेजयरोषये ॥ मन्त्रेपुनर्मुखरणेनामराशोःप्रधानते
 ति ॥ विवाहेसर्वमागण्येयाभादौग्रहगोचरे ॥ जमराशोःप्रधानत्वनामराशिनार्थितयेदिति ॥ अपयधुवरयोर्मध्येपुकस्यजन्मर्क्षज्ञातपुकस्य
 नज्ञातंतादागुद्धिमेलाधिककयमबलोकनीयमित्याह षड्पुरुषयोर्मध्येषविपुकस्यजन्मर्क्षज्ञातंतादादत्त ज्ञातात्

भंनामादिमवर्णतोवकहृडापुज्यादिवर्णाद्वौतुल्यावत्रशसौस्वपौयदभिधाबद्ध्योस्यनामांतिमम् ॥

जन्मसीवेकस्यगुद्धिगुर्वादिगुद्धिविलोक्यतपोर्षधुवरयोर्नामर्क्षयोर्मेलकोवर्णविश्याविकःपूर्वोक्तोविलोक्या अर्थाद्दुयोराराश्यज्ञानेनामर्क्षोदियस
 धिविलोक्यं तथाचशाद्गारः ॥ विवाहघटनविषलमर्जमर्जबलम् ॥ नाममास्थितयेस्तर्षजन्मनज्ञायतेयवा ॥ ५४ ॥ अयमेककार्यनाम्नोनस
 प्रज्ञानमाह भंनामेति नामादिमवर्णोनामापस्तस्मात्अवकहृदंशतपर्वषक्र पस्मात्षक्रात्नृचेचोलापेष्वापेइत्यादयःश्लोकातिवद्धास्तस्मा
 द्बक्रातर्भनसश्चेत्यम् तथा षुडामणीतिनाम्नाःआपासरात्चकारात्षुचेचोलाइत्यादिनाअग्निनीनसर्भतप्रथमचरणइतिवत्त्रेयमित्यर्थः
 तथाचरीपिकापाम् जन्मनज्ञायतेयेपातेपानामगवेष्यते षक्रेवकहृदेमाशोतभाचीकेभिवग्निमाविति तन्भाचीत्यस्यार्थः मयानाम्नोनसप्रगवे

प्यते तदाअग्निभातृक्तिकानक्षत्रात्नाडीविलोक्येतिकेश्विदुक्तं तस्मादश्विन्यादित्रिकंठ्यस्तमितिन्यायेनना
 ह्यवलोकनंबहुसंमतमितिभावः अथनामादौसंयोगाक्षरेसतिकिकर्तव्यमित्यपेक्षायामाह युज्यादिवर्णादिति युजियुक्तोऽक्षरेसंयुक्ताक्षरेप्र
 द्युन्नेत्यादिकेनामादौयुक्ताक्षरेसतिआदिवर्णात्प्रथमवर्णात्संज्ञेयम् यथा प्रद्युन्नेनाग्निप्रथमवर्णःप्रः तत्राप्याद्यः पकारस्तस्मात्भंज्ञेयमित्यर्थः
 प्रियवचेत्यादौप्रिकारएव हुपदेत्यादौद्रुकारएवमाह्यइत्यादि स्वरशाले ॥ संयोगाक्षरजेनाग्निज्ञेयं तत्रादिमाक्षरमिति ॥ अथअवकहडचक्रे

आर्यानुब्रह्मनेजनुर्भममलंपट्टस्यबंधेजगुर्गेहग्रामनृपाभिषेककृषिर्माँज्यन्नाशनेभूषणे ॥५५॥इतिविवाहप्रकरणं ॥

नामाद्यक्षराभावेसतिकिकर्तव्यमित्यपेक्षायामाह ववौतुल्यावत्रशसौखषाविति अत्रावकहडचक्रेववौइतिइमौवर्णौतुल्यौ तथाचखषौशिवड
 तिनाग्निप्रसतिअवकहडचक्रेशकारस्याभावात्शकारस्थानेसकारांगीकारात्भंज्ञेयमितिभावः एवमेवशैसैतथाखषौपरस्परवर्णौज्ञात्वाभंज्ञेयम् तथा
 यम् तथाचस्वरशाले ॥ खषौशसौववौचैवज्ञेयावितिपरस्परमिति ॥ अन्यच्च ॥ नप्रोक्ताडऽत्रणावर्णानामादौसतितेनाहि ॥ चेद्भवंतितथा
 ज्ञेयागजडास्तेयथाक्रममिति ॥ चक्रशतपदवक्ष्येऋक्षाशाक्षरसंभवमिति ॥ स्वरशास्त्रोक्तमवकहडचक्रंप्रसिद्धं अथयस्यवहूनिनामानिसंतित
 स्यकस्मान्नाभंज्ञेयमित्याकांक्षायामाह यदभिधाबन्ध्योस्यनामातिममिति ॥ यस्यअभिधानामानिबन्ध्योभवन्ति तस्यांतिमंपश्चाद्भवंनामग्रा

सप्त तयाचस्वरशास्त्रे ॥ बहूनीयस्पनामानिनरस्यस्युःकर्षचन ॥ तस्यपश्चात्कर्षनामग्राह्यंस्वरविशारदैरिति ॥ अथजन्मनक्षत्रयैपुत्रेषुशास्त्रेस्ता
 याह आयादति च्चरद्दनेपुरुषविवाहे जनुर्भजन्मनक्षत्रं अमलनिर्दूषणजगुः तयापवृत्त्यवधने गेहगृहकरणप्रवेदान तयामामोग्रामप्रवेदान नृपा
 भिपेकोराजाभिपेकः कृषिप्रसिद्धा मौञ्जीप्रसिद्धा अश्वाशननवामप्राशन भूषणभूषणधारणं पूषासमाहारस्तस्मिन्जममंशुमदंजगु तयाचर्ष्यो
 ति प्रकाशे ॥ जममकृषिनुपाभिपेचनेभूषणेनगरगेहकर्मणि ॥ आधिपत्यमुखिमौजिर्षनेपुविवाहउदितशुभवुधेरिति ॥ राजमार्तद्वेषावसंतसमये

तयाग्न्याधानं ॥ अग्न्याधानमवादिदारसमयेदायापकालेपरैर्द्विशाभिभ्रुवशाक्रपुष्यमृगपौष्णैर्व्यञ्जालभाशयो ॥

दशादग्नेगर्भाष्टमेष्टमे ॥ मेरुर्लाजन्ममासेपिजसमेचतियावपीति ॥ नारद ॥ पद्वंषनघौलापप्राधानेचोपनायने ॥ शुमर्वजन्मनक्षत्रमशुमत्व
 न्यकर्मणीति ॥५९॥ ॥ इतिस्वकृतमुहूर्तमार्तद्वीकाथामार्तद्वकृत्तभायाविवाहप्रकरणसमाप्तम् ॥ ॥ अपान्म्याधानंरुचनेकेनाह ॥ अग्न्याधान
 मिति अमराधानबहुभिर्बुधैर्दारकालेअवाविकथितं चतुर्थीकर्मनंतरदारकालः पुरोचार्यैर्दायापकालेषनविभागकालेअवादि तयाचरुचदाते ॥
 अग्न्याधानंदायकालेविवेयंकेभिरप्रोक्तंषदायापकालेइति ॥ तयाचकाल्यापनगृप्ते ॥ भावसध्याधानदारकालेवायापकालेपूकेषामिति ॥ पूत
 भाप्यकारेरेवभ्यवस्यापितम् अत्रावमतोदारकालेभाटुमतोदायापकालेप्रोक्तमिति स्वधिपुस्तदारस्यामिनाविनाबहुदोषोच्छ्यते तयारि ॥ क

तदारौनवतिष्ठेत्क्षणमप्यग्निनाविना ॥ तिष्ठन्सचोद्दिजोऽत्रात्यस्तथाचपतितो भवेत् ॥ पितृपाकोपजीवीस्यात्प्रातृपाकोपजीवकः ॥ ज्ञानाध्य
 मननिष्ठोवानदुष्येताग्निनाविना ॥ यांनाग्निमुपसेवेतदारान्कामाहतावपि ॥ पारदारीसविज्ञेयः स्वस्त्रीस्वीकरणादपि ॥ यथाज्ञानयथासध्यावेद
 स्याध्ययनयथा ॥ तथैवोपासनदृष्टनस्थितिस्ताद्वियोगतइत्यादि ॥ तस्मात्सूत्रकारैः कात्ययनादिभिः दारकालएवबाहुल्येनोक्तं अग्न्याधाननक्ष
 त्राण्याह केः दीशाग्निध्रुवशाक्रपुष्यमृगपौष्णैः द्वीशं विशाखा अग्निः कृत्तिका ध्रुवाणि च्युतरारोहिण्यः शाक्रं ज्येष्ठा पुष्यमृगौ प्रसिद्धौ पौष्णरेवती

जीवेद्वर्ककुजैः सुतर्द्धिगुरुकेंद्रस्थैरनस्तंगतैः स्वोच्चैष्टर्क्षगतैः परैरुपचयैर्विस्ताद्यशुद्धौ बुधैः ॥ १ ॥ इत्यग्न्याधानं ॥

तैः कयो व्यञ्जनमाशयोः विगताः अब्जाः याम्यातौ व्यब्जौ तौ चतौ लमांशौ चतयोः अब्जाः जलचरराशयः मकरस्य पश्चिमाद्धं कुंभोत्पीनः क
 केंद्रश्चैते जलचरराशयः चद्रोपिजलजः एतैरहितयोर्लभनवाशयोरित्यर्थः तथा च वृत्तशते ॥ कर्किनः ऋषटमीनविलम्बे वाशकेन नुगते यतदीये ॥ लग्न
 गे कुमुदिनीदयिते वानाशमेति जनि तो पिद्रुताशहाति ॥ कैः जीवेद्वर्ककुजैः सुतर्द्धिकेंद्रगुरुस्थै जीवोगुरुः इंदुश्चंद्रः अर्कः सूर्यः कुजो भीमः तैः सुतः पंचम
 त्रः द्वयउपचयभवनानि गुरुर्नवम केंद्राणि प्रथमचतुर्थसप्तमदशमानि ५, ३, ६, ११, १०, ९, १, ४, ७, १० एतत्स्थानगतैः कथं भूतैः अनस्तंगतैः सूर्य
 किरणैरलुप्तैः पुनः कथं भूतैः स्वोच्चैष्टर्क्षगतैः स्वश्रुत्स्वानिचइष्टाश्च एषाः कक्षाणि राशयस्तद्रतैः स्वराशुच्चराशिमित्राशिगतैरित्यर्थः परैरुक्तेभ्यो

ग्येन्द्रेः उपचयेऽपिपदेकादशदशमगैः करपासत्यां विसाषशुद्धीसत्यां वित्तद्वितीयं आर्षलभं तयोऽशुद्धिःऋरादित्स्वितस्यासत्या शीर्षपूर्ववत्
 प्रायश्चामित्युक्तमवलोक्यम् तथाचत्तशते ॥ केन्द्रतोपचयभिकोणमगवाःसूर्यास्त्रीवेदवःशोपाश्वोपचयस्थितापदितवाग्न्यापानमुक्तशुभम् ॥
 चत्रैपनगेऽत्रियेतयुवतिर्मिमिपुमानष्टमेशेपैर्मुत्पुगतैरुजाचसद्विस्तोन्प्यापानकर्ताभवेत् ॥ नोकुर्यादुत्तमुक्परिप्रद्वमिहसमापुत्रजीर्वेदुभिर्नाचस्ये किं
 जितैरिपोर्मवनगेरस्वांगतैर्वाहिरिति ॥ अन्व्यापाननकुर्वतककिनकप्रपेविधीः।।लभ्रगेपनगेपापेतयारंघ्रप्रहाग्बितद्विति।। १ ॥

नामर्साद्विसुताकदिग्भवगतोग्राम शुभोऽन्योन्यथातत्कोर्णेत्यभुवाशुभंनिवसतांदोषा परेपामलम् ॥

इतिस्वमुहूर्तमार्तद्वयछुभापाअन्व्यापानप्रकरणम् ॥ ७९ ॥ ॥ अथगृहप्रकरणंविषयुस्तावद्ग्रामविधारमाह नामर्सादिति नामर्साश्वामरादौ सका
 शात् दि २सुता५क९दिक्१ मष११गतोग्रामःशुभःस्यात् मन्यठकविपरीतोग्रामःअन्यथास्यावशुभः।।स्यावित्यर्थः तदुक्तंज्योति सागरे ॥ ए
 कमेसप्रमेग्रामवैरंशानिस्त्रिपद्यगे ॥ तुर्पाष्टहावशेरोगःशोपस्यानेसुखंमवेदिति ॥ पूर्वग्रामंशुभाशुभमभिधायेवानीग्रामदिद्नियममाह तत्कोणइतिस
 त्कोणेतस्यग्रामस्यकोणे अल्पमुवारजकघर्मकारादीनांनिषसताथसतिकुर्वताशुभंस्यात् राजकघर्मकशैषनटोबुद्धपृषघ ॥ केवर्तमेदमिह्नाश्वस
 भेतेअस्यजा स्मृताः इत्यादीनांग्रामकोणेऽशुभंस्यावित्यर्थः तत्कोषेनिषसतापरेपाषर्षानीअलअत्यर्थवोपाः।। स्युः अशुभानिस्युरित्यर्थः तथाचज्यो

तिनिबन्धे ॥ भवनपुरग्रामाणांयेकोणास्तेषुनिवसतादोषः ॥ श्वपचादयोल्यजाधास्तेष्वेवविद्वद्धिमायाति ॥ एवंजातीनांशुभाशुभादिग्वभागमुष्कारा
शिपरत्वेनदिक्षुवसतिमाह कन्येति यमाशादितःदक्षिणस्थाःसकाशात्क्रमेणाष्टासुदिक्षुकन्याकर्किधनुस्तुलादयोराराशयोन्यवसंति अन्येउर्वरि
तामध्येन्यवसंति एतदुक्तंभवति अभीष्टग्रामंनवभागंपरिकल्प्यमध्यभागादक्षिणभागेकन्यान्यवसवि कन्याराशिनादक्षिणभागेगृहंनकार्यमि
त्यर्थः तथैवनेत्रैकैककटः पश्चिमधनुः वायव्येतुला उत्तरेअजोमेषः ईशान्याघटःकुंभः पूर्वकौपीवृश्चिकः आग्नेयेअंडजोमीनः न्यवसति

कन्याकर्किधनुस्तुलाक्रियघटाःकौर्ष्याडिजौयाम्यतोमध्येन्यवसंत्यथेंद्रककुभोवर्गाःस्युरोजस्विनः ॥ १ ॥
अष्टावप्रमुखाःस्वंपंचमपराद्विघ्नःस्ववर्गोन्ययुक्तष्टःककिणिकागजैर्मिथइमायस्याधिकाःसोर्धदः ॥

अन्येवृषमिथुनसिंहकरामध्यभागोन्यवसति एवंराशिपरत्वेनद्विङ्गनियममुष्काइदानीवर्गपरत्वेनदिङ्गनियममाह अयेति इंद्रककुभःसकाशात्
अष्टासुदिक्षु अप्रमुखःअष्टौवर्गाः अकचटतपयशवर्गाः इत्येतेप्रसिद्धाः ओजस्विनोबलवंतःस्युरित्युतरश्लोकैकनान्वयः ॥३ ॥ अष्टाविति एतदु
क्तमवति अआईउऊइत्यादिकः षोडशाक्षरोवर्गःपूर्वस्यांबली कादिकःपंचाक्षरोआग्नेय्या चादिकोदक्षिणस्या टादिकोनेत्रैक्या तादिकःप
श्चिमस्यां पादिकोवायव्या यादिकउत्तरस्या शादिकईशान्यांबली अयमर्थः स्वनामादिमाक्षरात्वर्गज्ञात्वास्वस्थानेगृहं कार्यमितिभावः

पत स्वस्वस्थानेप्राणिनोबलघतइतिलोकेप्रतिद्धम् किलक्षणवर्गाः स्वर्पचमपराः स्वैभ्यःपचमा परा वैरिणोयेषसितया यथा अवर्गस्यपप
 चमस्त्ववर्गःसौम्यवैरी कवर्गस्यर्पचमःपवर्गःसोस्त्यवैरी एवसर्वेषावर्गाण्यवैरिणोज्ञावध्या वरित्स्वहित्यामित्थेन एतदुक्तभूपालवच्छमे ॥ भर्गोशा
 स्तार्थ्यमार्जारमिहःश्वासर्पम्पकाः ॥ इमणोपूर्वतस्तेषास्ववर्गात्पचमोरिपुरिति ॥ तस्मात्स्ववैरिवर्गस्यदिशिगृह्नन्कार्यमितिमाव अर्थावन्यत्रम
 प्यम तथापिस्वदिग्वर्गासप्तगुमम् वैरिदिगासप्तगुममितिबुद्धयाज्ञेयम् एवस्ववर्गप्रामवर्गयोमिषारित्त्वमवलेन्यवास नर्तव्यइतिसिद्धम

श्वेतारक्तकपीतरुष्णवसुधास्वादु कटुस्तिककाकापायाघृतशोणिताम्बमदिरागंधाःशुभाविप्रत ॥ २ ॥

तत्रराशिषट्पितवर्गचटितयोर्मध्येराशिषट्पितंशलबत् एतदुक्तंयतिःसागरे ॥ केच्याहुरयवर्गोणास्वस्थानेशुनवगृहमिति ॥ अयवर्गषट्पितेकाकि
 णिकाआइ विप्रइति स्ववर्गोप्रामवर्गवसतिकर्तुर्वर्गस्वदिग्म विगुणित काय मियअन्यपुकृमन्यवर्गयुकार्यं गजैरष्टमिस्तष्टःक्षेपित सन्
 काकिणिकाःसु इमाःकाकिणिकाःयस्यअधिका सार्पदोषनदातास्यात् पूर्वप्रामहिर्नियममुल्काइवानी ' निर्मणेपचनप्रामतेभावीनासमम
 तः ॥ सेप्रमादोपरीक्षितगोचवर्णरसह्नैरिसुक्तत्वात् " तावद्वर्णपरत्वेनभूमेर्वर्णरसगघात्पृष्टसार्द्धेनाहन्वेसेति श्वेतारक्तकपीतरुष्णवसुधाः विप्रतः
 भाष्णत्सकाशात्वर्णानाशुमाग्गोभनाःस्युः श्वेतवसुधापृष्ठीभाष्णस्य भारक्तवसुधासाभियस्य पीतवसुधाभैरपस्य कृष्णवसुधाशुद्धस्य

शोभनेति अर्थात्मिश्रजातीनांमिश्राशोभना तथाचवसिष्ठः ॥ श्वेताशस्ताहिर्जेद्राणारक्ताभूमिर्महीभुजाम् ॥ विशापीताचडूद्राणां कृष्णान्यैर्णांच
मिश्रतेति ॥ एववर्णमुस्काइदार्नरिसमाह स्वादुरिति स्वादुर्मधुरावसुधान्नाह्मणस्यशोभना कटुर्मरीचरसाक्षत्रियस्य तित्तकानिबरसावैश्यस्य का
षायाहरीतकीरसाडूद्रस्यशोभनेति अर्थान्मिश्राणामिश्राशोभनातथाचनारदः ॥ मधुरंकटुकतित्तकषायश्चरसाः क्रमात् ॥ एवरसानुत्तकागंधाना
ह घृतेति घृतगंधान्नाह्मणस्य शोणितगंधारक्तगधाक्षत्रियस्य अन्नगधावैश्यस्य मदिरागंधामघगंधाडूद्रस्य मिश्राणामिश्रगंधाशुभेत्यर्थः तथा

सौम्यादिह्रवभूतलेविरचयेद्विभ्रादिकोग्ध्योखिलेनान्येषांनियमोथयत्रनिखिलाः कुर्युर्गृहंहत्स्थिरम् ॥

चौक्तंकारिकायाम् ॥ घृतासृगन्नमदिरागंधाचक्रमशोभवेदिति ॥ नानाप्रथेषुरसगधानानात्त्वतद्विकल्पतो ग्राह्यम् तथाचनारदः ॥ मधुपेरान्नपिशि
तगधवर्णानुपूर्वकम् ॥ मधुरकटुकतित्तकषायश्चरसाः क्रमात् ॥ पेरगधाकषायगधा अन्यत्सुगमम् तथाचकारिकायाम् ॥ घृतासृगन्नमधानागंधाच
क्रमशोभवेत् ॥ मुरास्यात्कषायस्लकटुकाचानुपूर्वशइति ॥ १ ॥ एवंऽथवीवर्णादिकमभिधायइदानींवर्णपरत्वेनभूह्रवत्वमाह सौम्यादिषुउत्त
रादिषुदिक्षुह्रवोनिन्नत्वस्यतच्चतद्रूतलचतस्मिन्विभ्रादिकोब्राह्मणादिकःग्रहंविरचयेत् एववर्णपरत्वेनभूह्रवत्वमुत्तकाब्राह्मणस्यविशेषमाह अथ्यो
खिलइति अथ्योब्राह्मणःअखिलेसर्वह्रवेगृहविरचयेत् ॥ तथाचभृगुः ॥ उदग्मादिह्रवमिष्टविभ्रादीनाप्रदक्षिणेनैव ॥ विप्रःसर्वत्रवंसेदनुवर्णमथेषुम

न्येयामिति ॥ अयमसातरमाह एषेति निस्त्रिका सर्ववर्णोस्तत्रयद्वैकुरुं तत्रकुत्र यत्रमुविद्वत्अंतःकार्णस्त्रिरस्यात् अयमर्थः यस्याभूमौअ
 त्कारणप्राशास्त्व्यस्यात्तत्रैषगृहकर्तव्यमित्यर्थः तयाषवास्त्वुशास्त्रे ॥ मनसमदुपोपत्रसंतोमोजापतेमुषि ॥ तस्याकार्यगृहंसर्वैरितिगर्गाविसं
 मतमिति ॥ अयशाल्यज्ञानदृच्छाद्धेनाहसद्यप्रभेति सद्यप्रसद्व्यःअगृहकर्तव्यमित्याविगृहप्रअकर्तुर्मुखाषेपादिप्रयमतःधगाविवर्णोद्रमस्या
 त् वर्गाणांप्रयमासरोदयस्यात् अकचटसपयशानामन्यतमासरोद्रम स्यात्तवावाल्पतरिभ्यतेतस्यवर्णस्यदिग्गतेसुषीःआविशेत् वाक्यमत्रा

सद्यप्रअकृतोमुखात्प्रयमतोवर्गादिवर्णोद्रमश्चेत्तद्विगतमादिवोत्तुहपयैशाल्यसुधीर्मध्यत ॥ ३ ॥

स्त्रीस्त्रिकपपेवित्पर्यः पुतपुक्तमवति गृहसंमिताभूमिवक्षिणोचरेस्वामिः समतपानवषाष्टस्वावर्गापत्तरेः अकचटसपयशौरसुभिःक्रमेणाष्टासु
 पूर्वादिषिसुशस्यमाविशेत् अकारेप्रभाप्सरेसतिपूर्वस्याविशिशास्यमाविशेत् ककारेओमेय्या ककारेवक्षिणस्या इत्यांघष्ठसुदिद्यु अष्टभिरक्षरै
 रादिवोवित्पर्यः तुपुनभ्रपयैस्त्रिभिरक्षैर्मध्यवोमध्यकोष्ठेशास्यमाविशेत् इपयानाभयाणामसाराण्यंअन्यतमेप्रंश्राप्सरेसतिमध्येशाल्यमादिशेवित्पर्य
 तथाबोक्तव्योतिनिर्भषे ॥ स्वत्वेष्टेवेवताचसर्वधनस्यापमसाम् ॥ गृहीन्मातुतभाषयाशाल्यसन्धम्विधापति ॥ अकचटतपयशाहृपपावर्णाः
 पूर्वादिमभ्याता ॥ शास्यधराइइनान्भेषास्यगृहेनिवसतानाशाइति ॥ एतदेवल्पदुमृतत्रैवीकम् ॥ वृच्छयापयविअप्राच्यानेशाल्यतवाभवेत् ॥ सा

ईहस्तप्रमाणेनतत्त्वमानुषमृत्युकृत् ॥ आग्नेय्यादिशिकःप्रश्नेस्वशाल्यंकरुदये ॥ राजदंडोभवेत्तत्रमयनैवनिवर्तते ॥ याम्यायादिशिचःप्रश्नेऋकुर्यादा
 कटिसंस्थित ॥ नरशाल्यं गृहेशाल्यस्मरणं चिररोगतः ॥ नैऋत्यादिशिकःप्रश्नेसार्द्धहस्तादधःस्थले ॥ इतनोस्थिजायतेतत्रवालानाजनयेन्मृतिम् ॥
 तःप्रश्नेपश्चिमायांतुशिशोः शाल्यं प्रजायते ॥ सार्द्धहस्तेगृहस्वामीनतिष्ठतिसदागृहे ॥ वायव्यादिशिपःप्रश्नेतुभांगाराश्वतुःकरे ॥ कुर्वति मित्रनाशं च दुः
 स्वप्नदर्शनं तदा ॥ उदीच्यादिशियःप्रश्नेविप्रशाल्यं कटे रधः ॥ तच्छीघ्रनिर्षनत्वाय कुबेरसदृशस्य हि ॥ ईशान्यादिशि शःप्रश्नेगोशाल्यं सार्द्धहस्ततः ॥ तत्रो

श्वभ्रंहस्तमितं खनेदिहजलं पूर्णनिशास्येन्यसेत्प्रातर्दृष्टजलं स्थलंसदजलं मध्यं त्वसत्फाटितत् ॥

धनस्यनाशायजायतेगृहमेधिनः ॥ हृपयामध्यमेकोष्ठेवक्षोगात्रेभवेदधः ॥ नृकपालमथोमस्मलोहंतत्कुलनाशकदिति ॥ ३ ॥ एवंशाल्यमभिधाये
 दानीं स्थलस्यशुभाशुभज्ञानस्योपायमाह श्वभ्रामिति श्वभ्रगर्तहस्तमितं खनेत् इहास्मिन्श्वभ्रेनिशास्येरात्रिमुखे अर्द्धसूर्यास्तेजलं पूर्णन्यसेत्
 तन्बेद्यदिप्रातःसजलं स्यात्तदात्तस्थलंसच्छुभं स्यात् दृष्टिकरं स्यात् यदिअजलंगतजलं स्यात् तदामध्यमं यदास्फाटितस्फुटितं स्यात्तदाअसत्
 तानाविधहानिकरं स्यादित्यर्थः तथाचनारदः ॥ तथानिशादौ तत्कृत्वापानीयेन प्रपूरयेत् ॥ प्रातर्दृष्टजलेदृष्टिः समपकेव्रणेक्षयइति ॥ एवंशुभाशु
 भस्थललक्षणमभिधायेदानीं भूमिशोधनमाह ज्ञात्विति एवमुक्तप्रकारैः स्थानं ज्ञात्वागृहाधिकभुवंजलं तं यथामवतितथाखनेत् गृहादधिकगृहाधि

कासाच सौमभतपातो कस्वियवगृह्णात्किंचिदधिकामिजलपर्यतस्वनेदित्यर्थः अधिकस्वननद्रुष्टुमानेभित्तिरचनार्थं वाइत्यथवा स्तरोयाव
 चावात्स्वनेव श्रुतीगर्भेच्छेद्वानास्तारा संतितश्राभ्यस्तरपर्यतस्वनेदित्यर्थः अर्थेवा यावत्पुरुषस्तस्मितवापुरुषमाप्रस्वनेव इवेदाक्षय्येपेक्षयाज्ञात
 व्य पुरुषप्रमाणपेक्षात्लपः तथाचशुक्लाम् “ पंचारतिर्वंशधितस्तिविशतिशतगुलःपुरुषइति” पंचारत्स्यादय पुरुषपर्यायाः किलस्त्वा नत्वान
 मरुत्स्वनेदित्ययाः तवस्तदनतरं तस्त्वात्कपिशिरसुस्याम्नामिःशानरशिर प्रमाणे प्राणैःपुरेत्पूर्णकुर्यात् तथाचमातृभ्यः जलात्प्रस्तरोत्

ज्ञात्वैर्वनिस्वनेत्श्रुद्वाधिकमुवंनत्वाजलात् स्तरोयावद्वापुरुषस्तत कपिशिरस्तुल्याश्मभि पूरयेत् ॥ ४ ॥ प्रा
 षसाभ्योज्ञायिनीस्थलायमदिविल्वाश्रानिलाभ्यंतरात्सौम्येतोऽग्न्युदयाद्दुदग्ध्रुवमुस्वादिद्भूमूढकेस्यान्मृति ॥

वापुरुषतमयाथिवा ॥ दोषसंबोध्यबोद्धृत्यशक्यसदनमारमेविति ॥ तथाचमत्स्यपुराणे ॥ कपिशिर्षंप्रमाणेभ्रमावर्णिःपूरयेत्ढम् ॥ स्वातंतप्रसमं
 वृत्वाततः प्राणीप्रसापमेविति ॥ स्वल्पमानेक्षेधपदाप्यतेतस्यफलंकारिकायमुक्तम् ॥ स्वल्पमानेयदातेत्रेपापाण प्राप्यतेतवा घनायुम्भिरवास्प
 स्यारिष्टकालुभनागमः ॥ कपालांगारकेशादौभ्याधिनापीदितोमवेविति ॥ ४॥ पूर्वस्थब्दशुद्धिमभिषापापुनादिकृत्सापनमाढ वज्रयिनीस्थलात्
 यमविशिवक्षिप्तविशिषाश्रानिलाभ्यंतरात् प्राक्साभ्या नैरिष्यम्पादराः स्वाभ्युचिप्रा अनिच्छन्वाती अन्वयोःतरंमर्ष्यतस्मात्प्राणीत्वाभ्ये

त्यर्थः तद्दुक्तं भवति संभवे सति प्राङ्मुख उपविश्य युगमात्रोदिता चित्रानलिकया विलोकयन् नलिकाप्राङ्खंबं भूमिपर्यन्तं मुक्तभूमौ चिन्हं कृ-
 त्वा तथैवाचलस्तेनैव त्रेण स्वाती मवलोकयन् तथैव नलिकाप्रात्सकाशात् लंबं भूमिपर्यन्तं मुक्तकालवपातो चिन्हं कृताने तत्राष्टवमुक्ततथैव चिन्हं कु-
 र्यात् एव चिन्हद्वयं चित्रा स्वाती चिन्हयोरज्जुतन्मिताधृत्वारज्जुप्रातौ एकीकृत्य मध्ये चिन्हं कुर्यात् पुनस्तत्र तथैव प्रसार्य मध्यचिन्हं शं कुं निखायत
 स्मात्पश्चिमचिन्हपर्यन्तं प्रसारयेत् तत्प्राचीसूत्रम् एवमुज्जयिन्यादक्षिणतः प्राचीसाधनमुक्तकाथानंतरं ङत्तरतः प्राचीसाधनमाह सौम्ये इति
 अतः उज्जयिन्याः सौम्ये उत्तरभागे अग्नयुदयात् कृत्वा तयो रूपां प्रार्चिसूत्रम् एतदुक्तं भवति पूर्ववन्नलिकया युगमात्रोदिता कृत्तिका मालोक्वय
 नलिकामूलाग्राभ्या लवौ मुक्तभूमौ चिन्हद्वयं कृत्वा तयो रूपां प्रार्चिसूत्रम् अथोत्तरसाधनमाह उदगिति ध्रुवमुक्त्वात् उद्ग उत्तरादिकसाध्या
 इदसर्वेषां साधारणं अथ दिङ्मूढत्वे दोषमाह दिङ्मूढके स्यान्मृतिरिति स्पष्टम् तथा चोक्तं देवयजनदीपिकायाम् ॥ चित्रा स्वात्यातरे श्रोणा
 इक्षिणापथवासिनाम् ॥ प्राचीतुकृत्तिकाज्ञेया उत्तराषथवासिनामिति ॥ श्रोणात् उज्जयिन्याः तथा च शुल्बं ॥ कृत्तिकाश्रवणं पुष्पचित्रा स्वात्यो
 र्यदंतर ॥ एतत्प्राच्यादिशोरूपयुगमात्रोदिते पुरइति ॥ गुगप्रमाणं षडशीत्यंगुलानि तथा च शुल्बसूत्रम् “ अंगुलैरयसंमितायाः प्रमाणं ॥ तत्राष्टाशी
 ति शतमीष चतुःशतमक्षः षडशीतिर्युगमूचत्वरोष्टकाः शम्येति ” तथा च स्फुटकरणे ॥ ध्रुवलवकरे स्वायोरखातः सौम्ययाम्यहरितौ स्तः ॥ तन्मत्स्व
 पुच्छमुखतः पश्चिमपूर्वाभिधेविधादिति ॥ दृढनारदः ॥ प्रासादे सदने लिंगे हेरुकुं डे विशेषतः ॥ दिङ्मूढे कुलनाशः स्यात्तस्मात्संसाधयेद्दिशमिति ॥ अथ

केपुमासेपुगृहं कर्तव्यमित्याहा गेहमिति माघवाविपुमासेपुगृहं कुर्यात् माघवोविशाखः पौषफाल्गुनोप्रसिद्धौ नमाः श्रवणः मार्गशीर्षोत्तरेष्वित्यर्थः मूढूनिचिपानुराधारेवतीभुगाः आनिलंस्वाती पाशीवरुणस्त्वर्शाततारा अर्कोहस्तः इंद्रयःपुष्यः वसुधनिष्ठा ध्रुवाणिरौहि
 णीउतराश्रयचतैः स्थिरसनीस्थिरलभ्रे किक्कसर्ज सुकेंद्राष्टमेशोभनानिपापमहरहितानिकेंद्राष्टमानिपस्पतचपातस्मिन् अचरमेइद्विवापाटः क्षे
 रंपूववत् ॥ ५ ॥ अथोक्तेष्वपिनसभेपुविशेषमाह नोशृणामइति शृणामविधेस्तिनोविरचयेत् एतदुक्तमवति क्वचिकावीनिसभनसप्राणिपूर्व

गेहंमाघवपौषफाल्गुनभोगेपुगृहानिलैः पादयकैज्यवसुधुर्वे स्थिरतनौकुर्यात्सुकेंद्राष्टमे ॥ ५ ॥
 नोष्टथाश्रयविधौनरिककतियौनार्कारवारांशयोरुक्तर्क्षेष्वपिकुंभमनिगविधौस्तभोच्छ्रितेनाचरेत् ॥

स्यामघादिसप्तवसिणेइत्यादिसप्तशालाकाशकस्थितनक्षत्रणामप्येश्वरानिलावीष्टध्रनक्षत्रंयस्मिन्श्रिभगोभवतितरिद्रमुत्सेगृहेसमुत्सवध्रोक्षे
 पः तस्यष्टस्यपुष्टतोक्षेयः एवमग्नेशृष्टमेवाश्रयत्रैसतिगृहनकर्तव्यमित्यर्थः तथाचमृगुः ॥ चक्रेसप्तशालाकास्येक्वचिकावीनिविन्यसेत् ॥ अक्षचंद्रस्य
 वास्तोष्मपुरःश्लेषनोऽशुममिति ॥ तथाप्रमर्शामुः ॥ यनलामःप्रवासाःस्वावापुष्पोरमपंक्त्मात् ॥ यस्य प्रवामपुष्टरेपेगृहं कर्तुं निशाकरदति ॥ नरिक्त
 कधिपोष्टम् नार्कारवारांशयोः अर्कनौमयोर्नारनशांशयोः नकुर्वात् उक्तैष्वपिकुंभमनिगविधौसतिस्वभोरिक्तमित्यादि
 अर्थावन्यत्सर्ध

आचरेत् तथाचमाहुव्यः॥पंचकेषुचधिष्ण्येषुनकुर्यात्स्तंभमुच्छ्रयं॥ क्षेत्रसूत्रशिलान्यासंप्राकारादिसमाचरेदिति ॥ अथष्टषभवास्तुमाह तुर्यादिति
 अर्कयुतादिसूर्यनक्षत्रादि तुर्यात्चतुर्थत् पचदशात् त्रयोविंशत्सकाशात् क्रमेणवेदाब्धिपंचभानिनक्षत्राणिगृहस्यकरणे
 चनार्याप्रवेशेपिनिधानिस्युः तथाचव्यवहारसारे॥त्रिवेदाब्धित्रिवेदाब्धिद्विभेद्वर्कतःशशी ॥ कुर्यात्सहस्रीसमुद्रासंस्थैर्यलक्ष्मीदरिद्रता ॥ धनंव्या
 धिक्रमान्मृत्युप्रवेशारभयेदृषइति ॥६॥ अथचतुर्थाहारनिर्णयमाह शेतइति भाद्रपदात्रिषुत्रिषुमासेषु सुरोवास्तुपुरुषःप्रागादिशीर्षःशेतइति एत

तुर्यात्पंचदशात्रिद्वक्पीरमिताद्वेदाब्धिपंचक्रमान्निद्यान्यकंयुतापिगेहकरणेभानिप्रवेशेपिच ॥६॥ शेतेभाद्रपदा
 त्रिषुत्रिषुसुरःप्रागादिशीर्षोत्राहिप्रोक्तंसद्भमुखंतुगोत्यजधटेष्वकंयमोदङ्मुखं ॥ तद्वद्रौगैणकुलीरलेयगरवौपूर्वाप
 रास्यंगृहंनान्यस्थेभुजकोटंघातइभत्दच्छेषंस्युरायाःक्रमात् ॥ ७ ॥ दुक्तंभवति भाद्रपदादिमासत्रयेपूर्वशीर्षः मार्गशीर्षादि
 मासत्रयेदक्षिणशीर्षः फाल्गुनादिमासत्रयेपश्चिमशीर्षः ज्येष्ठादिमासत्रयेउत्तरशीर्षोवास्तुपुरुषःशेतइति अत्रयस्याशीर्षतस्यादिशायासक्तमुखं
 गृहमुखप्रोक्तं अथसंक्रातिपरत्वेनमुखनिर्णयमाह गोत्यजेति गोत्यजधटेष्वकंसतियमोदङ्मुखगृहकार्थम् गौर्दृषः अलीदृग्भिष्कः अलीदृग्भिः
 धटस्तुला एषुराशिपुअर्केसूर्येसतियमोदङ्मुखंदक्षिणामुखउत्तराभिमुखंवागृहंकार्पमित्यर्थः तद्वद्रौगैणकुलीरलेयगरवौसतिपूर्वापरास्यं पूर्वाभि

मुलपभिमामिमुलवापृढकार्यमित्यर्थः तद्रोगःकुम्भः पूणोमकर कुलीरःकर्कटः लेफःसिंहः फ्तान्गच्छतिसतथासचासौरविश्वतरिमनूत्सति
 पूषापरास्यं पूर्वपञ्चममुखवाग्दंकार्यं अन्यस्येअन्यराशिस्वेरबोसतिगृह्नकार्यम् अपायपरस्वेनगृहमुत्सनिर्णयविबहुस्तात्ववायसाधनमाह भ्रु
 जति भुजकोटिपातडमत्तच्छपआपा स्युः भुजोगृहदेर्ष्यविस्तारयोरस्यतमस्पनाम तदभ्याकोटिः तपाचलीलाबत्याम् ॥ इष्टोयाहुर्यस्यां
 तत्यादिन्यांविशीतरोषादुः ॥ ५५संक्षेचगुरसंक्षेवासाकोटिःकीर्तितातम्नोरिति ॥ तयोर्षातोगुणनम् इमदच्छेपपूर्वादिपयासपाश्वजावयःआयाः

पूर्वोद्विध्वजधूमनिहशुनकोक्षाणःखरेप्रोष्ट्रकथार्या स्वस्वपदेध्वजोखिलमुख प्राग्याम्यवक्रोगजः ॥ प्रागास्यो
 दृपभोविवारुणमुखःसिंहःप्रशस्ताइमेधूमोभेःशुनकोत्यजस्यस्वगपस्योष्ट्रोष्ट्रपत्न्याःस्वरः ॥ ८ ॥ क्रमात्स्युः ॥ ७ ॥

पूवारिपुन्वजादयोवलिष्ठाइतिमावः एतेध्वजावप स्वस्वपदेस्वस्वस्थाने ध्वजापूर्वे धूमआग्नेय्यादित्यादिधार्याः अयमर्थः मुखपगृहापेक्षया
 रिदुवररपमाणगृहेपुषार्याइत्यर्थं अथवास्वसद्द्यावस्तुपुषाया अथवास्वसद्द्यासत्त्वगृहेपुषार्याः अथवाशुक्लकर्मसाधनवस्तुपुषाकमिजोषार्याः
 अथवास्वसद्द्यावस्तुसत्त्वोपजीविनगृहेपुषार्याः अथवास्वानुरूपवस्तुसाध्यहितवस्तुगृहेपुषार्यासोम्यधार्याइत्यर्थे पूषस्वच्छमुक्तमृवास्तुप्रदीपे ॥
 तदकपटकोटेपुनूषःसिंहो गजानुम ॥ वापीकूपतडागादोगजोदेयोविचक्षणैः ॥ आसनेपोजयेत्सिंहंशपनेचैवकुंजरम् ॥ वृषभोजनवाश्रेऽवदथा

च्छालादिषुध्वजम् ॥ महानसेऽग्निशालायांगृहेचाग्न्युपजीविनम् ॥ धूमं दद्यात्तथाध्वानं यवनस्त्यजयोगृहे ॥ खरो वैश्यागृहे योऽप्योऽध्वोऽक्षः पक्षि
 पतेर्गृहे ॥ वृषसिंहगजं दद्यात्प्रासादेपुरमंदिरे ॥ तथा च शिल्पशास्त्रे ॥ वरुजधर्मशालायाकुंभे स्तंभध्वजेध्वजः ॥ गोगजौ भूगृहे चैव साधारणगृहे
 शम्भौ ॥ यत्रेशखरथेसिंहो भाडागारेऽशुभोगजः ॥ धान्याबुस्थानगोश्वेभः शालायावृषभः शुभः ॥ नाट्यभागोद्वाहवेद्यागजसिंहवृषाः शुभा इत्यादि ॥
 एवमायसाधनमुक्तेद्वान्तिषामुखान्याह ध्वजोऽखिलमुखः सर्वदिग्द्वारः प्राग्याम्यवक्रोगजः सुगमम् प्रागास्योवृषभः आस्थंमुखं प्राङ्मुखो

प्राहुः प्राङ्मुखं त्यद्युश्चिककुलीराणां प्रचेतो मुखं जूकोपांत्यगवां यमास्थमबलायुग्मैणकानां हितम् ॥

वृषभः स्पष्टम् विवारुणमुखः सिंहः वरुणस्यायं वारुणो दिग्विभागः पश्चिमदिक् विगतः वारुणो येभ्यस्तत्र मुखं यस्वसतया पश्चिमदिशं विना सर्व
 दिग्द्वार इत्यर्थः यो यो यद्विद्भुग आयस्तत्संभूतगृहस्य तत्तद्दिशि मुखं कर्तव्यमित्यर्थः एवं आयपरत्वेन गृहमुखमुक्त्वा प्रसंगेन आयानां शुभत्वमाह
 प्रशस्ता इमे इति इमे चत्वार आयाः प्रशस्ताः सर्वेषां शुभाः अथादन्ये चत्वारः समा आया अप्रशस्ताः तथा च गणैः ॥ कीर्त्तिः शोको जयौ वरं धननिर्ध
 म्प्रतासुखम् ॥ रोगश्चेति गृहारभेध्वजादीनां फलक्रमादिति ॥ अथ दुष्टेषु समये विशेषमाह धूमोऽग्निरिति अग्नेर्गृहे धूमोऽधुमायः प्रशस्तः अत्यजस्य
 शुनकः प्रशस्तः स्वगपस्य पक्षिपालकस्य उष्ट्रः प्रशस्तः अष्टपल्यावेश्यायाः गृहस्वरः स्वरायः प्रशस्तः ॥ ८ ॥ एवमायषस्त्वेन गृहमुखमुक्त्वा धुनारा

शिपत्वेनाह अंतपवृषिककुलीराणांप्राह्मुस्वगृहदहितप्राहुः अंत्योमीनः वृषिकप्रसिद्धः कुलीरः कर्कः पूषामिस्वर्यः जूकोपात्यगवाप्रथैतो
 मुत्सपभिमामिमुखम् जूकः जुला उपाल्यः कुम गौर्षुपः पूषामित्यर्थः अबलायुगेणकानायमास्यदक्षिणामुत्सं अबलाकन्या पुग्मंभियुने
 पूणोमकरः पूषामित्यर्थः आपसिहधनुषोपासौन्यास्यं आपोमेपः सिहधनुषीप्रसिद्धे पूषोसौन्यास्यं उत्तरामुत्संगृहंहितं माहुराचार्या
 एषधनुषागृहमुत्समभिषोपेदानीवधिर्णयमाह अषेष्टकाष्ठानमितिगृहमुत्सपसेपुशोभाषकाशानुरूपंष्टकाष्ठाननदष्टदिविह्मुखंछजातवृहंआसा

सौन्यास्पृष्टहमाद्यसिहधनुषामत्रेष्टकाष्ठाननंफृत्वासान्यककुबुगवाक्षवदनतत्कार्यमास्यनसत् ॥

॥ ९ ॥ कोणाध्वत्रमकूपकर्दपतरुद्धास्तंभदेवेदितसद्भौश्रयद्विगुणाधिकातरमवेवेधेनदोष किल ॥

न्यककुर्गवाक्षवदनकार्यम् अत्राश्रयताअन्यककुमश्रयतादुगवाक्षपृषववानानिपस्यततया उर्वरितपक्षत्रयप्राप्तदिदुगवासा कार्याश्रयार्थः
 तथाचवास्तुशास्त्रे ॥ इरंपवृषियंप्रोक्तंवास्तुसंक्रांतिमवजम् ॥ छस्वचान्यतममुस्वंगवाक्षपैःपराणिचेति ॥ आस्यमिति आस्यगृह
 स्यमुखकोणस्वर्त्तमादिभिर्विद्धंनसत्स्यात् ॥ ९ ॥ एषगृहमुखनिर्णयमुत्कापुनाकोणादिविद्धमुखस्यबोर्पतदपषावंधाह कोणाध्वेति कोणो
 भित्तिकोण अध्वामार्गः प्रमोममयंषं गरुडकुलाळषक्रादि कूपःप्रसिद्धः कर्दम चानादिजनितोनिरंतरस्यापी तरुर्वक्षः द्वाःद्वारांतरं स्वभः

प्रसिद्धः देवः स्थावरः एभिर्विद्धेमुखं न सत्स्यादित्यर्थः अथास्यापवादमाह सन्नोच्चेति सन्नोच्चद्विगुणाधिकान्तरमवेवेधेन दोषः सन्ननागृहस्य आ
चन्तस्यापेक्षया द्विगुणाधिकान्तरमवेद्विगुणाधिकान्तरजतेवेधेकोणादिवेधेन दोषः अर्थान्न्यूनेदोषः किलेत्यागमेनिश्चयेवा तथाचागमातरउक्तं ॥
मार्गतरुकोणकूपप्रसविद्धमशुभदहारम् ॥ सन्नोच्छ्रया द्विगुणाल्यत्काभूमिनदोषायेति ॥ कात्यायनगृह्यकारिकायामप्युक्तम् ॥ विद्धंकूपतरुस्तमप
थपकैः सदैवतैः ॥ तद्वारमशुभप्रोक्तमत्युच्चनीचमेवचेति ॥ अथग्रहनक्षत्रानयनं व्ययानयनचाह अष्टमइति गृहभूफले गृहक्षेत्रफले अष्टमे अष्टगु
अष्टमे गृहभूफले भविहने शेषं गृहर्क्षं भवेदृक्षे सर्पहते व्ययोगृहमसत्स्वल्पाय भूरिठ्ययं ॥ १० ॥
मेधेश्वित्रितयं हरौ त्रिपितृभं मूलत्रयं धन्विनिद्वेभे परतो गृहे शघटितं प्राग्वत्तुनाड्यन्यथा ॥
णिते भविहते सप्तविंशतिहते सति शेषगृहर्क्षं गृहनक्षत्रं भवेत् ऋक्षे सर्पहते अष्टहते सति शेषं व्ययो भवेत् एवमायव्ययावभिधायाधुना तत्फलविशेष
णद्वाराह गृहमसदिति स्वल्पाय भूरिव्ययं गृह असत् अशुभस्यात् स्वल्पायश्च भूरिव्ययश्चतौ अर्थाद्वह्यायाल्पव्ययशुभम् ॥ १० ॥ नक्षत्रेज्ञा
तेराशिनिर्णयमाह अश्वित्रितयमेषैज्ञेयम् त्रिपितृभमघात्रयहरौ सिंहज्ञेयम् मूलत्रयधनुषिज्ञेयं अन्येषुराशिषु देहे भेज्ञेये तथाचगर्गः ॥ अश्विन्या
द्वित्रयमेषेसिंहे प्रोक्तमघात्रयम् ॥ मूलादित्रितयं चापे शेषेषु इयं इयमिति ॥ अथ गृहतत्स्वामिनोर्धटितमाह गृहेशेति गृहप्रसिद्धं ईशः स्वामी तयो

पाटित्प्राम्बत्विवाहवत्पौत्र्यम् तथविशेषमाह नाष्ट्यान्मयेति नाडीपुक्ताडीअम्ययायोष्या विवाहवत्नयोष्येस्वर्गः अथपुक्ताश्लेषेवप्र
 शास्त्रोतिमावः तथाचरद्दर्गः ॥ प्रमुपण्यगनामिषदेशांश्रामपुरंघट्टम् ॥ पुक्ताडीस्थितंमाध्यंविस्वंधेषवर्जितमिति ॥ तथाचठयोतिःसागरे ॥
 सेव्यसेवकपोधेवगृहवत्स्वामिनोरपि ॥ परस्परंमिषयोमपुक्ताडीप्रशास्यताइति ॥ अयोदासापनार्यगृहाणित्प्रामासासंस्थांघाह पुकावी
 ति गृहमुत्वावसकाशात् क्मावप्रवसिणक्मात् विदुषवत्सुपुत्रिपुपुकाविदिगुणोचरार्जकाःस्युः पूतदुकंमवति इारविधिपुकुं तस्माद्विती

एकादिदिगुणोत्तरागृहमुत्वादिद्विकंकास्यु क्रमाच्छालाशाकपुति कुपुगध्रुवमुत्वान्योकासिसंतिस्फुट
 म् ॥१११॥आपछादशमत्रयोदशमिमेद्वघर्णां परेऽप्यक्षरापछास्यंघतुरक्षरस्फुगृहस्यु पौढशौवगृहा ॥

यदिशिद्धौ तृतीयदिशिचत्वारःषतुर्थदिशिअष्टौ पूर्वमवतीत्यर्थः शालाशाकपुतिः शालादिगंकयोर्गोःकार्यः कुपुकु पुकपुक्तासती ध्रुवमुत्वा

निध्रुवारिकानिशास्त्रोपितानिगृहाणित्स्फुटसंभवति तानियया ॥ ध्रुवेष्वप्यंजवर्नदस्वरंकांतंमनोरमम् ॥ सुमुखंरुमुंस्वकूर्त्सुपतपनरंसायम् ॥
 आश्वंथिपुल्लैवविजयधेतिपौढशामिति ॥ ११ ॥ नामाक्षरसस्यामाह ॥ आपछादिदि पठमर्यादीकल्पेस्यापठं तस्मात् प्रथमदितीयतृतीयच
 तुर्पंचमपछानिषशमत्रयोदशाइमेअष्टगृहाः द्यर्णाःइयक्षराःपछास्यंसासमंगृहं चतुस्रंषत्वारिअतराणियस्मिस्तत्तया अन्येगृहाःप्यतराः

एवंषोडशगृहाःस्युः“गृहाःपुंसिचभून्ध्येवनिकायनिलथालयाइत्यमरः” अथांशकसाधनमाह गेहक्षमेति गेहक्षमाफलपुग्भ्ययः गृहक्षत्रफलपुक्ते
 पूर्वानीतोव्ययः गृहभवेनामाक्षरैःसयुतःवन्दिभिस्त्रिभिस्तष्टःशेषितःसन् अंशकाःस्युः इंद्रोयमोराजेतितन्मामानिग्रंथातरेउक्तानि तत्रद्वितीया
 शकंपस्यगृहंनशुभं अर्थात्प्रथमतृतीयाशकंशुभदमित्यर्थः ॥ “निशांतपस्यसनदंभवनगागारसंदिरमित्यमरः” ॥ १२ ॥ अथगुणविचरणवाधि
 गेहक्षमाफलपुग्व्ययोगृहभवेनामाक्षरैःसंयुतस्तष्टोवन्दिभिरंशकाएशुभदंपस्यद्वितीयांशकं ॥ १२ ॥
 यावद्भूरिगुणंहदिस्फुरतितत्तावद्विचार्यैकरैश्चैतैर्नोतनुयादिहांगुलमुखंक्षिप्तवाविहायाथवा ॥ श्रीगो
 पीपतिमंगह्मालुगिमुखैरायासविच्छित्तयेस्वेष्टायर्क्षफलंनिबद्धमिहतज्ज्ञात्वास्थलंसाधयेत् ॥ १३ ॥

माह यावत्पर्यंतकरैःहस्तैःकृत्वाभूरिगुणंबहुगुणंगृहंरुदिततः करणेस्फुरति तत्तावद्विचार्यम् चेथदितैःकेवलैःकरैःहस्तैःकृत्वाबहुगुणंनस्फुरति तदा
 अगुलमुखंअंगुलादिकंकरेषुक्षिप्त्वाथवाविहायतनुयात् कुर्यात् अथोपायांतरसूचनामाह श्रीगोपीपतीति गोपीपतिर्गोपीराजः मंगःमंगनाथ
 देवज्ञः ह्मालुगिर्मातुगिदेवज्ञः एतन्मुखैर्ज्योतिर्विद्भिःआयासविच्छित्तयेस्वेष्टायर्क्षफलंनिबद्धं तदिहास्मिन्गृहाणविषयेज्ञात्वास्थलस्वाभीष्ट
 स्थलंसाधयेत् तथाचगोपीराजः॥विष्णुव्येकायगोभू १९इतिभयुजिफलंगोपिराजोभ २७शेषात्सायंवेष्टाष्टिदृष्य्या २१धयुतमहि ८विहतादृक् २

द्विबाणशशिनो १ ५२ त्यष्टयायुता १ ७ स्तेपिचव्येकेष्टायहतैकनाग ८ १ सहिताः षण्मूच्छनाभि २ १ ६ लताः ॥ शोषक्षेत्रफलं भवेदभिमतस्वेष्टायनक्षत्रज
 स्याद्द्वैर्घ्यतदभीष्टविस्तृतिद्वैर्घ्योद्धृतिर्विस्तृतिरिति ॥ स्पष्टार्थोयश्लोकः ॥ इत्यादिविचारणया इष्टक्षेत्रफलं अवकाशानुरूपं लद्धिदृत्वास्थलं साध
 येदित्यर्थः ॥ १३ ॥ अथस्थलसाधनाय सूत्रमोटेन लक्षणमाह अजरत्सूत्रं नूतनसूत्र द्विमायाममितं द्विपाशचविधाय अतात् एकस्मात्सूत्रं तात्
 अंकयेदित्यन्वयः द्विस्रश्वासौ आयामश्चाद्विमायामः आयामोद्द्वैर्घ्यम् तेनमितद्विगुणितद्वैर्घ्यसमानमित्यर्थः द्विपाशद्वौ पाशौ यस्मिन्तद्विपाश

द्विमायाममितं द्विपाशचविधाय ॥

द्विमायामामेतं द्विपाशमजरत्सूत्रं विधायां कयेत्त्रयासां ध्रिमिते च विस्तृतिदले तौ कर्षकोणाभिधौ ॥ १४ ॥

पाशौ क्षेत्रविरामशंकुनिहितौ कृत्वाद्यमाकर्षयेत्कोणेशंकुरितीतरो विनिमयद्रज्ज्वंतयोश्चापशौ ॥ १४ ॥
 एवविधंसूत्रविधायकृत्वा अतात्सकाशात् अकयेत्चिन्हयेत् एतदुक्तं भवति पूर्वकल्पितक्षेत्रस्य द्वैर्घ्यमितं सूत्रं द्विगुणं विधाय तदतयोः पाशं कृत्वा
 अकयेत् कुत्रकुत्राकयेदित्याह आयामाध्रिमिते च परविस्तृतिदले अंकयेत् त्रयश्चते अत्यामात्रयश्चते तथा तौ मितं तस्मिन् एतदुक्तमवति क्षेत्रद्वैर्घ्यं
 चतुर्भिर्भक्तालब्ध अधिप्रमाणं एकस्मादतात् अंध्रि त्रयहित्वा चिन्हयेत् विस्तृतिदले क्षेत्रस्य विस्तारार्धमिते अकयेत् तौ अंकौ कर्षकोणाभिधौ
 स्त. अधि त्रयेकृतः कर्षस्थः विस्तृतिदले कृतौ कः कोणस्थः एव सूत्रमोटेन मुक्त्वा स्थलसाधनमाह पाशाविति पाशौ क्षेत्रविरामशंकुनिहितौ

अष्टाश्विर्नैशाभागायस्मिन्सतथातं अयमर्थः क्षेत्रप्रमाणं कृत्वा कलासंख्यं प्रकल्प्य ततोऽष्टाविंशतिधा कुर्यात् एवमष्टाश्विंशं प्रकल्प्य पु
 च्छात्सकाशात् अर्गेदुसंमितलवान्सप्तदशभागान् विहाय त्यस्का अग्रगस्तदग्रगोभागो नाभिः इतो नाभिः सकाशात् वामे वामभागो लवसंमितलवनेत्
 अनंतरं अश्मभिः पूरयेत् तथा च ब्रह्मशंभुः ॥ सूत्रभित्तिशिलान्यासस्तंभस्यारोपणंतथा ॥ पूर्वदक्षिणयोर्मध्ये कुर्यादित्याह काश्यप इति ॥ नारदः
 नभस्यादिषु मासेषु त्रिषु यथाक्रमम् ॥ पूर्वादिदिक्शिरावामपार्श्वं शायी प्रदक्षिणमिति ॥ तथा च शिल्पशास्त्रे ॥ वास्तोः शिरसि पुच्छे च याम्यकु

नाकाले त्रनिधेय उक्त रुजोऽग्यात्सिद्ध २४ विंशा २० ष्टय १६ हः कृत् १२ संख्यां गुलकस्त्रिभागचतुरस्राष्टास्त्रकानस्त्रकः ॥

क्षौचपृष्ठतः ॥ आयुः कामोखने नैव वामकुक्षौ खनिः शुभाः ॥ वास्तुक्षेत्रमाणचकल्पयित्वा स्वामके ॥ कुक्षौ खतं विषायादौ ग्रावाणैः पूरयेत्तच्च इ
 ति ॥ तथा च लच्छः ॥ त्यजेद्दशशिरोभागोत्प्रेसप्तदशशकान् ॥ मध्येनाभिं विजानीयात् तत्र शं कुं प्रतिष्ठयेत् ॥ अस्थिरस्य शिरो यत्र वास्तोस्तद्र
 णयेत्करैः ॥ दैर्घ्यं वा विस्तृतिं चैव कृत्वा ष्ठाश्विमिताशकानिति ॥ १५ ॥ अथ शं कुं न्यासमाह नाकाले इति अत्र कुक्षिस्थले नानरः शं कुः काले मुहूर्त
 समये निधेयः सकियत्प्रमाण इत्यपेक्षायानृमानमाह अग्यात् विप्रात्सकाशात् वर्णपरत्वेन सिद्धा २४ विंशा २० ष्टय १६ हः कृत् १२ संख्या गुलकः
 निधेयः प्रतिष्ठापनीयः एतदुक्तं भवति विप्रेण सिद्धसंख्या गुलकश्चतुर्विंशा गुलो निधेयः क्षत्रियेण विंशा गुलः वैश्येन अष्टयं गुलः शौडशा गुलः शूद्रेण हः

दत्तरूपागुलद्वारागुलोनिषेपदरपर्यं किलक्षणोना उक्तकृज दार्शोक्तदशोद्भव पुनःकिलक्षण त्रिभागचतुरस्राष्टास्रकानस्रक त्रिभागेषु
 चतुःस्राष्टास्रकानस्रकानियास्मिन्सतया पृतयुक्तमवति यथाप्रमाणशकुत्रिषाविमज्य आषाशचतुरस्र द्वितीयाशअष्टस्र तृतीयशअनस्रव
 तुलकुर्यादितिभाव तथाचोक्तप्रयातरे ॥ स्याच्चतुर्विंशतिशाष्टिद्वादशागुलकैःकम्मान् ॥ विप्रादीनांशंकुमानस्वर्णवस्त्रापलं कृतम् ॥ खदिरजुशा
 लात्यपुगपथवरूद्रवम् ॥ रक्तचदनपालाशरक्तशालकिलालजम् ॥ निवकारजकुटजवैणवंशिव्वहस्रज ॥ शकुत्रिषाविमज्यापचतुरस्रंतत पगम्

कंवक्षस्यलमूरुपादयुगुलसस्रष्टयविप्रादिकोरेखासुवदमिजेनरचयेतद्वच्चभित्ते विल ॥ १६ ॥

॥ अष्टास्रं चट्टीयाशमनस्रमृजुमव्रणम् ॥ एवंलक्षणसंयुक्तंपरिकल्प्यशुभेदिनइति ॥ अथरेखाकरणमाह कमिति अग्निजेनसुवर्णेनप्राप्तणावि
 रुकादिसस्रष्टमूसूत्रयद्रस्त्रारचयेत् सूत्रवधिति आग्नेय्यादिगूढप्रदक्षिणकुपावित्यर्थः पृतयुक्तंमवति प्राप्नःकंधिर पृष्ठातर्जन्याषाकृत्वाआ
 मयादिप्रदक्षिणतूपानुगतारेखाकुर्यात् तथेषक्षत्रियोवक्षस्यलस्रष्टमूरेखाकुर्यात् वैश्य ऊरुगुलस्रष्टमूरेखाकुर्यात् शूद्रःपावयुगुलस्रष्टमूरेखाकृ
 यान् तथाचल्ल ॥ कृत्वासूत्रनिपातंमध्यगुक्पापषाप्रदक्षिण्या ॥ अंगुष्ठेनवामपाणिनाकनकाक्षतरजतमुक्ताभि ॥ रेखाकुर्यादित्यादि तथाच
 मगुः ॥ विप्र शीपनृपोवक्षोवैश्यश्चोरूपर पदे ॥ स्रष्टमूरेखागूढारमेकुर्यावभेःप्रदक्षिणमिति॥ अग्नेरित्याग्नेय्या तथाचकारिकायां ॥ अंगुष्ठेकेनदक्षि

षवराहः वैष्णवशाः परमप्रसव्यादशाखुर्मन्नाकृषिचतुर्षमागे ॥ चतुर्षपष्ठेदिविशिदसिणस्यापश्राब्णपुष्पचमकेतयोदगितातयाचख्यवन ॥ मा
 नाधिकोनाविग्मगोद्वारेनीषसुस्तसपइति ॥ अथनिष्पचासुभित्तुस्तमप्रतिष्ठासाह स्तमोभेदिविशीति अग्नेदिविशि आम्रेसुसमयेपुर्वोदितेस्तमः
 स्याप्यः अत्राम्नुक्ताकृजइव्यनुवर्तते किल्लक्षणस्तमः पूजितःसकृषंदनाचित पुनःकिल्लक्षण शिरश्चत्रमाकृशिरसिछर्षमजतेइतितया छत्रंनु
 काकाविपस्युपवेशनमपावस्तमोपरिक्रियते तथाषवराहः ॥ छत्रस्रग्भंसुतःछत्रपूपविलेपनः समुत्पाप्यः ॥ स्तमस्तथैवकायोद्धारोष्कृपाःप्रप

स्तमोभेदिविशिपूजि सुसमयेस्याप्य शिरश्चत्रमाग्विस्ताराष्टिलवान्विते कृतकरैस्तुल्यंगूहोर्षविदु ॥ १७ ॥

ल्नेनेषि ॥ तथाषोत्पलाः स्तमोपरिष्वोदूक्ककाकगृध्रादिपक्षिणः ॥ ब्यालादयश्चतिष्ठतितवाकतुर्नशोमनम् ॥ तस्मास्तमोपरिष्छर्षशास्वाफल्लष्ट
 वीषुवा ॥ पारयेदयबाकृषुषैरलादिनिसिपेविति ॥ गुर्जसेशोकषित्कालसर्पमवलोक्स्यतच्छृम्पविशिप्रयमस्तमप्रतिष्ठाकुर्षति तदसत् पसस्तव
 बलोकन्निविधाह्वेषाकोणेपुर्णगारापस्तमान्दरोपर्यतितद्विपयम् तद्व्येक्येशीर्षं नवद्वसंमत् कालसर्पसुयया ॥ ईशानत सर्पतिकालसर्पोविहा
 यस्तुष्टिगणयेदिविदु ॥ पश्चाद्रतिस्वन्नुस्तमप्यपुष्ठात्रिकभिकैवैहृपसंक्ममादेः ॥ अग्नेःफणायांमरणवरस्यमप्येकुमार्याःस्वजनस्यपुष्ठे ॥
 विधेयमेकं किल्लङ्गान्यवेशेविवाहवेषानिसनेषकीलाभिति ॥ एषाद्विष्णुतद्विष्णुषोआग्नेव्यास्वभारोपलंकार्यम् सिंघाद्विष्णुर्देवतात्मन्तं बभिक्षाविधि

शिगधपत्रकुसुमफलाः ॥ सुरदारुवर्धनसमामपुकरतरवधुमाहिजातीनां ॥ क्षप्रस्यारिष्ठाश्वत्पखविरविस्वाएद्विकरा ॥ वैश्यानांजीयखादिरक
 सिद्धकस्यवनाश्वशुमफल्दाः ॥ त्रिकुक्केसरलाजुनेत्यसालाश्वशुव्राणां ॥ सर्वेषांवाशस्ता सर्वेषुशास्त्रनिदितानोषेदिति ॥ व्यासोपि ॥ अम्प
 वैशमस्थितदारुनैवाभ्यस्मिन्प्रयोजयेत् ॥ नतत्रवसंतैःकर्चावसेघन्नजीवतीति ॥ समरगणेद्विदुकालोष्ठपापाणामृत्तिकाजीर्णमायसं ॥ वृणपर्णबुधे प्रो
 क्तदारुनूनगृह्यायवेदिति ॥ शार्ङ्गधरेपिानूषनेनूतनकाष्ठजीर्णेजीर्णप्रशास्यते ॥ जर्णिचनूतनश्रेष्ठनोजीर्णनूतनेशुभमितिदृशच्छेदनप्रार्थना प्रयातेरेउ

ज्ञानाम्निस्वपिवस्त्रभोजनपशुद्रव्यामरौकस्थितिपूर्वादीजलमीशितुर्दिशिपरवायोरपाट्टूत्रकम् ॥

कापाानीदृभूतानिवसतितानिबलिगृहीत्वाधिषिवत्प्रयुक्तम् ॥ अन्यप्रवासपरिकल्पयतुसामतुताभ्यपनमोऽस्तुतेभ्यइति ॥ अपस्तमप्रसंगेनगृहो
 तामाहविस्तारेषि विस्मारस्यगृहविस्तारस्यअष्टिलवःषोडशाशस्तेनअश्वितैर्युक्तेःशुक्लकैश्चतुर्दशैस्तुस्यसमानगृहोष्विविदुमुनयइत्यप्याधारः ॥
 पाशत्लकोशोविस्तारपेडशाशश्वतुर्दशोभवेद्वृद्धोच्छृणइति ॥ तयाचल्लुः ॥ नास्तुच्छ्रितंनानिनीचकुष्योत्सेधंयथारुचीति ॥ १७ ॥ अयमुक्त्यगृहा
 वृकस्यगृहकस्यादिशिकर्तव्यंतदाह ज्ञानेति ज्ञानप्रसिद्धं अग्निःप्रसिद्धःस्वपिधायनं वस्त्राणिप्रसिद्धानि भोजनप्रसिद्धं पत्रार्थोगवावयः प्रख्याणिजसु
 वर्णादीनि अमराःदेवाः पुषांओकासिगृहाणि तेषांस्थितिःस्थापनंपूर्वादाविशिकमेणकार्यमित्यप्याहारः तथाचनारकः ॥ ज्ञानागारदिशिप्राप्त्या

माग्नेय्यामग्निमंदिरं ॥ यास्यायाशयनागारैर्ऋत्यावल्लमंदिरं ॥ प्रतीच्याभोजनागारवायव्यांपशुमंदिरं ॥ भांडकोशंतूत्तरस्यामीशान्यादेवमंदिरमि
 ति ॥ अथजलस्थानमाह ईशितुरीशानस्यदिशिजलंकार्यनान्यत्र तथाचलच्छः ॥ प्राच्यादिदिक्स्थेसलिलेसुतहानिःशिखिमयरिपुमयच ॥ स्त्रीक
 लहंस्त्रीदौष्ट्यनैष्ट्यचिंतात्मजविद्यद्विस्त्यादिति ॥ अथान्यदप्याह परमिति परमनूक्तंपदार्थजातवार्योर्विशिकार्यं अन्यानिमारुत्यामितिलच्छोक्त
 त्वत् अपाक्दक्षिणस्यादिशिमूत्रकंकार्यं स्थलसकोचेसति एतद्यत्प्रोक्तं तद्गृहमध्येवाह्यतश्च स्वस्थानेतारतम्येनयोज्यम् अथशक्तिभुवोःसंको

अल्पेशक्तिभुवोर्यथारुचिपरेगेहस्यदक्षेघट्वांबूलखलचुल्लिकापितृपदप्रक्षालनान्युचिरे ॥ १८ ॥
 द्वात्रिंशाधिकहस्तमब्धिवदनं तार्णैर्ल्वलिंदादिकं नैषवायादिकमरीरितंतृणगृहंसर्वेषुमास्सूदितम् ॥

चेसतिकर्तव्यमाह अल्पेइति शक्तिभुवोरल्पेसतियथारुचिकार्यम् गेहस्यवक्षेपरेआचार्याःघट्टादिकं ऊचिरे घट्टःपिष्टयंत्रं अंबुउदकं उलू
 खलादिकप्रसिद्धं तथाचोक्तं द्रंथातरे ॥ उलूखलंपिष्टयत्रमभिस्थानचलाश्रयम् वेश्मनोदक्षिणेपार्श्वेपितृणांपादशौचनमिति ॥ १९ ८ ॥ अथकेषुके
 षुगृहेषु आयादिकंभाव्यंकेषुनभाव्यमित्याह द्वात्रिंशोभ्यःअधिकाःहस्ताःयस्मिन्गृहेप्रमाणंतद्द्वात्रिंशाधिकहस्तं अब्धिवदनंचतुर्मुखं तार्ण
 तृणगृहं अलिंदादिकं अलिंदंपद्विशालेतिलोकेप्रसिद्धम् आदिशब्देननिर्व्यूहादिगृहभूषणंगृह्यते एषुआयादिकंनर्दरितंनोक्तम् तथाचदैवज्ञवल्लभे ॥

ति ॥ अथजलस्थानमाह ईशितुरीशानस्यदिशिजलकार्यनान्यत्र तथाचलच्छः ॥ प्राच्यादिदिकस्थसाललसुतहानःशाखमपारपुनपयगालाफ
लहलीदौष्ट्यनैष्ट्यचितात्मजविद्विस्थादिति ॥ अथान्यदप्याह परमिति परमनूक्तंपदार्थजातंवार्योर्दिशिकार्यं अन्यानिमारुत्यामितिलच्छोक्त
त्वत् अपाकृदक्षिणस्यांदिशिमूत्रककार्यं स्थलसकोचेसति एतद्यत्प्रोक्तंद्रुहमध्येवाह्यतश्चस्वस्थानेतारतम्येनयोज्यम् अथशक्तिभुवोःसको

अल्पेशक्तिभुवोर्यथारुचिपरेगेहस्यदक्षेघरद्वांबूलखलचुल्लिकापितृपदप्रक्षालनान्युचिरे ॥ १८ ॥
द्वात्रिंशाधिकहस्तमब्धिवदनंतार्णत्वलिंदादिकंनैषवायादिकमरितंतृणगृहंसर्वेषुमास्सूदितम् ॥

चेसतिकर्तव्यमाह अल्पेइति शक्तिभुवोरल्पेसतियथारुचिकार्यम् गेहस्यदक्षेपरेआचार्याःघरद्वादिकं ऊचिरे घरदःपिष्टयंत्रं अंबुउदक उलू
खलादिकप्रसिद्ध तथाचोक्तद्रंथांतरे ॥ उलूखलपिष्टयंत्रमभिस्थानचलाश्रयम् वेश्मनोदक्षिणेपार्श्वेपितृणांपादशौचनमिति ॥१८॥ अथकेषुके
षुगृहेषु आयादिकभाव्यंकेषुनभाव्यमित्याह द्वात्रिंशेभ्यःअधिकाःहस्ताःयस्मिन्गृहेप्रमाणतत्द्वात्रिंशाधिकहस्तं अब्धिवदनचतुर्मुखं तार्ण
तृणगृहं अलिंदादिक अलिंदंपद्विशालेतिलोकेप्रसिद्धम् आदिशब्देननिर्व्यूहादिगृहभूषणंगृह्यते एषुआयादिकंनईरितंनोक्तम् तथाचदेवज्ञवच्छमे ॥

अनिबन्धिर्भूविनिर्गमापाचतुर्विंशतिगृहसूपणाय ॥ आयादिकृतेपुनश्चित्तनीर्ष्यपत्तोनेवास्तुपरिमहेश्युरिति तथाचर्षितामजो ॥ यत्रैर्ष्यप्रहाधी
 नाद्यानिशब्दस्ततोधिकम् ॥ नतचर्षितयेद्दिमान्गणनायभ्यपारिकामिति॥तथाचराजमार्तजोआपभ्ययीमासशुद्धिंश्चितयेचठणालयेइति॥तयाचष
 सिष्ठः ॥ पुकादशेयवादूर्ध्वयावदूर्ध्वार्थिदाहस्तक ॥ सावदायाविकर्षित्यंतदूर्ध्वनेवश्चितयेदिति॥अपठणगृहेविशेषमाह तृणगृहसर्वेषुमास्तुठदितम् स
 वमासेपुकर्तभ्यामित्यर्थः अपनिष्पयेगृहेप्रवेशमाह उचमिति आरंभोदितमासेपुश्राजरीत्यावेसगृहंविशेत् आरभापउदिताप्रोक्तास्तेष्वेतेमा

छत्रं वश्यकपाटमर्चिततमविद्मोक्षरीत्याविशेदारंभोदितमास्तुनारदमतान्माघोर्जशुक्रेषुतु ॥ १९ ॥

साम्नेयुशास्त्रीस्यासूत्रापुक्तविधिनागृहप्रविशेत्स्वामीत्यर्थः कथमूर्तवेशय उचं कुष्मैराच्छादितं पुनः किलक्षणं बस्यकपाटं बश्यं आधीनकपा
 टेपस्यतत्तथातत्त्वश्यमिति लापितउद्यदितिवातयेवास्तिरमवति पुनः किलक्षण अर्चिततमं तोरणमाद्यापलकृतम् तथाचनारव ॥ अकपाटम
 नाच्छमदत्तवळिमोजनम्॥गृहनप्रविशेवैवाधिवषामाकरहितविशेषः स्वयमुद्यदितिरेगोपिहितेचकुलक्षपः॥ नानाधिकेनविग्भगोद्व
 रेनीचेसुस्तस्यप्रतिगणयप्रवेशोमासविशेषेनाखनारवमवात् माघोर्जशुक्रेषुमासपुगृहप्रविशेत् माघप्रसिद्धः ऊर्जःकार्तिकःशुक्रोज्येष्ठः पूषुःहप्रवि
 शेदित्यर्थः आरंभोदितमास्तिस्वव्यनेनवृणगृहस्यसप्तमासेपुबिहितत्वात् प्रवेशोपिसप्तमासेपुबिहितः तथाचनारवस्यवेशोमध्यमोक्षेषुःस्तस्यैषका

तिकमासयोः॥माघफाल्गुनवैशाखज्येष्ठमासेषुशोभनइति ॥तथाचज्योतिःप्रकाशो ॥गृहारंभोदितैर्मासेधिष्ण्यवरोविशेद्वृहमिति ॥तथाचग्रंथतरे॥वि
 शेत्सौम्यायनेहर्म्यतृणागारंतुसर्वदेति ॥ तथाचव्यवहारसारतत्वे ॥ सौम्यायनेश्रावणमार्गपौषेजन्मर्क्षलग्नोपचयादशाशो ॥ वामंगतेकेगृहवास्तुपुजा
 कृत्वाविशेद्देशमकूटशुद्धमिति ॥ १९ ॥ इदानीमपूर्वादिप्रवेशानाह प्रारंभेति प्रारंभोदितभैःगृहप्रारंभोदितनक्षत्रैरपूर्वःप्रवेशःउदित.मुनीन्द्रि
 त्यध्याहारःअप्रारंभोदितभौरित्युपलक्षणम् तेनप्रारंभोदिततिथिमादिकंसर्वब्राह्मम् अपूर्वोनामनूतनगृहेप्रथमःप्रवेशउच्यते स्थिरैर्मंत्रैश्चनक्षत्रैः

प्रारंभोदितभैःप्रवेशउदितोपूर्वःसपूर्वःस्थिरैर्मंत्रैश्चाच्युतमूलदस्रसहितैरारंभभैर्द्वयात्मकः ॥ कृ
 त्यंवेश्मभवंदिवैवविहितरात्रौप्रवेशःक्वचित्सूर्यक्षादिभपंचकंमनुमितादष्टप्रवेशेनसत् ॥ २० ॥

सपूर्वःप्रवेशउदितः सपूर्वोनामयात्रावसानेयःक्रियते अथअच्युतमूलदस्रसहितैरारंभभैर्द्वयात्मकःप्रवेश.उदितः द्वयात्मकोनामअग्न्यादिनान
 ष्टगृहेपुनर्यःक्रियते तथाचज्योतिःप्रकाशो ॥ अपूर्वःप्रवेशोगृहारंभाधिष्ण्यैर्विधेयःकरोमध्यमोत्रेतिकेचित् ॥ सपूर्वःस्थिरैर्मिश्रभैरेवशुद्धैरतो न्योश्वि
 लाच्युतारमविष्ण्यैः ॥ वसिष्ठः ॥ अपूर्वसंज्ञंप्रथमंप्रवेशंयात्रावसानेचसपूर्वसंज्ञा॥द्वाद्वान्ह्यचाग्निभयादिजातंगृहप्रवेशंत्रिविधंवदंति ॥अथगृहकृत्य
 विषयेदिनरात्रिविशेषनिर्णयमाह कृत्यंवेशमभवमिति वेशमभवंगृहभवंयत्किंचित्कृत्यतद्विवैवविहितनरात्रौ क्वचिद्विवामुहूर्ताभावेसत्रिरात्रौप्रवे

शोविहितः नान्यत् तथाप्यवसिष्ठः ॥ शिवाप्रवेशश्चुमदःसपुत्रपोषादिवृद्धेनिशिमामास्करेहो ॥ बलेनमतस्यध्वजवासरस्वराभिधिनासूपतिपिचरा
 भिमिति ॥ अपकलशावास्तुनक्षत्रशुद्धिमाह सूर्यक्षोविति सूपनक्षत्राविर्भपचकनक्षत्रपचक तथासूर्यक्षोविमनुमिताभ्युदर्शामिताभसत्रादष्टनक्षत्रा
 ष्टकप्रवेशेनसत् नशुभस्यात् अन्यानिशुभानीत्यर्थात्सिद्धम् अत्रपूर्वांकानानक्षत्राणांशुभाशुभस्वज्ञातव्यम् ॥ २० ॥ अथप्रवेशेदालप्रशुद्धिमाह लगे

लगेचोपचयस्थितैरविमुखै प्रारभवत्सस्थितै सूर्येवामगतेस्वदिग्बदनभेर्विश्वप्रवेकाःशुभ ॥ रधेषुद्विभवेभ्य
 आसुतगत सूर्योयदास्यात्तदापूर्वाध्यायनमालयप्रविक्षतास्याद्द्वामगोसौक्रमात् ॥ २१ ॥ इतिश्रीनारायणदे

वज्ञविरचितेमुहूर्तमार्तडेवास्तुप्रकरणं समाप्तम् ॥ इति उपचयस्थिरेलगेजन्मक्षमलाम्याउपचयाषहस्थिरेलप्रवेशमप्रवे
 शः शुभः स्यात् कैः रविमुखैःसूर्यापिपारंभवत्सस्थिते गृहारभार्यमुक्तहस्तंस्थितैरित्यर्थःकस्मिन्सति सूर्येवामगतेसति पुनःकैः स्वदिग्बदनभे
 परित्स्तुभ्यमृहवष्टिमुखैः प्रवेगोवितैर्नक्षत्रैरित्यर्थः अथवामसूर्यलक्षणमाह रेध्रइति रधेषु ५ द्वि२ मवे १ १ म्यःकामादिअष्टमर्षमहित्तियेकावडो
 म्य सकाशात् ८ आसुतगताःआर्षमगत सूर्योपवास्याचक्षापूर्वापाननमालयपूर्वादिमुखंगृहप्रविशतामनुप्याप्यअसीसूर्यः क्रमादामगत स्यात्
 पृतबुक्तमवति अष्टमार्षचसुवर्तमानोर्कःपुवामुस्वगृहेप्रविशतामामोभवति षचमार्षचसुगतोवतिप्यामुस्वगृहेप्रविशतामामोभवतीत्यर्थः ॥ २१ ॥

इतिस्वोक्तमुहूर्तमार्तडटीकार्यामार्तडवल्लभायांवास्तुप्रकरणंसमाप्तं ॥ अथयात्राप्रकरणं व्याख्यायते तत्रादौ यस्मिन्काले यात्राकर्तव्यम्याह सुद
 शासु शोभनादशातर्दशाविदशोपदशासु उपचयावहस्यग्रहस्यवारेगोचराष्टकवर्गादौशुभफलग्रहस्यवारेप्रयाणमिष्टशुभंजगुराचार्याः केषु कर्णा
 त्यादितिभद्विकेषु कर्णः श्रवणः अत्यंरेवती अदितिभंपुनर्वसुः एषाद्विकाः श्रवणधनिष्ठेरेवत्यध्विन्धौपुनर्वसुपुष्यौ एष्वित्यर्थः पुनः केषु मृगमैत्राकेषु
 अथमुहूर्तमार्तडेयात्राप्रकरणंप्रारभ्यते ॥ वारेचोपचयावहस्यसुदशास्विष्टप्रयाणंजगुःकर्णांत्या
 दितिभद्विकेषुमृगमैत्राकेषुनोजन्मभे ॥ सार्पाद्राश्रियमाजपादपितृषुलाष्टत्रयेचाशुभंरिक्ता ४, ९, १४
 पर्व १५, ३० गुहा ६ षुमी ८ हरि १२ सितास्येषुज्ञशुक्रोन्मुखम् ॥ १ ॥
 मृगःप्रसिद्धः मैत्रमनुराधा अर्कोहस्तः एषुनवनक्षत्रेषुप्रयाणंशुभमित्यर्थः तत्रविशेषमाह नोजन्मभइति जन्मभेजन्मनक्षत्रेश्रवणाद्यम्यतमेपियानं
 शुभनोजगुः अथयेषुअशुभंतान्याह सार्पेति सार्पमाश्लेषा आर्द्राप्रसिद्धा अग्निःकृत्तिका यमोभरणी अजैकपात्पूर्वाभाद्रपदा पितरोमघा त्वा
 ष्टत्रये चित्रात्रयेच एषुनवनक्षत्रेषुयानअशुभंजगुः अन्यानिनवनक्षत्राणिमध्यमानीत्यर्थतःसिद्धम् अथयासुतिथिषुअशुभंतदाहरिकेति चतु
 र्थीनवमीचतुर्दशयः पर्वणीपूर्णिमामावास्ये गृहःषष्ठी अष्टमीप्रसिद्धा हरिर्द्वादशी सितास्यंशुक्लप्रतिपत् तेप्रयाणयानमशुभंजगुः अर्थादन्यासु

तिपिङ्गुपुमं अम्पवुष्टुमाह इति शेषुचशुक्रप्रसिद्धः तपोरुन्मुत्संसेमुत्सपानंउकेष्वपिपितियनसप्तषादिपुमानमष्टामंजगु शुषशुक्लसंमुखगमननकर्त
 व्यमित्यर्थः ॥ १॥ अथगूलानाह प्रागीति प्राक्पूर्वस्याविशिचत्रासितशक्रमत्यजेत् चन्द्रःसोमवारः असितः शनिवार वाक्रभेज्येष्टा पूतषये
 पूर्वदिशित्यजेदित्यथा अपाकृदक्षिणस्या षसुपरार्द्धात् षनिष्ठोत्तरार्द्धात्पचनसप्तषाणि ईज्योदृष्टरूपतिवार पूतान्दक्षिणस्यात्यजेत् पश्चा
 त्पश्चिमापादिशिकार्कसितान्त्व्यजेत् क.शेदिणी अर्कोरविः सितशुक्रः पूतान्पश्चिमापायात्यजेदित्यर्थः उदक् उत्तरस्यादिकि कुजपुष्यार्पण्ण

प्राक्चद्रासितशक्रभंसुपरार्द्धात्पचभेज्यानपाकपश्चात्कार्कसितानुदकुजबुधार्थम्यास्त्यजेच्छूलकान् ॥
 त्रिशाष्टीनवभूमयोमिगिरिशाविश्वेषवोऽर्कोव्यय पट्शक्रास्तियिपर्वतादशदशोप्येतांस्तियीनाशत ॥ २ ॥

स्त्यजेत् कुजोमगलवार शुष.प्रसिद्ध अर्पमानामोत्तराफाल्गुनी पूतान्गूलकाम्उत्तरस्यात्यजेत् गूलपवस्यप्रत्येकंसवधः अययोगिनीमा
 ह त्रिशाष्टीविति पूतान्प्रत्येकपदगतान् तिपीन् ईशतः ईशान्या सकाशात्प्रदक्षिणकमेष्जङ्घुःपूतासिपीन्त्व्यजेत्ःपूतेके त्रिशा ३ एते ८ई
 शान्यानवः१भूमयः१प्राच्यामग्निः१गिरियाः११आग्नेव्याविश्वेः१इपथः१दक्षिणस्याअर्कोव्ययः१२,४ नैर्भम्ब्यापुटः१राक्राः१४ पश्चिमापातिपी
 १५पर्वताध्यापम्यादशः१.प्याश्चत्तरस्था अत्रोरुन्त्यासपृथग्यास्मान् ॥ १ ॥ अपान्मश्चिपमाह पून्वेति पून्वाविपुषिदुग्ममिमात्काधि

कायाःसकाशात्सप्तसप्तभगणोभवेत् एतदुक्तंभवति सप्तशलाकाचक्रंनिष्पाद्यपूर्वगतासुसप्तसुरेखामुईशानतःकृत्तिकादीनिसप्तनक्षत्राणिन्यसेत्
 तत्पुरस्थानिसप्तदक्षिणगतेस्वासुन्यसेत् एवपश्चिमोत्तरेखासुक्रमेणन्यसेत् ततोवायव्याग्नेयदिग्गतारेखाकुर्यात् अस्यारेखायाः परिघइति
 सद्वा एवंनिष्पादितेचक्रप्रयोजनमाह वाखमिकाष्ठास्थितइति वायुःप्रसिद्धःअग्निःप्रसिद्धःअनयोःकाष्ठेदिशौवायव्याग्नेय्यो तत्रस्थितःपरिघः
 नोच्छ्रियः अथान्यत्रप्रयोजनमाह अपागिति अपाक्दक्षिणस्यावरुणभैःप्रतीच्यैर्नक्षत्रैर्नक्षत्रैः उदक्उत्तरास्यादिशिनव्रजेत्, नगच्छे

ऐद्व्याद्यग्निभसप्तसप्तभगणोवाखमिकाष्ठास्थितोनोच्छ्रियःपरिघस्वपाक्वरुणभैःप्रच्यैरुदङ्कव्रजेत् ॥

सर्वाशासुरवीज्यमित्रतुरगैर्यायादथावश्यकेहित्वाशूलमनिष्टभैर्यदिनिजाशेषांगलब्धिर्व्रजेत् ॥ ३ ॥

त तत्तद्विक्स्थापितनक्षत्रैस्तत्तादिगमनंसिद्धमेव सर्वासुसर्वदिक्षुस्वीज्यमित्रतुरगैर्यायात् रविर्हस्तः ईज्यःपुष्यः मित्रमनुराधा तुरगोश्विनी ए
 भिर्नक्षत्रैः सर्वासुदिक्षुगमनशुभमित्यर्थः अथावश्यकेकृत्येअस्यापवादमाह अथावश्यकेति आवश्यककृत्येसतेनैद्ये.अनिष्टभैः यदिक्षुयानि
 निद्यानितैः पूर्वोक्तैर्नक्षत्रैस्तस्यातस्यांदिशितदाव्रजेत् तदाकदा यदानिजाशेषांगलब्धिर्भवेत् निजाशायानिजगमनदिशायाइष्टांगलब्धिः इष्ट
 लग्नलामःस्यात् इष्टलग्नवक्ष्यमाणलक्षणं तद्यथोक्तं गुणसपन्नयदास्यात्तदागच्छेदित्यर्थः नोचेन्नैत्यर्थात्सिद्धं किञ्चत्वा शूलंभहित्वा पूर्वोक्तशू

स्वामी चंद्रोरात्रिस्वामी द्वौचेदुत्तरायणेस्यातातदाहानशमुदग्गमनशएत हापशरायण
 शंप्रतिगमनशस्तंस्यात् अर्थात् अन्यथानशस्तस्यात् अत्रप्राचीउत्तरसंबंधिनीज्ञेया तस्माद्यदाउदग्गमनंशस्तंतदाप्रागमनमपिशस्तभवति प्रती
 चीदक्षिणसंबंधिनीज्ञेया तेनयदादक्षिणदिग्गमनंशस्तंतदाप्रतीचीगमनमपिशस्तंस्यात् तथाचरत्नकोशे ॥ दिनकरकरप्रतप्तामकरादाबुत्तराचपू
 र्वाच ॥ यायाश्चकर्कटादौयाम्याशास्यप्रतीर्चीच ॥ अथान्यदाह भौमेइति भौमेप्राक्पूर्वदिशिगतंमनंहितस्वात् शनिचंद्रयोरेपाक्दक्षिणस्या

भृगवर्कान्ह्युदगर्कभाद्युभमगैस्तथं द्विसप्ताडलरूयंगाभ्यांविडलोनयोर्नगमनंश्रीदेवलोक्त्याहितम् ॥ ५ ॥
 आज्यंतुग्धगुडौतिलानूदधियवान्माषानिनात्प्राश्यनोशूलैयानमनिष्टमिंद्रककुभोथाज्यंतिलान्नांतिमनि ॥

ज्ञगुर्वोःबुधगुर्वोःपश्चात्पश्चिमाया भृगवर्कान्हिशुक्रविदिनेउदगुत्तरस्यागतहितंस्यात् अथाडलंविडलंचाह अर्कभादिति सूर्यनक्षत्रात्द्युभ
 दिननक्षत्रं अगैःसप्तभिस्तृष्टशेषितसत् द्विसप्त द्वौवात्सप्तवायदाभवतितदाडलःस्यात् त्र्यंगाभ्यात्रिषट्संख्यकाभ्याविडलःस्यात् अनयोरेड
 लविडलयोर्गमनश्रीदेवलोक्त्यादिवर्षिचनेनहितंस्यात् ॥ ५ ॥ अथवारगूलदोहदमाह सुगमम् इनात्सूर्यवारात्सकाशात् आज्यादीनिप्राश्य
 प्राशयित्वाशूलेवारगूलैयानप्रयाणंअनर्थकन्नोभवति अथदिग्दोहदमाह आज्यमिति घृतादिकंप्राश्यपुंद्रयादिषुपूर्वादिषुहस्यादिभिर्यानसु

यानभवति हृस्वीप्रसिद्धः अतश्चाकटः हयोअश्व नर शिविकावाहकः पृथदुक्तमधत्ति बृहस्पतिनासिद्धिः तिलानंतिलोदनप्रा
 श्ययेनदक्षिणगमनात्सिद्धिः मत्स्याम्प्राश्यअश्वेनपश्चिमगमनात्सिद्धिः दुग्धंप्राश्यनैरुवगमनात्सिद्धिः स्यादित्यर्थः असतिसंभवेअमक्षेच
 निर्णयमाह तयोर्भक्षवाहनयोर्ध्यानाद्वापानंसुपानंभवति अयलप्रशुद्धिसदेतुकामाह प्रवेऽयहास्त्रमिति अयहरिजलप्रभुवेषचिम् कर्पंभृतं ति

दुग्धंप्राश्यचहस्त्यनोहयनरैर्यानसुयानतयोर्ध्यानाद्वाभवतिब्रूवेथहरिर्जंतिष्यादिलक्षाधिकम् ॥ ६॥

स्वर्सानर्बिघटास्तभानृजुग्रहानृपृष्ठरिपोर्भादन्तस्वर्क्षीगेशरिपुंस्वलंजनिषलस्यर्कतयासांप्रतम् ॥

यात्रालभगतत्यजेदयदिकामीशोर्कशुक्रोक्रुजोराहुमदशशांकासौम्यगुरवःक्रेदिगीशेव्रजेत् ॥ ७ ॥

प्याविलक्षादकतिष्याविम्योलसाधिकत्रलिष्ठमित्यर्थः ॥ ६ ॥ स्वर्सेस्वर्सानर्बिघटाविकयात्रालभगतत्यजेत् स्वर्सेस्वराशिः अनर्बिःस्वराशो
 अनुपचयभवन् घट कुंभः अस्वर्मअस्वगतमहस्वराशिः अनृजुग्रहंवक्त्रमहस्वराशि एतान् रिपोर्भातृवैरिराशोःपृष्ठ अनृश्लोवये तथाचबृहज्ज
 तके ॥ गोजाश्विकार्कमियुनाःसम्भृगानिशास्याःपृष्ठोक्ष्माधिमियुनाःकपितास्ताइति ॥ एपमेपचनकर्कमकरा घृष्टोवयाः स्वर्सगिशरिपुं भक्षचअ
 गेचक्रस्तागेतयोरीणाःस्वामीतस्यरिपुः सं स्वच्छःप्रसिद्ध निजबलकर्मजन्मनिबळहीनमई तथासांप्रतंप्रस्तुर्षबकस्यर्केशस्युर्कसर्वपाभाळमगतं

विशामिति दिशापूर्वादीनाईशाः स्वामिनः अर्कशुक्रादयः षाठक्रमात्स्युः केंद्रेदिगीशे १, ४, ७, १० सतिव्रजेद्रच्छेत्
 त्यजेत् अथदिकपतीनाह दिशापूर्वादीनाईशाः स्वामिनः अर्कशुक्रादयः षाठक्रमात्स्युः केंद्रेदिगीशे १, ४, ७, १० सतिव्रजेद्रच्छेत्
 यस्मिन्केंद्रेलालाटागत्वमवधति तत्केंद्रवर्जयित्या अन्यकेंद्रेदिगीशेसतिव्रजेत् इदमग्निमश्लोकेवक्ष्यति ॥ ७ ॥ अथदिकपतौलालाटागत्वतद्दिग्ग
 मननिषेधलालाटाक्षणचाह दिक्पेलालाटागसतिनप्रवसेत् प्रवासनकुर्यात् तनौलमेवर्तमानइनः सूर्यः प्राक्प्राच्यांदिशिभालगः ललाटास्थितः

दिक्पेनप्रवसेल्ललाटागइनः प्राच्यंतनौभालगः स्यात्पश्चान्मदनेर्कजोबुगबुधः सौम्यांस्वगोपाक्कुजः ॥ ८ ॥
 इयांद्वित्रिगतोगुरुर्ज्वलनदिश्यायव्यस्थोभृगुर्वायौषट्मुतगोविधुर्निर्ऋतिदिश्यष्टांकसंस्थंतमः ॥ ८ ॥
 वक्रीकेंद्रगतस्तदीयादिवसोलश्लेऽस्यवर्गोभवेद्यातुर्नाशकरः शुभोपितनुगोजन्मर्क्षलश्लेष्ट्रिपुः ॥ द्वांशा

स्यात् मदनेसप्तमेवर्तमानोर्कजः शनिः पश्चिमस्याललाटास्थितः स्यात् अंबुगबुधः चतुर्थगतोबुधः सौम्यामुत्तरस्याललाटास्थितः स्यात् खंदशमं
 तद्रतः कुजोभौमः अपाक्दक्षिणस्याललाटास्थितः स्यात् द्वित्रिगतोगुरुः ऐश्याईशान्याललाटास्थितः स्यात् आयव्यस्थः भृगुः कविः ज्वलनदिशी
 आग्नेय्याललाटागः स्यात् षट्सुतगोविधुर्श्वंद्रः वायौवायव्याललाटास्थितः स्यात् अष्टाकसर्थतमः अष्टमनवमस्थानस्थोराहुः निर्ऋतिदि
 शिललाटासस्थः स्यादिति ॥ ८ ॥ वक्रीति वक्रीग्रहः केंद्रगतः सन् यातुर्गमनकर्तुर्नाशकरः स्यात् तदीयादिवसोपिवक्रग्रहस्यदिवसोपियातुर्नाश

जन्मराशिजन्मलघ्नप्रतयो ईशोतयो रिपुः अथसू
 करः स्यात् जन्मसंलघ्नोऽपि पुः शुभोऽपि तनुगोपात्रुर्नाशकः स्यात्
 र्पादीनां जन्मनक्षत्रमाह करः स्यात् जन्मसंलघ्नोऽपि पुः शुभोऽपि तनुगोपात्रुर्नाशकः स्यात्
 मधुपूर्वापाठान्धोमस्य मजः अथमोऽथस्य माग्यमपूर्वांफाल्गुनीगुरो गुरुः पुष्यः शुक्रस्य पौष्करेवतीशनेः पाण्यं मरणीराहो
 स्यन्वजभाग्यज्ञानिगुरुमपौष्यातके सार्यमंजन्मक्षीणिरेवेरुदुवगत खेटस्तनौहानिकृत् ॥ ९ ॥
 वैशि सौम्यपुतस्तनोजनुपयेसन्निर्युताराशयोजन्माब्जोपचयस्थिता अपितनो स्वक्षींश्चमित्रक्षेगा ॥
 पापा अप्यतिशोभनास्तनुगताजन्मे श्वरौकेद्रगोस्वारास्यन्हितनौशुभोनफलदोमित्रान्हिपापोर्थद ॥ १० ॥
 तोः उपप्लवगदति उपप्लवगतोनाम षडीपमम्पस्यमहस्पमंजन्मनक्षत्रं इतं भिविधोरपातइतस्यात् असौमहोऽप्येत्पितोहानिकृत्स्यात् ॥ ९ ॥ अतिकोम
 वैशिरिति सूर्यादुत्तपोराशिरैशिः ससौग्यपुतः सन् अंगगोलप्रगोऽतिकोमनः स्यात् अनुपिजन्मकाले सन्निर्देयुतापेराशयः तनुगताः अतिकोम
 नाः स्युः जन्माब्जोपचयस्थिता जन्माब्जो जन्मचक्रः तस्मादुपचयानि त्रिपदेकादशमानितेऽपि स्थितामहास्ते तनुगता अतिकोमनाः तनोरपि
 जन्मलघ्नोऽप्युपचयस्थिता अतिकोमनाः स्युः स्वक्षींश्चमित्रक्षेगाः जन्मानिये स्वक्षेगाः उच्चगाः मिषक्षेगास्ते पापा अपि तनुगता अपि शोभना

स्युः जन्मेश्वरो जन्मराशिजन्मलग्नस्वामिनो केंद्रगो अतिशोभनो स्याताम् स्वारात्यन्दिह स्ववैरिवारे शुभः शुभग्रहः तनोल्लभेवर्तमानो नफलदो भव
 ति मित्रान्दिह पापः तनौवर्तमानोऽर्धदः स्यात् तथा च यवनः ॥ रक्षकावर्द्धकाश्चैव ये स्युर्जन्मनिनायकाः ॥ तान्पापानपिनिःशंकोयात्रालभे
 नियोजयेदित्यादि ॥ १० ॥ अथयात्रालभेदृष्टाननिष्ठाश्लोकैकेनैकेनाह भ्यायार्थन्यगताः खलाः श्या ३ या १ १ रिभ्यः ६ अन्थानि ३, २, ४, ५

त्रयायार्थन्यगताः खलाः खइनजोन्तोत्थायषष्ठाष्टगोभूयः सोपचितोस्तखांबुसुतगः शुक्रोस्तईज्यो
 मृतौ ॥ नष्टज्ञोव्ययगोग्रहान्वितशशियातुर्महाविघ्नदा अन्यस्थानगताजयार्थसुखदास्त्याज्यंपुरो
 क्तंनचेत् ॥ १ १ ॥ स्वग्रामैकपुरात्मसद्भसुचतुर्वक्त्रेचतुःशालकेतूद्वाहेषुवधूप्रवेशनृपभीदुर्भिक्षपीडासुच ॥

७, ८, ९, १०, ११ तत्रगताः खलाः पापग्रहाः खेदशमेइनजः शानिः श्यायार्थन्यगताः खला इत्यनेन वसिद्धेपि विशेषदुष्टफलहापनार्थं खइनज इत्युक्तम्
 अंत्या १ २ घ १ षष्ठाः ६ ६ ८ गोनश्वंद्रः भूयः पुनः सचंद्रः अपचितः क्षीणचंद्रः कृष्णपक्षचंद्रः अस्त ७ खा १ ० बु २ सुव ५ गः अस्त ७ शुक्रः ईज्ये गुरुर्मृतौ ८
 नष्टज्ञोस्तमितबुधोव्यय ३ २ गतः ग्रहान्वितः शशीयेनैकेनाग्रहेणग्रहाभ्यापिग्रहैर्वायुक्तश्वंद्रमाः एतेप्रत्येकं यतुर्महाविघ्नदाः स्युः नानाप्रकारेणमर
 णभंगादीन्ददतीत्यर्थः अन्यस्थानगताः उक्तेभ्योऽन्यस्थानगताः संतस्तदाजयार्थसुखदाः तदाकदा चेद्यदिपुरोक्तत्याज्यंनस्यात् ॥ ११ ॥

ष्णादिवन्दिभाद्यंघ्रौयावत्तिष्ठतिचंद्रमाः ॥ तावदंधोभवेच्छुक्रःप्रवेशोनिर्गमेशुमइति ॥ अथआवश्यकेप्रथममाह परपूर्वयोः पश्चिम
पूर्वयोः सितविपर्यासात्शुक्रविपर्यासात् आवश्यककृत्येत्येति यानंसत्स्यात् एतदुक्तंभवति शुक्रपूर्वकपालंगतेसतिपश्चिमागच्छेत् पश्चिमक
पालंगतेसतिपूर्वागच्छेत् तथाचज्योतिःप्रकाशे॥अत्युत्सुकेषुयावत्प्राक्पालस्योभृगुर्भवेत्॥तावत्पाशिविशगच्छेत्प्राचोप्रत्यक्स्थितस्तथेति॥अथ
प्रयाणविधिमाह राजेति राजात्रिदिवसैरेकाब्धिषट्क्रोशकान्ब्रजेत् एतदुक्तंभवति प्रथमदिनेक्रोशंगच्छेत् द्वितीयदिनेचतुःक्रोशान् तृतीयेपट्

राजातपितवन्दिभूसुरसुहृत्श्रेहानुष्टातित्यजनृतसःकार्यमनाव्रजेत्त्रिदिवसैरेकाब्धिषट्क्रोशकान् ॥१३॥

क्रोशान् अर्थात्परतोयथेच्छगच्छेत कथंभूतःराजा तपितवन्दिभूसुरसुहृत् वन्दिहमिः भूसुराःश्रावणाः सुहृदोर्वाषवाः तेतपिताः वन्दिभूसुर
सुहृदोयेनसतथा अत्रायंभावः समिच्चरुतिलादिनावन्दिहर्षयित्वा दक्षिणानादिभिर्भूसुरास्तर्पयित्वा वस्त्रालंकरणादिभिःसुहृदःकलभादी
स्तर्पयित्वा ब्रजेदिति किंकुर्वन् श्रेहानुष्टातित्यजनृतसन् श्रेहेनअनुष्टतिः पुनर्गृहागमनं अयंभावः यात्रार्थंबहिर्गत्वापुत्रादिश्रेहवशात्तदबलो
कनार्थगृहंनगच्छेदिति कथंभूतःराजा तृपः बुभुक्षितो नगच्छेदितिभावः पुनःकिलक्षणः कार्यमनाः कार्यायउत्कठितांतःकरणः तथाचरत्नाब
ह्या । स्वनिकेतात्सुरभवनत्प्रधानावाश्रमाद्गुरुगृहाद्यापि ॥ यायात्कृताग्निकार्यःप्राश्यहविष्यंद्दिजानुमतमिति ॥ तथाचबृहस्पतिः॥देवद्वंजुजमित्वा

तुवदुःखःपुण्यशक्तिः ॥ प्रवृत्तिमिमाम्बुद्ध्यातिष्ठुष्यायेषुमापत्तिमिति ॥ तपाचक्षुषोतिःप्रकाशे ॥ संतोष्यस्वागानाविप्रान्जगत्प्रतिरयादिकम्
 शुचिःशुद्धाबरोष्मीपोनस्वेष्टसुमनाव्रजेदिति ॥ तपाचक्षुषः ॥ यात्रासमयेष्टानुपरागप्रहस्यवैपन्धेःगोभृद्विरण्यवसैःसंपूज्यश्रवयाचदेवनमिति
 ॥ बुद्धयात्रायाम् ॥ सातोमुकेनुलिप्रथसर्वालंकारमृषितःःशुद्धवशरःश्रीमानच्यगःसुखमेवतदिति ॥ भूपालबहुमे ॥ प्राज्ञणाभावमन्वेतकोपयेचनि
 जागनाम् ॥ यात्राच्छ्वागृह्नैषसिद्धिकामोयिरोद्भूदिति ॥ ॥ ॥ ॥ यात्रायाप्रस्थितोयद्यप्राज्ञणानवमग्यते ॥ तद्वर्तजीषितंसस्वनासौप्रतिनिबत

क्रोधक्षीररतिश्रमामिषगुहपूताश्रुद्ग्यासवक्षारान्यगभयासितान्बरवमीस्तैलंकटूस्सेद्धमे ॥

तदिति ॥ बुद्धयात्रायाम् ॥ वसुतंप्रस्थितोयात्रांस्वमार्पणामभिनंदति ॥ मार्पणानामिन्देतनास्पप्रतिनिबर्तनमिति तपाचक्षुष्यवत्साम् ॥
 क्रोधोवापयिवाल्पप्रयमेदनिशास्यते ॥ द्वितीययोजनंगत्वानिवसेत्तमहीपतिः ॥ तृतीयेयोजनसार्द्धवसेदाकम्पवृत्तः ॥ ततःपरंपयेष्टनुयायाम्मा
 र्गमहीचरति ॥ १ ॥ ॥ अयपावृकस्यनिषमानाह कोषप्रसिद्धः सौगप्रसिद्धं रतिमैयुनं अमःश्रेयाः आमिषमांसं गुहःप्रसिद्धः पूतपूतवरण अशु
 अशुमोषनं दुग्धंप्रसिद्धम् आसबोमपं तास्तारधार्पणमापादि अभ्यगःशैलाम्भंगः मयशंकारिपुमयमिष्यर्षः अस्तितानराणि अशुप्रवसाणि
 रकृष्णारीनि वमिषंमनं वैलंप्रसिद्धं कटूमरीपादि इत्येतद्गमेगमनेतद्धेतु स्यजेत् अथतकेपुर्किककतिविनत्यजेदित्याह क्षीरेति क्षीरक्षीर

रतीः क्रमात् त्रि ३ शर ५ सप्ताहं ७ त्यजेत् क्षीरं दुग्धं गन्धं ३ क्षौरं शराहं पंचाहं परति सप्ताहं त्यजेदित्यर्थः परं उर्वरितं तद्दिने प्रयाणदिने त्यजेत् रोगं व्या
 धिया बद्धा धं त्यजेत् रुधार्तं वीजदानपर्यंतं त्यजेत् सितान्यतिलं श्वेतव्यतिरिक्तं तिलक पीतकौकुमादिकं तद्दिने त्यजेत् प्रस्थानके पिडित्येतत्
 त्यजेत् प्रस्थानकं नाम मुहूर्तसमये किंचिदभीष्टवस्तु चालनं तदुक्तं रत्नमालायाम् ॥ छत्रायुधाद्यं मनसस्त्वमीष्टं प्रचालयेद्द्वैजयिकं जयार्थीति ॥ एतच्च
 कार्यवशात्क्रियते प्रस्थाने संपूर्णफलं नास्ति तथा च रत्नकोशे ॥ कार्यवशात्स्वयमगमे भूर्भुवः केचिदाचार्याः ॥ छत्रायुधाद्यमीष्टं वैजयिकं निर्गमे कुर्यु

क्षीरक्षौररतीः क्रमात्त्रिशरसप्ताहं परंतद्विने रोगं रुधार्तं वकंसितान्यतिलकं प्रस्थानके पीति च ॥ १४ ॥

रिति ॥ तथा च गर्गः स्वशरीरेण यः कश्चिन्निर्गच्छेच्छूयान्वितः ॥ तस्य यात्राफलं सर्वसंपूर्णपाथे सिद्ध्यतीति ॥ तन्बालनत्बधिर्ग्रथांतरात् ॥ गृह्णाद्गृह्णाति
 रंगर्ग आहसीमातरं भृगुः ॥ शरक्षेपाद्गरहाजो वासिष्ठो नगराद्बहिरिति ॥ एवं प्रस्थाने कृते पिस्वयमन्यस्मिन्सुदिने गच्छेत् तथा च ज्योतिः प्रकाशो ॥ प्रस्थाने
 पिकृतेनेयात् महादोषान्विते दिने ॥ गर्भयोगं विना कालश्छयादौ चाप्नुते तथेति ॥ रत्नमालायाम् ॥ वसेन्नचैकत्र दशक्षितीशो दिनानिनो सप्तचमांडलीकः ॥
 यः प्राकृतः सोपि च पचरात्रभद्रेण यात्रा परतः प्रयोज्येति ॥ एवविधे प्रस्थाने पिक्रोधक्षौररत्यादीन्वर्जयेदित्यर्थः गर्गः ॥ क्रोधक्षौरं तथा वा तितैलाभ्यं
 गाश्रुमोक्षणम् ॥ द्यूतमासंगुढतैलं यानं मयं परित्यजेदिति रत्नकोशे ॥ कालीयकं हि गुलकः कुंकुमं रक्तचंदनं ॥ पीतं रक्तं च वसनं यातुर्नेष्टानितत्क्षणादिति

१. शरपाशाशाम् ॥ कट्टुनेलगुडदौसफमोसाशनतया ॥ मुरकापोयातिमोदेनष्पाथितःसनिवर्ततइति । अल्लुभा । प्रमत्तोष्पाथितोभी । शाराः कुन्दोपुम् ।
 २. तितः ॥ अप्वानंनप्रपेतच्छीवेपस्तथेयचारबावरुपा ॥ स्वकीयापरकीयायास्त्रियंपुरुषमेवबा । वाढयित्वातुपोगोष्पेत्तनततस्यपीवितमिति ॥ भृ
 ३. गुः ॥ त्रिराचर्भर्जयेत्सीरंयवाइंदुरकमवासादहमावशेषाणिसत्ताहमेपुनंत्यजेदिति ॥ पात्रायागामनलतणगर्गोक्तशेषम् ॥ मुहूर्तममपेप्राभेहंसवारा
 ४. विजामजेत् ॥ देवतामात्यविप्राप्युगोःस्वजनैरुत ॥ पूर्ववाशेगमुदूरपपादपाप्राग्नरापिपः ॥ द्वात्रिंशत्पदंगत्वापानमाक्यसवजेत् । ततोनिरीक्षये

वन्मालंकरणानिपूर्णकलशस्तौर्यध्वनि पुत्रवान्शखादर्शनृपाशब्दतिसुरभिस्त्रीपुष्पधान्यादिच ॥

दोलादीपविधूमवन्दिहसुरभिव्रव्याणिशुत्रोदपोवेदयाछत्रवितानचामरकुमार्योमीनगोरोषने ॥ १५ ॥

१. सप्यहशकुनाः शुभागुमान् ॥ नथेयसदसच्छब्दान्निमित्तानिचसव्रजेदिति ॥ १४ ॥ इवार्निशकुनानाह ब्रह्मेतिवस्त्राणिश्वेतवस्त्राणि अपाय्य
 २. पशकुनमप्यपठितानि अलकराणानि सुवर्णांविनिर्मितानि भूषणानीत्यथ पूर्णकटशाः प्रसिद्धः तोर्यध्वनिः वापध्वनिः पुषवाम्बद्मानः पुरु
 ३. षः शालः २० आरशोमिहूः नयोराराजा मन्त्रप्रनिद्धः दंतादस्ती सुरभिगोः श्रीसोमाग्यवती पुष्पाणिश्वेतानि पान्यातिअच्छणानि कृष्णानि
 ४. १५शकुनमप्येवपठितानि आदिरात्र्यंममुषणादिपत्तनः दालाप्र दीपप्र ० विपुमबन्दिः पूमरदितोमिः सुरभिव्रव्याणि सुगंधद्रव्याणि कपूरचक्रना

दीनि शुभोदयः श्वेतदृषभः वैश्याप्र० छत्रप्र० वितानं वस्त्रनिर्मितं प्र० चामरं प्र० कुमारी प्र० मीनो मरुत्पः जलाद्द्रुतः गोरोचनं प्रसिद्धम् ॥१५॥
 अथ संकोचेनाह यद्यदिति यद्यद्द्रुतस्वातनिताततोषकरणं स्वातं अंतःकरणतस्य नितातं अतिशयेन तोषकरणसतोषजनकतत्तत् किञ्च नोक्तेन
 एवं संकोचेनोक्तेदानियेषु संतोषाभावः तानि पूर्वाचार्यैः शकुनमध्ये पठितानि तान्याह कोरुद्रुतं गोमयम् कोः पृथिव्या उद्धतं गोमयम् मृग्यद्
 थिव्याः उद्धृता मृत्तिका अंभोर्यघटान्वितः सहचरः उदकार्यकुभयुक्तो जनः सन् सहचरः सहचरतीति सहचरः “जलार्थी रिक्तकुंभस्तुपथिकेन सह

यद्यत्स्वातनिताततोषकरणं कोरुद्रुतं गोमयं मृच्चाम्भोर्यघटान्वितः सहचरो धौतां वशोमौत्रिकः ॥

दूर्वादभरथाः षलास्रमदिरावर्णो गुरुद्वविद्विप्रौ मित्रमृगावरोदनशवं सिद्धार्थदुग्धादिच ॥१६॥

ब्रजेत् ॥ निवर्तते यथा पूर्णः कृतार्थः पृथक् कृतार्थे त्युक्तत्वात् “धौतावरोमौत्रिकः धूतवस्त्रजकः दूर्वाप्रसिद्धा दर्भः प्रसिद्धः दूर्वादभौतृणे अपिशुभे
 अपशुभेन मध्ये यत्पृणपठितदेतद्वर्धति रिक्त रथः प्र० पलं मासम् असंग्रक्तं मदिरा मद्यम् वर्णाश्रमचारी गुरुः प्रसिद्धः देवाविज्ज्योतिषी विप्रोद्देशो
 आश्रमौ मित्रं दृष्टः मृगः प्र० अरोदनशवरोदनराहितप्रेतम् सिद्धार्थगौरसर्षपाः दुग्धादिदुग्धदध्याज्यं ननु यद्यत्स्वातनिताततोषकरणमित्यनेन दृ
 ष्यग्रहणत्वात् सिद्धम् पुनः किमुक्तदुग्धमिति सत्यम् दुग्धं भक्षणे निषेधिततत्संदेहनिवृत्त्यर्थदुग्धपठनमित्यदोषः एवमेवात्र विचारणीयम् तथा च

पयंप्र० कृष्णधान्यंमाषादि रुदनरोदनादि तक्रंप्र० सधूमानलः धूमसहितोऽग्निः कार्पासःप्र० अरुणपुष्पंजपादि चर्मप्र० गुडःप्र० तैलप्र० अथोलो
 ह कदमःपंकः ॥१७॥ मत्तइति मत्तःउन्मत्तः वातःवमितः बुभुक्षितःप्र० अतकःप्राणिहिसकः खलोदुर्जनः मुंडीमुंडितः जटीजटिलःव्याधितोरो
 गी खजः पादेनखंजः न्यंगोऽगहीनः दिगंबरोनमः यतिःसंन्यासी अरिर्वैरी काषायीगैरिकरंजितवस्त्रःमुक्तालकोमुक्तकेशः चौरःप्र० अभ्यक्तः

मत्तोवांतबुभुक्षितांतकखलामुंडीजटीव्याधितःखंजव्यंगदिगंबरायतिरारिःकाषायिमुक्तालकौ ॥ चौराभ्यक्त
 मलाविलाश्र्यपतितःपाश्र्यगलीगुर्विणीबंध्याकृष्णवृषाहिभेकसरठागोधावराहःशशः ॥१८॥ जाहौतूमहिषः
 खरोपूमहिषारूढाश्र्यरिक्तोघटाश्रिच्छक्काप्राणिशिरोगंकंपदवीबंधाःकुवागाहवौ॥ पातोयानपलायनंश्वकलहः
 षंडक्षुंतंगोर्ष्वलद्वैश्मेतिप्रतिबंधकाःकुशकुनाश्रिच्छक्कादिकामृत्युदाः ॥ १९ ॥ तैलाभ्यक्तः मलाविलोमलिनः पतितोजा

तिभ्रष्टः पाशीप्राणिबंधनार्थपाशवान् अर्गलीअर्गलावान् गुर्विणीसगर्भा बंध्यानिरपत्या कृष्णवृषःकृष्णोनड्डान् अहिःसपः भेकोमंडूकः सरठ
 प्र० गोधाप्र० वराहःप्र० शशःप्रसिद्धः ॥१८॥ जाहइति जाहःमडलीलोकेसेहलीतिप्रसिद्धा “जाहकोगात्रसंकोचीमंडलीचवृधैःस्मृतइतिहला
 युधः ” ओतुर्माजारः महिषःप्रसिद्धः खरोपूमहिषारूढाःप्रसिद्धाः रिक्तोघटःप्र० छिक्काशुत् प्राणिशिरोगंकंपःप्राणिनागोऽश्वदीनाप्राणिनाशि

रोसाटनम् अगसाटनया पववीचपोमार्गवंधे ऊर्णनामादिभिर्मागोषष्यते कुवाक्कुत्सितवाक्यभ्रयणम् आहव संग्रामः विचालमहिषादीना
 म् पातःपतने वस्त्राग्नीनास्त्वलनम् पानमभ्यादितस्यपलापनम् श्वकलहःऽनुनाकलहः पंडनपुसकम् गोसुतप्रसिद्धम् श्वलद्वेशमज्यलवृहदर्शनम्
 इत्येतेऽपशकुनाःप्रतिवंधका कार्यप्रतिवंधका स्युः छिन्नाधिकाः अपशकुनाम्सुवा स्युः तथाक्तमगमांतरे ॥ घृणसेलाविकार्पासमस्मचमनुषीप
 पम् ॥ सामुद्रगुह्यकाहिमत्तवातंबुमुक्षितमित्यादि ॥ १९ ॥ अथशकुनांतरमाह मृगोधमरः अलिबंधिकः उष्ट्रः प्रसिद्धः पठच्छुका शश्वंदकु

भृंगल्युष्ट्रपठच्छुकाश्वनखिन स्त्रीसशकावामत कालीकुक्कुटपुत्रयाश्वसुरभिर्देसेमनोभीष्टदा ॥

भारद्वाजशिखण्डिचापनकुलाहंसोजएतेदृशयाताइष्टफला स्युरासभरवोवामेपिष्टैर्यदः ॥ २० ॥

वाणाराजशुका नखिन श्वानावपः स्त्रीसंसकाःचटकादयः एतेवामतःमनोभीष्टवाःस्युः कालीमहिषी कुक्कुटःप्र०पुत्रयाः पुरुपसद्वाकाःकाकादयः
 सुरभिर्गौः एतेदसेमनोभीष्टदाःस्युः भारद्वाजः शिखण्डीमयूरः चापःप्र नकुलोवमुः हंसःप्र० अजोयस्तः एतेभारद्वाजावपः श्वोपाताःसंतः
 इष्टफलाःस्युः अपमय भारद्वाजावपोवामेवावसजेवाग्नेवाएष्टमापाइष्टफलाः अभीष्टफलवामर्बतीत्यर्थः रासमरबोगर्धमच्चनिर्धामेष्टेपिअथ
 र२अभीष्टार्थवोभवति ॥ २० ॥ अथरेपुयेपुक्कपेपुषिपरीतशकुनाःशुभाश्वतानाह नपुचारीनपुचरणं मयन्नुपावीना प्रबेशात्तमामा

दिप्रवेशः समरःसंग्रामः द्यूतप्र० नष्टेक्षणंनष्टवस्तुनःअवलोकनम् व्याधौरोगोपचारे एषुविलोमशकुनाविपरीतशकुनाः शुभदाःस्युः आयमर्थः
गमनेयेऽपशकुनास्तेनद्युत्तारादिषुशुभदाःस्युरित्यर्थः तथाइडायानाख्याभरेपूर्णतायाविलोमशकुनाः शुभदाःस्युः तथाचवसतः ॥ भवेदिडायाप
रिपरितायांसमोपिवामशकुनःप्रशस्तः॥ स्यात्पिगलायांपरिपूरितायासर्वोपिसव्याशकुनःप्रशस्तः॥ संगेरणेकर्मणिचप्रवेशशुक्लेग्रहेनष्टविलोकनेच॥
व्याधौसरिदुर्गवनादिकेषुशस्तः प्रयाणाद्विपरीतभावइति ॥अन्यम् ॥ शकुनाव्यस्तगाइस्तानृपालोकेप्रयाणव

नद्युत्तारभयप्रवेशसमर्द्युतेषुनष्टेक्षणेव्याधौस्युःशुभदाविलोमशकुनानाख्याइडायाभरे ॥ आधेदुःशकुनेनि
दृत्यवशुचिर्भूत्वाष्टधास्वायमंकृत्वैयादप्ररेष्टिवारमपरेदत्वासुवर्णं व्रजेत् ॥ २१ ॥ इतियात्राप्रकरणम् ॥

दिति॥अथप्रथमेअपशकुनेजातेसतिकिकर्तव्यमाह आधेइति आधेप्रथमेदुःशकुनेजातेसतिनिष्टत्यनिवर्तनंरुक्त्वातत्रशुचौदेशेउपविश्य शुचिःप्रक्षा
लितपाणिपादःअचातःकृताचमनः असवःप्राणास्तेषाआयमःप्राणायामः अष्टधा अष्टवारकृत्वा इयात्प्रगच्छेत् चेद्यदिपुनःदुःशकुनःस्यात्तदानि
दृत्यशुचिराचातोऽष्टिवारषोडशवारअसून्नियम्येयात् अपरेतृतीयेदुःशकुनेजातेसतिसुवर्णदत्वाइयात् एतदावश्यकममनाविषयम् प्राणायामान
धिकारीतावत्कालंस्थित्वाव्रजेत् तथाचञ्ज्योतिर्निबधे॥ विरुद्धेशकुनेपूर्वप्राणायामाष्टकंचरेत् । द्वितीयेद्विगुणान्कृत्वातृतीयेत्रजेष्ट्कृच्छिदिति॥ त

योरित्यर्थः तथाभ्यारान्दिनिगतः आरोग्यस्मात्पूर्वाविषं अहः तस्मिन् भोमरहितदिनइत्यर्थः पूर्वाणहक अत्रदिनस्यद्वौभागौ पूर्वभागः पूर्वाणहः
 तस्मिन् आचार्याः सुरस्थापनं प्रोचुः शेषस्पष्टम् सर्वामरस्थापनमिति शेषः लग्नबलं प्राग्वत् ॥ १ ॥ अथ वस्त्रपरिधानं तस्य क्षालनं उंदुरादिभस्मिन्
 फलच ह धार्यामिति बसुर्षनिष्ठाः अदितिः पुनर्वसुः इनपंचकं इहस्तपचकं गुरुमंपुष्यः अश्विअश्विनी अत्यं रेवती ध्रुवाणि पूर्वोक्तानि एतेर्नक्षत्रैः
 ज्ञत्रये बुधगुरुशुक्रवारे अंबरवस्त्रधार्यं नान्यत्र यत उक्तं ॥ रवौ जीर्णनिषोक्तो कजलार्द्रदुःखदंकुजे ॥ बुधेपनं रौद्रज्ञानं शुक्रेसौख्यं शनौ मलमिति ॥

धार्यं वस्त्रं द्वितीयं पंचगुरुभाइव्यं त्र्यैर्ज्ञत्रये ज्ञाने क्षाल्यमिहाखुभक्षितमसन्मध्यत्रिभागैः ऽबरम् ॥

लग्नबलं प्राग्वत् अथ क्षालनमाह इहास्मिन् वस्त्रधारणेन क्षत्रादौ क्षाल्यप्रक्षालनार्थं कथं भूते ज्ञाने बुधवाररहिते उक्तं च ॥ बलहेमाथलंकारधार
 णोक्तैश्च भादिभिः ॥ तत्संहरति च निर्माणं विदध्यात्क्षालनादिकमिति ॥ यद्यपि यस्यांगं यद्दो गिनो गदितभे बुक्यादिति पूर्वमेव अंगभूतकर्मोक्तम् त
 थापि क्षालने बुधवर्जनार्थं ज्ञाने इह क्षाल्यमित्युक्तं बुधनिषेधश्रवणात् उक्तं च ॥ शनौ सोमसुते श्राद्धेषु घ्यामावास्यायोस्तथा ॥ वस्त्राणां क्षालनं चैत्रदह
 त्यासप्तमं कुलमिति ॥ अथोदुरादिमक्षितफलमाह आखुभक्षितमिति आखुः उदुरः तेन अंबरमध्यत्रिभागे भक्षितं असत् बुधफलं स्यात् एतदुक्तं भव
 तिनकां त्रिगुणं कृत्वा यद्विभक्षितभागो मध्यत्रिभागे पततितदा तदुष्टमिति यः आखुरित्युपलक्षणम् तेनाग्निदग्धं वाद्विभक्षितं मज्ज्यादिकिं ज्ञेयम् त

पाषोक्तं गते ॥ दग्धवारुकुटितचगोमयमपीपकैविलित्तदावष्टमूपकपूर्वकैरगुमवमध्यात्रिभागैऽद्युक्तमिति ॥ अयस्त्रियारक्तवस्त्रपारणमूपणभा
 रणमनुक्तमदशाणांकुट्टरुषयाशास्त्रवत्तुत्तरार्धेनाह स्मिति स्मिःअप्रउकेवलपारणभाबोअपरमूपणमुबर्णोविभूषण विभूयात् भारयेत् कर्षमृतव्या
 दित्यपुष्पशृवे विगतामिआदित्यपुष्पशृवाणियस्मात्तत्तयातरिमन् यतोप्रस्त्रियारक्तवस्त्रमूपफपारणेषोपोर्यस्यते तथाचोक्तम् ॥ पुष्पादित्यशृवे
 शिष्ये स्वणरक्तयारादिकम् ॥ नवनमूपणधार्यनार्यादियिवुरापुपेदति ॥ लम्बवल्ग्राग्भत् अयचंवादीनाप्रागास्त्यमाह श्वेतेवस्तुनिरोप्यमुक्ताफ

स्त्रीरक्तावरमूपेणत्रविष्टयाद्वयादित्यपुष्पशृवेश्वेतेऽब्जोऽरुणरुक्मयोःकुञ्जरवीरुष्णोशानिःशस्यते ॥ २ ॥

वस्त्रोक्तैर्व्यनिलद्वयाश्विभिरगेनुर्विभूयाहिताविप्राज्ञोत्सवलब्धियुदितमनुकेपीठद्वारणाम् ॥

ट्यापिके अन्वधंद्रोहित सोमवारेश्वेतवस्तुपार्यमित्यर्थः कुञ्जरश्विअरुणरुक्मयोःशस्यते शानिःरुष्णोवस्तुनि नीलवस्त्रादिकेवास्यते शनीत
 दापमितिमात्रः शत्रुपेवुत्तर्वधार्यमितियुवोक्तम् ॥ १ ॥ अपनराणामूपणपारणदत्तचरणेनाह वस्त्रोक्तैर्माविभिर्धस्त्रादित्य
 शोक्तेः अंगोस्थिरालमे नुत्तरस्य अलंकृतिरलकरणं हितस्यात् किलशणैर्वस्त्रोक्ते म्यनिलद्वयाश्विभिः अनिलद्वयंरवातीयुगंस्वातीविशा
 लेति अश्विनिप्रसिद्ध विगतेअनिलद्वयाश्विभ्योपेष्पस्तानितयावस्त्रम् स्वातीशियालाश्विनीराहितेरित्यर्थः कृप्यवल्ग्राग्भत् अश्विद्वितीय

चरणेन विशेषमाह विप्राज्ञीति मिप्राज्ञाब्राह्मणाज्ञा उत्सवोधिवाहादिकः लब्धिर्लभः आसुसत्सु अनुक्तेपिमादौधारणम्वस्त्रादिधारणमिष्टक
 तस्यात् तथाचोक्तव्यासेन ॥ लब्धंराजप्रसादेनविप्रादेशात्करग्रहे ॥ प्रीत्यादचोत्सवेवखंधार्यनिधोपिमादिकेइति ॥ अथोत्तरार्द्धेनपण्यानाक्रयविक्र
 यावाह मैत्रेति मैत्रमनुराधा शेषसुगमं घटपरर्ध्यगे घट.कुभःतस्मात्परमन्यतमं तच्चतद्वद्धयंगंचक्रद्धयंगंउपचयलभ्रतस्मिन्कुभव्यरिक्तोपचयल

मैत्रार्कानिलमूलदस्त्रहरिभेद्वीज्याजपादोत्तरेपण्यानाक्रयविक्रयौघटपरर्ध्यगेस्वशुद्धौतनु ॥ ३ ॥

प्रेतज्वालनशय्यकावितननेस्तंभोच्छ्रयंयाम्यदिग्यानंकाष्ठतृणोच्चयंपरिहरेत्कुंभद्वयस्थेविधौ ॥

सेवेष्टाभ्रुववारुणांत्यवसूभैःखायेखौवाकुजेसंन्यासःस्थिरभेखलैर्गतबलैःषष्ठांत्यगेभार्गवे ॥ ४ ॥

प्रेपण्यानापूगफलखजूरादीनाक्रयाविक्रयौ तनुविस्तारय कुर्वित्यर्थः कस्यासत्याम् स्वशुद्धौसत्या स्वंधनभावःतस्यशुद्धिःपापसाहित्यंतस्या
 सत्याम् शेषप्राग्वत् तथाचोक्तं ॥ दशमैकादशेलभ्रेवित्तकेंद्रत्रिकोणगेः ॥ शुभै.पुण्यस्यकर्मेत्तवर्जायित्वाघटोदयामिति ॥ ३ ॥ अथदत्तार्द्धेनध
 निष्ठापंचकेवर्ज्यमाह प्रेतेति कुंभद्वयस्थेविधौसाति कुंभमीनगेचंद्रेसति परिहरेत् सर्वथानाचरेत् स्पष्टम् अथोत्तरार्द्धेचरणेनसेवामाह सेत्रेति
 ध्रुवादिभिर्नक्षत्रैःसेवाइष्टास्यात् सुगमत् कार्स्मिन्सति स्वायेरवौसाति वाइत्यथवाकुजेसति खंदशम आयंपुकादशं अन्योरन्यतमं रवि

भोमयोः ग्यतमेसतीत्यर्थः । परिसंछेपेतेवाभियतेतत्प्रमाह्यप्रारणामेपुकावशोवाख्योभमेभासतितेवादृष्टादितकरास्याविरपर्यं शोपं प्राग्यत् इत्य
 चतुर्थचरगेनसन्धासमाह सम्पासइति स्थिरनसत्रेरियालमेचसंन्यासइष्ट स्यात् के स्वलेर्गंतबले पापप्रदेर्दानवलेरिस्पर्शः ससम्पपेत्तृनीया
 कश्चिन्मग्नति मार्गरे शुक्लेषष्ठयत्यगो६, १२ सति शोर्षत्प्रबलं प्रागवत् उक्तच ॥ भिस्तेकारशोसो शिर्ष्येपेपटेचमार्गव ॥ सबलेधर्मपेत्रीयेकत्रेदीसानि
 रश्चिह्नरिति ॥ १२ ॥ अथएत्त्वरूपेनरूपिकर्माह उदादेति उदावर्त्तानिपुर्वोक्तानि मूलात्पाकेत्सादीनिपुकावशसंस्थाकानि चराणि प्रसिद्धा

उदाहर्क्षचरद्विपेर्व्रलधुमत्वाट्टैः शुभास्याल्कापिव्याकिंनारस्वगान्द्विपुग्ममपगोकन्याविलभेतिथौ ॥ व्यक्ती
 जेसद्विशिश्रणम्यस्वगमूमुस्यान्सिताच्छादन स्वर्णोद्भूयुष्टहलसमुष्कमुट्टपै सौर्मोपदुस्त्रिर्नयेत् ॥ ५ ॥

नि द्विपंविशाखा ईद्वोग्येषा लघुमानिप्र० स्वाट्ट्चित्रतेभ्यांकिंनारस्वगादि मार्किःशानिः सासुषः आरोमोमः विगताधार्किंनारापेष्यस्ते
 तथातेचतेरगगधतेषामद्वःदिनतरिम्नन् दानिदुषमोमरहितचरोऽहत्सर्षं पुग्ममपगोकन्याविलभे पुग्मंभियुनम् सपोमीन गोर्षुषः कन्याप्रसिद्धा
 पुषामग्मतमविलभे तियो म्यंकोजे विगत अकनचमीपस्मात्असौभ्यंकरः सषासीओजश्च ओजोविपप्रस्तरिन्नु नचमीभ्यतिरिक्तविप
 मातेपावित्यर्थं किञ्चतगेभ्यंकोजेतिथौ सदिति सिग्दशमीवपासइवर्तमाने १, २, ५, ७, ११, १२, १५, १७, १९, २०, २१, २२, २३, २४, २५, २६, २७, २८, २९, ३०, ३१, ३२, ३३, ३४, ३५, ३६, ३७, ३८, ३९, ४०, ४१, ४२, ४३, ४४, ४५, ४६, ४७, ४८, ४९, ५०, ५१, ५२, ५३, ५४, ५५, ५६, ५७, ५८, ५९, ६०, ६१, ६२, ६३, ६४, ६५, ६६, ६७, ६८, ६९, ७०, ७१, ७२, ७३, ७४, ७५, ७६, ७७, ७८, ७९, ८०, ८१, ८२, ८३, ८४, ८५, ८६, ८७, ८८, ८९, ९०, ९१, ९२, ९३, ९४, ९५, ९६, ९७, ९८, ९९, १००

चंद्रेशुभेशुभतिथौशुभवारयोगेवारेगुरौशशिजशुक्रगमस्तिवारे ॥ लग्नेष्टभेमिथुनकेक्षपकम्यकार्याशस्तंकृषिप्रकरणप्रवपेन्निधानइति ॥ अन्येषु ॥
 दशम्येकादशीचैवतृतीयाचत्रयोदशी ॥ सप्तमीपचमीचैवप्रतिपच्चसुखावहा ॥ हत्यष्टमीत्रितीयादश्यातिनी ॥ चतुर्थीकीटजननीपति
 हंतिचतुर्दशी ॥ रवौत्रहस्पतौचंद्रेशुकेकुर्याद्विशेषतः ॥ बुधार्कैभूमिपुत्राश्वनभवतिफलप्रदाइति ॥ अथविधिमाह सिताच्छदनः श्वेतवल्खधरः
 पटुःकुशलःकर्तास्वगभूमूख्यानदेवान्प्रणम्य कृष्यारम पूर्वोक्तः सीतायज्ञःक्रियेतत्रपूजितान्स्वगभूमूख्यानं ग्रहभूम्यश्यादीन् प्रदक्षिणापूर्व
 कप्रणम्य मनोवाक्कायकर्मभिर्नमस्कृत्वा स्वर्गोद्घृष्टहलंसुवर्णघर्षिताग्रहल समुष्कसुदृषैः मुष्कावृषणास्तैःसहवर्तमानाःसमुष्काः शोभनाः वृषा
 सुदृषाःगुणावयवपूर्णाःनिरोगाः समुष्काश्चतेसुदृषाश्चतथातैःकृत्वा सौमीउत्तरादिशप्रतित्रिवारनयेत् हलेनपद्धतीःकुर्यादितिभावः उत्तरादि
 शंप्रतित्रिवारनयेनपचरेखाउत्पद्यते तद्यथा प्रथमगमनेनैका आवर्तनेद्वितीया पुनरुत्तराप्रतिद्वितीयगमनेनतृतीया पुनरावर्तनेचतुर्थी पुन
 रुत्तराप्रतितृतीयगमनेनपचमीरेखाउत्पद्यते अधिकानकार्याइतिभावः सौमीपटुस्त्रिर्नयेदित्यत्रपटुपदग्रहणंअखडक्कजुरेखाकरणार्थम् त
 थाचोक्त ॥ शस्तासुचंद्रतारासुशुचिःशुक्लेनवाससा ॥ स्नात्वागवैश्वपुष्पेषुजयित्वाविशेषतः ॥ दृथिवीग्रहसंयुक्तापूजयित्वाप्रजापतिम् ॥ अ
 ग्निप्रदक्षिणीकृत्यदातव्याचैवदक्षिणा ॥ कृष्णौदृषोनियोक्तव्यौजविनश्चयुतेनवा ॥ विबलंछिन्नलगूलंकपिलदृषभंत्यजेत् ॥ हलप्रवाहनंकार्य
 नीरुग्निमर्षकर्षकेः ॥ हलादिभिर्दंढःक्षेमकृदृढैरशुभंभवेत् ॥ वृषभागदियुध्येयुस्तस्यविमसदाभवेत् ॥ हेमघृष्टहलाग्नेणछिन्नरेखानकारयेत् ॥

णः इन्द्रो जेष्ठा विगताः वारुण हरिद्रा चिन्म्यस्तानितथतैः शततारकाश्रवणज्येष्ठारहितैरित्यर्थः कृषिभैरित्युपलक्षणम् तस्मात्कृष्ण्युक्तं सर्वतिथि
 वारादिकक्षेयम् तथा चोक्तम् ॥ मूषकानां भयभौमे मदेशलभकीटयोः ॥ नवमे च त्रिथौरिक्ते हीने सोमे विशेषतः ॥ वृषलग्रथवामीने कन्यायामि
 शुनेथवा ॥ वापयेत्सर्वसस्यानि यदीच्छेत्सस्यसंपद इत्यादि ॥ लग्नवलप्रागवत् अथ वीजवापविषयो द्विभेदफणिचक्रमाह सूर्यक्षादिति सूर्ययु
 क्तनक्षत्रादितृतीयम् तस्मादतिघृतिरेकोनविंशत् तस्मात् अष्टाष्टाभेः तृतीयादष्टाभिः एकोनविंशदष्टाभिर्नक्षत्रैर्वीजवापः सत्फलः अथ द्वितीय

सूर्यक्षादितृतीयतोतिघृतिश्चाष्टाष्टाभैः सत्फलः प्रोक्तो न्यैः फणिसप्तमाद्रविमितैस्तच्छेदनं वापभैः ॥ ६ ॥

भेदमाह अन्यैरिति अन्यैराचार्यैः फणिसप्तमात् राहुसप्तमात्सकाशात् रविमितैर्द्वादशभिर्नक्षत्रैः वीजवापः शुभः प्रोक्तः एतदुक्तं भवति राहुर्ध
 स्मिन्नक्षत्रे भवति तस्माद्यत्सप्तमनक्षत्रं तत्फणिसप्तममुच्यते तस्मात्सकाशाद्द्वादशभिरित्यर्थः राहोस्तु फणीतिनामग्रं यातरे प्रसिद्धम् वराह
 मिहिराचार्येण राहुस्वरूपविकल्पाग्रं यातरोक्ता उद्धाटिताः स्वकृतसंहितायाम् ॥ अमृतास्वादविशेषाच्छिन्नमपिशिरः किलासुरस्येदम् ॥ प्राणैरपरि
 त्यक्तग्रहतायातवदत्येके ॥ इदं कर्म डलाकृतिरसितत्वात्किल न दृश्यते गने ॥ अन्यत्र पर्वकालाद्ग्रधानात्कमलयोनेः ॥ मुखपुच्छविभक्तांगभुजंग
 माकारमुपदिशं त्यन्ये इति ॥ भुजगमाकारकयनात्फणीत्यभिधानं प्रसिद्धम् रत्नमालायामपि ॥ फणिभाद्वीजोसिकाले स्फुटमिति ॥ तथा चागमातरे

णःइन्द्रोजेष्ठाविगताःवारुणहरिन्द्राभिम्यस्तानितथातैः शततारकाश्रवणज्येष्ठारहितैरित्यर्थः कृषिभैरित्युपलक्षणम् तस्मात्कृष्ण्युक्तंसर्वीतिथि
 वारादिकंक्षेयम् तथाचोक्तम् ॥ मूषकानांभयभौमेमंदेशलभकीटयोः ॥ नवमेचतियौरिक्तेहीनेसोमेविशेषतः ॥ वृषलभ्रथवामीनेकन्यायामि
 थुनेथवा ॥ वापयेत्सर्वसस्यानियदीच्छेत्सस्यसपदइत्यादि ॥ लग्नबलप्राग्वत् अथबीजवापविषयेहिभेदफणिचक्रमाह सूर्यक्षादिति सूर्ययु
 क्तनक्षत्रादितृतीयम् तस्मादतिघृतिरेकोनविंशम् तस्मात् अष्टाष्टाभिः एकोनविंशदष्टभिर्नक्षत्रैर्बीजवापःसत्फलः अथद्वितीय

सूर्यक्षादितृतीयतोतिघृतिश्चाष्टाष्टाभिःसत्फलःप्रोक्तोन्यैःफणिसप्तमाद्रविमितैस्तच्छेदनंवापभैः ॥ ६ ॥

भेदमाह अन्यैरिति अन्यैराचार्यैः फणिसप्तमात् राहुसप्तमात्सकाशात् रविमितैर्द्वादशभिर्नक्षत्रैः बीजवापःशुभःप्रोक्तः एतदुक्तंभवति राहुर्व
 स्मिन्नक्षत्रेभवति तस्माद्यत्सप्तमनक्षत्रंतत्फणिसप्तममुच्यते तस्मात्सकाशात्द्वादशभिरित्यर्थः राहोस्तुफणीतिनामग्रंथांतरेप्रसिद्धम् वराह
 मिहिराचार्येणराहुस्वरूपविकल्पग्रंथांतरोक्ताउद्धाटिताःस्वकृतसंहितायाम् ॥ अमृतास्वादविशेषाच्छिन्नमपिशिरःकिलासुरस्येदम् ॥ प्राणैरपरि
 त्यक्तग्रहतायातंवदत्येके ॥ इंद्वर्कमंडलाकृतिरसितत्वात्किलनक्ष्यतेगगने ॥ अन्यत्रपर्वकालाहरप्रधानात्कमलयोनेः ॥ मुखपुच्छविभक्तांगंभुजंग
 माकारमुपदिशंत्यन्येइति ॥ भुजगमाकारकथनात्फणीत्यभिधानंप्रसिद्धम् रत्नमालायामपि ॥ फणिभाह्वीजोक्षिकालेस्फुटमिति ॥ तथाचागमातरे

॥ राहुमादष्टमपादहीजोधिःपरिवर्जयेदिति ॥ अथान्यच्छेदनमाह तच्छेदनंवापभैरिति तेषांवाच्यानाच्छेदनं तच्छेदनम् वापभै र्हीजवापनक्षत्रैः
 प्रोक्तम् ननुपस्यागपदवोगिनोगत्रितमरुवाविलिपुत्रैवाक्तम् तत्कार्यपुनरुक्तं तच्छेदनं वापभैरिति सत्यम् क्वापिनक्षत्राणांहीजवादननक्षत्राणाञ्च
 किञ्चित्भेदोस्तिइयोःकृष्यगत्वात् केःकार्यभितिसंदेहनिवारणार्थतच्छेदनं वापभैरित्युक्तम् ॥ ६ ॥ अथनिश्चयधान्येकमप्राप्तमधिरोपणं
 तत्रचरणनाह भैरिभिति सीस्तरायट्टवृत्तादभैरिवाहनतत्रैर्मूलास्याकैत्त्यादिभिरारोपयेत् निश्चनेत् भैरिनामसूत्रेधान्यमर्दनाथ

भैरिक्षीरतरीरुफानुरहितैरुद्धाहभैरोपयेदन्नप्राशनवहसतशरदो प्रोक्तंनवाश्रुधै ॥

वृषपक्तियोजनाथकाष्ठमारोप्यते मेध्यतेसंगम्यतेवृषमामस्मिन्निमेयिः “पुंसिमेयिःसलेदारुम्यस्तंयत्पशुभवनइत्यमरः” किलसणेरुद्धाह
 र्भैःठफानुरहितैः उक्ताउत्तराफाल्गुनी अनुःअनुराषाताम्यारहितैः उक्तञ्च ॥ रेवतीराहिणीमूलंस्वातीहस्तोमृगस्तथा ॥ आपादोत्तराहस्तश्चत
 थाभाद्रपदामसा ॥ वननेसर्वर्षीजानातपाशालाप्रवेशने ॥ शुस्वदावनदाधैवानुराषोत्तराफाल्गुनी बटश्चसप्तर्षणभ्रगंभारीवाहममीतथा ॥ औ
 दुयरीतथापार्षीपाचाम्याःसीर्याहिनी ॥ सीनाक्रीर्षकेनित्यमधि कार्यफलप्रवेति ॥ अथनक्षत्राण्यप्रसंगेननवाश्रुधैर्मीहित्तीयधरणेनाह अथ
 प्राशनभैरिति वसततदारदोःशत्वोः अथप्राशनभैरित्युपलक्षणं तस्मादथप्राशनोक्तलियिवाराधिक

मत्रग्राह्यम् साग्निकस्यनवाचकर्मणाविनाब्रीह्यादीनिनवनवमितानांधान्यानांभक्षणोदोषप्रसगादावश्यककमेतत् नवधान्यानामान् ॥ ब्राह्म्या
 यवगाधूपानीवारा कगुवैणका ॥ शालयोमुद्गमाषाः नवधान्यानिचक्रमात् ॥ एषामध्येशरत्सभवानिधान्यानिब्रीह्याग्रयणेनविनानभक्षणीयानि
 वसतभवानियवाग्रयणेनविनानभक्षणीयानीतिनियमादिकर्मशरहसंतयोःक्रियतइतियततत्अन्नप्राशनोदितैस्तिथिभादिभिः मासेषष्टेष्टमेवेत्य
 त्रौक्तैर्नवान्नकर्तव्यमित्यर्थः अधोत्तरार्द्धेनृत्यसगीतयोरारंभमाह भेत्राकार्काल्येति भेत्रमनुराधा अर्कोहस्तः अंत्यंरेवती वसवोधनिष्ठा उत्तरा

भैत्राकार्काल्यवमूत्ररेज्यवरुणैःसंद्रैःशुभंनर्तनंलक्ष्मेश्चरुवीक्षितेहिबुकगैःसौम्यैश्चसंगीतकम् ॥ ७ ॥

द्वीशार्कैर्द्विदितिज्यवासवशिवाश्चव्यंत्याग्निपार्श्वार्द्रभैःपूर्वाभिःशुभदाविसिंहभतनैःनानापशूनांक्रिया ॥
 स्तिस्रः ईज्यःपुष्यः वरुणःशततारका इंद्रोज्येष्ठा तैर्नर्तनमारभेत् संगीतकंचआरभेत् कस्मिन्सति लक्ष्मवर्तमानेद्देगुरुवीक्षितेसति केः हिवुकगैः
 सौम्यैः चतुर्थस्थानस्थितैःसौम्यग्रहैः शेषप्राग्वत् ॥ ७ ॥ अथनानापशूनाकर्मवृत्तेनैकेनाह द्वीशेति द्वीशंविशात्वा अर्कोहस्तः इंद्रुर्मृगः अदि
 तिःपुनर्वसुः ईज्यःपुष्य वासवोधनिष्ठा शिवःआर्द्रा अश्विनीप्रसिद्धा अंत्यरेवती अग्नि कृत्तिका पाशीशतनारका इंद्रोज्येष्ठा तैःपूर्वाभि
 स्तिस्रभिः विसिंहभतनौ विगतःसिंहोपेभ्यस्तानिविसिंहानितानिचतानिभानिविसिंहमानिसिंहरद्वितराशयःतेषातनुःलक्ष्मतस्मिन् नानापशूना

क्रियाशुभवाउचिता पशुनाक्रपविक्रपाविकर्मशुमर्कप्रोक्तमित्यर्थः अपोचरार्थेनवर्ज्यमाह अर्कचतुर्षुवारेषु रविचंद्रभौमशुभवारेषु कोचराहारी
 स्नाश्रुषु कःशदिणी उचरास्त्रिस्र आससमाहार कोचरं हरिःश्रमणः स्वाष्टुचित्रा एषु अमारिक्तयोः अमाभमावास्या रिक्ताचतुर्षुनिवमीषशु
 र्दशीनामन्यतमा तपोः अष्टमीप्रसिद्धा तस्यानानापशुक्रियाहितानउचिता अपवादमाह स्वप्नगमेसतिमवोपोनसप्रबोपः कश्चिरपशुकर्मणि
 नस्यात् सप्रबलंप्रागवत् उक्तच ॥ इयादित्यदिवशुभ्यास्यैर्कैर्ब्रह्मीशैःक्रियादिगोः ॥ दर्शामृताष्टमीषित्राश्रुवकर्णैर्गमापसत् ॥ सोमार्कैवेयतोपा

वारेष्वर्कचतुर्षुकोत्तरहरित्वाष्ट्रेष्वमारिकयोष्टम्भानहितोदितास्वभगभेनस्यामृदोप किल ॥ ८ ॥

द्यादित्यदिवसुस्विराश्विभसृदुस्वात्यर्कभैर्ज्ञत्रयार्कारान्हीज्यश्रुगूदयेद्विकमदेष्विदौक्रियाश्वीहिता ॥

तेलभ्रेपंचाननेशुषे ॥ मत्रासंकांतिरिकाशुपशुकर्मविवर्जयेत् ॥ शुभमशोवपेशुद्धनेचनेस्वक्षयोनिषु ॥ रसाद्यद्विक्रियाशस्वापशुनामुनिभिः स्मृतेति ॥
 तप्याचागमांतरे ॥ सोमेमौमेवुबेगाशोनघास्यास्तुरगाभानाविति ॥ अन्यच्च ॥ पूर्वोभपामृतमपूषद्वृताशनेषुदाकाशमिषाजिबसुवारुणशांकरेषु ॥ एते
 पुगोमाद्विषिर्वतितुरंगमाविनानाप्रकारपशुगातिगविःप्रशस्तेति ॥ ८ ॥ अयाश्चकर्मदृत्तेकेनाहदृषादिस्येतिहृषावित्यपुनर्वन्मुष्यो दिवसुषनिष्ठाया
 तवारके स्थिराणिप्रसिद्धानि आश्विनीप्रसिद्धा मृगशिराप्रसिद्धा स्वातीप्रसिद्धा अर्कौदस्ताः शेषाशवाकर्कारागिहृषाशमंहुपशुस्वकाः अर्कसूर्यः आ

रोमौमः एषामहः दिवन्तस्मिन् ईज्यभृगूदये उदयेलम्नेईज्यभृगूदयम् तस्मिन् गुरुशुकुयुतेलम्नेइत्यर्थः द्विकमदेपुड्दी द्विद्वितीयं क
 चतुर्थम् मदःसप्तमम् एषुचंद्रेसतीत्यर्थः अश्वीक्रिया क्रयविक्रयादिकीहिताशुभकर्त्रास्यात् अथाश्वचक्रमाह तत्रापि तत्रापि ह्ययादित्या
 दिषुनक्षत्रेषुसत्स्वपि अर्कमतःसूर्यनक्षत्रात्सकाशात् क्रमात्तिथिमितैर्नक्षत्रैः पश्चादुत्क्रमतस्त्रिभिर्नक्षत्रैः साभिजित्थयातथा अश्विनीक्रियाशा
 स्ताशोभनास्यात् एवंसामान्यतोश्वकर्मोक्तेदानींविशेषमाह येति याअश्वीक्रियानृसमामनुष्यसदृशासाक्रियातदुक्तममुखैःकार्या तस्मैमनु

॥ ९ ॥

तत्राप्यर्कमतःक्रमात्तिथिमितैःपश्चात्त्रिभिःसाभिजिच्छस्तायानृसमातदुक्तममुखैःकार्याप्ररोमबुधैः ॥ ९ ॥ लम्बलप्रागवत् त

व्यायउक्तानिभमुखानिनक्षत्रादीनितैःकार्येत्यर्थः परायानृसमानभवतिसाएभिःसामान्यैहर्ग्यादित्यादिभिर्बुधैःकार्येत्यर्थः धृतान्नचणकक्षीरतृणम्
 थाचनारदः ॥ विविष्णुचरभेक्षिप्रमृदभेस्थिरभेषुच ॥ वाजिकर्माखिलसूर्यवारेकार्थविरोषतइत्यादि ॥ तथाचोरुम् ॥ धृतान्नचणकक्षीरतृणम् ॥ गृ
 द्वादिभक्षणे ॥ अन्नप्राशनवदक्षखानंसौम्यग्रहोदये ॥ चैलिकंक्षुरकर्मादाभेपजेभेपजोदितम् ॥ गर्भाधानोक्तमश्वानामैथुनेनुत्रिंलाकथेत् ॥ गृ
 हारंभोदितेकालेहयशालाविधीयते ॥ शिक्षाविद्योक्तकालेचभूषणंभूषणोदिते ॥ चर्मकर्मादिककार्यजययोगेशुभोदये ॥ एवंखरोप्रादिककार्य
 वाण्हेवाहनादिकमिति ॥ ९ ॥ अथाभ्यंगनिषिद्धकालमाह भद्रेति भद्राप्रसिद्धा सक्रमःसक्रातिः पातोव्यतीपातः वैधृतिःप्रसिद्धा सितःशुक्रवारः

इग्न्यागुरुवारः अर्कोरविवारः भारोमौमवारः षष्ठ्यावय सर्वास्तिथयः तासुश्राद्धाहः श्राद्धदिने प्रतिपद्युप्रतिपत्तिभेतरिमन् हेतुंकारणं
 धिनाअर्घ्यजनअर्घ्यगपरिहरेत् कारणेसतिअवयथखरेदित्यपर्यासिद्धम् तथाचोक्तम् ॥ सनस्यानरष्टशतेलंनवम्याप्रतिपात्तयो ॥ चतुर्दयामयास्र
 म्यापद्यथाचैवविशेषतइति । मंत्रांतरे ॥ चतुर्दश्यसुर्भाधैवपौर्णिमास्यर्षसंक्रम ॥ तैलखानंनकुर्धातसुप्तर्षधुवनक्षयादिति ॥ तथाचरुद्धमनुः ॥ दशै
 स्नाननकुर्धत्तमावापिशोस्तुजशितो ॥ नवम्याचनधेत्तप्रनिमित्तांतरसंभवः ॥ प्रतिपदनपत्यः स्यात्पुतिायामपालिक ॥ वशम्यामधन स्नाने

भद्रासक्रमपातवैष्टुनिसितेज्यार्कारपष्टपादिषुश्राद्धाहेप्रतिपद्वयेपरिहरेद्धेतुंविनाम्यजनम् ॥ मागल्य
 विजयोत्सवोब्दवदनदीपावलिर्हेतवोभ्यगस्यकथितदितैलमनसभिद्येन्हित्येऽखिलम् ॥ १० ॥

सर्वहतिषयोवशीति ॥ रत्नमालायाम् ॥ रथिस्तापंक्रातिवितरतिशशिभूमितनयोमूर्तिलक्ष्मीचात्रि सुरपतिगुरुर्विचहरणम् ॥ विपसिदेन्यानागुरु
 गखिलमोगानुमवननृणातैलाभ्यगारपपविनुरुक्तसूर्यनपशति ॥ अथाभ्यगहेतुनाह मागल्यंथिषाहादि विजयारत्नवआचिनशुक्लवशाम्याकि
 यते अष्यवदनसवसरप्रतिपत् दीपावालाःप्रसिद्धा पतेभ्यगस्यहेतव कारणानि पुननिपद्यते ध्यावावीपअर्घ्यगःकतभ्यः तथाचोक्तवगवहार
 सारे वत्सरादौबसवादोसूतकालेमहोत्सवे ॥ इतिपोस्तमचतुर्दश्यामर्घ्यगनियमोनचेति ॥ तथाचोक्तैरुक्तादिभिजयावशानीविषयम् ॥ मिथिब्रह्मवि

कर्तव्यतैलाभ्यंजनमादरादिति ॥ अथाभ्यगनिषिद्धाषवादमाह कथितादिति निधेन्हकथितादितैलंअनसच्छुभस्यात् आदिग्रहणात्सार्षपसु
 गवपुष्पवासितादितैलगृह्यते एवकथितादितैलनिधदिनेपिशुभमित्यर्थः उक्तंच ॥ सार्षपगंधतैलंचयत्तैलपुष्पवासितम् ॥ द्रव्यांतर्युतवापिनदु
 ष्यतिकदाचन ॥ सूर्यशुक्रस्वारेषुनिषिद्धासुतिथिष्वपि ॥ कर्त्तव्येयदिवास्नानेपक्तैलनदुष्यति ॥ रवौपुष्पगुरौदूर्वाभौमवारचमृत्तिका ॥ भा
 र्गवेगोमयंक्षिप्त्वातैलस्नानंसुरवावहमिति ॥ अथनित्याभ्यंगेविशेषमाह नित्येखिलमिति नित्येऽभ्यंगेअखिलतैलंपक्कादिकअनसत्शुभंस्यात् उ

दिग्विश्वाद्रिदृगंकदर्शतिथिषुस्नानंधात्रीफलैःश्रीकामेथबुधांबुपक्षेपितृभाभ्यंगापतिद्व्यंगना ॥

क्तंच ॥ नित्यस्नानेचकर्तव्येतिथिदोषोनविद्यतइति ॥ १० ॥ अथप्रसंगेनतिलामलकस्नानेनिषिद्धतिथीनाह दिगिति दिक्दशमी विभ्वेत्रयोदशी
 अद्रिःसप्तमी दृक्द्वितीया अकोनवमी दशौअमावास्या एतासुतिथिषुश्रीकामःधात्रीफलैः आमलकीफलैः स्नानाचयेत् तयचोक्तम् ॥ य
 करोतिदशम्यांचस्नानमामलकैःसह ॥ पुत्रहानिर्भवेत्तस्यत्रयोदश्यांधनक्षयः ॥ अर्थपुत्रक्षयस्तस्यद्वितीयायांनसंशयः ॥ अमायांचनवम्याच
 सप्तम्याचकुलक्षयइति ॥ अथस्त्रीणानुधादिषुअभ्यंगनिषेधमाह बुधोबुधवारः अनुपक्षंशततारका पितृभमघा तेषुअभ्यंगस्तस्मात्अगनास्त्रीप
 तिस्त्रीस्यात् उक्तंच ॥ स्नानंकुर्वंतियानार्यश्चद्रेशतभिषगते ॥ सप्तजन्मभवेयुस्ताविधवादुर्भगाध्रुवमिति ॥त्रिविक्रमशते ॥ स्नानंनारार्कशुक्लेज्यवि

पितृसक्तोतिपर्वसु। अथपुष्यवत्सोमवारोऽप्यगनिषेधमाह पुषीति पुषवान्सोमवारोऽप्यगनिषेधमाह उक्तञ्च
 ॥ पुषवान्स्वर्ग्येनित्यनन्तापादुचरामुत्सः ॥ सोमवारोऽप्यगनिषेधमाह ॥ अयाप्रसंगेनप्रभूतिकाकानेनियेषकालमाह प्रसूरिति य
 मोमरणीपितरोमवा त्पामृचिषा इन्द्रोऽप्येष्टा मिश्रेरुत्तिकाविद्याले अमुपधातताया कम्पावोमल्ल ईश्वरममाद्रां पूयासमाहारस्तास्मिन् कुपुप्रह
 र्तिजे कृत्स्नतपुत्राः पुत्रमावोयस्यतत्कुपुर्णतत्तद्विजिषतस्मिन् यस्माच्छ्रमात्पथमस्याः पापमहोमवतितस्मिन्भिल्यर्पः निद्यास्यरात्रिमुल्वसापका

पुत्रीसोमदिनेप्रसूर्यमपितृत्वाद्देवमिश्रावुपक्रव्यादेश्वरभेकुपुत्रहारिजेस्नायाभिक्षास्योपिन ॥ ११ ॥
 मवारान्पदिनेमृदुधुवचरक्षिप्रैर्वलक्षेसुधायोगेभेषजमाचरेत्सुमृत्तिकेन्द्रारिव्ययागेभियक् ॥

लस्तस्मिन् प्रसूतानखायात् शेषलभ्रत्रलभ्राग्वत् उक्तञ्च ॥ मषामूलविशाखात्तार्द्राचिषावितियमध्वये ॥ अथेष्टासार्पजलेवासेनैषखायाप्रभूतिका।।
 शुभममरपुलेकप्रेषभेषपापवर्जिते ॥ परिव्ययमहादोषान्सूतिकाखानमाचरेत् ॥ ११ ॥ अथोधनिष्पावनमाह मवेति मंथशानिः आरोमीमः ता
 भ्यामन्येराषिचंद्रबुजगुब्जुकास्वेपादिनतास्मिन् मृदुधुवचरक्षिप्रैर्नक्षत्रैः बलक्षेसुगुपसे सुधायोगेअमृतयोगे मषाताम्रसिद्ध सुसूतिकेन्द्रारिव्ययागे
 शोभनानिपापमहरहितानिन्मृत्तिकेन्द्रारिव्ययानियस्यतत्सुमृत्तिकेन्द्रारिव्ययवत्तत्तद्वर्जंगत्तस्मिन् भियक्क्षेपः मेषजमाचरेत्कुपात् शेषलभ्रत्रल

प्राग्वत् अथौषधदानमाह तदिति तदौषधं इहानंतरोक्तेभादौ दद्यात् कथं भूते इह विध्रुवेंदुतनयप्रद्योतने शुबनक्षत्रधुरविरहिते अथरक्तस्रावव्रणयोर्विशेषमाह असृक्स्रावोरक्तस्रावः व्रणः क्षतम् अनयोः कर्मसूर्यकुजयोरग्निहदिवसे आचरेत् कयोः सतोः इहानयोः सूर्यकुजयोः केंद्रस्थयोः सतोः तथा चोक्तम् ॥ मदारवजिते वारे चराक्षिप्रमृदुध्रुवैः ॥ सूर्यसौम्यः केंद्रगतैर्भेषजोत्पादनं हितम् ॥ रक्तस्रावं कुजे कुर्यात्तद्धोरायामथापि वा ॥ कुजे केंद्रेऽथ वामदेरवौ वा विखलेष्टमे ॥ व्रणक्रिया कुजे सूर्ये केंद्रगते दिनेऽष्टमे ॥ शुद्धे पष्ठे च सक्नूरे चरलभ्रैर्युवस्वरइति ॥ १२ ॥ अथ प्रसंगेन रोगमुक्तिदिब

तद्व्यादिह विध्रुवेंदुतनयप्रद्योतने रोगिणे सूक्स्त्रावव्रणकर्मसूर्यकुजयोरग्निहकेंद्रस्थयोः ॥ १२ ॥
याम्यायित्रयवायुमूलजलपोपात्यैर्द्रहस्तांबुभेशांत्याजद्विपयोर्नृपैर्नवादिनैरन्यत्ररुग्णो विरुक् ॥

सानाहृत्तार्द्धेन याम्यमिति ॥ याम्यभरणी अहित्रयं आश्लेषात्रय वायुः स्वाती मूलं प्रसिद्धम् जलपः शततारका उपात्य उत्तराभाद्र • इंद्रो ज्येष्ठा हस्तः प्रसि • अंबुभपूर्वाषाढा अस्मिन्नक्षत्रगणेरुग्णः रोगी शीत्याययोक्तशातिकेन विरुक्ज्वरमुक्तो भवति अजाद्विपयोः श्रवणाविशाखयोः रुग्णः नृपैः षोडशाभिदिनैः विरुक् स्यात् अन्यत्र अन्येषु नक्षत्रेषु रुग्णो नवादिनैर्विरुक् भवति एतज्ज्योतिषार्काभिप्रायं किंचिद्रत्नकोशाभिप्रायमुक्तम् तत्रापेपुनक्षत्रेषु ज्वरितस्य मृत्युरुक्तः येषु च कच्छूणबहुभिदिनैः ज्वरमुक्तिरुक्तात्फलमत्र शांत्यविरुगित्युक्तम् क्वचिदन्यथाफलदर्शनात् तथायेषु

देवुनक्षत्रेषु स भिर्नवभिरेकादशभिर्दिनेर्गर्वरनिर्मोचनमुक्तम् तत्फलमप्रमथ्यमत्वेन नवननैर्विरुगित्युक्तम् मयलाघवायस्पर्कपातरत्वात् तथाच
 ज्योतिषार्के ॥ सप्ताहमूर्तिर्नवात्रिंशद्भुवनगात्रिभिः ॥ कच्छ्रेन्मृत्युमृतीदौषकच्छेशस्यसुतानृपैरिस्थायि। अथोत्तरार्द्धेनरोगमुक्तिस्नानमाह आदि
 स्थिति आरित्यंपुनर्बुधुः अहिराक्षया अनिल स्वाती ध्रुवाणिपूर्वोक्तानि अत्यरेषती पितृममघा अस्मिन्नक्षत्रगणे शुर्कन्दुषारेद्युक्तसोमषारे
 गदत्यक्तस्नानरोगमुक्तस्नानं अनिष्टस्यात् तर्हि कुप्रकर्तंभ्यमित्यत आह अशुभेमादौऽष्टशुभंस्यात् कस्मिन्सति स्वलास्तस्थिरेसति स्वलः

आदित्याह्यनिलध्रुवांत्यपितृभेशंक्रदुवारेगदत्यक्तस्नानमनिष्टमिष्टमशुभेमादौस्वलास्तस्थिरे ॥ १३ ॥
 द्रव्यसंब्यवहारतोलयुचरैर्यज्यघरागेबुधेर्धर्माष्टात्मजगेयतस्यहरणेहस्तोरविना कुज ॥

पापग्रहः आस्तेयस्यतजयातपतत्स्तिरं चतरिमन् स्तिरलभ्रेपापेसप्रमेसतीस्वर्धः तथाचोक्तम् ॥ वैश्वतीव्यतीपातेऽभद्रायाधिष्ण्यसंक्रमे ॥
 रागमुक्तानरोस्नायात्कुवारसंतिधिष्वपि ॥ पूनपापपुतंशस्तदशमचशुभान्बितम् ॥ सौम्यकृत्युतरधुरोगस्नानोरिभंतयेति ॥ चंद्रवलंसर्वभयो
 ग्पम् कुतियिमादौसविस्नेनमंत्रादिबलविपयेमोहोमामुदित्यतः चंद्रबलंसूचितम् यतः प्रयादोगर्माथानेसवाहस्युक्तमृतत्सर्वकममुज्ञेयमिति स
 वप्रकारसमलम् तथाश्चोक्तसंहितायात्स्यष्टम् ॥ स्नायाद्योगाभिमुक्तस्तुशुभयोश्चंद्रतारयोरीति ॥ १२ ॥ अथग्यषड्वारद्रव्यदत्तेनैकेनाहद्रव्य

मिति द्रव्यंसुवर्णादि संव्यवहारतःकुसीदव्यवहारेण लघुचरैर्नक्षत्रैर्योज्यं देयमित्यर्थः क्व चरागेश्वरलभे कस्मिन्साति बुधेधर्माष्टाल्मजगेसति ध
 मीनवमम् अष्टमं प्र० आत्मजःपचमम् एष्वन्यतमस्थानगतेसतीत्यर्थः अन्यत्पूर्वोक्तज्ञेयत् अथानंतरंतस्यप्रयुक्तस्यहरणंपुनर्ग्रहणतस्मिन्विष
 ये हस्तोनक्षत्र रविःरविवारः शोबुधवारः कुजीभौमवारः संक्रांतिःसूर्यसंक्रमणदिनं भरणीप्रसिद्धा त्रिपुष्करयोगः यमोयमलयोगः त्रिपु
 ष्करमलयोगौग्रंथातरेप्रसिद्धौ रत्नमालायाम् ॥ विषमचरणंधिष्ण्यंभद्रातिथिर्यदिसष्टशेत्सुरगुरुशानिक्षमापुत्राणाकथचनवासरे ॥ मुनिभिरु

संक्रांतिर्भरणीत्रिपुष्करयमौकुंभांत्ययोश्चंद्रमावृद्धिश्चेतिशुभाविदूनइहयत्कुर्यादृणंतत्स्थिरम् ॥ १४ ॥

दितःसोययोगलिपुष्करसज्ञकइत्यादि ॥ कुभात्ययोश्चंद्रमाः धनिष्ठापंचकम् वृधिवृद्धियोगोपिशुभः हस्तादयोत्रस्वकीयद्रव्यग्रहणेशुभाः त्रि
 दूनेबुधदिनंविना इहहस्तादौयदृणकुर्यात्तत्स्थिरंस्यात् तथाचोक्तम् ॥ चरैःक्षिप्रैश्चरेलभेत्रुवेधर्मसुताष्टमे ॥ व्यवहारविनाद्रव्यप्रयोगोमुनिभिः
 स्मृतः ॥ भरण्यासग्रहंकुर्यात्पचकेज्ञेत्रिपुष्करे ॥ ऋणकर्मचरैःक्षिप्रैर्ऋणच्छेदःकुजेहितः ॥ पचकेपचगुणितत्रिगुणचत्रिपुष्करे ॥ यमलेद्विगुणंप्रोक्तहा
 निवृद्ध्यादिकबुधैः ॥ ऋणभौमेनकुर्वीतनदेयबुधवासरे ॥ ऋणच्छेदकुजेकुर्यात्सचयसोमनंदने ॥ हस्तार्कवारेसंक्रातौयदृणस्यात्कलेपुतत् ॥ वृद्धियो
 गेतथान्नेयमृणच्छेदतुकारयेदिति ॥ १४ ॥ अथतीक्षणादिषुनष्टादिद्रव्यस्यप्राप्तिथाद्रव्यनिक्षेपवृत्ताद्धेनाह तीक्ष्णोत्रुवमिश्राणिपूर्वा

कानि बापुन्स्वाधी पुनुरष्टारिकर्षननष्टप्रयुक्तचिनिशिसाविकंसुवर्णाविकंद्रभ्यंनैति तथाकांतरोविणीनक्षपात् भेदघनदात्रेऽभ्यासेषपुर्भकेसति
 धित्वदोषयाऽर्जनपति अयत्रभ्यनिसेपमाह मंब्यादुगुद्धौसिसेत् वनमित्यनुपगा मंब्येदायदां अंबुघतुर्ष अनयोऽुद्धिःपापराहित्यम् तस्यास
 व्यासिपेत् निसिपदित्यर्थः तथाचोक्तम् ॥ साधारणोमयीषणेषुस्वाव्याद्रभ्यंनलभ्यते ॥ वचंप्रयुक्तनिसिसनष्टमित्याहनायः ॥ अथन्तसिवाविर्मम
 विषासापनमुहूर्त्ततथाएसारोपणमुहूर्त्तचराद्धेनाह विषामि विषामविषा प्रोक्तत्वेवविषोक्तमावो विषामौज्युक्तमावोहत्यापुक्तेः तथा

तीक्ष्णोमधुवमिश्रवापुपुधननष्टादिकर्नेतिकात्मेभ्य्यासेत्रिखरोपयोर्ननतमेत्यत्यानुशुद्धौक्षिपेत् ॥

विषाप्रोक्तवदिष्टदेवतियिभेयद्द्विशामूलध्रुवैर्मंड्रश्वीज्यकरांबुपै सुजलस्वाब्जागेतकनूरोपयेत् ॥ १५ ॥

स्वदेवतियिभेस्वेष्टेवतियिनशाभेसाचयेत् गुग्मुत्वात्पृष्ठीपावित्यर्थः तत्रसागमोक्तमभमहणेअनप्यायदोपोनास्ति तत्रुत्स्वदेवतियिभेइत्यने
 नैवपदेनपरिहृतम् तथाचोक्तम् ॥ नृदुधुवधरतिप्रैर्षागार्कौधर्मसक्रिया ॥ कार्योषिषोक्तभैर्षीसास्वदेवतियिभेपुधेति ॥ अथएकारोपणमाह हीशो
 विशासा मूकंभ्रसिद्धम् ध्रुवस्त्वुनिष्कौकानि अश्विनीप्रसिद्धा ईज्यापुष्पकरोहस्तः अशुपमातवारा पूर्वमिदंश्रीतकनूपादपात्रोपयेत् करिमात्र
 सुजलस्वाब्जागे भंगेऽब्जाऽअब्जागे अंशंढभ्रंस्तस्मिन्पञ्चाजलचराराशिशिर्षोबोषलवब्जागमुष्पते तर्धचलचजकले गोमंजकलेपस्पतवपुजक

ख तच्चतत् अञ्जागंचसुजलखाञ्जागंतस्मिन् शोभनेपापग्रहरहिते जलखेचतुर्थदशमे यस्याञ्जागस्यतस्मिन्नित्यर्थः शेषपूर्ववत् ॥ १५ ॥ अ
 थावापिकूपादान् वृत्ताङ्केनाह उद्वाहति उद्वाहर्क्षार्ण्येकादशसख्यानिपूर्वोक्तानि हरित्रयश्रवणत्रयं आदितिः पुनर्वसुः हयोअश्विनी ईज्यः पुष्यः ए
 भिस्तडागावयोजलाशयाः सिद्धयति कैः द्वेज्याञ्जैस्तनुगैः क्वाबुधः ईज्योगुरुः अब्जश्रंद्रः जलचरराशिश्च एतैस्तनुगैः लग्नगतैः कस्मिन्नसति सिते
 दशमगेसतिशुक्रेदशमगेसति क्व सद्वासरे सद्गहवासरेइत्यर्थः तथाचोक्तम् ॥ चित्रास्वातिपुनर्वसुमृगशिशोमूलाश्विनीरोहिणीहस्तपुष्यधनिष्टक

उद्वाहर्क्षहरित्रयादितिहयेज्यर्क्षैस्तडागादयोद्वेज्याब्जैस्तनुगैः सितेदशमगेसिद्धंतिसद्वासरे ॥
 राजेक्षाश्रवणत्रयध्रुवमृदुक्षित्रैः स्वकेंद्रायगैः सौम्यैः शांतिकपौष्टिकेसचरभैरैः सुधर्मोदये ॥ १६ ॥

शतभिषक् मित्रोत्तरा रेवती ॥ एतेषुश्रवणान्वितेषुमकरलेभ्रचकुंभेक्षेवापीकूपजलाशयादिखनशस्तंप्रशस्तेदिने ॥ अन्यच्चोक्तम् ॥ सर्वतोराशयारं
 मः कर्तव्यो विबलैः खगैः ॥ लभ्यस्येनेथवाजीविलभमेन्द्रेस्थितेखगइति ॥ अथोत्तरार्द्धेनराजदर्शनशांतिकपौष्टिकंचाह राजेक्षेति श्रवणत्रयध्रुवमृदुक्षि
 त्रेर्नक्षत्रैः राजेक्षाराजदर्शनकार्यं सुगम पुनः कैः सौम्यग्रहैर्दिकेंद्रायगैः २, १, ४, ७, १०, ११ लग्नान् द्वि२केंद्रा १, ४, ७, १० य ११ गौशुभग्रहैरित्यर्थः शो
 षं प्राग्वत् शांतिकपौष्टिकेआह शांतिकपौष्टिके एतैरेवनक्षत्रैः श्रवणत्रयादिभिर्विधेये कथंभूतेरेभिः सचरभैः चरनक्षत्रसहितैः कस्मिन्नसति सुध

मौषये शोभनः पातरहितः धर्मो नैवर्मणस्य ससुधर्मः सचासावुदयश्चसतथा उदयोलप्रतस्मिभिरर्षभः शेषपूर्ववत् ॥ १६ ॥ अथहत्ताहूनदि
 धिभ्यमिति मलिन्मुचेमासे विधुसितेऽप्यस्ते विधुश्रंत्रः सिंहः शुक्रः इंज्योगुरुः तेषामस्ते विधोरस्त कृष्णपक्षे मवति रवापट्टे मंगोच्येरेण
 सूर्येष्टमे मंदाराग्निशनिमौमदिने त्रलोदये पापराशुदये यद्वा उदये तत्र त्रलोदयस्तस्मिन् स्थिरतनोस्ति परलमे विध्यनैवजुयात भत्रदिध्ये

दिव्यनैवमलिन्मुचेविधुसितेज्यास्तेरवावष्टमेमंदाराग्निखलोदयेस्थिरतनोकुर्यात्कृतेदोन्यथा ॥

श्रीशैलग्रहणायनेपुयिपुवेसकीर्णाजातावुपाकृत्युत्सर्गवश्रुप्रवेशनगयागोदासुनित्याब्धिके ॥ १७ ॥

ईशानादिवलीहरेः शयनपर्यावर्तनेनैत्यकेयानेजीर्णगृहेवरोहमदनारोपेपविश्रापणे ॥

कृतेसति अदोदिभ्यंअम्पपाधिपरीतस्यात् अस्तरयमादिनोजपकरीमथतीत्यर्थः अर्थादग्न्यत्रकर्तव्यमितिसिद्धम् त्रंभ्रलंप्राग्भ्रत् अपगुरुशुभ्र
 योमौळदोषः कुत्रकुषनास्तीतिहृत्तार्त्तेनाह श्रीशैलाप्रसिद्धः यथमस्त्रिकार्जुनाभिधानंलिङ्गमस्ति ग्रहणंसूर्यचंद्रयोः अयनेवशिणोत्तरे विपुषेमेपतु
 लासंक्रमः संकीर्णजातिर्हीनजाति उपाकृतिरुपाकम उत्सर्गंश्रुदत्तामुत्सर्गं यपुत्रवेशनप्रासद्धम् गयाप्रसिद्धा गोदागोदावरी निरयात्त्रिकंघ
 शिवपैपत्किष्यते यथानवराषम् ॥ १७ ॥ ईशानेति इशाणादिबलिः ईशानबलिः प्रासिद्धः आदिबलिः सत्सर्पबलिः इरेः कापमयपाने विष्णोः काप

नमाषाढशुक्लद्वादश्यां भवति पर्यावर्तनं भाद्रपदशुक्लद्वादश्यां भवति नैत्यकयानं नित्यगमनं जीर्णगृहप्रसिद्धम् अवरोहः देवानां दोलारोहः पूजाविशेषः
 दमनारोपश्चैत्र्या पवित्रार्पणं श्रावण्या चातुर्मास्यविधौ चातुर्मास्यव्रते अष्टकाः पर्वणियाः ऋक्षनाम्नामासानां ऋष्णाष्टम्योष्टकाः मार्गपौषमाघ
 फाल्गुनानां ऋष्णाष्टम्यइत्यर्थः उत्साहाः पुत्रोत्पत्त्यादयः अंशुकधारणं वल्लधारण एषु जीवसितयोगुरुशुक्रयोर्मूढत्वदोषो नास्तीत्यर्थः न केवलमेषु
 गर्भादिसप्तस्वपि गर्भाधानाद्यन्वप्राशानांतेषु सप्तसुस्कारेषु मूढत्वदोषो न गदितः गर्भाधानाशानांतेष्वित्यत्र श्लोके यद्यप्युक्तं तथाप्यत्र प्रसगादुक्तं त

चातुर्मास्यविधौ न जीवसितयोर्मूढत्वदोषो ष्टकासूत्साहं बरधारणेषु गदितो गर्भादिसप्तस्वपि ॥ १८ ॥

धाचगर्गः ॥ नित्ययाने गृहे जीर्णोप्राशाने परिजिर्णिके ॥ वधूप्रवेशमागल्येन मौढ्यगुरुशुक्रयोः ॥ भृगुः ॥ उपाकर्मोपसर्जनं पवित्रदमनार्पणं ॥ अवरोहः सहे
 मंतः सर्पाणां बलिः ष्टकाः ॥ ईशानस्य बलिर्विष्णोः शयनपरिवर्तनं ॥ कुर्याच्छुक्रगुरोर्मौढ्येर्पतीतिसुविनिश्चयात् ॥ धर्मप्रदीपे ॥ गोदावयां गायार्यां च श्रीशै
 लेभ्रह्मणद्वये ॥ अयनेषु वैवचातुर्मास्यव्रतेषु च ॥ उत्सवेषु च सर्वेषु सीमंतं ऋतुकर्मणि ॥ सुरासुरेज्ययोश्चैव मोढ्यदोषो न विद्यते ॥ कालनिर्णये ॥ नष्टशुक्र
 तथा जीवसिहस्थे च बृहस्पतौ ॥ कार्याचैव स्वदेव्यर्चाप्रत्यब्दं कुलधर्मतः ॥ मत्स्यपुराणे ॥ मौढ्येऽपि च प्रकर्तव्यामिभ्रजातिक्रियाः शुभाः ॥ सुरेज्यशुक्र
 योर्वर्णां क्रियाश्चौलादिकानचेति ॥ १८ ॥ अथतीर्थयात्रानिषेधप्रेतकर्मनिषेधचसापवाददृष्टैकेनाह शुक्रेति शुक्रेज्ययोः अस्तसमये अधिकः अ

भिमासः तयस्तयमासः ननुर्मासो जन्ममासः तेषु जन्मदर्शके जन्मसमये अयुर्ध्वप्रथमं तीर्थोत्सवदर्शनं तन्निमित्तं नक्षत्रात्मगच्छेत् काग्याभ्युत्तं गो
 वाग्याभ्यामृते गोवाग्यायपोर्द्वैर्वातस्यैव कुर्यादित्यर्थः प्रेतकर्मनिपक्षमाह पृथ्विति एतुगुरुशुक्रास्तादिषु आपाठ प्र सवस्य पीप विष्णुशायने
 प्यपियदृश्याधिकलोभितं प्रेतकर्ममवठितत्पजंत् गोदागयासोन्वतः गोदागययोः सवैवकार्यं आपाठशुक्रादस्याविकारिकशुक्रहादशीपर्यन्तत्रि
 ष्युशयनं तथाचाकम् ॥ यात्येवायधियाष्टशुकैचास्तमुपागते ॥ मलमासइवेतानिषजयेदेवदर्शनं ॥ भ्यासः ॥ अधिमासे च जन्मदर्शने प्रयोगं गुरुशुक्र

शुक्रे ज्यास्तमयेऽधिकक्षयजन्मसि पु जन्मसकेनापूर्वामरतीर्थदर्शनमियाद्गोदागयाऽप्यामृते ॥

एष्वपाठसहस्यविष्णुशायनेष्वप्यतकर्मत्पजेयद्वयोधिकलंबितभवतितद्गोदागयालोप्यतः ॥ १९ ॥

योः ॥ तीर्थयात्रानकर्तव्यागयागोवापरीक्षिणा ॥ मृगशा मलमासेष्वनातृचंतीर्थस्नानविवर्जयेत् ॥ अनादिदेवताद्रुद्रमुद्यधि स्यात्सहमागंधे ॥ ती
 र्थत्वे ॥ मुख्यकालावियोगः प्रोक्तोपत्तीर्थयात्राणाम् ॥ अपूषपापिनामेननत्वसोपूर्वगामिनाम् ॥ पितृत्वदे ॥ शुक्रस्यास्तमनेचैभयेदेवेष्वस्यतये
 वच ॥ प्रेतकार्षप्रदुष्येतप्रथमं तत्परिनिना ॥ मालिभ्यः ॥ मल्लिने जन्ममासे वामौत्रयेवागुरुशुक्रभ्योः ॥ ॥ तीर्थयात्रामकर्तव्यागयागोवापरीक्षिणा ॥ गच्छपुरा
 ने ॥ नकुर्यादुस्तुष्ठास्तेषुप्येस्वावेमलिच्छुष ॥ विकृष्टितं प्रेषकार्षिणगयागोवापरीक्षिणा ॥ मेषालिधिः ॥ अस्तगलेगुरोशुक्रेपुण्यायात्राविभासकः ॥

प्रेतकार्यनकुर्वीतगयागोदावरीविना ॥ प्रेतमंजरी ॥ प्रेतकार्याणिसर्वाणिब्रतखानजपादिकं ॥ वर्ज्यशुक्लेज्ययोरस्तेगयागोदावरीविनोति ॥ १९ ॥
 अथानतरंशातिप्रकरणमारभ्यते ॥ छिद्राण्येतानिविप्राणायामेऽनध्याया प्रकीर्तिताः छिद्रेभ्यः स्रवतिब्रह्मब्राह्मणेनयदर्जितम् ॥ तत्कालेतस्यरक्षासि
 श्रियब्रह्मयशोबलम् ॥ सर्वमादायगच्छतिवर्जयतीप्सितफलमित्यनध्यायेपठनादौप्रसंगात्तमौज्यादिनिषेधाच्चवृत्तद्वयेनानध्यायानाह पर्वेति प
 र्वअमापूर्णिमा किलक्षणंपर्व अग्रादियुक् अग्रप्रतिपत् आदिश्रुतुर्दशीताभ्यायुक्तम् अष्टमीप्रसिद्धा इतितिथयश्चतस्रस्तिथयः मध्वादिप

पर्वान्नादियुगपृथमीतितिथयोमध्वादिपक्षद्वयेऽनध्यायाश्ररसंक्रमाअथमधौवन्दिश्रशुक्लेयमः ॥

राधेऽग्निस्वसितोयमःशुचिदृगाशार्कास्त्रयोदश्यथोमार्गैकृष्णनगग्रहाविषदृगंकाशाग्नेयःकीर्तिताः ॥ १ ॥

क्षह्ये मधुश्चैत्रःतदादिषुमासेषुपक्षद्वयशुक्लकृष्णख्यंतस्मिन्अनध्यायाःस्युःकीर्तिताःकथिताःबुधैरित्यध्याहारः अथान्यानाह चरसंक्रमाः
 चरराशिसंक्रातयः मेषकर्कतुलामकरसंक्रातयइत्यर्थः मधुश्चैत्रस्तस्मिन्बन्दिहसख्याकास्तिथिस्तृतीयेत्यर्थः शुक्लेमासेज्येष्ठेमासेयमःद्वि
 तीया यत्रप्रकरणेशुक्लकृष्णपक्षनिर्देशोनदृश्यतेतत्रशुक्लपक्षजस्तिथिर्ज्ञेयः राधेवैशाखेऽग्निस्तृतीयाशुक्ले तुपुनः असितःकृष्णोयमःद्वितीया शुचि
 दृगाशार्काः शुचिराषाढःतस्य दृक्द्वितीया आशादशमी अर्कोद्वादशी त्रयोदश्यपि आषाढाशुक्लद्वितीयादशमीद्वादशीत्रयोदशीत्यर्थः अथमार्गे

स्यात् अत्रपूर्वेदिवसेब्रह्मवेदनापठत् वाइत्यथवा अन्यस्मिन्दिवसेपरदिवसेक्षणत्रयगतोभवति अत्रास्मिन्दिवसेब्रह्मनोसंपठेत् पर्वाग्रादियु
 गष्टमी पूर्ववत्पदविभागः इतिचतिथीस्त्यक्काण्डेषुअनतरोक्तेषुअनध्यायेषुशास्त्रस्मृतीवेदागानिसमभ्यसेत् सुगमम् निखिलेषुसर्वेष्वनध्या
 येषुउक्तंपठेत् नैत्यकंचपठेत् उक्तमिति यथाअमावास्यायाअश्रस्तुजपेद्व्याहृतिपूर्वकांगायत्रीसप्रणवांसकृच्चिर्वाक्षोष्ठीःपिड्यमत्रान् पुरु
 षसूक्तमप्रतिरथमन्यानिचपवित्राणी नैत्यकसंध्याहोमब्रह्मयज्ञादिति तथाचमनुः ॥ वेदोपाकरणेचैवस्वाध्यायेचैवनैत्यके ॥ ननिरोधोस्त्यनध्या

योनध्यायतिथिःसपूर्वेदिवसेस्तास्राड्मुहूर्तोन्मितोन्यस्मिन्वोदयतःक्षणत्रयगतोब्रह्मेहनैवाभ्यसेत् ॥

पर्वाग्रादियुगष्टमीतिचतिथीस्त्यक्केषुशास्त्रस्मृतीवेदांगानिसमभ्यसेच्चनिखिलेषुसूक्तंपठेन्नैत्यकम् ॥ ३ ॥

येहोममंत्रजपेषुचेति ॥ वेदोपाकरणानिअंगानि स्मृतिरत्नावल्या ॥ नित्येजपेचनागेचक्रतोपारायणेपिच ॥ नानध्यायोऽस्तिवेदानाग्रहणेग्राहणं
 स्मृतः॥ देवतार्चनमत्राणानानध्यायःस्मृतःसदा॥ नानध्यायेजपेहेदान्रुद्राश्चैत्रविशेषतः॥ पौरुषंपावमानंचगृहीतनियमादृतइति॥स्मृत्यर्थसारे॥ च
 तुर्दश्यष्टमीपर्वप्रतिपद्भितेषुच॥ वेदांगन्यायमीमासाधर्मशास्त्राणिचाभ्यसेदिति॥ कूर्मपुराणे॥ इंदौष्टिद्विक्षयंप्राप्तेब्रह्मयज्ञनकारयेत्॥ नजपेद्वैदिकमंत्र
 गायत्र्यष्टोत्तरशतमिति ॥ स्मृतिरत्नावल्याम् ॥ अरुपंजपेदनध्यायेपर्वण्यल्पतरंजपेदिति ॥ ३ ॥ अथनैमित्तिकाननध्यायान्दत्तद्वयेनाह वञ्चिवति

प्रागशीर्षं दृष्णनगद्रदौ कृष्णसप्तमीनवम्यो द्वयवर्गकाशाप्रय इषाः आश्विन तस्य द्वाद्वितीया अंकोनवमी आशान्शमी अग्निस्तृतीया आ
 श्विनगुह्यावृतीपातवमीदशमीवृतीयेत्यर्थः ॥ १ ॥ पीपेति पीपेत् एकावशीगुह्या तुपुन असिताकृष्णादृगांकमुनयः द्वितीयानवमी
 तस्य्यः अंस्वरुासृनेकृष्णस्वेटाद्रित्क एपांसमाहारोस्वेटाद्रित्क कृष्णचतवत्वेटाद्रित्कृचतया कृष्णन
 वमीसप्तमीद्वितीयादस्यर्थः मापेर्काष्चिगद्रयः अंकोद्वादशी अग्निश्चतुर्थी द्वाद्वितीया अत्रि सप्तमी एतेगुह्या तुपुन असितामाह्वकदृष्वी

पौत्रेशस्त्वसितादृगकमुनयोत्पेकृष्णस्वेटाद्रिदृष्ट्याधेर्काष्चिदृगद्रयस्त्वसितजावाह्वकदृष्वीधरा ॥

ऊर्जेद्यकरवीश्वराअसितजादृक्विविश्वसूर्यानिभस्येसि कृष्णादृगत्रिविश्वनवमीपैत्रयमोन्धःश्रवा ॥ २ ॥

पत्ता असितजाः कृष्णपतजा वाह्वकदृष्वीधरा वाहुर्द्वितीया अंकोनवमी एष्ट्यधिरसप्तमी ऊर्जेकार्तिकेष्ट्यंपकरवश्वराः द्विद्वितीया अंकोन
 र्थी रश्मिदादशी इन्धरएकावशी एतेगुह्यः तुपुन असितजाःकृष्णपसप्ताः दृग्विश्वसूर्या दृक्वितीया विश्वेत्रयोवशी सूर्योद्वादशी नमस्येभाद्र
 पदे अग्निस्तृतीयागुह्या कृष्णादृगत्रिविश्वनवमी द्वाद्वितीया अत्रिःसप्तमी विश्वेत्रयोवशी नवमी ऐशमप्या यमोभरणी अन्वाःशुक्लः अयाःश्रव
 णःभाद्रपदगुह्यत्रयणदस्यः ॥ २ ॥ अथेपात्रिण्यंपंचत्त्रैकेनाह यदति य कश्चिदन्वप्यतिधिःसपूर्वधियसेदृत्तात्सुषारतारमाष्टमुहूर्तोत्थितः

उपोत्सर्गतख्यहं उपउपाकर्म उत्सर्गश्छंदसामुत्सर्गः तथाउपोत्सर्गतःसकाशाभ्यहम् भूकंपाशानिपाततह्यह भूकंपःप्रसिद्धः अशानिपातोवि
 द्युत्पातः तार्भ्यांअ्यह पुरदहेपुरदाहात् स्ववसतिग्रामदाहादित्यर्थः अ्यहंरिष्टावलोकात् गर्ध्वनगरभूतादिदर्शनात्अ्यहनपठेत् गर्जनार्तवकेअ्यहं
 ऋतौभवःआर्तवःनआर्तवः अनार्तवएवअनार्तवकस्तस्मिन् अकालगर्जनेजतिसतिअ्यहंनपठेत् समयजेऋतुजेगर्जसतिसज्योतिर्यथा

भूकंपाशानिपाततःपुरदहेरिष्टावलोकाह्यहंगर्जनार्तवकेअ्यहंसमयजेसज्योतिरंतेसतः ॥ ५ ॥

बाधोलुकखरार्तजंबुकरवेसाम्नांचवातेजलेनीहारेपतिताभिश्स्तनिकटेधावज्जतालोकने ॥
 ग्रामांतपितृकानेप्यथसतानूनम्रणीतेदिवंतद्वत्सद्भ्रतिनिअ्यहंनचपठेद्भ्रुत्कार्द्रपाणिर्नच ॥ ६ ॥

स्यात्तथानपठेत् दिवागर्जेसतिसूर्यास्तपर्यंतं रात्रौगर्जेसतिसूर्योदयपर्यंतंनपठेदित्यर्थः सतःअंतेस्वशाखिसत्पुरुषस्यमृतौजतिसतिसज्यो
 तिर्नपठेत् ॥ ५ ॥ अनध्यायातरमाह वाधेति वाधादीनारवेशब्देश्रूयमाणेसाम्नाचरेवेश्रूयमाणे वातेवातस्यसर्वदाविद्यमानत्वादतिवाते जले
 जलमध्येनीहारधूमरूपोत्पाते पतितोजातिभ्रष्टः अभिश्स्तोमिथ्याभिशापीतत्समीपे धावज्जनालोकने धावन्मनुष्यालोकने ग्रामातेग्रामसी
 मासमीपे पितृकाननेशमशाने नपठेत् सतानूनम्रणीतेदिवस्वर्गप्रतिङ्गतेमृतेसतिअ्यहनपठेत् तानूनम्रनामधृतम् यागेयेनयेनऋत्विज्जासहस्रम्

वधुर्नकुलः कोतुमार्जारः पूणोहरिणः खर प्र० अग्निप्रसिद्धः अग्रोमेघः अत्रुडवकं अहिःसर्वं गज प्रसिद्ध अश्वः प्र उष्ट्रं प्र अंस्यौत्यजातिः र
 जकर्मकायः मूकः प्र० टपतोमत अनशकटः गान्धिकादि एभिरतरितेगुरोसती स्पृहभिराश्रमनप्यायः प्रवोमंडूक स्वग पक्षी आदिवा
 व्यादोषादि एभिरतरितेसज्योविषअनप्यायः अयमर्थः दिवाअतरितेसतिसूपांस्तमानपर्यतअनप्याय राधावतरितेरामिदोषपर्यतअनप्याय

वध्वोत्वेषाखराश्रयजाव्वहिंगजाश्वोष्टृत्यमूकोन्नतानोयानांतरितेऽयहृक्कवखगाथैर्नाचसज्योतिपम् ॥

स्त्रीगोस्थयतरितेहरुत्सवनिशीपाशौचमार्गेषुचछायायांनकपित्यशाल्मलिमधुश्लेष्मातकादे पठेत् ॥ ४ ॥

ग्रामात्कुणपेश्वगृत्रनिकटेश्राब्बाशनेवक्रगोतावृक्केग्रहणादुरुक्षितिपतित्राताडुपोत्सर्गत ॥

दूरार्थः स्त्रीगोऽस्थयतरितेऽश्रः स्त्री गौःप्र अस्थिप्राण्यंगं एभिरतरितेअहर्दिनअहोरात्रंअनप्याय तत्सवोमहोत्सवोविभावाविकः नि
 शीपमप्यराषं आशौषंस्त्वकम् मार्गेषुवा एयूनपठेत् षपरकपित्यशाल्मलिमधुश्लेष्मातकावेष्मतायामानपठेत् सुगमम् आदिशब्वात्कोविदार
 विमीतकैरवावीनामहणम् ॥ ४ ॥ ग्रामांतरिति ग्रामातःकुणपेश्वेकुणपेश्वेतेसतिनपठेत् श्वगृत्रनिकटेऽचानडुप्रसभिषीनपठेत् श्राब्बाशने
 ध्याद्भोजनेरुत्तेसतिजीर्णावधिनपठेत् वक्त्रोमुक्तागतेतावृक्केसतिनपठेत् अहजासकाशाश्चप्यश्नपठेत् तपगुर्क्षितिपतित्राताडुप्यनप्यह

उपोत्सर्गतख्यहं उपउपाकर्म उत्सर्गश्छंदसामुत्सर्गः तथाउपोत्सर्गतःसकाशाञ्च्यहम् भूकंपाशानिपाततख्यह भूकंपःप्रसिद्धः अशानिपातोवि
 द्युत्पातः ताभ्याञ्च्यह पुरदहेपुरदाहात् स्ववसतिग्रामदाहादित्यर्थः च्यहरिष्ठावलोकात् गर्धर्वनगरभूतादिदर्शनात्त्र्यहनपठेत् गर्जनार्तवकेत्र्यहं
 ऋतौभवःआर्तवःअनार्तवः अनार्तवएवअनार्तवकस्तस्मिन् अकालगर्जनेजतिसतित्र्यहंनपठेत् समयजेऋतुजेगर्जेसतिसज्योतिर्यथा

भूकंपाशानिपाततःपुरदहेरिष्ठावलोकाख्यहंगर्जनार्तवकेत्र्यहंसमयजेसज्योतिरंतेसतः ॥ ५ ॥

वाद्योलूकखरार्तजंबुकरवेसाम्नांचवातेजलेनीहारेपतिताभिश्स्तनिकटेधावज्जतालोकने ॥

ग्रामांतैपितृकाननेप्यथसतानूनम्रणीतेदिवंतद्वत्सद्भ्रतिनित्र्यहंनचपठेद्भ्रुत्कार्द्रपाणिर्नच ॥ ६ ॥

स्यात्तथानपठेत् दिवागर्जेसतिसूर्योदयपर्यंतपठेदित्यर्थः सतःअंतेस्वशाखिसत्पुरुषस्यमृतौजातेसतिसज्यो
 तिर्नपठेत् ॥ ५ ॥ अनध्यायातरमाह वाधेति वाधादीनारवेशब्देऽश्रूयमाणेसाम्नाचखेऽश्रूयमाणे वातेवातस्यसर्वदाविद्यमानत्वादतिवाते जले
 जलमध्येनीहारधूमरूपोत्पाते पतितोजातिभ्रष्टः अभिशस्तोमिथ्याभिशापीतत्समीपे धावज्जनालोकने धावन्मनुष्यालोकने ग्रामातेग्रामसी
 मासमीपे पितृकाननेश्मशाने नपठेत् सतानूनम्रणीतेदिवस्वर्गप्रतिङ्गतेमृतेसतित्र्यहनपठेत् तानूनम्रनामधृतम् धागेयेनयेनऋत्विज्जासहस्र

छत्तसत्तानूनम्रीतस्मिन्मृतेसति इयद्वनपठत् तद्वत्सद्भ्रतिनिमृते सद्भ्रजवेदवतंचरितपिनससाइतीतरिममृतेष्यहंनपठेत् मुत्कायाबदार्द्रिपाणिस्ताबन्ध
 पठेत् अम्येऽनप्यायामूलमंपतोऽवगतभ्या ॥ ६ ॥ अयप्रवोपानप्यायानाह राम्बेदेमवनक्योदशी पस्मिभ्विनेस्यात् मुनि सप्तमीराशेर्वे
 लयुतेयामेसार्द्धप्रदरेपरिनेस्यात् चतुर्थाभादिमेप्रयमेप्रदरेपरिनेस्यात् अत्रदिनेप्रामाधीपठनंवर्यं द्विनिश्वयेन उपाकर्मत सकादात् मासमा
 चं रापैःप्राग्वलेपठनवर्यम् श्वोऽनप्यात्पइतीहइत्यधराधिपठनंवर्यम् सवांसंभ्ययोरुमयोः पठनवर्यम् चोरोपत्रवेणठपळीसितोपाम प्रदर

रात्र्वेदेमदनोमुनिर्दलयुतेयामेचतुर्थ्याथकेप्रागुरात्रौपठनयुपाकरणतोमासनिशाप्राग्दले ॥

श्वोनप्यायइतीहरात्रिपठनवर्यंसदासंभ्ययोश्चोरोपत्रवयामकेत्रिदिवसदुर्भुक्प्रतिप्राहयो ॥ ७ ॥

तरिमनपठनवर्यम् भिदिवसदुर्भुक्प्रतिप्राहयोः दुष्टमुक्प्रतिमहोदुर्भुक्प्रतिप्रदोतयो दुष्टमोजनदुष्टप्रतिप्राहयो भिदिवसंपठनंवर्यम् तयाचश्री
 र्भस्मृतिवचनानि ॥ अष्टम्योश्चचतुदशयोपंचदशयोश्चसूतके ॥ द्वावेप्रतिपयोपंचमयेश्चिबमहोस्तवे ॥ रोगेयुदेश्चिवावेचपूतेपग्निहीपके ॥ ना
 शीथोतागुचिभ्यापिनासावभनतंद्रित ॥ उपाकर्मणिचोत्सर्गेमृधेचंत्सूर्ययोः ॥ भिराभस्यावनप्यायोमृतेनृपेगुराषि ॥ फाल्गुन्याधीर्णमास्यातुके
 इयानुत्पदमिष्येते ॥ अतप्यापस्तथापाक्याश्रावणयोकातिकेताया ॥ तपेचमार्गदीपस्यपूर्णमास्यानसंभरेत् ॥ अश्विन्याप्यतनेकेपमुमेर्वादेपुरस्यच

॥ मृगस्यसर्पमाजार्जनकुलाद्यश्वदंतिनाम् ॥ अंतरागमनेजोष्ट्रखराणाचञ्चहंस्मृतम् ॥ पताकातोरणादर्शरथयानजलाग्निनाम् ॥ मूकोन्मता
दिशूद्राणाअतरागमनेञ्चहम् ॥ नारीणामपिसर्वासागर्वाचैवातरागमे ॥ अहोरात्रमनध्यायोगर्जनेरात्रिसंभवे ॥ द्युगर्जनेचरात्रौचापररात्रेदिनं
स्मृतम् ॥ दिनतूभयसध्यायामथास्थनाचंतरागमे ॥ पक्षिमडूकगोघासुनराणांचांतरागमे ॥ दिनेदिवसशेषःस्याद्रात्र्याराध्याश्वतद्भवेत् ॥ श्वस्र
गालरेवेनृणाश्रोत्रियागमनेध्वनि ॥ तात्कालिकोऽप्यनध्यायस्तावूलस्यचमक्षणे ॥ श्राद्धेनिमत्रितोयस्तुभुक्तानाध्ययनंचरेत् ॥ करिष्यंश्चत
थाविप्रःप्राग्विप्राणाविसर्जनात् ॥ एतेप्रोक्ताह्यनध्यायवैदिकास्तात्रिकास्ततः ॥ प्रवक्ष्यंतेऽष्टमीद्विद्वेचतुर्दश्याचकेवलैः ॥ विषुवद्वितयैचैवमयन
द्वितयेतथा ॥ नपठेत्पाठयेद्धीमान्पुराणमपिसत्तमः ॥ अष्टम्याचचतुर्दश्यायावदस्तमितेरवौ ॥ दिनशेषमनध्यायंवैदिकपरिकीर्तितम् ॥ तथो
दितेदिवारात्रत्कालमुदितेतयोः ॥ प्रतिपथाचसक्रातौत्कालमखिलासुच ॥ नभोनमस्ययोःकृष्णोमासयोस्त्रिदिनांहिजः ॥ नसप्तम्यामधीयी
तत्रयोदश्याचपैथ्ययोः ॥ सदात्रयोदशीयावत्प्राङ्ङ्घ्रिशीयातिथिर्भवेत् ॥ प्राक्दम्होपराणंहतादधीयीतनचद्विजः ॥ अष्टम्याचचतुर्दश्यांप्रतिप
द्याचवर्जयेत् ॥ धर्मशास्त्रपुराणानिशास्त्रतात्कालिकबुधः ॥ विमिश्रितासुकर्तव्यंसप्तम्यादिषुयत्नतः ॥ पुराणाम्यसनादीनिपंचदशयोश्चवानवा ॥
नातरागमनेदोषःपुराणादिषुविद्यते ॥ नशस्यतेचतत्कालेधृतंसंप्राश्यवाबुधः ॥ नीयमानशवंदृष्टामहीस्थवाह्रिजोत्तमः ॥ अकालगर्जितादौचपर्व
स्वाशौचकादिषु ॥ अनध्यायाबुधै कार्याउपरागादिकेषुच ॥ श्वोनध्यायेचशर्वर्यानाधीयीतकदाचन ॥ स्मृत्यतरे ॥ प्रदोषेचत्रयोदश्यानाध्ययं

प्रतिपारस्वपि ॥ प्रवोपलक्षणम् ॥ पृष्ठीचद्वादशीचैव अर्द्धराशोननादिकाप्रवोपेनत्वर्षीपीतवृत्तीमानवनादिका ॥ अर्द्धराशोननादिका अर्द्धराशा
 वृषटिकपाएकपोनेत्यर्थः अथनेमित्तिकप्रवोपमाह आपस्तवः ॥ श्रावणपौर्णमास्यामध्यपनमुपाकृत्यमासप्रदोपेनाषीयीतेति प्रवोपपूर्व
 राषः तथाचगर्गः ॥ अध्यापानामुपाकर्मश्रावण्याश्रावणेनवा ॥ यावन्मासपूर्वरात्रिनाषीपीतकवाचनेति ॥ नारदः ॥ अयनेविषुवेष्वेवशमनेवोचनेह
 रेः ॥ अनप्यापप्रकुर्वतिमन्वादिदुगुगादयु ॥ मन्वादयोमत्स्यपुराणेऽभिहिताः आश्वयुकृशुक्लनवमीकार्तिकीद्वादशीसिता ॥ वृत्तीयाश्वैत्रमास
 स्यतयामाद्रपदस्यच ॥ फासुगुनस्यत्वमावास्यापौयस्यैकादशीसिता ॥ आपादस्यापिवशामीमाषमासस्यसप्तमी ॥ श्रावणस्याष्टमीकृष्णाआ
 पादस्यापिपौर्णिमा ॥ कार्तिकीफासुनीचैषीक्येष्ठीपंचवशीसिता ॥ मन्वंतरादपश्चैतद्वत्स्यसप्तम्यकार्का ॥ युगादयोविष्णुपुराणेवर्द्धिता ॥ वै
 शालभासस्यतुषावृत्तीयातवस्यसौकार्तिकशुक्लपक्षे ॥ नमस्यमासस्यचकृष्णपक्षेत्रयोदशीपंचवशीचमाधे ॥ उप्याकर्मणिषोत्सर्गेभिराश्रतपण
 र्भतम् ॥ अटकासुखद्वोरार्धभूर्ततासुचराषिषु ॥ मार्गशीर्षे तथापौपेमाधिमासेतथेष्व ॥ तिस्रोऽष्टकाःसमास्याताःकृष्णपक्षेदुत्तरिभिः ॥ स्मृति
 रानायत्याम् धनुर्वशापवापर्वत्रागास्तादृत्येतेरवेः ॥ अनप्यापप्रकुर्वतिप्रयोदशपातुचर्माधित् ॥ विषुस्त्वनितधर्षेतुमहोस्कानांतुसमवे ॥ अ
 कालिक्रमनप्यापमेतपुमनुरभवीत् ॥ स्वनितमेषगजित अनुराधार्धमारभ्यपोदशासेतुमास्करः ॥ पाषाणरतिवेितावयकाष्टंमुनयोनिदुः ॥ काले
 वृषीचवाकालमकालेषधिरापकम् ॥ अतिमाषापवाश्रित्तिर्नाषीपीतधिनवम् ॥ अकार्कवर्षेजेजातजकीकाम्प्रयतंते ॥ एकराशमनप्यापामि

तिकात्यायनो भवति ॥ मेषे च वृषभे चैव तृणाग्रात् स्रवते जलम् ॥ भूमिद्रावमनध्यायं कुर्वति वृषकुंभयोः ॥ अत ऊर्ध्वं द्विपादे तु तृणप्रच्यवनं जलम् ॥
 तृणप्रच्यवनं तृणप्रवाहः चौरैरुपद्रुते यासं ग्रामे चाग्नि कारिते ॥ अकालिकमनध्यायं विद्यात्सर्वाद्भुतेषु च ॥ प्रादुर्भूतेष्वनग्नीषु विद्युस्तनितानिः स्व
 ने ॥ सज्योतिः स्याद नध्यायः शेषरात्रौ तथा दिवा ॥ मनुः निर्धाते भूमिचलने ज्योतिषां चोपसर्जने ॥ एतानाकालिकान्विद्याद नध्यायानृतावपि ॥ इयहा
 निर्धात आतरालिको ध्वनि विशेषः ज्योतिषां चोपसर्जनं च द्रसूर्ययोः परिवेषः आपस्तवः ॥ प्रतिगृह्य द्विजो वेदानेको द्विष्टस्य केतनम् ॥ इयहा
 ते कीर्तयेद्ब्रह्मराहो रन्यत्रसूतके ॥ केतननिमत्रणम् कूर्मपुराणे ॥ समानविद्येतु मते तथा ब्रह्मचारिणि ॥ आचार्ये संस्थिते चापित्रिरात्रक्षपणं स्मृतम्
 ॥ याज्ञवल्क्यः ॥ इयहं प्रतेष्वनध्यायः शिष्यैर्विगुरुवंधुषु ॥ उपाकर्माणि चोत्सर्गस्वशाखाश्रोत्रिये मते ॥ सध्यागार्जितनिर्घातभूकंपोल्कानि
 पातने ॥ समाप्य वेदं धुनि शमारण्यकमधीत्य च ॥ पशुमडुकनकुलं वा हिमार्जारमूषकैः ॥ कर्तेतरे त्वहोरात्रं शुक्रपातेतथोच्छ्रये ॥ पराशरः ॥ सर्प
 स्यनकुलस्थाय अजमार्जारयोस्तथा ॥ मूषकस्य तथा मूष्यमंडुकस्य च योषितः ॥ पुरुपस्यैलकस्यापिशुनोश्च स्वस्वरस्य च ॥ एषा यो विततश्चै
 व अतरागमने कृते ॥ त्रिरात्रमुपवासश्च त्रिरात्रमभिषेचनम् ॥ अथ तात्कालिकाः स्वरोष्ट्रगर्दभोलूकसामत्राणार्तनिःस्वने ॥ अमेध्यशवशूद्रा
 ल्यश्मशानपतितांतिके ॥ देशं शुचोवर्त्मनि च विद्युस्तनितसप्तवे ॥ भुस्कार्द्रपाणि रंभोत्तर्द्धरात्रैऽतिमारुते ॥ पासुवर्षे दिशादाहे सध्यानीहारभीति
 शु ॥ धानतपूतिगंधे च शिष्टे च गृहमागते ॥ स्वरोष्ट्रयानहस्यध्वनौ वृक्षे यरोहणे ॥ सप्तत्रिंशदनध्यायानेतांस्तत्कालिकां विदुरिति ॥ अथान

ध्यायापवाकः मनुः ॥ वेदोपाकरणोचेदस्त्राप्यायेचैवनेत्यके ॥ ननिरोषोस्त्यनध्यायेहोमर्मत्रजपेपुषेति ॥ ७ ॥ ॥ इतिमुहूर्त्तम। त्रिंशतीका
 पामार्चत्रयमायाअनध्यायप्रकरणंसमामम् ॥ ॥ अथपक्षीसरठपो प्रकरणम् ॥ ॥ अथपक्षीसरठपो फलंष्टेचैनेकेनाह दक्षागोदरना
 भित्तस्तुपतितापक्षी तयाहनुस्यस्कावारगेठचमागेपतितापक्षी नु नरस्यशुभवास्पात् ठत्तमागेहनुविनासर्भशुभेत्ययः अर्पस्वग्न्यभनशुमा अ
 म्यागदुपुरःपार्श्वेपुनशुमास्पात् अथस्त्रिया विशेषमाह स्त्रिया इदंपुरुषोक्तफलं वामतरभ्यल्पपातंसेपम् वामवामागम् तयोव्यत्ययोवे

दक्षागोदरनाभित्तस्तुपतितापक्षीवरगिहनुमुस्कानु शुभदास्त्रिया फलमिदं वामेतरव्यत्ययात् ॥ ४
 त्याहृ सरठप्ररोहणफलंपातेन्ययैकेष्टयापक्षधारोहणकेपिवत्सहितस्नात्वाचरेच्छातिकम् ॥ १ ॥

रतित्यम् तरमात्पुरुषस्ववक्षारगेपत्फलमुर्कतस्त्रियाःवामागेष्टेयम् पुरुषस्यवामागेपबुक्तास्त्रियादक्षागोष्टेयमित्ययः अर्थापयोगिवामेतरयि
 वागाभावस्तपुरुषानुस्यफलंष्टेयम् वरगिष्टुमयोःसमानमेवफलं वामवक्षिमफलाविशेषात् सरठफलमाह इत्याहुःसरठप्ररोहणफलमिति पूय
 मथआहुर्मुनमद्व्यप्याहारः सरठरपप्ररोहणेपक्षीबत्फलमित्ययः पातेसरठस्यपाते अथ्यपाविपरीतंफलमाहुः सरठस्यप्ररोहणेपात्फलंत्त
 स्यपादेविपरीतफलमाहुरित्ययः ण्केष्टया पूकेअर्षार्षाःशुपाफलमाहुः सरठस्यप्ररोहणेपृषफलपातेशुपाफलमद्युर्मनचाप्यशुमामित्याहुरि

ल्यर्थः पृथ्यारोहणकेपिअन्यथाफलमाहुः पृथीपतनेयत्फलंत्तत्स्यारोहणेअन्यथाविपरीतफलमाहुः एकेवथाफलमाहुः पृथ्याःपतनेएव
 फल प्ररोहणेव्येत्येकेआहुरित्यर्थः अथात्रविधिमाह वत्ससहितखात्वाचरेच्छातिकमिति सचैल्लखानकृत्वाशातिकशालोक्तमाचरेत् तथाच
 ज्योतिर्निबंधे ॥ पृथीस्पर्शफलवक्ष्येयदुक्तब्रह्मणापुरा ॥ ब्रह्मस्थानेभवेद्राज्यस्थानलाभोललाटके ॥ कर्णयोर्भूषणावाग्निर्त्रयोःप्रियदर्शनम् ॥
 नासिकायासुगधानिमुखेमिष्टान्नभोजनम् ॥ कपोलयोर्भवेत्सौख्यहनुदेशेमहद्भयम् ॥ भ्रुकुट्याविग्रहश्चैवकठैवाव्यसनागमः ॥ कलिर्वशेसु
 खपृष्ठ्यांदक्षेवामेगदादयः ॥ दक्षासेविजयोनित्यवामासेशत्रुजभयम् ॥ इष्टलाभोभुजेसव्येकूर्परेमणिवधके ॥ दक्षेकरतलेद्रव्यतट्टेसह्ययो
 भवेत् ॥ वामेभुजेकूर्परेचमणिबंधेनक्षयः ॥ वामेकरतलेहानिस्तट्टेचार्थनाशनम् ॥ हृदयेराजसमानंसौभाग्यदक्षिणेस्तने ॥ दक्षपार्श्वेच
 भोगाप्तिःस्तनेवामेयशोधनम् ॥ वामपार्श्वेभवेत्पीडावामकुक्षौशिशोस्तथा ॥ दक्षकुक्षौसुतावाग्निरुदरेचविशेषतः ॥ वत्स्याप्रिदक्षकट्याचवाम
 कट्यासुखक्षयः ॥ नाम्यामनोरथावाग्निर्वस्तौगर्भच्युतिर्भवेत् ॥ गुह्येमृत्युर्गुदेरोगोदक्षोरौप्रीतिवर्द्धनम् ॥ वामोरौमृत्युतोदुःखदक्षजानौसुवाह
 नम् ॥ पशुहानिर्वांमजानौदक्षिणेजघनेसुखम् ॥ क्लेशःस्याद्दामजघायास्फिचिदक्षेथद्विद्विद्वत् ॥ स्फिचिवामेस्त्रीवियोगोदक्षेगुल्फेप्रियागमः ॥
 उपस्रुवोवामगुल्फेपादयोर्गमनभवेत् ॥ अत्रयथापिसामान्येयोभयोर्गमनफलमुक्त तथापिदक्षिणपादेगमनाच्छाभोवक्तव्यः वामपादेगमने
 हानिर्वक्तव्या पुरोभागेचदुर्वार्त्तनिष्ठवार्त्तचपृष्ठतः ॥ वामेहानिर्धनंदक्षेपरितोभ्रमणेक्षितः ॥ वामदक्षिणभागेनयत्फलंकथितनृणाम् ॥ विप

ययेणतत्स्त्रीणाज्ञीर्यशोपहृयो समम् ॥ इरपपुष्पाःप्रपतनेफलक्षेपविचक्षणै ॥ पृतवेवफलंविपात्सरठस्यप्ररोहणे ॥ पृष्ठ्याःप्ररोहणेचैवपतने
 सरठस्यच ॥ तयोःफलस्यव्यव्यासाचद्वेवद्विजायते ॥ पृष्ठ्याःप्ररोहणरानेसरठस्यप्रपातनम् ॥ नातिदुष्टफलंविपात्वव्याधिमुम्रंविपर्यये ॥
 पतनानतरस्यप्ररोहणंविजायते ॥ पतनेफलमुष्ठाष्टुरोद्वेवफलमेवेत् ॥ मृत्युयोगेषजग्मर्क्षेविध्यापोतेचवेधुतो ॥ चद्रेष्टमेचसकूरेलेष्टमेधि
 मेप्रजायते ॥ अंगदाक्षिणमाठस्यवाममेनोचरतेस्फुटम् ॥ तदाहानिकरीक्षेपाव्यस्येनदुहानिका ॥ घणणावृष्वर्धगीमुपःसपोरोहत्क्षीर्पणम् ॥
 प्राग्परारुयंतदादचंपृष्ठीश्चताविशेषतः ॥ च्छिताम्यचिकलामंस्यिताभोजनमाजने ॥ पादागुलीपुसंपादाब्दानिश्चमहतीभवेत् ॥ पृष्ठयोःसरठ
 पोर्थापियुग्मममेष्टुभेपतेत् ॥ रंपत्योर्जायतेप्रीतिनिपमागेवियोगता ॥ शीर्यस्योपरिपतितागुभापपृष्ठीसितानान्या ॥ सितगृहगोचास्पशोसर्वे
 व्यंगेपुशोमनाक्षेपेति ॥ छकलासःपतेपस्यमृमितद्विमघातये ॥ मृतसज्जीविर्निधिवाजये मुद्धितमस्तक ॥ अपपृष्ठीसरठयोःश्रांति ॥ पृष्ठीसरठ
 योःस्पशोसर्वैर्लक्षणानमाचरेत् ॥ पंचगर्भ्यंप्राशयित्वाकुर्यावाग्याव्लोकनम् ॥ शस्तेवाप्यभवाशास्तेयवीच्छेदात्मनःसुखं ॥ पुण्याहवाचनक
 स्वाशांतिकर्मसमाचरेत् ॥ प्रतिकूपसुवर्णेनकुर्याद्विचानुसारत ॥ रक्तवस्त्रेणसंवेष्ट्यगणपुष्यैःप्रपूजयेत् ॥ तवमेष्टन्मपरम्यकलशजलपूरितं ॥
 वस्त्रमाक्षरैर्लंकृत्यस्यापपेत्तुलोपरि ॥ पचामृतंपचगर्भ्यंपचरत्नानिशक्ति ॥ पचरत्नकपायास्त्रिसिव्याथाहयेसतः ॥ पूजयेत्प्रपुण्याधिको
 कपालान्कृत्तमेणच ॥ अग्निसंस्थापनकृत्वाहोमकर्मसमाचरेत् ॥ मृत्युजयेनमभेणसमिद्धिःस्वाधिरिःशुभेः ॥ विष्टिर्ध्यावतिभिर्होममद्योसरत्सहस्र

कम् ॥ अष्टोत्तरशतंवापिकुर्याद्वित्तानुसारतः ॥ अभिषेकततःकृत्वापावमान्यस्यचाद्विजैः ॥ पुण्यावारुणसूक्तैश्रद्धोषशांत्पैद्विजोत्तमः ॥ धौतां
 बराणिधृत्वाथस्वर्णवस्त्रतिलान्ददेत् ॥ ब्राह्मणान्भोजयेदित्यंशांतिकर्मकरोतियः ॥ तस्यायुर्विजयोर्लक्ष्मीःकीर्तिवुद्धिःशुभभवेत् ॥ पछिसिंरठ
 योःशातिःकथिताभृगुणापुरा ॥ शौनकायमुनीन्द्रायलोकानुग्रहकारिणे ॥ १ ॥ ॥ इतिमार्त्तडवच्छभायापछिसिंरठयोःशांतिप्रकरणम् ॥
 अथगोचरप्रकरणविवक्षुस्तावज्जन्मराशेःसकाशात्कोग्रहःकस्मिन्स्थानेशुभःकस्मिन्नशुभक्षेत्रेषुवित्तारोवलेचरत्तेनैकेनाह

स्वर्क्षीच्चंद्रस्वलास्त्रिखारिषुशुभाःसप्ताद्यगोष्ठाःपुनश्चापुत्राद्वयधर्ममृत्युषुकविःस्वास्तत्रिकोणेगुरुः ॥
 सौम्योव्यंत्यसमेखिलाभवगताःशुक्लेनवेषुद्विगश्चंद्रोयोनिजभात्द्ध्युभंनवहत्तंत्र्यद्रीषुशेषंमसत् ॥ १ ॥

चंद्रस्वलाइतिस्वर्क्षीत्स्वजन्मराशेःसकाशात्चंद्रस्वलास्त्रिखारिषुशुभाःस्युःत्रिःतृतीयं खंदशमं अरिःषष्ठ तेषु चंद्रस्वलाः चंद्रः प्र • स्वलाः पापग्रहाः
 रविभौमशानिराहुकेतवः शुभाः शुभफलाः भवति पुनः सप्ताद्यगः अञ्जश्चंद्रः शुभः स्यात् सुगमम् अपुत्राद्वयधर्ममृत्युषुकविः शुभः स्यात् आ
 पुत्राज्जन्मराशितः क्रमेणपंचपर्यंत १, २, ३, ४, ५ व्ययोद्वादश धर्मनवम मृत्युरष्टम एषुकविः शुक्रः शुभः स्यात् स्वास्तत्रिकोणेगुरुः शुभः स्यात् स्वदि
 त्तिय अस्तंसप्तम त्रिकोणनवमंपचम तत्रगुरुः बृहस्पतिः शुभः स्यात् सौम्योव्यत्यसमेशुभः स्यात् सौम्योव्युधः विगतमत्ययस्मात्तद्वयत्य तच्च

तत्सर्मचताघातस्त्रिन्द्वावशास्थानवर्जसमस्याद्वितीयषडुपर्याधिकेगुम स्यादित्यर्थं अवितामघगताः गुमाःसु सर्वेग्रहाएकादशाहयानेगुमा-
 स्युरिति शुद्धेनवेपुडिगात्सर्धद्रुभाःस्यापष्ठम्भपसङ्गति अपवाराबलमाह निजमात्पुर्मनघदत्तम्प्रीपुशोर्पनसत् निजर्मस्वजन्मनक्षत्रम् तस्मात्
 पुर्मदिननक्षत्रपर्यन्तं गण्यनवकृतसत् प्प्रीपुशोर्पिसमर्पचशोर्पनसत्पुर्म अन्मच्युमामित्यर्थात्सिद्धम् तपाचषिदोपसंग्रहः व्यवहारसारोपाप्या
 हानिःप्रियव्याधिर्वैन्यस्वास्थ्यगतिगर्भं ॥ पापसुखंभनहानिकरात्मकं स्वजमभात् ॥ १ ॥ षड्वहानिर्धनरोगपीडावित्तंप्रियवसुभामपसुखपनरो

पष्ठाल्येस्वजलेसुतायभवनेऽयंकरवे स्यान्मियुष्यकेजन्मसुतेस्वकेकृतिभवद्वघस्तेपठत्येविविधो ॥
 ऽयंकेलाभसुतेसपलतपसोर्व्याकांशुभानाव्यधोऽष्टाधेपुत्रघनेष्टस्वेकसहजेर्यकेभवत्येविविद ॥२॥

गकरोलीदुःस्वजन्ममात् ॥ २ ॥ मयद्वानिघनैर्दुःखलाभमर्पसपम् ॥ पापलाभमुखंहानिजनेभौमफलकमात् ॥ ३ ॥ भंधलाभमयचित्तेशो
 कलकमीसंपंभनम् ॥ रोगभोगसुखंहानिकरोविहाःस्वजममात् ॥ ४ ॥ भयचित्तंज्जद्वानिलाभंशोकसुखंज्ज्याः ॥ मानवैन्यंभनपीडाकरोतिजन्म
 मादुरुः ॥ ५ ॥ अपचित्तंभनसौख्यंपुमान्नेरगुमंदुखम् ॥ धर्मदुःखंभनलाभंजनेऽशुकोदवातिव ॥ ६ ॥ भयशोकेभनदुःखंहानिसुखंभनलाभंभ्रुतिम् ॥
 पापंभ्रमभनहानिजनेर्पगुफलंज्ज्यात् ॥ ७ ॥ राष्ट्रकेत्बोःफलंशानिकृज्ज्यात् ॥ १ ॥ अथलर्भेपासद्वानाकेर्पचत्तद्वयेनाह पष्ठाल्येदिति पष्ठमसिद्धम् अ

ल्यंद्वादशतस्मिन्मिथः परस्परवेधः तद्वत्खजलेसुतायभवनेव्यके अयंरेवेध स्यात् अत्राकिन्यासएवव्याख्यानम् सप्तम्युपलक्षितैः पदैः वेधाज्ञे
 याः तद्यथा षष्ठां६ ल्ये १ २ ख १ ० जले ४ सुता ५ य १ १ भवनेत्रि ३ अंक ९ रवेः सूर्यस्यायंवेधः ज्यं ३ के ९ जन्म १ सुते ५ ख १ ० के ४ मृत्ति ८ मवे ३ १ ह्य २ स्ते ७
 षड् ६ त्ये १ २ विधोरयंवेधः ज्य ३ के १ २ लाभ १ १ सुते ५ सपत्न ६ तपसो १ व्यर्काशुभानाव्यधोयं विगतोकोयेभ्यस्तेव्यर्काः तेचतेअशुभाश्च व्यर्काशुभाः
 रविरहितपापग्रहाः तेषामयवेधइत्यर्थः अष्टा ८ ये १ पुत्र ५ धने २ ए ८ खे १ ० क ४ सहजे ३ र्थ ६ के ९ मबा १ १ ल्ये १ २ विदः बुधस्यायवेधः ॥ २ ॥

षड्यस्तेष्ठादिमयोः खकेनवसुतेत्रीशेषुपुत्रेत्रिकल्पेऽर्थयैकमवेभृगोर्द्वांशशिनोः शन्यर्कयोर्नोव्यधः ॥

विद्वोव्यस्तफलोभवेद्विविचरोहेमाद्रिविध्यांतरेखेटक्षिब्धधखेचरंविगणयान्यत्रोभयंजन्मभात् ॥ ३ ॥

द्वयस्तेति ह्य २ स्ते ७ ष्ठा ८ दिमयोः १ ख १ ० के ४ नव ९ सुते ५ त्री ३ शे १ १ ए ८ पुत्रे ५ त्रि ३ कल्पे १ र्थ ६ ल्ये १ २ क ९ मवे १ १ भृगो.शुक्रस्यायंवेधः गुरोर्वेधः सं
 स्कारप्रकरणेकथितः सोत्रसिद्धोज्ञेयः अत्रवेधविधानेज्ञशशिनोः बुधचद्रयोः शन्यर्कयोश्चपरस्परंनोव्यधः स्यात् परस्परंवेधोनास्ति एतदुक्तं म
 वति विध्यहिमालयोर्मध्येजन्मराशेः सकाशात् अन्यतमग्रहाधिष्ठितराशिपर्थतंगणयित्वातद्राशेः सकाशात् यथोक्तवेधस्थानपर्थतगणयत् त
 त्रयदिकश्चद्ग्रहोभवतितदागणितोग्रहोविद्धोभवति अन्यदेशेषुजन्मराशेः सकाशात् उभयग्रहंतद्देधनस्थानचगणयेत् यदावेधस्थानेकश्चिद्ग्रहो

भवति तदानीमप्यहो विद्वान्मवसि तत्र सूर्यस्य शानि वेचीनास्ति वानेभ्युर्ग्रहस्य वेपोनास्ति पूर्वघट्टब्रह्मणो अयवेधनत्रयोजनमाह विद्वो
 व्यस्तफलोमवेदि विचरति विद्याग्रस्योभ्यस्तफल स्यात् प्रथमकोको वितं फलं व्यस्व विपरीतं भवतीत्यर्थः एतन्मालायामपि ॥ वामवधविधिना
 त्वशोभनामप्यमीशुमफलं दिशं ब्यलम् ॥ तेनृपाषाणमापिणोजनायातिद्वास्वमापैकीर्विलाच्छनमिति अथेवेशाधिशोपेणवेचगणानाविशोपमाह
 हेमाद्रिचिन्पातयति अस्पर्यः पूर्वमेषाव्याख्यातः ॥ १ ॥ इविमूचमाचरेमार्त्तनञ्जभायागोचरप्रकरणं समाप्तम् अयसक्तंतिप्रकरणम् अथ

कर्ध्वव्यात्ममृगेर्कसंक्रमणत पूर्वस्वितेर्ककेटेजूकाजोभयत स्वरामघटिका पुण्यामृगेदिग्गुता ॥

सक्तातिफलविवदुस्तापद्राशिपरत्वेन पुण्यकालं चत्वारिंशद्द्वयानाह इयान्नो वि स्वभायाराशयः मियुनकन्याधनुर्माना मृगोमकरर्पासमाहारस्त
 स्मिधर्कसंक्रमणत सूर्यसंक्रमणकालस्तथाशात् षर्ध्वपरिखरामघटिकाः पुण्याः स्युः स्थिरेष्टपतिश्च भिककुमानामन्यते मेरावो ककटः
 प्रतिष्ठाः अर्कसंक्रमणतः पूर्वप्रथमस्तराप १० घटिका पुण्याः स्युः शूकाजामपतः शूकस्तुला अजोमेषः अनयोर्कसंक्रमणः सक्ताशरशुभयतर
 राम १ गटिका पुण्याः स्युः पूर्वघट्टशकृष्णपक्षवशेति प्रिश्वात् घटिका इत्यर्थः पूर्वसर्वराशिसंक्रमणपुण्यकालमुरकेदानीमकरे पुण्यकालं विदोप
 माह मृगेदिग्गुता ष्वि मृगमकोता स्वयाम १ घटिका दिग्गुता वशापुता चत्वारिंशत् घटिकाः पुण्या इत्यर्थः तया चोक्तं योतिनिर्दिष्ट ॥ संज्ञातिरु

मयःसूक्ष्मोदुर्लभःपिशितेक्षणैः ॥ तस्ययोगादधश्चोर्ध्वंत्रिंशन्नाख्यःप्रकीर्तिताः ॥ अर्धाक्षोडशनाख्यस्तुपरतश्चैवषोडश ॥ पुण्यकालोर्कसंक्रा
तेःखानदानादिकर्मसु ॥ त्रिंशत्कर्कटसंक्रातौपूर्वत.पुण्यनाडिकाः ॥ मकरेत्तराःपुण्याश्वत्वारिशतिनाडिकाः ॥ स्थिरेविष्णुपदेककदाक्षिणाय
नमादितः ॥ मृगसौम्यायनद्वयगेषडशीतिमुखंपुरः ॥ घटजेविषुवेमध्येपुण्यदानाद्यनंतकम् ॥ प्रागद्धरात्रात्पूर्वेद्युःपुण्यंपश्चात्परंदिनम् ॥ प्राग
द्धरात्रादित्येतद्दिषुवाविषयम् कार्मुकतुपरित्यज्यमृगसंक्रमंतरविः ॥ प्रदोषेवाद्धरात्रेवातदाभोगःपरेहनि ॥ रविसंक्रमणेपुण्येयोनखातीहमान

कर्काजांत्यवृषेणसूर्यचलनंनिश्चयन्नभंसंहिवासूर्यारार्कदिनेतृतीयकरणेप्रांत्येष्टमेदुःखदम् ॥ १ ॥

वः ॥ सप्तजन्मातरेरोगीदुःखभाक्निर्धनोभवेत् ॥ आदित्यपुराणे ॥ शतमिदुक्षयेदानंउपरागेत्वन्तकम् ॥ षडशीत्यासहस्रतुविष्णुपथातथैवच
॥ त्रिषुवेशतसाहस्रकोटिमदक्षिणायने ॥ शतकोटिगुणपुण्यजायतेउत्तरायणइति ॥ अथोत्तरार्द्धेनसंक्रातिः सदसत्फलमाह कर्केति कर्कः प्रसि
द्धः अजोमेषः अंत्योमीन. वृषःप्रसिद्धः एणोमकरः एतान् सूर्यचलनंनिशिरात्रौसत्स्यात् अन्यभंप्रतिसूर्यचलनसूर्यसंक्रमणदिवासत्स्यात् अ
र्थाद्विपरीतनशोभनम् सूर्यारार्कदिनेरविभौमशनिदिनेतृतीयकरणेकौलवेप्रात्येकिस्तुमेअष्टमेशकुनौसर्वराशिसंक्रमणंदुःखदस्यात् तथाचोक्त
म् ॥ मृगकर्काजगामीनसंक्रातिर्निशिसौख्यदा ॥ शेषेषुसप्तसुदिवान्व्यत्ययादशुभभवेत् ॥ संक्रातिर्जायतेयत्रभास्करेभूसुतेशनौ ॥ तत्रमांसम

वेदोऽदुर्भिसंशुचिरोरजम् ॥ स्यादुथितस्य किलुमेदाकुनेकौलवेवे ॥ संक्रातिसैतिलेनागोप्रमुहस्यसुतुग्यदे ॥ निविष्टस्यगोविष्टोविगेजेवाल
 वेवे ॥ दुर्भिसंशुचिरोरजम् ॥ सुतःकरोतिकल्प्याणमुपविष्टु समफलमिति ॥ १ ॥ अयसंक्रातिप्रसंगेन अधिमाससप्तयमास
 पोल्लक्षणंनप्रकृतप्याकृतस्यक्षयमासेजग्ममरणादौमासज्ञानश्चैकेनाह प्रमापेरिति प्रमापे सिद्धांतकर्तृमिह नमं चलातःसूर्यमं चलात चांद्रःचा
 द्रामासउदितः परेराचार्यैः अमानश्चात्रोमासउदितः एतदुक्तंभवति अमावास्यातोपाषत्तावयमातोमासः अमावास्या

नत्मापेरिनमडलांतवदितश्चाद्रस्त्वमात परेर्मासोसक्रमणोद्विसक्रमणकोज्ञेयोधिकोयोक्षय ॥

तेसूपचद्रमडलपोयोगोभवति परत एदुमिर्षटिकाभिवियोगोभवति तस्मादिदयोगादपरोदियोगोयाषत्ताषद्विभं चलातोमासः समभाषेऽस
 पमासाधिमासनिणयधिपयेअगीह्म अपरेरमातोमासोंगीकृतइत्यर्थः अथपयपिसूर्यग्रहणेसप्यग्रहणकालाननरमोक्षस्यसिकाळाःपट्टुषटि
 काग्योन्यनोऽपते तथापिसूषमवद्विमि पूषाचार्ये रसनाख्योक्तमंथलमित्युक्तम् तत्रागमएवप्रमाणम् तत्रउक्तदशणोमास अत्यंक्रमण
 संक्रातिर्गदितअधिकोक्षेयः द्विसक्रमणक संक्रातिद्वयउक्तःक्षयेऽप्येय अस्योदाहरणम् असमतानुसारिणाश्रीमास्कराचार्यणसिन्धुतशिरोम
 णोददितम् ॥ असंक्रातिमासाधिमासःएदुटःस्यादिसंक्रातिमासश्चाप्याख्यःकदाचित् ॥ क्षयाकालिकाविषयेनाम्यथास्यात्तावयममन्वेऽधिमा

सह्यच ॥ गतोब्ध्यद्रिनदै १७ १८ मितेशाककालेतिथीशैर्भविष्य ११ १५ ल्यथागाक्षसूर्यैः ॥ १२५६ ॥ गजाद्रयग्निभूमि १३७८ स्तथाप्रायशायिकुवे
देदुवर्षैः १४१ कचिद्रोकुभि १९ ॥ श्रीभास्कराचार्येणाब्ध्यद्रिनदै १७ १८ मितशाककालादुपरितिथीशैः ११ १५ मितशाककालात्पूर्वसिद्धांतशिगे
मणिर्विराचितः अतएवोक्तम् गतोब्ध्यद्रिनदै मितेशाककालेतिथीशैर्भविष्यतीति तत्रगजाद्रयाग्निभूमिःतुल्येशाककाले रविमडलांतमासप्रमा
णेनक्षयमासासाधिसौप्रदृश्येत आश्विनीअमावास्याबुधेचतुश्चत्वारिंशत्घटिकाय ४४ तस्मिन्नेवदिनेसप्तत्रिंशत् ३७ घटिकास्वातीतासुतुलासंक्र
मणमभूत् आश्विनस्तुलासक्रातियुक्तत्वाच्छुद्धः कार्तिकीअमावास्या शुक्रसप्तदशघटिका १७ तस्मिन्नेवदिनेत्रिंशत्घटिकास्वातीतासुतुश्रिक
संक्रातिरभूत् अयनसंक्रातित्वादविकः कार्तिकः अपरोमासोष्टाश्विकसंक्रातियुक्तः तस्माच्छुद्धयंकार्तिकः तस्यामावास्याशनौसहचत्वारि
शत् ४७ घटिकास्तास्मिन्नेवदिनेएकोनषष्टिघटिका ५९ स्वातीतासुधनुःसंक्रमणमभूत् धनुःसंक्रमणमार्गशीर्षेजातं तस्यामावास्यासोमिपादोनपं
चदशघटिकाः तस्मिन्नेवदिनेएकोनविंशत्घटिकास्वाती तासुमकरसंक्रातिरभूत् इयमकरसंक्रातिर्यद्यपि अमातमतिक्रम्यजातातथापिरविम
डलांतमासप्रमाणेनपूर्वमासएवपतिता तस्मात्संक्रातिद्वययुक्तत्वात् मार्गपौषयुगुलक्ष्याब्धयजात माधीअमाभौमैएकचत्वारिंशत् ४३ घटि
कातस्मिन्नेवदिनेषट्चत्वारिंशत् ४६ घटिकास्वातीतासुकुभसंक्रातिरभूत् यमपिसंक्रातिर्यद्यपिमासमतिक्रम्यजातातथापिमडलांतमासप्रमाणे
नपूर्वमासस्यैव तस्मान्माघःशुद्धः अन्यथामडलांतमासानगीकारे नक्षयोनाधिसास स्यान्माघेवैपरिकीर्तितइत्येतच्छास्त्रमनर्थकंस्यात् आ

१ वपरोऽुमदहानासि पतोममपतानिधित आययसतिथिश्चतुर्थटिका ममपक्षसञ्जातितःआर्यपक्षसंकातिस्त्रिघटिकोना तस्मादार्यपक्षेसं
 २ दशभारः तथापक्षागुनीअमाणुरोपट्टप्रटिकारुतसिपचकदिनेपंचभिषात्वघटिका ३५ स्वातीवासुमीनसंकातिजातातस्मादार्यफाल्गुनःअसञ्जाति
 ३ र्वाषिरु राप कारिकाविप्रयनान्यथास्याजदावर्षमप्येऽधिमासद्वयचेति तस्योदाहरणदर्शितम् यत्तुमक्षपक्षेसयमास्ताधिमामसनिणयेअमा
 ४ त्तमार्गगणयति नेमपनगनगिदितम् पालस्यसिद्धति ॥ स्फुटगत्यापदावर्षत्रोरधिमरुलमप्यगः ॥ तदूर्ध्वसक्रमोमानोमास तस्यान्मलिग्लुषः
 ५ ॥ कालत्रिणय ॥ सक्रमोपादिमेषेद्रस्तनामंडलाह्निरनिगलेविषो ॥ उच्चतेपसदिसंक्रमेवुधेऽशुद्धमासदतरोमलिग्लुषः ॥ लघु ॥ यदाशशी
 ६ पात्रिगमसिमंडलंदिवास्त सक्रमशकरान्यनु ॥ शिवाहयज्ञात्सवनाशहेतुकस्तदाधिमामःकथितःस्वर्यमुवा ॥ रथमालायाम् ॥ सभित्तुमंडल
 ७ मणिपदाशपीतन्नुगक्रमंगंरुत्तरकि ॥ मावमढास्तयनाशकारस्तवामुनिबौर्गेवितोधिकमासका ॥ द्वाङ्गपरफलप्रये ॥ चद्रार्कयोस्तुर्विधिवर्षप्र
 ८ त्तपरगसप्तियु ॥ तिष्यतात्तदुभयनागमनाठपाकमडलम् त मंडलाच्छुद्दिगिच्छेत्ततःसूर्यस्पसक्रम ॥ मासोऽसौमलिनःप्रोक्तोनवद्दीनोधिकःसम्
 ९ तः ॥ पिनामड ॥ प्रातिपदासप्तोनुवित्रेएवंचंद्रसूर्ययोः ॥ तर्वातरात्तपष्टिमनादिकाभकमंडलम्॥अत्रकालात्मकविषयग्रहणम् ॥उप्योक्तिप्रकाशो॥
 १० दशमिणके कथिनोपनास ये द्वादिद्वाराविमंडलः ॥ मनएपेषेद्राविसंक्रमःस्यात्सप्तपूर्वस्वनवापरस्य ॥ पितामहः ॥ अष्टाधिमामा स्युनित्य
 ११ प्राच्येनकागुनावपः ॥ सौम्यपौषीक्षयानित्यमयेतामितिनिमित्त ॥ सपेवाच्यधिमामोबास्यादूर्जेदितिभिहितम् ॥ नएत्योनाधिमामासःस्या

न्माघोवैपरिकीर्तितः ॥ पंचमासास्तुवैशाखादधिमासाव्यवस्थिताः ॥ भवंतिचाष्टाभिर्वर्षेर्भवै १ १ वर्षाक ९ निशाकरैः ॥ १ ९ ॥ तथैवफाल्गुनश्चैत्रआ
 श्विन.कार्तिकोधिकः ॥ एतेकिंद्वैः १ ४ १ शरांगी ६ ५ वर्षाकटाचिद्रोकुवत्सरैः ॥ १ ९ ॥ मार्गपौषौक्षयौस्याताकदाचित्कार्तिकोभवेत् ॥ अधिमासस्त
 दाज्येष्टोभवेन्नित्यक्षयोयदा ॥ क्षयात्प्रागाधिमास स्यान्नित्यभाद्रपदत्रये ॥ आश्विनोर्जौसदास्यातामादौभाद्रपदःसकृत् ॥ यस्मिन्वर्षेकार्तिक
 क्षयोभवति तस्मिन्वर्षेज्येष्ठाधिमासोभवेत् अत्रज्येष्ठशब्देनभाद्रपदोद्देश्यः यतः क्षयात्प्रागाधिमासःस्यान्नित्यभाद्रपदत्रयेइतिनियमात् भाद्रप

कर्माण्यन्यगतीविनात्रतनुयाद्यजन्ममृत्युक्षयेतन्मासौतिधिसंखंडयोश्चयमुखेभृत्येधिकोणयते ॥ २ ॥

दादीनात्रयाणात्ष्येभाद्रपदोज्येष्ठोजानीयादित्यर्थः अथाधिमासक्षयमासयोःकार्याकार्याण्याह कर्माण्यन्यगतीनिनात्रतनुयादिति अन्या
 गतिर्येषातानिअन्यगतीनि तानिअत्राधिमासक्षयमालयोनंतनुयानविस्तारयेत् नकुर्यात् अर्थादनन्यगतीनिकर्माण्यत्रापिकर्तव्यानतीतिसि
 द्धम् अन्यगतीनामनन्यगतीनामित्थविचारः यानिकालनिरोधेनप्रोक्तानितानन्यनन्यगतीनि यथाऋतौजायामुपेयात् तत्र ऋतुःस्वाभाविकः
 स्त्रीणारात्रयःषोडशस्मृताइतिमनुनाऋतुप्रमाणमुक्तम् अथषोडशरात्रीणामध्येनिधदिनान्यपहायगच्छेत् सऋतुर्यदिमलमासशुद्धमासशैव्या
 प्रोतितदाशुद्धमासाशोषरहितेगर्भाधानकुर्यात् असंभवेमलमासएवकुर्यात् तथाचोक्तम् ॥ अनन्यगतिककुर्यान्नित्यनैमित्तिकतथा ॥ एवम

ग्यापयिचिचायकुर्यात् । गमापानापचप्राशनात्कर्मसुमलमासादीनानिषेधोनास्तीतिस्कारेणउक्तमास्ति । गर्मापस्रादानतिपुनरुत्सितामो
दधमित्यादि तथाचगर्गं ॥ अस्यावेप्यप्रतिष्ठाषयद्वादानव्रतानिच ॥ वेदव्रतषुपोरसर्गचूडाकरणमेखल ॥ गमनदेवतीर्यानांविवाहमभिषेचन ॥
पानचगृहकर्मणिमलमासेषिवर्षयेदिति ॥ तथाचसूषोर्वप ॥ आब्रह्मकर्ममासास्यमलमासमृताभ्यिकम् ॥ तीर्थेभच्छाययोऽब्राह्ममथानंगवित्त
क्रियाम् ॥ कुर्यान्मालिन्धुषेषर्षेभ्येचेस्तर्षदाधिकम् ॥ तप्तस्या मासिकमूरयमासास्तास्तावशोयदि ॥ प्रेताक्रियासमाप्याषकुर्वीताभ्युदयतया ॥
श्यामाकाप्रयणरुद्धेनरपाद्ग्यमतोऽन्यथा ॥ अन्यथा ॥ काभ्यारभंश्चोत्सर्गपर्वोत्सवमुपाकृतिम् ॥ मेखलाद्यौलमागद्व्याग्न्याधानोपापन
क्रिया ॥ वेदव्रतमहादानाभियेकान्ब्रह्मानकम् ॥ इष्टंपूर्ततपायस्यविष्वलोपोम्यदाह्यौ ॥ तत्सर्वमष्टकावन्यवधिमासेविषयर्जयेत् ॥ सूतेकेपि
चकर्तुष्यज्ञानापराद्दर्शनदृष्टि ॥ स्मृतिरत्नावरूपाम् ॥ प्रवृत्तमलमासात्प्राग्यस्कार्ग्यमसमापितम् ॥ आगतेमलमासेपितहसमाप्यमसंशयामि
ति ॥ अथक्षयमासेजन्मादोमासज्ञानमाह यजजन्मेति जन्मचमृत्युश्चजन्ममृत्यु यस्यजन्ममृत्युपुञ्जन्ममृत्यु श्वेषक्षयमासिमवतस्तस्यमा
सोतिस्त्रिंशद्विंशत्यो त्रिंशे प्रयमेर्वेज्जन्मामृत्युर्व्यामवति तवाप्रथममासः द्वितीयेच्छेद्वितीपोमासोक्षेप तथाचयूहृत्कालनिर्णये ॥ तिष्यद्वैप्र
थममृत्युर्द्वितीयेर्द्वितीयेत्तर ॥ मासावितिद्विबुवेर्नयोस्तयमासस्यमध्यगाधिति ॥ अथमलमासात्कुम्भगण्यतद्द्व्याह शयमुत्पद्यति चयोगमाया
नादशब्दः गभस्यकलिलंघनात्तराशिष्वर्माविषयःप्रतिमासेमवति पनारीनादिनरुखांतराषपस्तदादिके त्रेभ्यमृत्युभ्येतनदानार्थमपिकोमा

त्र्यकेंद्रवर्षे १४९ इतपसिमाधेमार्त्तडोमुहूर्त्तमार्त्तडः कृतः नामैकदेशग्रहणेनामग्रहणं अयंमुहूर्त्तमार्त्तडः अलंअतिशयेनजयतु यद्वायमलंमार्त्तडयु
 गंउद्रतंउदयंप्राप्तंजयतुसर्वोत्कर्षेणास्तु ॥ ३ ॥ अथैतद्रूपागीकारार्थबुधप्रार्थना सुगमम् इतिमुहूर्त्तमार्त्तडव्याख्यासमाप्ता ॥ आसीत्सासमणूरना
 मनगरेश्रीकौशिकस्यान्वयेऽनंतोवाजसनेयिपूज्यचरणोमाध्यदिनीयाग्रणीः ॥ कृष्णस्तत्तनयःश्रुतिस्मृतिविदामत्रेसरेज्योहरिस्तत्पुत्रःश्रुतिवि

त्र्यकेंद्रः १४९३ प्रमितेवर्षेशालिवाहनजन्मतः ॥ कृतस्तपसिमार्त्तडोयमलंजयतूद्रतः ॥ ३ ॥

पूर्ववाक्यार्थमादायग्रंथोरचितोलुघुः ॥ पठनार्थमशक्तानामंगीकार्योबुधैर्मुदा ॥ ४ ॥

त्तदात्मजवरोनंतोग्रिहोत्रीगुरुः ॥ १ ॥ तत्पुत्रस्तदनुग्रहात्तधिषणोनारायणप्राप्तमेशिष्यगणेच्छयानिजकृतग्रंथस्यटीकांस्फुटम् ॥ चक्रेऽस्या
 कृपयापरोपकृतयेशोध्यदुरुक्तंबुधैर्मादृक्षस्यविलोक्यधार्थमपितेकुप्यंतिनोसज्जनाः ॥ २ ॥ सुखनिधिपुरुषार्थधमा, ४९४समाभिःसमाभिःप
 रिमितशककालेजातमार्त्तडटीकाम् ॥ लिखतिपठतिविप्रःसोत्रभूयाद्धरिभ्यांसुखनिधिपुरुषार्थधमासमोवाक्षमावान् ॥ ४ ॥ इतिस्वक
 तमुहूर्त्तमार्त्तडटीकामार्त्तडवल्लभाख्यासमाप्ता ॥ ४९ ॥ शुभभवतु ॥ ४९ ॥

इ पुस्तक मुबईत बापूहरशेट बेवळेकर याणी आपले अपहान्यांत गपिलें शके १८११ तिनोभागसेतसरे. ज्येष्ठरुग्गपक्ष. सामतोऽयंपय

उज्जरास्यादिशिपवस्पातंपुराजप्रसिद्धम् शिषालयंपृष्णेऽशिषालयमितिप्रसिद्धम् ज्योतिर्लिङ्गास्थानमस्ति तस्मान्छिष्यालयापुदगुत्तरस्यादि
 शिषः टापारामोऽस्ति तत्रटापरामो अकसोविरपयः क्लिष्णानोनारायणः तद्वसतिः तस्मिन्टापरामोभेषसतिर्वासोयस्यसततयेति ॥ १ ॥ अ
 धास्पपठनेऋत्थुतिसपाम्थेरत्तसस्याप्रदृषिष्याद् पठ्यापुर्तशतं १६० तन्मितानिष्टचानितेर्निषद्दःछसापोर्यमार्तढः तमेनमार्तढंयोनरः
 पठति सन्निवृत्तयुग्मोभवति नकेवलसिन्धुयुग्मोभवति अपितुत्रय्यायु सुखधनमिषपुषभृत्यान्संप्राप्नोति मुहूर्त्तदानास्तापितकार्यस्यविश्वस्यपू

य पठ्यापुतशत १६० वृत्तपद्धमेनमार्तढंपठतिनरःसविश्वपुज्य ॥

बन्हायु सुखधनपुत्रमित्रभृत्यान्संप्राप्नोत्यविकलधीश्वतीर्थसिद्धिम् ॥ २ ॥

ग्योमरतीतिपुक्तम् जनानांपयापमुहूर्त्तदानात्कापासिद्धिजनितपुण्येनषष्डापुरारोग्यादीनिसंप्राप्नोतीतिपुक्तम् षषरम् अधिककलधीर्भवति
 नयिकलाधीर्भुदिर्यस्येति तथा अपमुहूर्त्तमार्तढंयद्रमांधानाधिकमुक्ततत्रान्यबहुसंहिताग्रंथानपेक्षत्वादविकलधीस्त्वमुक्तम् अतएवतीर्थसिद्धिः
 न्नोति तीर्थसागतरयसिद्धिः अरण्यंधेनववृथासिद्धे पदातीर्थगुरुस्तस्यसिद्धिः शाकोपदेशलक्षणताम् परातीर्थयागालेनकृत्वायागमुत्था
 दिन्तृणातिदिस्तांप्राप्नोति तीर्थशास्त्राच्येतेषोपायोगाप्यापमभिव्यक्तिविश्वः ॥ २ ॥ अथषषपरपाशिपममुष्टमाद् भ्यकेति शास्त्रिभानजगन्मतः

